

ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม
ของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

คำنوان นวลสนอง

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

2546

งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประจำปีงบประมาณ 2543

คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากศาสตราจารย์ ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง ที่ได้ให้แนวทางสำคัญในการกำหนดทิศทางของการสร้างโครงร่างวิจัย และอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคใต้ ที่ได้เสนอแนะประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว รศ. ดร. อานันท์ กาญจนพันธ์ และ อาจารย์รัชวุฒิ พิยะกุล ที่ได้ให้ความคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณกงสุลไทยแห่งเมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน และกงสุลไทยแห่งรัฐปีนัง ที่อำนวยความสะดวก ให้ข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบพระคุณพระเจ้าคุณพระศรีวิเชียรโมลี รองเจ้าคณะจังหวัดสงขลา พระราชสิทธิคุณ เจ้าคณะรัฐเคหะห์-ปะลิส พระวิจารย์มุนี เจ้าคณะรัฐกลันตัน พระครูสุวรรณวุฒิชร รองเจ้าคณะรัฐกลันตัน พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ เจ้าอาวาสวัดอุดมมาราม พระปลัดเพียงฐานนุศโร เจ้าอาวาสสำนักสงฆ์โป๊ะเกียง และพระสงฆ์ทุกรูปที่ให้การช่วยเหลือและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์วิเชียร ณ นคร ที่ได้กรุณาวิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณพงศ์ภรณ์ กฤตศักดิ์วัฒนา และคุณประไพ สุทธิมิตร ที่ช่วยเหลือการจัดพิมพ์และตรวจสอบความถูกต้อง

ขอขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณอาจารย์วรภรณ์ นวลสนอง ผู้คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจอย่างดีเสมอมา

คำนำ ณ นวลสนอง

28 เมษายน 2546

ชื่องานวิจัย : ศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐ
คอนเหนือของมาเลเซีย
ผู้วิจัย : คำนวม นवलสนอง
ทุนอุดหนุนวิจัย : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2543

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย และความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และสังเกตจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงทางสังคม เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียได้แบ่งช่วงของประวัติศาสตร์เป็น 5 ช่วงคือ ชนชาติไทยยุคเริ่มแรกในมาเลเซียจนถึงสมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงรัชกาลที่ 5 ไทยเสียดินแดนในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษ ชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียภายใต้การปกครองของอังกฤษ และชาวมาเลเซียเชื้อสายไทกับการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย

ความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือมีประเด็นที่สำคัญได้แก่ การตั้งถิ่นฐานของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การจัดตั้งองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง การสืบทอดวัฒนธรรมไทย การใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาไทย และการผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์

ผู้วิจัยได้อภิปรายเพิ่มเติมถึงการศึกษานี้ ทำให้เกิดคุณค่าในทางทฤษฎีทำให้เข้าใจลักษณะที่เป็นภาพรวมด้านวัฒนธรรมของชนชาติไทได้ดียิ่งขึ้น เป็นการปลูกจิตสำนึกและหวงแหนความเป็นชนชาติไท และการดำรงอยู่ การฟื้นฟูและการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชนเผ่าไท

Research title : A study on Social and Cultural Development of the
Thai Ethnic Group in Northern Malaysian States

Researcher : Mr. Kamnuam Nusnsanong

Research fund : The Office of National Cultural Bureau, Ministry of Education
2000 fiscal year

An Abstract

This research study aimed to investigate historical development to the Thai ethnic group and continuity of social and cultural development of the Thai – Malaysians in northern Malaysian states. Data collection and data analysis were done through document study, interview, and observations of existing social phenomenon. The results were reported as follow.

According to the analysis, the development of history of the Thais in northern Malaysian states was divided into five periods; the early settlement in Malaysia to the Thonburi period, the early Rattanakosin period to King Rama V period, the loss of Siamese Land in northern Malaysian states to the British empire period, the Thais in northern Malaysian states under British rule period, and the Thais – Malaysians and the Malaysian citizenship period.

Regarding continuity of social and cultural development of the Thai – Malaysians in northern Malaysian state, significant aspects could be observed ; the settlement of the Thais – Malaysians in northern Malaysian states, the restoration of Buddhism, the establishment of a strong Thai community, the transmission of Thai culture, the use of Thai first name, and the integration of races.

The researcher discussed that the study brought about theoretical value leading to better understanding of characteristics of Thai culture as a whole. It also raised awareness of being Thai and its existence. In addition, the restoration and the development of culture was an absolute necessity for the Thai ethnic group.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	6
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของพม่าและไทย	17
3. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของพม่าและไทย	22
การแบ่งช่วงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์	22
ชนชาติไทยยุคเริ่มแรกในพม่าและไทยจนถึงสมัยกรุงธนบุรี	22
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5	34
ไทยเสียดินแดนในรัฐคอนเหนือของพม่าและไทยให้แก่อังกฤษ	57
ชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของพม่าและไทยภายใต้การปกครองของอังกฤษ	66
ชาวพม่าและไทยเชื้อสายไทกับการเป็นพลเมืองของพม่าและไทย	80
4. ความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวพม่าและไทยเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของพม่าและไทย	86
ลักษณะความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม	86
การตั้งถิ่นฐานของชาวพม่าและไทยเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของพม่าและไทย	88
ความตระหนักในการเป็นพลเมืองของพม่าและไทย	120
การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา	124
การจัดตั้งองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง	148

รายการตารางประกอบ

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล อำเภอ และรัฐที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูล	10
2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอโกดาศตารัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	96
3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอบึงปาสู รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	97
4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอเป็นดั่ง รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	98
5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอเซะ รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	99
6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอปาดังเคอร์ป รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	100
7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอบาลิง รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	101
8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอกัวตามูคา รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)	102
9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส	104
10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอโก๊ะระห์ รัฐปะลิส	105
11 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอฮีโปห์ รัฐปะลิส	106
12 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอสิคิอะวัน รัฐปะลิส	107
13 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอไทป์ง รัฐปะลิส	108

ตาราง	หน้า
14 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอตาโละอินเซ็น รัฐปะลิส	109
15 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน	111
16 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอปาเสมัส รัฐกลันตัน	114
17 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอดานะแมเราะ รัฐกลันตัน	115
18 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอปาสะปูเต๊ะ รัฐกลันตัน	116
19 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอบาเจาะ รัฐกลันตัน	117
20 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอโกตาบารู รัฐกลันตัน	118
21 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอมาจิง รัฐกลันตัน	118
22 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านของอำเภอเบอสุต รัฐกลันตัน	119
23 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ตำบล / เขต อำเภอ และเจ้าอาวาส	131
24 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐปะลิส ตำบล / เขต อำเภอ และเจ้าอาวาส	134
25 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐเประ ตำบล / เขต อำเภอ และเจ้าอาวาส	134
26 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐกลันตัน ตำบล / เขต อำเภอ และเจ้าอาวาส	135
27 แสดงรายชื่อวัดในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ปรัชญาธรรมและธรรมศึกษา	145

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาที่วิจัย

ประเทศมาเลเซียประกอบด้วยกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ จากการศึกษาสำมะโนประชากรของรัฐบาลมาเลเซียใน ปี พ.ศ. 2540 มาเลเซียมีจำนวนประชากร 20,491,303 คน จำแนกตามเชื้อชาติต่าง ๆ ได้ดังนี้ มาเลเซียร้อยละ 58 จีนร้อยละ 26 อินเดี๋ยร้อยละ 7 เชื้อชาติอื่น ๆ ร้อยละ 9¹ ในเชื้อชาติอื่น ๆ นั้นจะประกอบด้วยกลุ่มชนประมาณ 30 เผ่า ซึ่งรวมทั้งชนชาติไทยอยู่ด้วยและจะมีจำนวนประชากรที่เป็นชนชาติไทยในประเทศมาเลเซียประมาณ 80,000 คน²

ชนชาติไทยในประเทศมาเลเซียสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษไทยในอดีต ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้แก่ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) รัฐปะลิส รัฐเประ รัฐกลันตัน และรัฐตรงกานู ดินแดนเหล่านี้ในอดีตเคยอยู่ภายใต้ขอบขัณฑสีมาของอาณาจักรไทยมาก่อน แต่ในบางช่วงก็เป็นรัฐอิสระเมื่อราชอาณาจักรไทยอ่อนแอ แต่ด้วยเหตุผลทางการเมืองไทยต้องเสียดินแดนรัฐปะลิสให้กับอังกฤษในปี พ.ศ. 2369 และเสียดินแดนรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส กลันตัน ตรงกานู ให้อังกฤษในปี พ.ศ. 2452³ หลังจากนั้นอังกฤษได้มอบเอกราชคืนให้กับสหพันธ์มาลายา ในปี พ.ศ. 2500 และอังกฤษได้มอบดินแดนเหล่านี้ให้กับสหพันธ์มาลายา ด้วย⁴ จึงทำให้ชนชาติไทยต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหพันธ์มาลายาหรือมาเลเซียในปัจจุบัน ในฐานะคนคิดแผ่นดิน คนไทยในประเทศมาเลเซียมีวิถีทางในการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกับชน

¹ สุรชาติ บำรุงสุข. “ข้อมูลพื้นฐาน,” ใน วิฤตการณ์ทางมาเลเซีย เศรษฐกิจ การเมือง-วัฒนธรรม. 2542. หน้า 142 – 143.

² สิวขุน เอ / พี อ่ำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 143 บ้านปาดังเปอร์ตานี ตำบลอะเหรา อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544.

³ พยงค์ ทิมเจริญ. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การทำสนธิสัญญาและการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย. ม.ป.ป. หน้า 2.

⁴ เอน. เจ. ไรอัน. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข. 2526. หน้า 257.

เผ่าไททั่วไป ยังคงดำรงเอกลักษณ์ของความเป็นคนไทและผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น วัดยังคงเป็นศูนย์รวมของศิลปะ วัฒนธรรม และเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนไทอย่างมั่นคง

คนไทในประเทศมาเลเซียมีอยู่หลายกลุ่มและกระจายอยู่ทั่วไปในรัฐทางตอนเหนือของประเทศ บางกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลกันหลายร้อยกิโลเมตร และไม่เคยไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะคนไทที่อาศัยอยู่ในรัฐตรังกานู และประ ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลชายแดนไทยออกไป และมีนักวิชาการของไทยน้อยคนนักที่ได้เข้าไปศึกษาหรือเยี่ยมชมชนคนไทเหล่านี้

การใช้ภาษาพูดของคนไทในประเทศมาเลเซียแม้จะพูดภาษาเดียวกัน แต่จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายทำให้เกิดลักษณะสำเนียงท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น ภาษาไทยกลันตันมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มตากใบ และภาษาไทยเกะกะห์ (ไทรบุรี) และปะลิสมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนครศรีธรรมราช และสงขลา¹ ดังนั้นการศึกษาชนชาติไทในประเทศมาเลเซียในฐานะชาติพันธุ์หนึ่งจึงไม่สามารถที่จะอาศัยภาษาเป็นเกณฑ์เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนด้วย

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ ชนชาติไทในประเทศมาเลเซียมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสังคมแบบเครือญาติ เคารพผู้อาวุโส มีวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีการเรียนหนังสือไทยทั้งที่บ้านและที่วัดเพื่อบวชเรียนในพุทธศาสนา นอกจากนั้นแล้วในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซียมีวัดในพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนมาก และในแต่ละรัฐก็จะมีรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่เป็นทางการ

การศึกษาวัฒนธรรมไทที่ผ่านมา มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและให้ความสนใจตลอดมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ การศึกษาเกี่ยวกับไทเหนือในชุนนาน และไทลื้อเป็นต้น แต่ก็ยังมีชนชาติไทกลุ่มอื่นอีกที่มีความจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมในอีกหลายประเด็น ดังที่พระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงมีพระราชดำรัสในพิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมไท” ณ โรงแรม ดิ เอ็มเมอร์ลด์ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2538 ตอนหนึ่งว่า

¹ ฉันทัส ทองช่วย. ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส. 2526.

“...ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจในความพยายามศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการชาวไทยหลายกลุ่มรวมทั้งนักวิชาการในประเทศไทยและในต่างประเทศ และรู้สึกชื่นชมในความกระตือรือร้นของผู้ร่วมสัมมนาที่ปรารถนาและตั้งใจจริงที่จะร่วมกันและเผยแพร่รากฐานแห่งวัฒนธรรมของชาวไทย ทั้งเพื่อเป็นการเข้าใจตนเอง และเป็นพลังทางจิตใจของชาวไทยทุกกลุ่มด้วย เราได้พูดคุยกันในการสัมมนานี้ ถึงลักษณะพื้นฐานบางประการของวัฒนธรรมของชนชาติไทย ได้แก่ การอยู่อย่างผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมแวดล้อมและชุมชนเครือญาติ และการให้ความสำคัญกับจิตใจ เราได้รับรู้ว่าสิ่งที่ดึงดูดใจเหล่านี้รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษา เป็นวัฒนธรรมที่มีชีวิต มีความเข้มแข็ง และได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชนชาติอื่นมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าที่ได้นำสถานภาพมาเสนอในที่ประชุม ยังไม่เป็นข้อยุติและยังสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมของชนชาติไทยมีความกว้างขวาง หลากหลาย และสลับซับซ้อนมาก ฉะนั้นนักวิชาการที่ทำการศึกษาค้นคว้าจึงไม่ควรจะรีบเร่งสรุปประเด็นเป็นข้อยุติลงโดยง่าย แต่ควรจะมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับนักวิชาการค้นคว้าในด้านอื่น ๆ สำหรับการสัมมนารั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบ และจากแหล่งต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถเลือกสรรมาเสนอเป็นภาพทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยที่มีความชัดเจนมากนัก ข้าพเจ้าจึงขอฝากไว้ว่า ข้อมูลที่ได้เสนอไปครั้งนี้ไม่ควรจะเก็บไว้ในลิ้นชัก แต่ให้นำมาอ่านทบทวน มาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ก่อนที่จะพบกันอีกในประประชุมครั้งต่อไป

ในส่วนตัวของข้าพเจ้ายินดีติดตามและสนับสนุนให้กำลังใจแก่นักวิชาการศึกษาค้นคว้าเรื่องวัฒนธรรมชนชาติไทยอย่างเต็มที่...”¹

จากรายละเอียดและเหตุผลดังกล่าว ชนชาติไทยในรัฐคอนเทินของประเทศมาเลเซียเป็น คนไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และในช่วงนี้การเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียมีความสัมพันธ์กันอย่างดียิ่ง โดยเฉพาะความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT - GT) ซึ่งบางโครงการก็เป็นความร่วมมือในระดับทวิภาคี เช่น โครงการพัฒนา

¹ สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. พระราชดำรัสในพิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมไทย” ใน การศึกษาวัฒนธรรมไทย. 2538. หน้า ๗.

แหล่งก๊าซในอ่าวไทย โครงการความร่วมมือทางการประมง เป็นต้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นโอกาสที่เอื้ออำนวยอย่างยิ่งต่อการศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย ในประเด็นต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย
2. ความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คุณค่าในทางทฤษฎี ชนชาติไทเป็นชนชาติที่อยู่กระจายในพื้นที่อันกว้างขวาง เช่น ในมณฑลกวางสีของจีน ในรัฐอัสสัมทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ไทใหญ่ในรัฐฉานของพม่า คนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และคนไทที่อาศัยอยู่ในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย เป็นต้น คนไทเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่ต่างกัน มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน ติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ต่างกัน ทั้ง ๆ ที่เดิมน่าจะอยู่ที่เดียวกัน และมีวัฒนธรรมในแบบอันเดียวกัน การศึกษาเรื่องชนชาติไททุกกลุ่มจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจทางทฤษฎีที่จะศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมของชนชาติไทแต่ละกลุ่ม จะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของชนชาติไทในประเทศไทย และวัฒนธรรมไทกลุ่มอื่น ๆ

2. ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมชนบทในประเทศไทยได้ดียิ่งขึ้น เพราะวัฒนธรรมชาวบ้านในชนบทของประเทศไทยคล้ายกับวัฒนธรรมชนชาติไทกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่นอกประเทศ ดังนั้นหากต้องการศึกษาให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมของชาวบ้านในชนบทของประเทศไทย เห็นควรจะต้องย้อนไปศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไทนอกประเทศเข้าประกอบด้วย

3. มีความหมายต่อการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศตามแนววัฒนธรรมชุมชน เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์ของชนชาติไทกลุ่มต่าง ๆ อาจค้นพบต้นกำเนิดโบราณของชนชาติไท และภูมิปัญญาไท อันจะนำไปสู่การปลูกจิตสำนึกและหวงแหนความเป็นชนชาติไทมากขึ้น

4. เพื่อการดำรงอยู่ การฟื้นฟู และการพัฒนาวัฒนธรรมไทในอนาคต โดยเฉพาะในถิ่นฐานที่ชนชาติไทเป็นชนกลุ่มน้อยในชุมชนเหล่านั้น การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมเป็นหัวใจของการรวมกลุ่มที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพื่อรักษาความเป็นตัวของตัวเองทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาเฉพาะชุมชนของคนไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมพื้นที่ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ได้แบ่งเขตของการศึกษาค้นคว้าตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็น 5 รัฐดังนี้

1.1 รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ได้แก่พื้นที่ในเขตอำเภอเป็นดัง โกตาสตาร์ กุบังปาสู เซะปาตังเดอรัป บาลิง และกัวลาลูมา กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านปลาชะไม ตำบลปาตังเกอร์เบา อำเภอเป็นดัง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี)

1.2 รัฐปะลิส ได้แก่พื้นที่อำเภอกะงะห์ กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านชาหวี ตำบลอะเหรา อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส

1.3 รัฐเประ ได้แก่พื้นที่ในเขตอำเภอโก๊ะระห์ อีโปร์ สติอะวัน และอำเภอไทปิง กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านดาเซะ ตำบลบถูก้อ เซมัง อำเภอโก๊ะระห์ รัฐเประ

1.4 รัฐกลันตัน ได้แก่พื้นที่ในอำเภอคุมบัต ปาเสมต คานะเาะแมเระ๊ะ ปาสะปูเต๊ะ บาจัง และอำเภอบาเาะ กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมบัต รัฐกลันตัน

1.5 รัฐกลันตัน ได้แก่พื้นที่อำเภอเบอสุด กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

2.2 ความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

นิยามศัพท์เฉพาะ

พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมและการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้นหรือการถดถอยไปในทางดี ซึ่งอาจมีปัจจัยมาจากการเมืองและการปกครอง ศาสนา และอุดมการณ์ การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ หรือเทคโนโลยี

ชนชาติไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย หมายถึง ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และตรังกานู

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชนชาติไทในตอนเหนือของมาเลเซีย เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การศึกษา ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งเอกสารที่ให้ความรู้ ความคิด ในการกำหนดหัวข้อวิจัย และเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการวิจัยโดยตรง รวมถึงการติดต่อบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อสอบถามข้อมูล พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานรวบรวมข้อมูล

จากนั้นได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 4 ประเด็นคือ แหล่งข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล และจัดการกับข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 แหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียซึ่งประกอบด้วยรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เปร๊ะ กลันตัน และตรงกานู จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยรวมทั้งการออกสำรวจพื้นที่ตามขอบข่ายที่กำหนด เพื่อกำหนดพื้นที่แหล่งข้อมูล โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1.1.1 คัดเลือกชุมชนที่มีลักษณะร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลแทนชุมชนอื่นได้

1.1.2 เป็นชุมชนที่คนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นชุมชนเก่าแก่ คนไทได้มาตั้งหลักแหล่งเป็นที่อยู่อาศัยในช่วงระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง

1.1.3 คัดเลือกแหล่งข้อมูลรัฐละ 1 ชุมชน

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งข้อมูลดังนี้

รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เป็นรัฐที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของแหลมมลายูมีพื้นที่ประมาณ 9,425 ตารางกิโลเมตร ชายแดนทางตอนเหนือของรัฐติดกับประเทศไทย เป็นแหล่งอยู่อาศัยของมาเลเซีย สามารถผลิตข้าวได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ อลอร์สตาร์เป็นเมืองหลวงของรัฐซึ่งเป็นที่ทำการของรัฐบาลและเป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจ การปลูกข้าวในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) จะมีการปลูกทั้งในที่ราบลุ่มและมีการปลูกแบบขั้นบันได นอกจากนั้นก็ยังมีประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ที่เก่าแก่แถบบูเบาบูจิง (Bujang) ซึ่งมีอายุในราวคริสตวรรษที่ 6 เกดะห์ (ไทรบุรี) มีนักท่องเที่ยวหลากหลาย

มากมาย มีทัศนคติที่สามารถชมได้โดยรอบมีการจัดกิจกรรมเกิดขึ้นหลายอย่าง เช่น เทียวชายหาด ดำน้ำ และสกีน้ำ เป็นต้น¹ ในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่มาก ในอำเภอเป็นดั่ง โกตาสตาร์ กุบังปาตู เซะ ปาดังเคอร์ป บาลิง และกัวลามูดา² และผู้วิจัยได้เลือก บ้านปลายระไม ตำบลปาดังเคอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นแหล่งข้อมูล

บ้านปลายระไม ตำบลปาดังเคอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 333 ครอบครัว หรือประมาณ 1,700 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องประมาณ 500 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนยาง สวนผลไม้ และรับจ้าง มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม และในวัดนี้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียน และธรรมศึกษาอีกด้วย³

รัฐปะลิส เป็นรัฐที่เล็กที่สุดของมาเลเซีย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของคาบสมุทรมลายู ทางทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย ทางทิศตะวันออกและทางทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นชายฝั่งมะละกา มีพื้นที่ประมาณ 810 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 217,480 คน มีเมืองหลวงชื่อเกาะงะห์ รัฐปะลิสถึงแม้ว่าจะเป็นรัฐที่มีขนาดเล็ก แต่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งมีทุ่งนาปลูกข้าวตามไหล่เขาอยู่ด้วย ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน มีอากาศร้อนค่อนข้างแห้งแล้ง และในช่วงเดือนกันยายนถึงธันวาคม เป็นฤดูฝนมีปริมาณน้ำฝน 2,000 – 2,500 มิลลิเมตร มีความชื้นสูงตลอดปี อุณหภูมิมีความแตกต่างกัน 21 – 23 เซลเซียส⁴ และผู้วิจัยได้เลือกบ้านยาฮี ตำบลอะเหร่า อำเภอเมืองเกาะงะห์ รัฐปะลิส เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูลของรัฐเกะห์

บ้านยาฮี ตำบลอะเหร่า อำเภอเมืองเกาะงะห์ รัฐปะลิส มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 130 ครอบครัว หรือประมาณ 650 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไท

¹ The Director of National Mapping Malaysia. Mapbook of Malasia. 2000. P. 24.

² ประนอบ แก้วสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 169 บ้านปลักเหนาะ ตำบลอะห์ อำเภอกุบังปาตู รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544.

³ การ์นต์ ขุนแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเคอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544.

⁴ The Director of National Mapping Malaysia. Op.elt. p. 26.

เข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องประมาณ 300 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกผัก ไร่ข้าว และค้าขาย มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดมัชฌิมาประสิทธิ์ และวัดแห่งนี้ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียน และธรรมศึกษาด้วย¹

รัฐเประ มีพื้นที่ประมาณ 2,100 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากร ประมาณ 2 ล้านคน เป็นดินแดนแห่งความร่ำรวย มีตึก ซึ่งมีความเหมาะสมกับชื่อมากที่เรียกว่าเป็นแหล่งเงินแห่งมาเลเซีย มีการค้นพบว่า มีการอพยพของชาวจีนไหหลำเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการพัฒนารูปแบบของสังคมที่หลากหลายของภาษา หลากหลายวัฒนธรรม และหลากหลายอารยธรรม อีโปร์เป็นเมืองหลวงที่รู้จักกันว่าเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจ ที่มีอุตสาหกรรมตึกเป็นจำนวนมาก อีโปร์เป็นชื่อที่มาจากต้นไม้ชนิดหนึ่งที่มียางเป็นพิษ ที่ใช้ในการชุบลูกดอกสำหรับล่าสัตว์ ในรัฐเประมีชาวมลายูเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่มากในอำเภอโกระห์ อีโปร์ สิดิละวัน และอำเภอไทปิง³ และผู้วิจัยได้เลือกบ้านตาเซะ ตำบลลูก้อ เซมิง อำเภอโกระห์ รัฐเประ เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูลของรัฐเประ

บ้านตาเซะ ตำบลลูก้อ เซมิง อำเภอโกระห์ รัฐเประ มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 380 ครอบครัว หรือประมาณ 1,850 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมลายูเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องเมื่อประมาณ 300 ปีมาแล้ว มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดอินทราวาสและในวัดนี้ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียน และธรรมศึกษาด้วย⁴

รัฐกลันตัน กลันตัน หมายถึง “ดินแดนแห่งความสว่าง” มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย มีหมู่บ้านชาวประมง มีเกษตรกรทำนาและทำสวนปาล์ม เป็นแหล่งอารยธรรมของวัฒนธรรมมาเลเซีย มีการเล่นว่าวหลากสี การละเล่นกลองพื้นเมือง การแสดงหนังตะลุง และศิลปวัฒนธรรม

¹ ณรงค์ หนูประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาประสิทธิ์ ตำบลละเมาะ อำเภอเกาะงะห์ รัฐปะลิส เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544.

² The Director of National Mapping Malaysia. Op.cit. p. 20.

³ ฉาวร ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอินทราวาส ตำบลลูก้อ เซมิง อำเภอเมืองโกระห์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544.

⁴ มิตร สุวรรณธาดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอินทราวาส ตำบลลูก้อ เซมิง อำเภอโกระห์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544.

อื่น ๆ อีกมากมาย และรัฐกลันตันมีประชากรประมาณ 1.4 ล้านคน ร้อยละ 95 เป็นชาวมลายู จีน และอินเดีย ที่เหลือจะเป็นชาวไทย และชาวโอลัง อาลี ชาวกลันตันมีนิสัยน่ารักและเป็นมิตร กลันตันเป็นดินแดนที่สวยงามแห่งหนึ่งของโลกที่ยังคงเหลืออยู่¹ ในรัฐกลันตันมีชาวมลายูเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างมากในอำเภอคุมปัต ปาเสม็ด ตานะแฆเราะ ปาเสปเต๊ะ มาจิง และอำเภอ บาเงาะ² และผู้วิจัยได้เลือกบ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูลของรัฐกลันตัน

บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 65 ครัวเรือน หรือประมาณ 325 คน และยังมีกลุ่มหมู่บ้านของชาวมลายูเชื้อสายไทที่เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีบริเวณติดต่อกันอีก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านลำจิ และบ้านโคกเกา บ้านบ่อเสม็ดเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีชาวมลายูเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องเมื่อประมาณ 300 ปีมาแล้ว ซึ่งคำว่า เสม็ด นั้นเป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่งที่คนรู้จัก และคำว่า บ่อเสม็ด เป็นบ่อที่อยู่ใกล้ ๆ กับต้นเสม็ดและมีบรรพชนกลุ่มหนึ่งที่ร่วมกันมาสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ในตอนแรก ก็ได้ใช้บ่อแห่งนี้สำหรับบริโภคและอุปโภค และได้บอกเพื่อน ๆ ที่อยู่ในถิ่นอื่นว่าตนเองอยู่บ้านบ่อเสม็ด เมื่ออยู่มานาน ๆ เข้าก็เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นหลายครัวเรือน จึงได้สร้างวัดขึ้นในหมู่บ้านเรียกว่าวัดบ่อเสม็ดซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อวัดแห่งนี้ใหม่เป็นวัดพิกุลทองวนาราม ซึ่งสันนิษฐานว่าการเปลี่ยนชื่อวัดนี้มีขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่สองไม่นานนัก และวัดแห่งนี้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียนและธรรมศึกษาด้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง และมีอยู่บ้างที่รับราชการ³

รัฐตรังกานู เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย มีชายหาด เกาะ ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำตกที่สวยงามมากมาย มีชายหาดที่ยาวถึง 225 กิโลเมตร และมีหมู่บ้านชาวประมงกระจายอยู่ทั่วไปตามชายฝั่งทะเลรัฐตรังกานูจึงนับว่าเป็นดินแดนที่สวยงาม

¹ The Director of National Mapping Malaysia. Op.eit. p. 18.

² ประเสริฐ จันทรปรีชา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิกุลทองวนาราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2544.

³ พระปลัดเพียง ฐานุศุติโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิกุลทองวนาราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2544.

แห่งหนึ่งของประเทศมาเลเซีย นอกจากนั้นก็เป็นแหล่งที่มีการทำผ้าบาติกที่มีชื่อเสียง และเทศกาลงานมรดกวัฒนธรรมซึ่งเป็นงานใหญ่ประจำปีของรัฐด้วย มีจำนวนประชากรประมาณ 1 ล้านคนเศษ เป็นชาวมลายูประมาณร้อยละ 90 นอกจากนั้นเป็นชาวจีน อินเดีย และเชื้อชาติอื่น ๆ¹ และในรัฐตรังگانูมีชาวมลายูเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่มากในอำเภอเบอสุด ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ทางทิศเหนือของรัฐตรังگانู และผู้วิจัยได้เลือกบ้านโป๊ะเกียง ตำบลเบอกิตเกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐตรังگانู เป็นแหล่งข้อมูลและรวบรวมข้อมูลของรัฐกัตตัน

บ้านโป๊ะเกียง ตำบลเบอกิตเกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐตรังگانู มีชาวมลายูเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 38 ครัวเรือน หรือประมาณ 180 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมลายูเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องประมาณ 150 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ยาสูบ ปลูกผัก เลี้ยงวัว และรับจ้าง มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนัก ได้แก่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง และสำนักสงฆ์แห่งนี้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยด้วย²

ตาราง 1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล อำเภอ และรัฐที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูล

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล	อำเภอ	รัฐ
1	ปลาชะโง	ปาดังเกอร์เบา	เป็นดัง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
2	ยาหวี	อะเหรา	กะงะห์	ปะลิส
3	ตาชะ	ลูก้อ เซอมัง	โกระห์	เประ
4	บ่อเสม็ด	ดีอริบ็อก	คุมปัต	กัตตัน
5	โป๊ะเกียง	เบอกิตเกอลวง	เบอสุด	ตรังگانู

¹ The Director of National Mapping Malaysia. Op.eit. p. 16.

² พิน สุริวงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง ตำบลเบอกิตเกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐตรังگانู เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2544.

แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดพื้นที่ที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพียง 5 หมู่บ้าน / ชุมชน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว แต่ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมและเสนอข้อมูลจากหมู่บ้าน / ชุมชนอื่นที่มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่เป็นข้อมูลประกอบด้วย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้ามากที่สุด

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บอกข้อมูลหรือเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ โดยอาศัยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1.2.1 เป็นคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาตั้งแต่กำเนิด ไม่เคยอพยพโยกย้าย มีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นไม่น้อยกว่า 3ชั่วอายุคน
- 1.2.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน รวมทั้งสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี
- 1.2.3 ผู้บอกข้อมูลจะมีทั้งเพศชายและเพศหญิง
- 1.2.4 เป็นคนคล่องแคล่ว เสียสละ มีความรอบคอบ และมีความรับผิดชอบสูง
- 1.2.5 รายชื่อผู้บอกข้อมูลวิจัยจะระบุไว้ที่เชิงอรรถและในส่วนของบรรณานุกรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้ประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตของเนื้อหาเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมข้อมูล รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลตามข้อ 1 และ 2 โดยสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา และบางประเด็นอาจใช้การสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

4. จัดการกับข้อมูลโดยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 4.1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และบันทึกเสียงไว้ในแถบบันทึกเสียง แล้วย่นามาสรุปสาระสำคัญ
- 4.2 นำข้อมูลที่สรุปไว้เป็นสาระสำคัญมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
- 4.3 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่องพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาที่สำคัญประกอบด้วย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม

1. ความหมายของพัฒนาการ

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนาการ” หมายถึง “การทำความเจริญ, การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น, การคลี่คลายไปในทางดี.”¹

จากความหมายดังกล่าว คำว่า “พัฒนาการ” ในทางสังคมและวัฒนธรรมจึงมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือทำให้เจริญขึ้น

2. ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบ กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเองและที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษได้ทั้งสิ้น²

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. 2525. หน้า 591.

² ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมทางสังคมวิทยา. 2524. หน้า 327.

สุริชัย หวันแก้ว ให้ความหมายไว้ว่า

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวชนบท ชาวเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ย่อมเกิดขึ้นทั้งในระดับกลุ่มบุคคลในระดับสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางครอบครัว เครือญาติ การสมรสครองเรือนหรือสถาบันการเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ ก็ได้¹

อดุลย์ ดันประยูร ให้ความหมายไว้ว่า

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคมสมาชิกของสังคม และส่วนประกอบอื่น ๆ ของสังคมซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างและหน้าที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมบางครั้งก็เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ สม่าเสมอ และไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิตของสมาชิกในสังคมมากนัก แต่ในบางครั้งก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบกระเทือนต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ²

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นทั้งในระดับกลุ่มบุคคลและระดับสถาบันของสังคม เป็นไปอย่างก้าวหน้าหรือถอยหลัง เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยการวางแผนหรือเป็นไปเอง บางครั้งก็เปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีผลกระทบต่อชีวิตของสมาชิกในสังคมมากนัก แต่ในบางขณะก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีผลกระทบกระเทือนต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ

¹ สุริชัย หวันแก้ว. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม,” ในสังคมและวัฒนธรรมไทย. 2537. หน้า 156.

² อดุลย์ ดันประยูร. สังคมวิทยาและการเมือง. 2523 หน้า 90.

2.2 ความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” ไว้ดังนี้

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์¹ ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน อันเป็นที่รวมของวัฒนธรรมนั่นเอง”

สุริชัย หวันแก้ว ได้กล่าวถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญคือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของ เครื่องใช้ที่เกิดขึ้นง่ายกว่าแต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมและสัญลักษณ์ทางสังคมมักจะ ต้องใช้เวลานานและยากเย็นกว่า ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมจากสถานภาพและ บทบาทชายเป็นใหญ่มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกัน ค่านิยมในการเลือกคู่ การแต่งงาน เป็นต้น²

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีในการดำรงชีวิตของคนในสังคมในด้านที่เกี่ยวเนื่องกับการประดิษฐ์สร้างขึ้นและด้านความเชื่อ ค่านิยมและ บรรทัดฐานของสังคม

จากความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” และ “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” จึงอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมถึงแม้จะมีความแตกต่างกันก็มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในสังคมด้วยเสมอ

3. ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีมูลเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ สาเหตุที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสังคมก็แตกต่างกันออกไป แต่ก็มักจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน มีนักวิชาการได้กล่าวได้อ่างน่าสนใจ ดังนี้

¹ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, ใน สังคมและมนุษยวิทยาเบื้องต้น. 2523. หน้า 144.

² สุริชัย หวันแก้ว. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม,” ใน สังคมและวัฒนธรรม. หน้า 156 – 157.

สุริชัช หวันแก้ว¹ ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมพิจารณามูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงตามทัศนคติ นักปรัชญา และบุคคลทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ เช่น บางคนเชื่อว่าภูมิอากาศอบอุ่นทำให้สังคมพัฒนาอุตสาหกรรม ได้สำเร็จนักเขียนทางวิทยาศาสตร์บางคนอ้างว่าการโคจรของดวงดาว เช่น ดาวหางฮัลเลย์มีผลต่อสังคมมนุษย์

2. ปัจจัยทางชีววิทยา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า ปัญหาหรือความเฉลียวฉลาดของมนุษย์สามารถถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม จึงทำให้เกิดสถานการณ์บางประการ เช่น นโยบายการปกครองกีดกันแบ่งแยกผิวของรัฐบาลผิวขาวแห่งอาฟริกาใต้ นโยบายการส่งเสริมการมีบุตรในหมู่ปัญญาชน แต่คุมกำเนิดในหมู่ประชากรระดับการศึกษาต่ำของรัฐบาลสิงคโปร์ของนายลีควนยู เป็นต้น

3. ปัจจัยทางการเมืองและการทหาร มูลเหตุนี้มีความคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกิดจากบทบาทของมหาบุรุษหรือผู้นำ

4. ปัจจัยทางเทคโนโลยี การประดิษฐ์คิดค้นบางอย่างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำ โทรศัพท์ โทรพิมพ์ ระเบิดปรมาณู เป็นต้น

5. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมนุษย์ต้องการทำมาหากิน ด้วยเหตุผลความต้องการทางเศรษฐกิจเหล่านี้เองจึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

6. ปัจจัยทางศาสนาและอุดมการณ์ อาจเป็นปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ตัวอย่างเช่น มีความเชื่อโดยทั่วไปว่า จริยธรรมแบบโปรเตสแตนต์เป็นรากฐานของการกำเนิดแบบทุนนิยมในยุโรป

แต่อย่างไรก็ตามเขาได้กล่าวเน้นไว้ว่า ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ ชีววิทยาและพันธุกรรม ในแวดวงนักวิชาการในปัจจุบันมีความเชื่อถือข้อมูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านการเมืองและการทหาร ศาสนาและอุดมการณ์ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ปัจจัยที่กล่าวถึงความสัมพันธ์อันเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ในสังคม และมีความเชื่ออีกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีเหตุปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน แต่สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจมาจากมูลเหตุและปัจจัยที่ไม่เท่ากัน

¹ สุริชัช หวันแก้ว. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม,” ใน สังคมและวัฒนธรรม. หน้า 162 – 163.

ผองจิตต์ อธิคมนันท์¹ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ ซึ่งส่งผลให้มนุษย์มีการอพยพเคลื่อนย้ายไปสู่สภาพแวดล้อมอื่น ตัวอย่าง เช่น ฝนแล้งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ทำกิน เปลี่ยนอาชีพใหม่ เปลี่ยนแปลงการใช้เครื่องแต่งกาย เกิดโรคระบาด

2. การเปลี่ยนแปลงประชากร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ประชากรเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ผู้ที่อพยพเข้าไปใหม่ถ้ามีจำนวนมากกว่าผู้ที่เป็นเจ้าของถิ่นผู้ที่เข้าไปใหม่ก็พยายามเผยแพร่วัฒนธรรมของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดการปรับปรุงวัฒนธรรมขึ้นใหม่ วัฒนธรรมของเจ้าของถิ่นเดิมอาจสูญหายไปก็ได้

3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อประสานกันทางวัฒนธรรม ได้แก่ การที่วัฒนธรรมแตกต่างกันได้มาติดต่อกัน ซึ่งอาจจะเป็นโดยการบังคับขู่เข็ญ หรือโดยสมัครใจ หรือโดยได้กระจายเผยแพร่เข้ามา สังคมที่มีการติดต่อกับสังคมอื่นจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและรวดเร็ว

4. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม โครงสร้างมีผลต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่มีอำนาจส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้อาวุโส เช่น สังคมจีนจะมีแนวโน้มชอบการเปลี่ยนแปลงน้อย ตรงข้ามกับสังคมที่เน้นปัจเจกบุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก

5. ทักษะคิดและคุณค่า การเปลี่ยนแปลงจะเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับชาวตะวันตกซึ่งส่วนมากภูมิใจในความก้าวหน้าและทันสมัย แต่ทักษะคิดของสังคมที่ยกย่องบรรพบุรุษอดีตความมีเกียรติจะขัดถือประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างช้า ๆ

6. การเล็งเห็นความจำเป็น การเปลี่ยนแปลงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการตามความเป็นจริง ๆ เช่น การขยายเมือง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีสาธารณสุข สาธารณูปโภค ระบบโรงงาน ระบบอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีสหพันธกรรมกร เป็นต้น

7. พื้นฐานทางวัฒนธรรมจะหมายถึงในแง่ของการเพิ่มพูนความรู้และเทคนิคที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประดิษฐ์คิดค้น ในขณะที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมเจริญขึ้น การเพิ่มจำนวนของสิ่งประดิษฐ์และค้นพบเป็นไปได้มากขึ้น

จากการศึกษาปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะเห็นได้ว่า ประเด็นหลัก ๆ ที่มีการรวบรวมเอาไว้ นั้นจะมีมูลเหตุสำคัญที่คล้ายคลึงกันแต่ปัจจัยที่มีความเกี่ยวพันเป็น

¹ ผองจิตต์ อธิคมนันท์. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม,” ใน “สังคมวิทยา มานุษยวิทยาเบื้องต้น. 2523. หน้า 146 – 147.

ส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ในสังคม ได้แก่ ปัจจัยทางการเมืองและการทหาร ศาสนาและ
อุดมการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางประชากรเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

4. ความหมายของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม

จากการทำความเข้าใจคำว่า พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางวัฒนธรรม
และปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจึงสามารถสรุปได้ว่า

พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์
ของสมาชิกในสังคมและการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในสังคมไปในทางที่เจริญขึ้นไปหรือ
คลี่คลายไปในทางที่ดี ซึ่งอาจมีปัจจัยมาจาก การเมืองและการทหาร ศาสนาและอุดมการณ์
การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย

นักวิชาการหลายคนได้ศึกษาเกี่ยวกับชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียไว้บ้างแล้ว
ในหลายประเด็น กล่าวคือ

กึ่งแก้ว นิคมข่า¹ ได้วิจัยเรื่อง การเจรจาและข้อตกลงระหว่างไทยกับอังกฤษเกี่ยวกับ
หัวเมืองมลายูในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2443 ถึง 2452
เมื่อปี พ.ศ. 2519 ผู้วิจัยได้ใช้เอกสารชิ้นหนึ่งส่วนใหญ่มาจากกองบรรณาสาร กระทรวงการต่าง
ประเทศและสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สารสำคัญของการเจรจาข้อตกลง
ระหว่างไทยและอังกฤษนั้น ไทยเองมีปัจจัยผลักดันอยู่เบื้องหลัง 4 ประการคือ ความต้องการยกเลิก
ปฏิญญาฉบับ (ซึ่งรัฐบาลไทยสัญญาว่าจะไม่ยกดินแดนตั้งแต่เมืองบางตะพานลงไปหรือให้สิทธิหรือ
ผลประโยชน์พิเศษในดินแดนดังกล่าวแก่รัฐบาลหรือคนในบังคับมหาอำนาจชาติที่สาม โดย
ปราศจากการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากรัฐบาลอังกฤษ) ความต้องการแก้ไขสิทธิสภาพนอก
อาณาเขต สภาพการณ์ที่ไม่น่าพึงพอใจในหัวเมืองมลายู และความต้องการสร้างทางรถไฟสายใต้
ตามสนธิสัญญาฉบับนี้ไทยยอมยกเมืองกลันตัน ตรังกาบู ไทรบุรี และปะลิสให้แก่อังกฤษ
หลักฐานจากการค้นคว้าบ่งชี้ว่าไทยยอมเสียดินแดนครั้งนี้เพื่อแลกกับการยกเลิกปฏิญญาฉบับเป็น
จุดประสงค์ใหญ่ ส่วนสิทธิสภาพนอกอาณาเขตนั้นจุดประสงค์รอง นอกจากนั้นสนธิสัญญานี้
ยังผลให้เกิดการยุติการขยายอิทธิพลของอังกฤษเข้ามาในดินแดนภาคใต้ รวมทั้งขจัดปัญหาความ
ขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทางแหลมมลายูด้วย

¹ กึ่งแก้ว นิคมข่า. การเจรจาและข้อตกลงระหว่างไทยและอังกฤษเกี่ยวกับหัวเมืองในสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2443 ถึง 2452. 2519. 241 หน้า.

ฉันทส ทองช่วย¹ ได้วิจัยเรื่อง ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิสเมื่อปี พ.ศ. 2525 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาระบบเสียง คำ ความหมายของคำบางคำ และลักษณะการเรียงคำของประโยค ในภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรีและปะลิส ประเทศมาเลเซีย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ในภาษาถิ่นที่วิจัยทั้ง 3 ถิ่นกับภาษากรุงเทพฯ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นที่วิจัยแต่ละถิ่นที่พูดในมาเลเซียกับภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดในเมืองไทย จากการศึกษาพบว่า ภาษาถิ่น 3 ถิ่นนี้มีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน โดยเฉพาะภาษาไทยไทรบุรีกับปะลิสคล้ายคลึงกันมาก ในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้เกือบทุกด้าน แตกต่างจากภาษาไทยกลันตันอย่างเห็นได้ชัด และทั้ง 3 ภาษานี้จะแตกต่างจากภาษากรุงเทพฯ แต่จะคล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาถิ่นที่วิจัยทั้ง 3 ถิ่นได้รับอิทธิพลจากภาษามลายูในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในเรื่องระบบเสียง โครงสร้างของคำ การใช้ศัพท์และการเรียงลำดับคำ

ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม² ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325 – 2411) เมื่อปี พ.ศ. 2515 การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายประการสำคัญคือ เพื่อศึกษาปัญหาการปกครองหัวเมืองประเทศราชมลายูของไทย พร้อมทั้งพระบรมราโชบายของกษัตริย์ไทยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในการศึกษาได้วิเคราะห์เอกสารประเภทจดหมายเหตุนในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ทั้งที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์และตีพิมพ์แล้ว ทั้งเอกสารของไทยและเอกสารของต่างประเทศ สาระสำคัญว่าด้วยการจัดการปกครองหัวเมืองประเทศราชมลายูของไทย ได้แก่ ปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4

ปัญญา ขวนแหล³ และคนอื่น ๆ เขียนบทความเรื่อง เชื่อมคนไทยในกลันตัน ในวารสาร รุสมีแล กล่าวถึงปัญหาด้านความเป็นอยู่ของคนไทยในรัฐกลันตันในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และกล่าวถึงจำนวนคนไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ว่ามีประมาณ 60,000 คน คนเหล่านี้ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทยไว้ได้เป็นอย่างดี

¹ ฉันทส ทองช่วย. ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส. 2525. 553 หน้า.

² ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2535. – 2511). 2515. 220 หน้า.

³ ปัญญา ขวนแหล และคนอื่น ๆ. “เชื่อมคนไทยในรัฐกลันตัน,” รุสมีแล. 3(5) : 4–11, 18 : พฤศจิกายน – ธันวาคม 2519.

พันธ์ทิพย์ พันธคำ¹ เขียนหนังสือสหพันธ์มาเลเซีย กล่าวถึงรายละเอียดทั่วไปของ ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และเขียนถึงคนไทยในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียว่าเป็นชนกลุ่มหนึ่งในสังคมหลายเชื้อชาติของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ที่มากที่สุดในรัฐไทรบุรี การแต่งกายยังคงเหมือนคนไทยในชนบททั่วไปของประเทศไทย มีการศึกษาภาษาไทยแต่ยังไม่แพร่หลาย ลักษณะนิสัยใจคอไม่กระตือรือร้น ชอบอยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ค่อยยอมเคลื่อนย้ายที่ทำกิน แม้บางครั้งจะถูกกดดันจากคนมาเลเซียก็ตาม

สกรรจ์ จันรัตน์² ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการปกครองมณฑลไทรบุรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2440 - 2452) เมื่อ พ.ศ. 2522 เพื่อศึกษาถึงการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกในหัวเมืองมลายูของไทย สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจในมณฑลไทรบุรี และสาเหตุที่รัฐบาลไทยตัดสินใจยกดินแดนส่วนใหญ่ของมณฑลไทรบุรีให้กับรัฐบาลอังกฤษในพ.ศ. 2452 ผลการศึกษาปรากฏว่าดินแดนหัวเมืองมลายูตะวันตกมีการปกครองภายในอิสระจากรัฐบาลที่กรุงเทพฯ การคุกคามของอังกฤษเป็นสาเหตุหนึ่งที่รัฐบาลไทยเร่งปรับปรุงการปกครองให้รัฐบาลกลางมีอำนาจมากขึ้น จึงได้ประกาศรวมเมืองไทรบุรี เมืองปะลิส เมืองสตูล เป็นมณฑลไทรบุรีใน พ.ศ. 2440 เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองภายในมณฑลไทรบุรีเปิดโอกาสให้รัฐบาลสเตอร์สเทลเมนต์เข้ามาแทรกแซงตลอด รัฐบาลกลางไม่สามารถควบคุมและแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นได้ ในที่สุดรัฐบาลไทยพิจารณาเห็นว่าสิทธิการครอบครองเมืองไทรบุรี เมืองปะลิสมีความสำคัญน้อยกว่าการมีอธิปไตยที่สมบูรณ์ในดินแดนของไทยในคาบสมุทรมลายูอื่น ๆ และการที่มีเอกราชทางศาล ดังนั้นจึงได้เจรจาแลกเปลี่ยนอธิปไตยเหนือเมืองไทรบุรี เมืองปะลิส และเมืองมลายูอื่น ๆ กับการยกเลิกอนุสัญญาฉบับ พ.ศ. 2440 และการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับรัฐบาลอังกฤษใน พ.ศ. 2452 แต่เมืองสตูลเป็นเมืองหนึ่งในมณฑลไทรบุรีนั้น ยังอยู่ในอธิปไตยของรัฐบาลไทยตลอดมาปัจจุบันคือจังหวัดสตูล

¹ พันธทิพย์ พันธคำ. สหพันธ์มาเลเซีย. 2525. หน้า 8.

² สกรรจ์ จันรัตน์. ปัญหาการปกครองมณฑลไทรบุรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2522. 283 หน้า.

Arun A / L Boontiang.¹ คนไทยบ้านทุ่งควาย ตำบลทุ่งควาย อำเภอเป็นดั่ง รัฐไทรบุรี ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ศึกษาเรื่อง Kesedarn Dan Tindakan Politik Di Kalangan Masyarakat Minoriti Siam : Satu Kajian Kes Di Daerah Pendang, Kedah Darulaman กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า ในศตวรรษที่ 18 – 19 เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่เมืองสงขลาและนครศรีธรรมราช ราษฎรส่วนหนึ่งจึงอพยพมาอาศัยและบุกเบิกที่ดินทำกินในรัฐไทรบุรี ซึ่งขณะนั้นที่มีดินกว้างขวางอุดมสมบูรณ์ และผู้ปกครองมีนโยบายอย่างแน่ชัดในการส่งเสริมการเพาะปลูกนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงคนไทยในมาเลเซียด้วยว่า จากการสำรวจของรัฐบาลมาเลเซียเมื่อ ค.ศ. 1980 พบว่ามีทั้งหมด 31,095 คน คิดเป็นร้อยละ 0.22 ของประชากรมาเลเซียทั้งหมด 13.9 ล้านคน รัฐที่มีมากที่สุดคือ ไทรบุรี 16,062 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 ของจำนวนคนไทย พร้อมกันนี้ยังได้กล่าวถึงความตื่นตัวทางการเมืองของคนไทยในมาเลเซียด้วยทางการเมืองมาเลเซียให้การยอมรับว่าคนไทยเหล่านี้เป็นชาวมาเลเซียโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สภาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหมือนชาวมาเลเซียทั่วไป แต่เนื่องจากการเมืองในมาเลเซียแต่ละกลุ่มชนจะมีพรรคการเมืองเป็นของตนเอง แต่กลุ่มคนไทยไม่มีพรรคการเมือง อาจเป็นเพราะมีฐานเสียงน้อยหรือมีความสามารถไม่ถึงจึงไม่มีอำนาจต่อรอง ไม่มีความแข็งแกร่งทางการเมือง จึงสมควรให้คนไทยมีพรรคการเมืองเป็นของตนเอง เพื่อช่วยเหลือคนไทยและให้คนไทยมีการติดต่อและกลมเกลียวกันทั้งประเทศ สังเกตได้ว่าประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษมานานแล้วถึง 35 ปี แต่ไม่เคยมีคนไทยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเลย

Ryolo Nishii² ใดศึกษาเรื่อง Emergence and Transformation of Peripheral Ethnicity : Sam Sam on the Thai – Malaysian Border ซึ่งเป็นเรื่องของปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงระหว่างชาติพันธุ์ที่ไร้ขอบเขต กรณีของกลุ่มชนซั่มซั่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนไทยมาเลเซีย บริเวณพื้นที่รัฐเคดาห์ ปะลิส ของมาเลเซีย และจังหวัดสงขลาและสตูลของประเทศไทย การผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นมีทั้ง ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และอื่น ๆ

¹Arun A / L Boontiang. Kesedarn Dan Tindakan Politik Di Kalangan Masyarakat Minoriti Siam : Satu Kajian Kes Di Daerah Pendang, Kedah Darulaman P. 6 – 7 .

²Ryolo Nishii. “Emergence and Transformation of Peripheral Ethnicity : Sam Sam on the Thai – Malaysian Border” in Civility and Savagery. P. 191 – 200.

Mohammed Yusoff Ismail¹ ศึกษาเรื่อง Buddhism and Ethnicity Social Organization of a Buddhist Temple in Kelantan กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับชาติพันธุ์สยาม ความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์ระหว่างกัณฑ์และสยาม การปกครองคณะสงฆ์ในกัณฑ์ และได้เลือกศึกษาวิถีชีวิตของชาวมลายูเชื้อสายไท ที่บ้านกลาง อำเภอตุมปัต รัฐกัณฑ์

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า กำหนดแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหา และนำไปใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการวิเคราะห์ข้อมูลอีกด้วย

¹ Mohammed Yusoff Ismail. *Buddhism and Ethnicity Social Organization of a Buddhist Temple in Kelantan*. 1983. 165 P.

บทที่ 3

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย

การแบ่งช่วงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ชนชาติไทในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐคอนเหนือของประเทศ ประกอบด้วยรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และครังกาบู พื้นที่ชายแดนทางทิศเหนือของมาเลเซียส่วนใหญ่มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนของประเทศไทย และชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของประเทศมาเลเซียมีการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องและยาวนาน เมื่อนำเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจากอดีตถึงปัจจุบันมาเป็นแนวทางในการพิจารณา สามารถแบ่งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียได้เป็น 5 ช่วง คือ ชนชาติไทยยุคเริ่มแรกในมาเลเซีย จนถึงสมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงรัชกาลที่ 5 ไทยเสียดินแดนในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษ ชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียภายใต้การปกครองของอังกฤษและชาวมาเลเซียเชื้อสายไทกับการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย

ชนชาติไทยยุคเริ่มแรกในมาเลเซียจนถึงสมัยกรุงธนบุรี

การอพยพของชนชาติไทเข้าสู่ดินแดนคอนเหนือของประเทศมาเลเซียในปัจจุบันมีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะอย่างไม่ขาดสาย เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและชุมชน มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบและมีสายน้ำไหลผ่านตลอดปี นอกจากนั้นพื้นที่บางส่วนก็เป็นชายฝั่งทะเลทั้งทางด้านฝั่งตะวันออกและตะวันตก ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานในดินแดนแถบนี้สามารถประกอบอาชีพทางการประมงและค้าขายทางทะเลกับนานาประเทศได้ และในช่วงชนชาติไทยยุคเริ่มแรกในมาเลเซียถึงสมัยกรุงธนบุรี ซึ่งนับได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปี พ.ศ. 2310 มีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นและมองเห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียในช่วงนี้ได้ กล่าวคือ

1. การอพยพของชนชาติไทสู่ดินแดนมลายูในสมัยเริ่มแรก ดินแดนมลายูแต่เดิมนั้นเรียกว่า สะการามาเซิน ซึ่งแปลว่า ทะเลเค็ม (สะการา แปลว่า ทะเล, มาเซิน แปลว่า เค็ม รวมแล้วแปลว่า ทะเลเค็ม เป็นภาษามลายู) แรกทีเดียวมีชนพื้นเมืองเชื้อสายนีกรอยด์ (negroid อาศัยอยู่¹ ต่อมาประมาณ 2,500 ปีก่อนคริสตกาลได้มีพวกโปรโต - มาเลย์ (Proto - Malays) ได้เดินทางลงมาทางใต้จากมณฑลยูนนานทางใต้ของจีน ในลักษณะการอพยพอันฮึบยวเป็นระยะ ๆ

¹ ธีรศักดิ์ อาวุธณะ. ไทยในมาเลเซีย. 2517. หน้า 7.

ทำให้พวกที่อาศัยอยู่เดิมต้องถอยร่นเข้าไปอยู่ตามป่าและภูเขา พวกโปรโต - มาเลย์ รู้จักใช้โลหะ และหินเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ มีวัฒนธรรมที่มีมาตรฐานสูงกว่าพวกที่อยู่มาก่อนคนเหล่านี้มีทั้งนักล่าสัตว์ ทำการประมงและการเกษตร แต่ต่อมาเมื่อประมาณ 300 ปี ก่อนคริสตกาล พวกคิวเทอโร - มาเลย์ (Deutero - Malay) ซึ่งมีเชื้อสายดั้งเดิมเป็นพวกมองโกลอยด์ อันเป็นเชื้อสายเผ่าเดียวกับพวกอพยพรุ่นแรกจากยูเนียน แต่พวกนี้มีความรู้เรื่องโลหะ ใช้อาวุธและเครื่องมือที่ทำด้วยเหล็กและรู้จักใช้โลหะอื่น ๆ อีกด้วย พวกมาเลย์รุ่นใหม่ได้พิชิตและขับไล่พวกโปรโต - มาเลย์ ให้ถอยลึกเข้าไปในดินแดนคอนิน ซึ่งปัจจุบันพวกนี้ส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ในคอนินได้ของมาเลเซีย เรียกคนกลุ่มนี้ว่าพวกจาคุน (Jakun) และพวกมาเลย์รุ่นใหม่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่นี้จึงเป็นบรรพบุรุษของชาวมาเลย์ปัจจุบันซึ่งมิได้เป็นพวกเร่ร่อน ดำเนินชีวิตอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นส่วนสำคัญของสังคม มีผู้ใหญ่บ้านและผู้อาวุโสปกครอง หมู่บ้านเหล่านี้โดยทั่วไปเลี้ยงตัวเองได้ในเรื่องอาหารและสิ่งจำเป็นในชีวิต อื่น ๆ มีการนับถือภูตผีวิญญาณ เชื่อว่าวิญญาณสิงสถิตอยู่ในทุกหนทุกแห่ง วิญญาณเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวัน และเชื่อว่าคนจะต้องทำให้วิญญาณเหล่านี้พอใจด้วยการบวงสรวงต่อวิญญาณเหล่านั้น¹

ดินแดนภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบรรดาหมู่เกาะต่าง ๆ ทางทิศใต้ของแหลมมลายูได้มีชาวอินเดียเดินทางไปมาค้าขายอยู่ก่อนตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเกาะชวาเป็นจำนวนมาก และได้ผสมกับชาวพื้นเมืองจนกลายเป็นชาวชวาเชื้อสายอินเดีย ต่อมาได้มีชาวชวาบางส่วนได้พาครอบครัวอพยพข้ามฟากจากเกาะชวาไปสู่ดินแดนที่เรียกว่า สะการามาเซ็น นอกจากนั้นแล้วก็มีชนเผ่ามอญเขมรและชนเผ่าไทก็ได้อพยพเข้าสู่ดินแดนแถบนี้ด้วยจนกระทั่งถึงประมาณปี พ.ศ. 1024 แผ่นดินที่มีชื่อว่า สะการามาเซ็น แต่เดิมก็สูญหายไปโดยเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า มลายู ซึ่งเป็นภาษาสันสกฤตมีความหมายว่า ผู้อพยพ ความชื่ออพยพข้ามฟากของชาวชวาที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแผ่นดินสะการามาเซ็น หลังจากนั้นชนเผ่าไทอีกพวกหนึ่งซึ่งอยู่ทางตอนเหนือก็ได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในแผ่นดินมลายูเป็นระลอกต่อมาอีก โดยเข้าไปสมทบกับเผ่าไทรุ่นก่อนบ้างผสมกับเผ่าอื่น ๆ บ้าง นอกจากชนเผ่าไทแล้วยังมีพวกจาม ตะนาวศรี (ตะนาวศรี) มอญ ก็ได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในแหลมมลายูอีกหลายเผ่า และบรรดาชนเผ่าต่าง ๆ ที่ได้อพยพเข้ามาอยู่รวมกันในแหลมมลายูก็ได้มีการผสมกันอีกต่อหนึ่ง จนเกิดเผ่าใหม่อีกชั้นหนึ่งว่า ชนชาติมลายูตามชื่อแผ่นดินที่ตั้งขึ้นในสมัยนั้น²

¹ เอน. เจ. ไรอัน. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข. 2521. หน้า 4 - 7.

² ธีรศักดิ์ อายุวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 9.

2. หัวเมืองมลายูภายใต้อาณาจักรนครศรีธรรมราช เมืองนครศรีธรรมราชมีชื่อเรียกต่างกันหลายชื่อ เช่น ตามพริตต์ ตามพริตต์เกศวร ตั้งมาหลัง ลิกอร์ ละคร คิวคูตอน ศรีธรรมราช และศรีธรรมราช เป็นต้น ซึ่งเชื่อว่าเมืองนครศรีธรรมราชได้มีการก่อตั้งเป็นชุมชนตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 1016 แต่คงยังจะไม่ได้มีการตั้งเป็นอาณาจักร และมีกษัตริย์ปกครองในรูปแบบหัวหน้าชุมชนย่อย ๆ ส่วนชื่อเมืองคงจะเรียกกันว่า “ตามพริตต์ หรือ ตมพริตฺคม” ตามจารึกกาลาดันลงและจดหมายเหตุของหลวงจีนหังจิง (ฮังจิง) ที่เรียกว่า “ตั้งมาหลัง” และเมืองนครศรีธรรมราชหรือตามพริตต์คงจะมีการตั้งเมืองในลักษณะของอาณาจักร มีกษัตริย์ปกครองอย่างแน่ชัดในราว พ.ศ. 1743 เป็นต้นมา ปฐมกษัตริย์ของนครศรีธรรมราชหรือตามพริตต์ก็คือพระเจ้าศรีธรรมโศกราช หรือ หรือพญาศรีธรรมโศกราชนั่นเอง¹ ในช่วงเวลานี้เมืองนครศรีธรรมราชเจริญรุ่งเรือง และมีอำนาจกล้าแข็งที่สุดบนแหลมมลายู สามารถแผ่อิทธิพลตลอดแหลมมลายู เนื่องจากอาณาจักรศรีวิชัยทางใต้ก็ล่มสลาย อาณาจักรขอมทางเหนือก็หมดอำนาจลงไป เมืองนครศรีธรรมราชมีกำลังคนมากขึ้น เศรษฐกิจการค้าก็ดีขึ้น ศิลปกรรมก็เจริญ ได้จัดการปกครองหัวเมืองขึ้นแบบหนึ่งเรียกว่า “เมือง 12 นักษัตริ” มีหลักในการปกครองที่สำคัญ คือ กำหนดให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางหรือเมืองหลวง เมืองแต่ละเมืองต่างมีฐานะเป็นเมืองขึ้นหรือหัวเมืองขึ้น ในหัวเมืองขึ้นนั้นเมืองนครศรีธรรมราชอาจส่งราชบุตรหรือขุนนางจากเมืองหลวงไปปกครองก็ได้ ส่วนเมืองชั้นนอกให้ปกครองกันเอง และต้องถูกกะเกณฑ์ให้ส่งส่วยดอกไม้ทองเป็นครั้งคราว และได้กำหนดตราประจำแผ่นดินเมืองต่าง ๆ ขึ้นใช้ด้วย เนื่องจากมี 12 เมือง เท่ากับจำนวนปีนักษัตริพอดิ จึงเป็นเหตุให้เมืองบริวารต่าง ๆ ของเมืองนครศรีธรรมราชเหล่านี้มีชื่อเรียกว่า “เมือง 12 นักษัตริ” และทำให้เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีอำนาจอิทธิพลยิ่งใหญ่ไพศาลกล้าแข็งที่สุดบนแหลมมลายู เมือง 12 นักษัตริส่วนใหญ่เป็นเมืองเก่าแก่มาก่อนมีดังนี้

1. เมืองสายบุรี	ถือตราหนู	(ชวด)
2. เมืองปัตตานี	ถือตราวัว	(ฉลู)
3. เมืองกลันตัน	ถือตราเสือ	(ขาล)
4. เมืองปะหัง	ถือตรากระทาย	(เถาะ)
5. เมืองไทรบุรี	ถือตรางูใหญ่	(โรง)
6. เมืองพัทลุง	ถือตรางูเล็ก	(มะเส็ง)
7. เมืองตรัง	ถือตราม้า	(มะเมีย)
8. เมืองชุมพร	ถือตราแพะ	(มะแม)

¹วิเชียร ณ นคร และคนอื่น ๆ . นครศรีธรรมราช. 2521 . หน้า 79.

9. เมืองบันทายสมอ	ถือตราลิง	(วอก)
10. เมืองสะอูเลา	ถือตราไก่	(ระกา)
11. เมืองตะกั่วป่า	ถือตราหมา	(จอ)
12. เมืองกระบุรี	ถือตราหมู	(กุน)

ครั้นถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลง “พระเจ้าจันทรภาณุ” กษัตริย์ผู้ครองนครศรีธรรมราชจึงถือโอกาสตั้งตัวเป็นอิสระในปี พ.ศ. 1773¹

ตามหลักการปกครองเมือง 12 นักขัต ของเมืองนครศรีธรรมราช จะเห็นได้ว่าเมืองกลันตัน เมืองปะหัง และเมืองไทรบุรี ซึ่งเป็นหัวเมืองมลายูในสมัยนั้น ได้มีการติดต่อกับไทยมาแต่สมัยโบราณ และในช่วงนี้คงจะมีการติดต่อไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันระหว่างเมืองเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เป็นคนไทยด้วยกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองมลายูกับอาณาจักรสุโขทัย ความเสื่อมของศรีวิชัยก่อให้เกิดอาณาจักรสองอาณาจักรขึ้น อาณาจักรหนึ่งอยู่ทางเหนือและอีกอาณาจักรหนึ่งอยู่ทางใต้ อาณาจักรทางเหนือคืออาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรที่ชาวสยามก่อตั้งขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน ชาวสยามได้อพยพมาจากยูนนานลงมาทางใต้ ในการอพยพของชนชาติสยามกษัตริย์วงศ์มองโกลของจีนได้ให้การสนับสนุน เพราะต้องการที่จะให้ชาวสยามอยู่ไว้ค้ำบัลลังก์หรือได้อำนาจคนในดินแดนอินโดจีน ส่วนเคคีรี (Kakire) อาณาจักรชวาตะวันออก เป็นอาณาจักรทางใต้ซึ่งคุกคามศรีวิชัยอยู่ในชวาและเป็นศัตรูกับชาวชวาที่ตั้งพุทธศตวรรษที่ 18 ในที่สุดอาณาจักรชวาตะวันออกได้กลืนเอาดินแดนส่วนที่เป็นของอาณาจักรศรีวิชัยในหมู่เกาะอินโดนีเซียไว้มากที่สุด ในศตวรรษนี้ และเมื่อ พ.ศ. 1833 อาณาจักรศรีวิชัยอ่อนแอลงไม่สามารถต้านทานศัตรูได้ เพราะได้สูญเสียดินแดนในคาบสมุทรมลายูทั้งหมด และในปี พ.ศ. 1835 กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยยึดได้เมืองนครศรีธรรมราชจึงได้ครอบครองดินแดนเกือบทั้งหมดของแหลมมลายูด้วย²

การเข้ามามีอำนาจในดินแดนคาบสมุทรมลายูของอาณาจักรสุโขทัย ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 ได้กล่าวถึงอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงไว้ว่า

¹ประทุม ชุ่มเพ็งจันทร์ และครุณี บุญภิบาล “นครศรีธรรมราช, จังหวัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 2542. หน้า 3611 – 3612.

²เอน.เจ.ไรอัน. เล่มเดิม.

...อาจปราบฝูงศัตรู มีเมืองกว้างขวางหลาย ปราบเมืองตะวันออก
 รอดสระหลวง สองแคว ถุมบจายสคาเท้าฝั่งของ ถึงเวียงจันทร์
 เวียงคำเป็นที่แล้ว เบื้องหัวนอนรอดคนที่ พระบาง แพรก
 สุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศิริธรรมราช ฝั่งสมุทรเป็นที่แล้ว
 เบื้องฝั่งตะวันตกรอดเมืองนอศ เมืองหงสาวดี สมุทรหน้าเป็นขอบ
 เบื้องหัวนอนรอดเมืองแพร่ เมืองม่าน เมืองพลั่ว ฝั่งของเมืองชวา
 เป็นที่แล้ว ปลูกเลี้ยงฝูงลูกบ้านลูกเมืองนั้นชอบด้วยธรรมทุกคน¹

การขยายอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยลงไปทางทิศใต้สมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น
 ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า อาณาจักรสุโขทัยได้เริ่มแผ่อำนาจเข้าไปในคาบสมุท
 รมลายูราวสมัยของจันทรภานุ แห่งอาณาจักรทัมบราลิงค์ซึ่งศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราช
 ประมาณ ค.ศ. 1294 (พ.ศ. 1837) เนื่องจากในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 13 อาณาจักรศรีวิชัยได้
 เสื่อมลง อาณาจักรต่าง ๆ บนคาบสมุทรมลายูจึงตั้งตัวเป็นอิสระ และจันทรภานุซึ่งครองอาณาจักร
 ทัมบราลิงค์ก็ได้ไทรบุรี (Kedab) ไว้ด้วยสำหรับเป็นท่าเรือจากอ่าวเบงกอล และอาณาจักรต่าง ๆ
 บนคาบสมุทรมลายูจึงตั้งตัวเป็นอิสระ ต่อมาในสมัยพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัยได้
 ขยายอาณาเขตลงไปยังคาบสมุทรมลายู ได้อาณาจักรทัมบราลิงค์หรือนครศรีธรรมราช เมื่อ
 ค.ศ. 1295 (พ.ศ. 1838) และคงได้ไทรบุรีไว้ในอาณาเขตของพระองค์ด้วย นอกจากนั้นแล้ว
 พ่อขุนรามคำแหงก็ได้ขยายอำนาจเข้าไปในรัฐอื่น ๆ ใกล้เคียง ไทรบุรี และได้สันนิษฐานเพิ่มเติมถึง
 ข้อความในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 ว่า "...ฝั่งสมุทรเป็นที่แล้ว" นั้นน่าจะหมายถึง
 ถึงมหาสมุทรอินเดียด้วย ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของคาบสมุทรมลายูในสมัยนี้ หัวเมืองมลายูจึงเกี่ยว
 ข้องกับอาณาจักรสุโขทัยตลอดมา²

จะเห็นได้ว่าช่วงสมัยที่อาณาจักรสุโขทัยเรืองอำนาจ สุโขทัยมีอาณาจักรที่กว้างขวาง
 โดยเฉพาะทางตอนใต้สุโขทัยมีอิทธิพลตลอดแหลมมลายู แต่อย่างไรก็ตามแม้ไทยจะอ้างอิทธิพล
 ครอบครองดินแดนบริเวณนี้ แต่ก็มีได้แสดงอำนาจอย่างแท้จริง ทั้งมิได้ให้ความคุ้มครองดินแดน
 แถบนี้แต่ประการใด ในช่วงนี้เกะกะห์ (ไทรบุรี) ได้กลายเป็นเมืองท่าที่สำคัญของคาบสมุทรมลายู

¹เครือวัลย์ โกมุตแดง. ประวัติวรรณคดีสมัยสุโขทัยและอยุธยา. 2529. หน้า 56.

²ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.

ในการติดต่อค้าขายกับจีนและอินเดียโดยผ่านช่องแคบมะละกา¹ และความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับดินแดนในคาบสมุทรมาลาญก็มีความราบรื่นมาโดยตลอด จนกระทั่งอาณาจักรสุโขทัยได้ตกเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 1917 ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชเสด็จไปเอาหัวเมืองฝ่ายเหนือ และได้เมืองเหนือกลับไปด้วย²

4. ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรอยุธยากับดินแดนในคาบสมุทรมาลาญ อาณาจักรอยุธยาได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง เมื่อ พ.ศ. 1893 โดยมีสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ได้เสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นพระองค์แรก ครั้งนั้นมีพระยาประเทศราชขึ้น 16 เมือง คือ มะละกา เมืองชวา เมืองตะนาวศรี เมืองนครศรีธรรมราช เมืองทวาย เมืองเกาะตะมา เมืองเกาะลัมบัง เมืองสงขลา เมืองจันทบูร เมืองพิษณุโลก เมืองสุโขทัย เมืองพิชัย เมืองสวรรคโลก เมืองพิจิตร เมืองกำแพงเพชร เมืองนครสวรรค์³

จะเห็นได้ว่าอาณาจักรอยุธยาได้ขยายอำนาจและมีอิทธิพลเข้าไปในหัวเมืองมาลาญตั้งแต่เริ่มแรกโดยเฉพาะเมืองมะละกาและเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งขณะนั้นได้เข้าไปมีอิทธิพลในเกาะหัด (ไทรบุรี) อยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ทางการค้าของอาณาจักรอยุธยากับต่างประเทศ เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของพระราชอาณาจักรไทยนานถึง 417 ปี จึงมีเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับดินแดนในคาบสมุทรมาลาญหลายประการที่สำคัญ กล่าวคือ

4.1 สยามส่งกองทัพไปปราบโจรสลัดที่เกาะทุมาสึก⁴ สืบเนื่องจากเจ้าชายปรเมศวรผู้ซึ่งเป็นเจ้าแห่งสุมาตราธิบดีศาสนาฮินดูได้ถูกขับออกจากปาล์มบัง พระองค์ได้เสด็จไปยังทุมาสึกและได้รับการต้อนรับจากชาวทุมาสึกเป็นอย่างดีในฐานะผู้ลี้ภัย แต่เนื่องจากพระองค์เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยมักใหญ่ใฝ่สูง เจ้าชายจึงได้ประหารเจ้าชองบ้านผู้ซึ่งให้การต้อนรับเป็นอย่างดี แล้วพระองค์ก็ได้สถาปนาตนเองเป็นเจ้าผู้ครองเกาะองค์ใหม่ เมื่อได้สถาปนาตนเองแล้วปรเมศวรและบริวารก็เปลี่ยนทุมาสึกให้เป็นฐานปฏิบัติการของโจรสลัดทันที เขาได้ปล้นเรือที่อ้อมปลายคาบสมุทรมา การปล้นสะดมคุกคามการค้าดำเนินอยู่ประมาณ 5 ปี และต่อมาได้มีการคุกคามมากขึ้นจนสยามต้องส่งกองทัพ (น่าจะเป็นทหารจากรัฐที่อยู่ใต้อำนาจของสยามที่ปัตตานีและปะหัง)

¹ซี. แมรี เทิร์นบูลล์. ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน.

แปลโดย รองศาสตราจารย์ทองสุข เกตุโรจน์. 2540. หน้า 46 – 50.

²กรมศิลปากร. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับจันทบูรมาศ (เจิม). 2506. หน้า 4.

³กรมศิลปากร. แหล่งเดิม. หน้า 1.

⁴สยามซึ่งเป็นชื่อเรียกของชาวต่างประเทศในช่วงนี้ หมายถึง อาณาจักรอยุธยา และเกาะทุมาสึกก็คือ เกาะอันเป็นที่ตั้งของประเทศสิงคโปร์ในปัจจุบัน.

ไปปราบโจรสลัดซึ่งก่อความยุ่งยากเมื่อ ค.ศ. 1398 (พ.ศ. 1891) หรือ ค.ศ. 1400 (พ.ศ. 1900)¹ ซึ่งชาวสยามได้เรียกร้องให้ทูมาลิสวามีภักดีต่อตน และอาจไม่พอใจที่ปรเมศวรโค่นล้มอำนาจผู้ปกครองคนก่อน ปรเมศวรและบริวารจึงถูกขับออกจากทูมาลิส และเดินทางต่อไปทางเหนือจนถึงมะละกา²

4.2 การขยายอิทธิพลของอาณาจักรมะละกาเข้ามาในอิทธิพลของสยาม เมื่อ ปรเมศวรถูกบังคับให้ออกจากทูมาลิส พระองค์ก็ได้เสด็จขึ้นมาทางเหนือจนถึงมะละกา มะละกาขณะนั้นเป็นหมู่บ้านที่ไม่ใหญ่โตนัก และพวกที่อพยพเข้ามาใหม่เป็นพวกที่มีวัฒนธรรมสูงกว่าผู้อาศัยอยู่ก่อน จึงได้นำเอาการปลูกพืชแบบใหม่มาด้วย และยังได้พบแร่ดีบุกในดินแดนตอนใต้และมีผู้อพยพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย เมืองท่าแห่งนี้ค่อย ๆ เจริญขึ้นทำให้มะละกาเป็นเมืองท่าที่มีเรือต่าง ๆ ต้องแวะจอด เพราะอยู่ในตำแหน่งที่เอื้อประโยชน์อย่างมาก ข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ของมะละกาช่วยให้มะละกาพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อาณาจักรมะละกามีความเจริญรุ่งเรืองติดต่อกันถึง 111 ปี มีประมุขติดต่อกันถึง 8 พระองค์ นอกจากนั้นแล้ว มะละกาได้ส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีด้วยการส่งเครื่องราชบรรณาการแก่พระเจ้ากรุงจีน และรัฐบาลจีนก็ไม่รังเกียจที่จะให้ความคุ้มครองกับปรเมศวร และเมืองที่มะละกาค้าขายด้วยก็คือ สุมาตรา โดยเฉพาะรัฐทางเหนือของปาไซและเปอร์ลิต การติดต่อกับรัฐต่าง ๆ เหล่านี้นับว่ามีความสำคัญต่อมะละกามากในภายหลัง และจากสุมาตราที่ศาสนาอิสลามเริ่มแผ่เข้ามาถึงมะละกา³

เนื่องจากดินแดนเหล่านี้เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของสยาม เมื่อมะละกามีความเจริญขึ้น สยามจึงพยายามจะนำเอารัฐมะละกาที่ตั้งขึ้นใหม่เข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของตน การโจมตีของสยามครั้งแรกจึงเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1445 (พ.ศ. 1988) โดยใช้กองทัพที่ข้ามคาบสมุทรมลายูจากปะหังเดินทางแม่น้ำปะหังและแม่น้ำอูมาร์ เกิดการปะทะกับกองทัพมะละกา ณ ที่ใกล้ ๆ กับเมืองอูมาร์ในปัจจุบัน หลังจากการต่อสู้กันอย่างดุเดือด กองทัพของสยามก็ต้องล่าถอย และการโจมตีของสยามครั้งที่ 2 เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1456 (พ.ศ. 1999) เมื่อกองทัพมะละกาทราบข่าวว่ากองเรือสยามกำลังใกล้เข้ามาจากทางใต้ กองเรือทั้งสองฝ่ายปะทะกันนอกชายฝั่งบาตู ปะหัง ในการต่อสู้กันในทะเลนั้น กองทัพเรือจากสยามแตกหนีไป ฉะนั้นความพยายามครั้งที่สองของสยามที่จะให้มะละกาเข้าอยู่ภายใต้การควบคุมจึงเป็นอันว่าล้มเหลว ถึงแม้จะรักษาราชอาณาจักรมะละกาไว้ได้แต่มะละกาก็เห็นว่าสยามยังคงมีอำนาจที่เข้มแข็งกว่า มะละกาจึงพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์

¹ตรงกับสมัยพระราชธาติราช กษัตริย์ผู้ปกครองกรุงศรีอยุธยา

²เอน. เจ. ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 15 - 17.

³แหล่งเดิม. หน้า 17 - 23.

ฉันทน์มิตรกับพระเจ้ากรุงสยาม ด้วยการส่งผู้แทนทางการทูตไปยังสยามในปี ค.ศ. 1456 (พ.ศ. 1999) และ ค.ศ. 1458 (พ.ศ. 2001) และการโจมตีของสยามก็ยุติลงชั่วคราวระยะเวลานึง¹ และการแต่งตั้งไปตีเมืองมะละกานั้น มีปรากฏอยู่ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับจันทบูรนามว่ามีข้อความว่า “ศักราช 802² ปีวอกโทศกแต่งกองทัพไปเอาเมืองมะละกา” แต่ไม่ได้กล่าวถึงว่าเอาเมืองมะละกาได้หรือไม่

ในสมัยของสุตตันมันซูร์ ซาห์ (ค.ศ. 1459 – 1477 หรือระหว่าง พ.ศ. 2002 – 2020) ซึ่งเป็นสุตตันองค์ที่ 6 แห่งมะละกา นับว่าเป็นสมัยที่รุ่งเรืองที่สุดในประวัติศาสตร์ของมลายู และกลายเป็นรัฐที่เข้มแข็งที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มะละกายังได้มีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางเพื่อเผยแพร่ศาสนาอิสลามอีกด้วย และได้เริ่มโจมตีรัฐซึ่งเป็นเมืองขึ้นของสยาม การโจมตีครั้งแรกเกิดขึ้นที่รัฐปะหัง ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างงดงาม การแผ่ขยายอิทธิพลของมะละกา ยังคงดำเนินต่อไปตลอดคาบสมุทรมาลายูจนกระทั่งถึงต้นศตวรรษที่ 16 จักรวรรดิมะละกาจึงรวมมลายูได้เกือบทั้งหมดทางเหนือสุดถึงเกาะชวาและปัตตานี³ และอาณาจักรมะละกาก็ได้สิ้นสุดลงเมื่อโปรตุเกสเข้ายึดมะละกาได้เมื่อ ค.ศ. 1511 (พ.ศ. 2054) ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งอาณาจักรอยุธยา

4.3 การขยายอิทธิพลของอาเจะห์ที่มีต่อหัวเมืองมลายูและเมืองชายขอบของอาณาจักรอยุธยา อาเจะห์เป็นรัฐที่อยู่ทางภาคเหนือของสุมาตราและมีอำนาจขึ้นมาจากตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 โดยเฉพาะเมื่อโปรตุเกสยึดมะละกาได้แล้ว เมื่อ ค.ศ. 1511 (พ.ศ. 2054) การตั้งมั่นของโปรตุเกสในมะละกาส่งผลให้พ่อค้าที่เป็นชาวมุสลิมได้ใช้อาเจะห์เป็นเมืองท่าสำหรับการแวะพักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การค้าทำให้อาเจะห์ร่ำรวยและมีอำนาจมากขึ้น และในปี ค.ศ. 1539 (พ.ศ. 2082) อาเจะห์ได้ยกทัพไปตีอารูซึ่งอยู่ฝั่งตะวันออกของสุมาตราได้ และอาเจะห์ก็ได้โจมตีมะละกาของโปรตุเกสหลายครั้งแต่ไม่สามารถยึดเมืองได้ และในปี ค.ศ. 1564 (พ.ศ. 2107) อาเจะห์ก็โจมตีเมืองยะโฮร์ตามาได้ หลังจากนั้นอาเจะห์ได้สร้างป้อมที่เมืองปะลิส (Perlis) โดย

¹แหล่งเดิม . หน้า 23 – 24.

²ศักราช 802 ตรงกับ พ.ศ. 1984 ตรงกับสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองอาณาจักรอยุธยา.

³กรมศิลปากร. เล่มเดิม . หน้า 13 .

⁴อิน . เจ . ไรอัน . เล่มเดิม . หน้า 13 .

หวังที่จะปิดทางด้านเหนือของช่องแคบมะละกาและในปี ค.ศ. 1575 (พ.ศ. 2118) อาจะห์ก็มีชัยชนะต่อรัฐประะ¹

ในปี ค.ศ. 1612 (พ.ศ. 2155) สุลต่านอิสกันการ์ มูดา หรือรู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่า มาห์โกตา อาลาม ได้เป็นประมุขแห่งอาจะห์ ซึ่งเป็นประมุขที่มีชื่อเสียงที่สุดในบรรดาผู้ครองอาจะห์ทุกพระองค์ ตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 16 อาจะห์เจริญขึ้นทั้งในทางอำนาจและความมั่นคงสามารถยึดเมืองต่าง ๆ ที่สำคัญในคาบสมุทรมลายูได้ กล่าวคือ

ยึดเมืองยะโฮร์ได้ในปี ค.ศ. 1564 (พ.ศ. 2107)

ยึดเมืองประะได้ในปี ค.ศ. 1575 (พ.ศ. 2118)

ยึดเมืองเกดะห์ (ไทรบุรี) ซึ่งเป็นของประเทศสยามได้ในปี ค.ศ. 1621 (พ.ศ. 2164)

ยึดเมืองปะหังได้ในปี ค.ศ. 1671 (พ.ศ. 2214)

จะเห็นได้ว่าดินแดนในคาบสมุทรมลายูที่เหลือแต่โปรตุเกสในมะละกาเท่านั้นที่เป็นอิสระแต่อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ. 1629 (พ.ศ. 2172) มาห์โกตา อาลาม ได้โจมตีมะละกาอีกครั้งด้วยกำลังถึง 20,000 คนซึ่งมากับกองเรือถึง 200 ลำ หลังจากการสู้รบอย่างหนัก อาจะห์ก็สามารถยึดได้ตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ที่บูคิต ไชน่า (Bukit China) แต่กำลังเสริมโปรตุเกสก็มาช่วยได้ทันและโปรตุเกสก็เป็นฝ่ายรุกบ้าง โปรตุเกสทำให้พวกอาจะห์บาดเจ็บล้มตายมากมายจนต้องถอยและเมืองมะละกาก็ค่อยสงบลง และในปี ค.ศ. 1639 (พ.ศ. 2179) สุลต่าน อิสกันการ์ มูดา ก็สิ้นชีพ สุลต่าน อิสกันการ์ ซานี ได้สืบราชสมบัติต่อมา สุลต่านองค์นี้สนใจในการขยายอำนาจของอาจะห์เช่นเดียวกัน แต่ก็สิ้นชีพในปี ค.ศ. 1641 (พ.ศ. 2184) และประมุขแห่งอาจะห์อีก 4 องค์ต่อมาเป็นสตรีทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ความตั้งใจที่จะรุกรานของอาจะห์จึงเสื่อมคลายไปพร้อมกับอิทธิพลของอาจะห์ในคาบสมุทรมลายู ด้วยเหตุนี้อิทธิพลของอาจะห์ก็อ่อนแอลงในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และรัฐต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายูก็เป็นเอกราชอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นในปี ค.ศ. 1641 (พ.ศ. 2184) ซึ่งเป็นปีที่มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมาในประวัติศาสตร์ของมาเลเซียไม่เพียงแต่จะให้เห็นการยุติการคุกคามของอาจะห์จากเกาะสุมาตรา ยังจะให้เห็นการปิดล้อมมะละกาครั้งสุดท้ายเกิดขึ้น ซึ่งเป็นปีที่ฮอลันดาได้ยึดมะละกาและโปรตุเกสถูกขับออกจากมาเลเซีย และเมืองหลวงของยะโฮร์ได้กลับไปตั้งบนผืนแผ่นดินในคาบสมุทรมลายูเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ ค.ศ. 1623 (พ.ศ. 2166)²

¹ซี. แมรี เทิร์นบุลล์. เล่มเดิม. หน้า 100-101.

²ไอ.เจ. ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 54-55.

เกี่ยวกับเรื่องราวของอาจะหมีปรากฏอยู่ในพงศาวดารเมืองพัทลุงตอนหนึ่งว่า ต่อมาออกหลวงเขววราชเป็นเจ้าเมืองพัทลุงครั้งนั้นอาจะอรูมารบ เสียเมืองแก่ อาจะอรู ๆ กวาดครวไป ความทราบถึงกรุงโปรดเกล้าฯ ให้แสดงศรียาขบถถึง อาจะอรู ถึงท้องตราออกมาเอาตัวเจ้าเมืองกรมการ ออกหลวงเขววราชเจ้าเมืองเกรงกลัว พระราชอาญาจึงกินยาตายเสีย ได้แต่ขุนศรีขนาปลัดกับครอบครัวจำตรวนเข้าไปกรุง ให้หลวงพระราชอาญาจำตรวนขังไว้ ครั้งนั้นข้างต้นคณำมันออกจากโรง หมอความยาเอาไม่ได้อันอินทรพนาบุตรขุนศรีขนาจับขังนั้นได้อาเข้าโรง หมันอินทรพนา บุตรขุนศรีขนามีบำเหน็จแก่ราชการ โปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานขุนศรีขนาออกจากที่ขัง แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เป็นปลัดเมืองตามเดิม ให้หมันอินทรพนาบุตรขุนศรีขนา เป็นขุนคชราชา หัวพันช่วย กลับออกมาอยู่เมืองพัทลุงต่อไป แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ ออกเมืองภักดีกรเทพออกมาเป็นเจ้าเมืองพัทลุงเกลี้ยกล่อมไพร่ส่วยที่พลัดอยู่นั้นให้กลับ เข้ามาอยู่ตามภูมิลำเนา ครั้งนั้นโปรดเกล้าฯ ให้ขุนเนตรธรรมเทพ (ขุนธรรณเทพ) และ จำพันภายนราช (พันภานุราช) เจริญท้องตราออกมาเรียกส่วย ณ เมืองนครศรีธรรมราช และเรียกส่วยเมืองพัทลุงด้วย¹

นอกจากนั้นแล้วในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระจักรพรรดิพิงศ์ ได้บันทึกไว้ว่า “อุศักราช 1021 ปีกุนเอกศก...ปีกุนั้น นางพระยาอาแจแต่งแหวนเพชรเป็นลูกแดงทำ ผลมะขาม ทั้งเปลือก เป็นคำสืบคำสิงทอง ขอให้โกษาธิบดีทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในปีเดียวกันนั้น”² จากเรื่องราวของอาจะอรูที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารเมืองพัทลุงนั้น เป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าอาจะอรูไม่ใช่โจรสลัดธรรมดาทั่ว ๆ ไป ที่เข้ามาปล้นเมื่อกวาดต้อนทรัพย์สินแล้วก็หนีไป ซึ่งมีกำลังไม่มากนัก แต่อาจะอรูมาเอาเมืองพัทลุงครั้งนี้เป็นการจัดทัพมารบ

การขยายอิทธิพลของรัฐอาจะหมีที่มีต่อรัฐต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายูและเมืองชายขอบของ อาณาจักรอยุธยา นั้นแสดงให้เห็นว่า อาจะหมีได้เข้ามามีบทบาทในดินแดนของคาบสมุทรมลายูเป็น อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2054 ซึ่งเป็นปีที่โปรตุเกสยึดมะละกาได้ จนถึงปี พ.ศ. 2184 อันเป็นปีที่สุดท้ายก่อนการ ธานีประมุขแห่งอาจะหมีสิ้นพระชนม์ ซึ่งเป็นระยะเวลา

¹หลวงศรีวรรณัต (พิณ จันทโรจวงศ์). ประชุมพงศาวดารภาคที่ 15 พงศาวดารเมืองพัทลุง. 2481. หน้า 69 – 97.

²พระจักรพรรดิพิงศ์. พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา. 2524. หน้า 919.

ประมาณ 130 ปี เพราะหลังจากนั้นประมุขแห่งอาเจะห์ 4 องค์ เป็นสตรีทั้งสิ้น อาเจะห์ก็เริ่มอ่อนแอ และไม่มีอิทธิพลในดินแดนของคาบสมุทรมลายูอีกในเวลาต่อมา

4.4 การขยายอิทธิพลของจักรวรรดิยะโฮร์ต่อรัฐต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายูและเมืองชายขอบของอาณาจักรอยุธยา การที่โปรตุเกสยึดเมืองมะละกาได้เมื่อปี ค.ศ. 1511 (พ.ศ. 2054) ทำให้อาณาจักรมะละกาสิ้นสุดลง จากนั้นก็ปรากฏอาณาจักรต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายูสืบต่อมาที่สำคัญคือ จักรวรรดิยะโฮร์และเประ แต่การควบคุมหมู่เกาะส่วนใหญ่ของชาวมลายูด้านฝั่งตะวันออกของสุมาตรา นั้นได้สูญเสียไปโดยเค็ชชากและจักรวรรดิยะโฮร์ผู้สืบทอดฐานะเดิมของมะละกา ก็มีได้มีฐานะเข้มแข็งพอที่จะแข่งขันกับอาเจะห์ได้ เพราะในคริสต์ศตวรรษที่ 16 อาเจะห์เป็นอาณาจักรในสุมาตราที่มีอำนาจมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามจักรวรรดิยะโฮร์ก็ได้ขยายอาณาเขตไปถึงดินแดนส่วนใหญ่ของคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะใกล้เคียง กล่าวคือสุลต่านมาห์หมุดคิด สุลต่านแห่งมะละกาทรงตั้งเมืองหลวงของพระองค์บนเกาะบันตันซึ่งอยู่ทางใต้ของสิงคโปร์ และโอรสองค์หนึ่งของสุลต่านมาห์หมุดได้สถาปนารัฐประจันทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือของคาบสมุทรมลายู ส่วนโอรสอีกองค์หนึ่งสืบทอดอำนาจต่อจากสุลต่านมาห์หมุดที่ยะโฮร์ แต่ดินแดนที่เป็นเกาะหะ (ไทรบรี) กลันตัน และตรังกานูในปัจจุบันอยู่ใต้อำนาจอริปไตยของสยาม¹

ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ค.ศ. 1641 (พ.ศ. 2184) ฮอลันดายึดมะละกาได้จากโปรตุเกสด้วยความช่วยเหลือจากสุลต่านอับดุล จาลิล แห่งยะโฮร์ และเมื่อได้รับการปลดปล่อยจากการปกครองของอาเจะห์แล้ว รัฐยะโฮร์ก็สามารถฟื้นความสำคัญที่มีมาแต่เดิมให้กลับคืนมาได้ ครอบงำที่การกระทำของยะโฮร์ไม่ไปขัดผลประโยชน์ของชาวฮอลันดา และจักรวรรดิยะโฮร์ก็มีอำนาจมากขึ้นในสมัยสุลต่านอับดุล จาลิล ซึ่งพระองค์เป็นประมุขแห่งยะโฮร์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1623 ถึง ค.ศ. 1677 (พ.ศ. 2166 – 2220) และเมืองหลวงของรัฐยะโฮร์ได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าจากสุมาตราและคาบสมุทรมลายู² ในสมัยที่จักรวรรดิยะโฮร์มีอำนาจในบางช่วงจักรวรรดิยะโฮร์ได้ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงเมืองพัทลุงซึ่งเป็นเมืองชายขอบของอาณาจักรอยุธยาสมัยนั้นดังปรากฏในพงศาวดารเมืองพัทลุงตอนหนึ่งว่า

¹เอน.เจ.ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 43.

²เอน.เจ.ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 65.

ต่อมาเมืองคำได้เป็นเจ้าเมืองพัทลุง ครั้งนั้นมีศึกอุซงคต (บางแห่งเรียก “อุซงตะนะ” หรือสลัด) มาตีเสียเมืองแก่ข้าศึก ออกเมืองคำหนีรอดไปได้ ข้าศึกกวาดได้แต่ครอบครัว กรรมกรและสมณชีพรามณ์ราษฎรพระโยมสงฆ์ ได้ไปแก่ อุซงคต เป็นอันมาก ฝ่ายประพาศตะวันตกแขกเมืองไทรบุรีรู้ข่าวไปว่าเมืองพัทลุงฝ่ายประพาศ ตะวันออกเสียเมืองแก่สลัดอุซงคตแล้วเห็นเป็นโอกาสอันดีจึงได้ยกมาเป็นกองโจร มาตีปล้นเก็บทรัพย์สินของและจุดไฟเผาบ้านเรือนและวัดวาอารามตลอดมาจนถึง ตำบลภูหาสวรรค์ ในที่ราบของพ่อขุนศรีชนาปลัดเมืองอีกพวกหนึ่ง ครั้งนั้นเจ้าเมืองหาเป็นโทษไม่ด้วยศึกเหลือกำลัง โปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าเมืองดังกล่าว ให้เกลี้ยกล่อม ต้องสุมราษฎรที่กระจัดพลัดพรากอยู่นั้นเข้ามาอยู่ตามภูมิทำเลจัดการรักษาบ้านเมืองต่อไป ครั้งนั้นให้เรียกส่วยเมืองนครศรีธรรมราชเมืองพัทลุงหาเรียกไม่¹

ในพงศาวดารเมืองพัทลุงเมื่อคราวออกเมืองคำเป็นเจ้าเมืองพัทลุงและเสียเมืองพัทลุง ให้แก่อุซงคตในครั้งนั้น กรมศิลปากรได้ตรวจสอบและได้จัดทำเชิงอรรถเอาไว้ที่น่าสนใจในบางประเด็น² ที่สำคัญกล่าวคือ

1. ตามที่ตรวจดูศักราชในเพลงของวัด สลัดครั้งนี้ในระหว่าง จุลศักราช 915 กับ 930 และที่เรียกว่าศึกอุซงคตนี้ในลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ประทานข้าพเจ้า ทรงอธิบายว่า อุซงตะนะ คือภาษามลายูเป็นอุซงตะนั๊ก แปลว่า ปลายแหลม คือ ปลายแหลมมลายู ก็เมืองยะโฮร์นั่นเอง (ในกฎมณเฑียรบาลเก่าว่า อุซงตะนะ เป็นรัฐหนึ่งสมัยโบราณเคยเป็นเมืองขึ้นแก่สยามเหมือนกัน)

2. ครั้งนี้ข้าศึกกวาดครอบครัวไปมาก เห็นจะเอาตัวพระราชมูณี (ท่านเจ้าพะโคะ) ไปด้วยได้มีตำนานหรือประวัติของพระราชมูณี (ท่านเจ้าพะโคะ) กล่าวว่า ท่านหาได้ตายอย่างคนธรรมดาไม่อยู่ ๆ ก็หายสูญไปโดยอิทธิฤทธิ์ และต่อไปก็ไม่ได้กล่าวถึงท่านผู้นี้ในที่แห่งใดแห่งหนึ่งเลย จึงเห็นว่าคงจะสูญไปด้วยข้าศึกสลัดครั้งนี้นั่นเอง

3. ครั้งนั้นให้เรียกแต่ส่วยเมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุงหาเรียกไม่ เห็นจะเป็นเพราะ สลัดมาปราบยับเยินมาก

¹ หลวงศรีวรรณคร (พิณ จันทโรจวงศ์). เล่มเดิม. หน้า 97-98.

² แหล่งเดิม.

ชัชวณิ พิชะกุล ได้กล่าวถึงศึกอุงคะนะไว้ในหนังสือโบราณคดีเมืองพัทลุงว่า

เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุง และเมื่อสงขลา มักถูกพวกโจรสลัดมาเลย์ จากปลายแหลม ยกกำลังเข้าปล้นทำลายอยู่เสมอ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า อุงคะนะ ยกกำลังเข้าปล้นเมืองพัทลุงได้แล้ว ก็ยึดเอาเมืองพัทลุงเป็นที่มั่นแล้วตั้งลักปะหม่าหนา เป็นแม่ทัพเรือคุมกำลังของคนขึ้นไปตีเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหัวเมืองเอกทาง ปักษ์ใต้เพียงเมืองเดียวเพราะหากยึดนครศรีธรรมราชได้ก็จะสามารถคุมเมืองอื่น ๆ ได้ สะดวกแต่ที่ตีไม่ได้ดังที่กล่าวมาแล้ว แม้จะได้ใช้กำลังเข้าโจมตีหลายครั้งก็ไม่สำเร็จจึง ต้องล่าถอยกลับไป¹

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ศึกอุงคะนะโจมตีเมืองพัทลุงได้ในสมัยสมเด็จพระมหา จักรพรรดิ ซึ่งอยู่ระหว่าง จ.ศ. 915 – 930 ตรงกับ พ.ศ. 2096 – พ.ศ. 2111 เป็นช่วงที่ไทยรบติด พันกับพม่าสมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ และในปี พ.ศ. 2111 นั้น สมเด็จพระมหาจักรพรรดิสิ้นพระ ชนม์ในขณะที่พม่ายกกองทัพมาประชิดเมืองหลวง และสมเด็จพระมหินทราธิราชทรงขึ้นครอง ราชย์ในปี พ.ศ. 2112 ในปีนี้เองที่ไทยต้องเสียดังกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 ให้แก่พม่า เมืองชายขอบของ อยุธยาในครั้งนั้นจึงถูกโจรสลัดมาเลย์เข้าโจมตี และได้กวาดต้อนคนไทยไปเป็นเชลย และเข้าใจว่า คนเหล่านี้ได้อาศัยอยู่ในหัวเมืองมลายูในเวลาต่อมา

5. ความสัมพันธ์กับหัวเมืองมลายูในสมัยกรุงธนบุรี หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาได้เสียแก่ พม่าเมื่อปี พ.ศ. 2310 และต่อจากนั้นอีกหกเดือนพระเจ้ากรุงธนบุรีก็สามารถกู้อิสรภาพจากพม่า ได้ แต่หัวเมืองมลายูก็ได้ตั้งตัวเป็นอิสระเรื่อยมาตลอดในสมัยของพระองค์ และพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็ไม่ได้ยกกองทัพไปปราบปรามให้หัวเมืองมลายูขึ้นกับไทยถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา อาจเป็นเพราะใน ช่วงนี้พระองค์ยังติดพันอยู่กับการทำสงครามกับพม่า ซึ่งพม่ายังมารบกวนอยู่เสมอทางด้านหัวเมือง เชียงใหม่และตามหัวเมืองชายแดนด้านพม่า²

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2310 – 2411)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปี พ.ศ. 2328 พระเจ้าปะดุงยกกองทัพใหญ่เข้ามาตีเมืองไทย ได้ยกกองทัพหลวงเข้ามาทางด้านเจดีย์สามองค์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมีรับสั่งให้กรมพระราชวังบวรสุทธินาทยกกองทัพไปตี

¹ชัชวณิ พิชะกุล. โบราณคดีเมืองพัทลุง. หน้า 35.

²ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมลายู. 2516. หน้า 21.

ทัพหลวงพระเจ้าปะดุง เมื่อไทยตีทัพหลวงพระเจ้าปะดุงแตกยับเยินไปแล้ว จึงโปรดให้กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จยกกองทัพไปตีเอาหัวเมืองปักษ์ใต้คืนจากพม่า ครั้งนั้นหัวเมืองปักษ์ใต้เสียแก่พม่าตั้งแต่เมืองชุมพร ไปจนถึงเมืองนครศรีธรรมราช เว้นแต่เมืองถลาง ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทรต่อสู้รักษาเมืองไว้ได้ เมื่อกองทัพไทยตีกองทัพพม่าแตกกลับไปหัวเมืองคืนทั้งหมดแล้ว กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จลงไปประทับอยู่ที่เมืองสงขลา ให้ข้าหลวงเชิญกระแสรบสังออกไปถึงพระยาปัตตานี พระยาไทรบุรี และพระยาตรังกานูให้ยอมมาเป็นเมืองขึ้นตั้งแต่ก่อน พระยาปัตตานีไม่ยอม จึงมีรับสั่งให้กองทัพไทยไปตีได้เมืองปัตตานี เมื่อได้แล้วทรงตั้งเชื้อสายเจ้าเมืองปัตตานีเก่าเป็นพระยาปัตตานีต่อมา ส่วนพระยาไทรบุรี เมื่อทราบข่าวกองทัพไทยตีได้เมืองปัตตานีแล้ว จึงยอมเข้ามาขึ้นต่อกรุงเทพฯ ในคราวเดียวกับพระยาตรังกานูด้วย¹ จึงเป็นอันว่าหัวเมืองมลายูซึ่งประกอบด้วยเมืองปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู (ขณะนั้นเมืองกลันตันขึ้นกับเมืองตรังกานู) ที่เคยเป็นหัวเมืองประเทศราชของไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาและตั้งตัวเป็นอิสระมาตลอด สมัยกรุงธนบุรี ก็ได้กลับมาเป็นของไทยตามเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองมลายูในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2310–2411) มีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายประการ ที่สำคัญกล่าวคือ

1. พระยาไทรบุรี (ปะแงร์น) ยกกองทัพเมืองไทรบุรีไปช่วยไทยรบกับพม่าที่ถลางและยกกองทัพไปตีเมืองประไพให้มาขึ้นต่อกรุงเทพฯ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกตอนปลาย พระยาไทรบุรี (อับดุลละ โกมุรัมชะ) ถึงอนิจกรรม พระยาไทรบุรีคนนี้มีบุตรชาย 10 คน บุตรเหล่านี้เป็นบุตรต่างมารดากัน เมื่อพระยาไทรบุรี (อับดุลละโกมุรัมชะ) ถึงอนิจกรรมแล้ว ดนกุลิยาฮุดิน รามามูดา ได้เป็นเจ้าพระยาไทรบุรีคนต่อมา แต่อยู่ได้ไม่นานนักก็ถึงแก่อนิจกรรม ซึ่งพระยาไทรบุรีคนนี้มีบุตร ดังนั้นคนภูที่เป็นบุตรพระยาไทรบุรี (อับดุลละโกมุรัมชะ) จึงแย่งกันเป็นเจ้าเมือง ดนกุลิยาฮุดินคนที่ 1 ถึงแก่กรรม ดนกุลิยะแงร์นบุตรคนที่ 2 และคนภูปีศนุบุตรคนที่ 3 ต่างก็จะเป็นเจ้าเมืองไทรบุรี เจ้าพระยานคร (พัฒน์) จึงนำคนภูทั้งสองมาเข้าเฝ้าที่กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระราชดำริเห็นว่าคนภูยะแงร์นเป็นที่ จึงตั้งคนภูยะแงร์นเป็นพระรัตนสงคราม รามภักดีสุดต่านมหมัด รัตนราชวงษา พระยาไทรบุรี ทรงตั้งคนภูปีศนุเป็นพระยาภยนุราชตำแหน่งรามามูดา กลับออกไปรักษาราชการบ้านเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2340 การขึ้นดำรงตำแหน่งของคนภูยะแงร์นถือว่าเป็นครั้งแรก ที่ไทยแต่งตั้งเจ้าเมืองครอง

¹กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ. 2505. หน้า 1–3.

เมืองไทรบุรีโดยตรง จึงถือได้ว่าคนอุปะแงร์นเป็นพระยาไทรบุรีคนแรกที่ยอมรับในอธิปไตยของไทยเหนือไทรบุรีอย่างสมบูรณ์¹

ในปีแรกที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขึ้นครองราชสมบัติ พม่ายกกองทัพมาตีเมืองถลาง ปรากฏว่าในครั้งนั้นพระยาไทรบุรี (ปะแงร์น) ได้ยกกองทัพเมืองไทรบุรีไปช่วยไทยรบกับพม่าที่เมืองถลาง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เลื่อนยศพระยาไทรบุรี (ปะแงร์น) ขึ้นเป็นเจ้าพระยาไทรบุรี² และต่อมาไทยมีความประสงค์ที่จะให้เมืองประจักษ์มาเป็นขอบเขตอาณา ดังปรากฏในหนังสือหมื่นศักดิ์พลเทพเจ้ากรมฯ ถึงพระยาฤทธิสงคราม เจ้าพระยาไทรบุรี ให้หลวงเทพมนตรีออกมาฟังข่าวเรื่องจะให้เจ้าเมืองประจักษ์มาเป็นข้าขอบเขตอาณา จ.ศ. 1178 (พ.ศ. 2359) ความว่า

หนังสือ หมื่นศักดิ์พลเทพเจ้ากรม มาถึงเจ้าพระยาฤทธิสงครามรามภักดี ศรีสุทธานมะหะหมัดรัตนราชบดินทรสุรินทร วิริยวังษาเจ้าพระยาไทรบุรีศรีศวัน กรมการ ด้วยมีรับสั่งพระเจ้าน้องยาเธอโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมว่า ท่านพระยานครกราบพูดว่าแต่ก่อนเมื่อเจ้าพระยาไทรบอกหนังสือให้รายาอนุ่มศรีรายาเดระรายา รายาอินตาราเล่หลา เจะหมันมะตามะตา ผู้คุมดอกไม้เงินดอกไม้ทองถือไปว่า ซึ่งเจ้าพระยาไทรให้ไปว่ากล่าวพระยาเปะหระจะให้มาเป็นข้าขอบเขตอาณาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพพระมหานคร พระยาเปะหระหาทำตามพระเจ้าไทรไม่ และท่านพระยาไทรให้เจะหว่าเหตุถือหนังสือไปว่ากล่าวพระยาเปะหระอยู่ยังมิกลับมา จึงแต่งตั้งให้หลวงเทพมนตรีคนมีชื่อมาฟังดู ถ้าพระยาเปะหระสวามีภักดีเป็นข้าขอบเขตอาณาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามท่านพระยานครมีหนังสือมาแล้วก็ให้เจ้าพระยาไทรศรีศวันกรมการงดอยู่ ให้พระยาเปะหระจัดแสดงดอกไม้เงินดอกไม้ทองเครื่องราชบรรณาการเข้าไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมตามพระราชประเพณี

หนังสือมา ณ วันพฤหัสบดี เดือนห้าแรมแปดค่ำ ปีชวดนักษัตรอัฐศก ฯ³

¹กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ. 2505. หน้า 1-3.

²แหล่งเดิม. หน้า 8.

³หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 10. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2. จ.ศ. 1178.

ต่อมาไม่ปรากฏหลักฐานว่า พระยาประไค้เข้ามาเป็นข้าขอบขัณฑสีมาต่อกรุงเทพฯและ เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงร์น) ได้ยกกองทัพไปตีเมืองประซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางใต้ติดกับเขตเมือง ไทรบุรี บังคับให้พระยาประยอมเป็นเมืองประเทศราชขึ้นกรุงเทพฯสำเร็จได้¹ ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้สันนิษฐานว่า พระยาไทรบุรี (ปะแงร์น) ยกกองทัพไปตีเมือง ประในปลายปีมะเส็งเอกศก หรือต้นปีมะโรงโทศก² นั้นเห็นว่าการนับปีศักราชน่าจะคลาดเคลื่อน อยู่บ้างเพราะว่า กรมหมื่นสัทธิศกพิลาเสพเจ้ากรมฯ ได้มีหนังสือถึงเจ้าพระยาฤทธิสงครามเจ้าพระยา ไทรบุรี (ปะแงร์น) ให้หลวงเทพมนตรีออกมาฟังข่าวเรื่องจะให้เจ้าเมืองประสวามิภักดิ์เป็นข้าขอบ ขัณฑสีมาต่อกรุงเทพฯ นั้นตามจดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จะตรงกับ จ.ศ. 1178 ซึ่งจะตรงกับ พ.ศ. 2359 จึงน่าจะเป็นไปได้ว่า เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงร์น) ได้ยกกองทัพไปบังคับให้พระยา ประยอมเป็นเมืองประเทศราชขึ้นต่อกรุงเทพฯ ได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2359

2. เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชทำศึกกับเมืองไทรบุรี เมืองไทรบุรีแม้จะเป็นประเทศราช ของไทยมาตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระราชวังบวรสุริสีหนาทลงมาจัดการปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้เมื่อ พ.ศ. 2328 แต่การยินยอมของเมืองไทรบุรีในครั้งนั้นเป็นไปในลักษณะจำยอม ด้วยเกรงฝ่ายไทย ซึ่งมีแสนยานุภาพมากกว่า ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านั้นพระยาไทรบุรีก็เคยอ่อนน้อมต่อพม่าแล้ว แต่ครั้น เมื่อพระยาไทรบุรีโมโกรั่มชะถึงแก่กรรม ตนกูปะแงร์นจึงได้รับพระราชโองการแต่งตั้งให้เป็นเจ้า เมืองไทรบุรี แต่ในบางช่วงเมืองไทรบุรีมีความกระด้างกระเดื่องต่อกรุงเทพฯ ทำให้มีเหตุการณ์ไม่ สงบเกิดขึ้นในเมืองไทรบุรีหลายครั้ง และตั้งแต่รัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา ทางกรุงเทพฯได้มอบหมาย ให้เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชเป็นผู้กำกับเมืองไทรบุรี³ ดังนั้นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชจึงต้องทำศึก กับเมืองไทรบุรีถึง 4 ครั้ง กล่าวคือ

¹กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 8.

²กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม.

³วิเชียร ณ นคร. “นครศรีธรรมราช (น้อย ณ นคร),” เจ้าพระยา, ใน สารานุกรม วัฒนธรรมไทย ภาคใต้. 2542. หน้า 3621.

2.1 การศึกเมืองไทรบุรีครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2364) ในรัชกาลที่ 2 ได้ทราบข่าวว่า เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ได้หนีไปฝักใฝ่กับพม่า กล่าวคือ เมื่อ พ.ศ. 2364 ตนถูกหม่อมน้อง เจ้าพระยาไทรบุรีมาร้องต่อเจ้าพระยานครศรีธรรมราชว่า เจ้าพระยาไทรบุรีเป็นใจด้วยพม่า¹ และในปีเดียวกันนั่นเองก็ได้พบหลักฐานว่า พม่าได้ชักชวนพระยาไทรบุรีให้ยกทัพขึ้นมาตีหัวเมืองทางใต้ของไทย ดังปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 2 ความว่า

ในปีนั้นสืบได้ความว่า พม่ามีหนังสือไปชวนฝรั่งบ้าง ญวนบ้าง พระไทรบ้าง ให้เข้ามาตีกรุงเทพฯ ภายหลังจีนลิมหอยมะเถาชาวเมืองกลาง ไปค้าขายเมืองเกาะหมาก กลับมา เห็นเรือพม่าผิดเรือถูกค้าสงสัยก็เข้าตีเรือพม่าได้ คั้นเรือได้ราชสาส์นพม่าไปถึง พระยาไทร ก็จับคนและลูกเรือมาส่งให้ผู้รักษาเมืองกลาง พระยาเถาบอกส่งพม่าและ หนังสือพม่ากับจีนลิมหอย เข้ามากรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าให้แปลหนังสือออก ได้ความว่า พม่าไปชวนพระยาไทรให้เป็นขบถ จึงโปรดพระราชทานบำเหน็จรางวัลจีนลิมหอยตั้งให้เป็นหลวงราชกับปัดัน ทำอากรศีนุกอยู่ที่เกาะกลาง²

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพิจารณาเห็นว่า เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) มีความคิดมาก จึงโปรดให้มีตราออกไปยังพระยานคร (น้อย) ให้ยกกองทัพไปตีเมืองไทรบุรีโดยมีใจความตอนหนึ่งว่า “...พระยาไทรบุรีเอาใจเพื่อแผ่ข้าศึกเป็นแน่แล้ว จะละไว้เมืองไทรก็เป็นได้ สឹอีกทางได้ ให้พระยานคร (น้อย) ยกกองทัพหัวเมืองปักษ์ใต้ลงไปตีเมืองไทรเอาไว้ในอำนาจเสีย ให้สิทธิ์ขาด”³

ก่อนที่จะเข้าตีเมืองไทรบุรี พระยานคร (น้อย) ได้มีใบบอกให้เมืองไทรบุรีจัดเตรียมซื้อข้าวขึ้นฉางไว้เป็นเสบียงแก่กองทัพไทยที่จะรับมือกับพม่าซึ่งจะมาตีปักษ์ใต้ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้ออ้างให้สมเหตุสมผลที่จะเข้าตีเมืองไทรบุรี เพราะพระยานคร (น้อย) ทราบดีว่าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) คงจะบิดพลิ้วคำสั่งตามใบบอก ครั้นเจ้าพระยาไทรบุรีบิดพลิ้วตามความคาดหมาย พระยานคร (น้อย) ก็นำทหารจากเมืองนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุงประมาณ 7,000 คน ทั้งทัพบกและเรือ เข้าตีเมืองไทรบุรีใน พ.ศ. 2364 ได้เสีทหารไปประมาณ 700 คน ส่วนทหารเมืองไทรบุรี

¹กรมศิลปากร. “พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. 2516 หน้า 63 – 64.

²เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ 2. 2504. หน้า 141.

³กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. “พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 เล่ม 2,” ใน ตำนานกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8. 2542. หน้า 2621.

ตายไปประมาณ 1,500 คน เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ได้ยกสมัครพรรคพวกหนีไปอาศัยอังกฤษ ที่เกาะปีนัง เป็นอันว่าเมืองไทรบุรีก็ตกอยู่ในอำนาจของพระยานคร (น้อย) ตั้งแต่นั้นมา เมื่อตีเมืองไทรบุรีได้แล้วพระยานคร (น้อย) ก็มอบให้พระยาบริรักษ์ (แสง) บุตรพระยานคร (น้อย) เป็นผู้รักษามือง และให้นายขุนบุตรอีกคนหนึ่งเป็นปลัดเมือง ต่อมารัชกาลที่ 2 จึงได้พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์ พระภักดีบริรักษ์ (แสง) ขึ้นเป็น “พระยาอภัยธิเบศ มหาประเทศราชธิบดีนทร์ อินทรไอศวรรย์ ขันเขมมา มาตยานุชิต สิทธิสงคราม รามภักดีพิริยาพาหุ พระยาไทรบุรี” และเลื่อนนายบุตรขึ้นเป็น “พระเสนานุชิต” ดำรงตำแหน่งปลัดเมือง¹

2.2 การศึกเมืองไทรบุรีครั้งที่สอง (พ.ศ. 2365) ครั้นถึงปี พ.ศ. 2365 เกิดความไม่สงบในเมืองไทรบุรีขึ้นอีก โดยตนกูมหมัด ตนกูโยโฮ ญาติของพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ที่อาศัยอยู่ในเมืองไทรบุรี นำพรรคพวกประมาณ 2,000 คน คบคิดก่อกบฏในวันเดือนน้ำพิพัฒน์สัตยา แต่พระยานคร (น้อย) ทราบเหตุก่อน จึงสามารถตีกองทัพผู้ก่อความไม่สงบแตกหนีไปได้โดยง่าย²

จากการปราบปรามเมืองไทรบุรี ในปี พ.ศ. 2364 และ พ.ศ. 2365 ได้สำเร็จ จึงเลื่อนบรรดาศักดิ์ให้พระยานคร (น้อย) ขึ้นเป็นเจ้าพระยา (น้อย) ผู้สำเร็จราชการปกครองดูแลรักษามืองไทรบุรีและเมืองเประ ดังปรากฏในท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาฯ ถึงหลวงพรหมเสนา หลวงเทพเสนา กรมการเมืองนครฯ โปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนพระยานครผู้มีความชอบเป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาโสกราช จ.ศ. 1184 (พ.ศ. 2365) ความว่า

สารตรา ท่านเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีอภัยพิริยะ ปรากรมพาหุ
สมุหกลาโหมให้มาแก่หลวงพรหมเสนาผู้ว่าที่ปลัด หลวงเทพเสนา
ผู้ว่าที่จำแลกรมการเมืองนครด้วยทรงพระกรุณาตรัสเหนือเกล้า
เหนือกระหม่อมสั่งว่า เมืองไทรบุรีนั้นแต่ก่อนเมื่อพระยาไทรยังอยู่
ณ เมืองไทรหาเป็นที่จะวางพระทัยไม่ได้ ด้วยพระยาไทรคิดราชการ
ไม่ซื่อต่อกรุงเทพมหานคร และเมื่อ ณ ปีมะเส็ง ตรินิศก
บอกข้อราชการออกไปว่าอายพม่า จะยกมากระทำแก่เมืองปักขี้ไต้

¹วิเชียร ณ นคร. “นครศรีธรรมราช (น้อย ณ นคร),” เจ้าพระยา, ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8. 2542. หน้า 3622.

²จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1184 (พ.ศ. 2365). เลขที่ 3 ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8. 2542. หน้า 3622.

ให้พระยาไตรจัดซื้อข้าวเตรียมคนแลเรือไว้ให้พร้อมจะได้อุดหนุน
 ช่วยกันรบพุ่งทันทั่วทั้งที่ พระยาไตรก็หากระทำตามท้องตราไม่
 หลีกตัวลงไปอยู่ ณ ที่มะโทะ แม้มีราชการก็จะเสียดเมืองไตร
 พระยานครมีไว้ใจยกลงไปป้องกันรักษาเมืองไตร พระยาไตรเป็นคนคิด
 หนีไปอยู่ ณ เมืองเกาะหมาก ภายหลังตนญโฮโสแชนายไพร่มีชื่อซึ่งอยู่
 ณ เมืองไตรกลับมาเป็นกบฏคบคิดกันคุมสมัครพรรคพวกลงมาจะตี
 กองทัพพระยานครฯ พระยานครรู้ความแต่งกองออกสู้รบพวกอ้ายแชนก
 แตนหนีไปพระยานครเอาเมืองไตรไว้ได้ ครั้งนี้สิ้นพระราชธุระไปทางหนึ่ง
 พระยานครมีความชอบเป็นอันมาก โปรดกระหม่อมให้เลื่อนพระยานคร
 เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาโสกราชชาติเดโชชัยมหัยสุริยาธิบดินทอภัยพิริยะปรากรม
 พาหุเจ้าพระยานครศรีธรรมราช พระราชทานเมืองไตรเมืองประไพให้ขึ้น
 แก่เมืองนคร ให้พระยานครเป็นผู้สำเร็จราชการจัดแจงเมืองไตรเมืองประ
 ไพให้ขึ้นแก่เมืองนครให้ราบคาบ แต่เงินส่วยอากร ณ เมืองไตรซึ่งจะได้
 เข้าท้องพระคลังหลวงนั้น สิ่งใดจำนวนปีมากน้อยเท่าใด ถึงกำหนดงวดปี
 แล้วก็ให้เจ้าพระยานครเรียกเอาเงินส่วนส่วยอากรส่งเข้าไป ณ กรุงเทพพระมหานคร
 ให้ครบ อย่าให้เงินหลวงค้างลวงปี แต่จำนวนหนึ่งได้เป็นอันขาดทีเดียว
 สาราตรามา ณ วันศุกร์ เดือนยี่ ขึ้นสิบค่ำ จุลศักราชพันร้อยแปดสิบสี่ ปีมะเมีย
 นักษัตรจัตวาศก¹

2.3 การศึกเมืองไทรบุรีครั้งที่ 3 (พ.ศ. 2374) การที่ไทยเข้าไปปกครองเมืองไทรบุรี
 โดยตรง นับตั้งแต่ พ.ศ. 2364 ทำให้ลูกหลานของเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) พยายามดิ้นรนที่จะ
 ให้เจ้านายเก่ากลับมาครองเมืองอย่างไม่ลดละ ขณะเดียวกันผลประโยชน์ที่ได้รับจากเมืองไทรบุรี
 ในฐานะเมืองแห่งเศรษฐกิจที่อุดมไปด้วยข้าว ไม้และดีบุก ทำให้เมืองนครศรีธรรมราชไม่อาจปล่อยให้
 หลุดไปจากอำนาจได้ ยิ่งไปกว่านั้นความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างเจ้าพระยานคร (น้อย) กับ

¹จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1184. เลขที่ 11.

วังหน้าคือกรมหมื่นสัทธิพลเสพ ซึ่งทรงมีฐานะเป็นนัคดาเจ้าพระยานคร (พัฒน์) และเจ้าพระยานคร (พัฒน์) ก็เป็นบิดาของเจ้าพระยานคร (น้อย) จึงทำให้เมืองนครฯ มีบทบาททุกอย่างในการตัดสินใจเกี่ยวกับเมืองไทรบุรีและหัวเมืองมลายูในราชสำนักที่กรุงเทพฯ และการศึกเมืองไทรบุรีจึงเกิดขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2374¹

ในปี พ.ศ. 2374 คนกูด่นบุตรของคนกูรายา ซึ่งเป็นพี่ชายของเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ได้นำสมัครพรรคพวกประมาณ 3,000 คน ได้ยกกองเรือปิดปากน้ำเมืองไทรบุรี ครั้งนั้นพระยาอภัยธิเบศวร (แสง) เข้าเมืองไทรบุรีซึ่งเป็นบุตรเจ้าพระยานคร (น้อย) ผู้ไม่ได้จึงพากันหนีมาอยู่ที่เมืองพัทลุง คนกูด่นจึงยึดเอาเมืองไทรบุรีได้โดยง่าย เจ้าพระยานคร (น้อย) เมื่อทราบข่าวศึกจึงนำกำลังทหารจากเมืองนครศรีธรรมราชประมาณ 7,000 คน พร้อมด้วยช้างประมาณ 300 เชือกยกทัพไปตีเมืองไทรบุรีประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2374 และการศึกครั้งนี้เจ้าพระยานคร (น้อย) มีชัยชนะอย่างง่ายดายสามารถตีป้อมเมืองไทรบุรีแตกและยกเข้าเมืองได้ในเดือนตุลาคมปีนั้นเอง คนกูด่นผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มก่อความไม่สงบในครั้งนั้นตามหลักฐานในจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติระบุว่าฆ่าตัวตาย แต่ในหนังสือ History of Maylasia ของ Richard O. Winstedt ระบุว่าถูกฆ่าตาย ซึ่งหลักฐานทั้งสองต่างก็ระบุตรงกันว่า หัวของคนกูด่นถูกตัดส่งไปยังกรุงเทพฯ ภายหลังเสร็จศึกเมืองไทรบุรีในครั้งนี้ เจ้าพระยานคร (น้อย) ได้ยกกองทัพไปตีหัวเมืองแขกทั้ง 7 หัวเมือง (คือเมืองยะหริ่ง, ยะลา, สายบุรี, หนองจิก, ปัตตานี, รามันห์และระแงะ) ที่ทำการแข็งเมืองในระยะเดียวกันกับเมืองไทรบุรี โดยแยกเป็น 2 ทัพ คือ ทางเรือยกไปปิดปากน้ำเมืองปัตตานีส่วนทางบกยกไปสมทบกับกรุงเทพฯ และสงขลาและสามารถปราบปรามหัวเมืองแขกได้อย่างรวดเร็ว²

การศึกเมืองไทรบุรีครั้งนี้ นับว่าเป็นศึกครั้งใหญ่ เพราะหัวเมืองมลายูซึ่งเป็นหัวเมืองประเทศราชในครั้งนั้นเห็นว่า เมื่อเมืองไทรบุรีแข็งเมืองก็มีความกระด้างกระเดื่องแข็งเมืองไม่ขึ้นต่อกรุงเทพฯ ไปด้วย ถึงกับมีการจัดทัพจากกรุงเทพฯ ลงมาปราบปราม ดังสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวได้ว่า

¹ พรรณงาม เสงี่ยมธรรมสาร. “ไทรบุรี (ปะแงรัน), เจ้าพระยา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 7. 2542. หน้า 3533–3535.

² วิเชียร ณ นคร. “นครศรีธรรมราช (น้อย ณ นคร) เจ้าพระยา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 8. 2542. หน้า 3622–3623.

...เมื่อความทราบถึงกรุงเทพฯ ว่าหัวเมืองแขกกำเริบนั้น
จึงโปรดให้กองทัพกรุงเทพฯ ยกลงไป 4 กอง กระจายณรงค์ฤทธิ์โกษา
คุมลงไปกอง 1 พระยาราชวังสรรค์ กอง 1 พระยาพิชัยบุรินทร์ กอง 1
พระยาเพชรบุรี (สุก ซึ่งได้เป็นเจ้าพระยาบรมราชในรัชกาลที่ 4) กอง 1
กองทัพทั้ง 4 กองนี้ เมื่อยกกองทัพไปถึงเมืองสงขลาเห็นจะได้ทราบความว่า
ทางเมืองไทรบุรีเจ้าพระยานครได้ยกกองทัพเมืองนครศรีธรรมราชลงไปแล้ว
4 กองที่ไปจากกรุงเทพฯ จึงยกไปทางหัวเมืองทั้ง 7 แต่กำลังไม่พอ
ที่จะปราบปรามได้ ด้วยพวกแขกเมืองกลันตันและเมืองตรังกานูมาช่วยแขกทั้ง 7
จึงมีใบบอกขอกำลังเพิ่มเติมจากกรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาคลัง
(ดิส ซึ่งได้เป็นพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ในรัชกาลที่ 4) ครั้งนั้นว่าทั้งที่
สมุหกลาโหมและกรมทำเป็นแม่ทัพใหญ่ยกกองทัพเรือตามลงไปอีกทัพ 1
เมื่อ ณ วันอาทิตย์ เดือน 4 แรม 2 ค่ำ ปีมะโรงจัตวาศก จุลศักราช 1194
พ.ศ. 2375 เมื่อกองทัพเจ้าพระยาคลังลงไปถึงเมืองสงขลา ทางโน้นกองทัพ
เจ้าพระยาทรยกไปตีเมืองไทร ได้สู้รบกับพวกแขก กองทัพไทยล้อมตงกูเด็นไว้
ตงกูเด็นกับพวกแขกหัวหน้าหนีไปไม่รอดก็พากันฆ่าตัวตาย เจ้าพระยาทรฯ
เข้าตีเมืองไทรบุรีได้คืนแล้ว จึงยกกองทัพมาช่วยเมืองสงขลา มาถึงก่อนกองทัพ
เจ้าพระยาพระคลังหน้อย ๆ จึงแต่กองทัพเรือลงไปปิดปากน้ำเมืองปัตตานีไว้
ครั้นเจ้าพระยาพระคลังลงไปถึงจึงให้เจ้าพระยาทรฯ ยกกองทัพหนุนลงไป
จากเมืองสงขลา เมื่อ ณ เดือน 8 ขึ้น 3 ค่ำ กองทัพไทยสมทบกันปราบปราม
หัวเมืองแขกขบถ 7 หัวเมืองได้เรียบร้อย...¹

2.4 การศึกเมืองไทรบุรีครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2381) ความไม่สงบเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งที่เมือง
ไทรบุรีเมื่อปี พ.ศ. 2381 เมื่อตงกูเด็นหมัดศหัสกับตงกูเด็นหมัดอาเก็บลานเจ้าพระยาไทรบุรี
(ปะแงรัน) หนีไปเป็นโจรสลัดฝั่งทะเลด้านตะวันตกได้สมคบกับหัวนมาลี หัวหน้าโจรสลัดที่
เกาะยาว² เกลี่ยล้อมผู้คนได้จำนวนมากยกทัพเข้าตีเมืองตรัง เมื่อได้เมืองตรังแล้วจึงให้หัวนมาลี
รักษาไว้และได้ยกกองทัพเข้าตีเมืองไทรบุรี ครั้งนั้นพระยาอภัยธิเบศ (แสง) เจ้าเมืองไทรบุรี และ

¹กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. “อธิบายเรื่องพงสาวดารอันเป็นมูลเหตุแห่งจดหมายเหตุ
หลวงอุดมสมบัติ.” ใน จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ. 2505. หน้า 28 – 29.

²เกาะยาวในปัจจุบันอยู่ในจังหวัดพังงา

พระยาเสนาอนุชิต ผู้น้องเป็นปลัดเมืองไทรบุรีรักษาเมืองไว้ไม่ได้ เห็นว่าเหลือกำลังจึงล่าถอยมาอยู่ที่เมืองพัทลุง¹

ขณะนั้นเจ้าพระยานคร (น้อย) และพระยาสงขลา (เซ่ง) อยู่ในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระศรีสุลาไลยสมเด็จพระพันปีหลวง ครั้นเมื่อทราบข่าวว่าความไม่สงบเกิดขึ้นจึงรีบเดินทางกลับมาเกณฑ์คนเมืองนครศรีธรรมราชและพัทลุง จัดเป็นกองทัพมอบหมายให้พระยาอภัยธิเบศ (แสง) พระยาวิชิตสรไกร (กล่อม) และพระยาเสนาอนุชิต (นุช) ซึ่งเป็นบุตรเจ้าพระยานคร (น้อย) ทั้งสามคนคุมกำลังประมาณ 4,000 คน ยกลงมาปราบปรามข้าศึกได้สำเร็จในเวลาอันรวดเร็วและทางกรุงเทพฯ ได้ส่งพระวิชิตณรงค์ (พัค) และพระราชวรินทร์ คุมทหารประมาณ 790 คน มาช่วยรักษาเมืองสงขลาไว้ก่อน พวกก่อความไม่สงบที่ไปล้อมเมืองสงขลาอยู่เมื่อทราบข่าวว่ากองทัพเมืองนครศรีธรรมราชได้เมืองไทรบุรีนั้น จึงเกิดความเกรงกลัวและถอยหนีกลับไปส่วนพระยานคร (น้อย) เมื่อกลับมาถึงเมืองนครศรีธรรมราช ก็มีการกระเตรียมทัพเพื่อไปตีเมืองไทรบุรีก็เกิดเป็นลมและถึงแก่อสัญกรรม²

3. การแบ่งอาณาเขตเมืองไทรบุรีออกเป็น 4 เมือง เมื่อครั้งคนกูมหมัดสหัส คนกูมหมัดคอกาเก็บ ได้สมทบกับวันมาหลีโจรสลัดด้านฝั่งตะวันตกเข้าโจมตีเมืองตรังและเมืองไทรบุรีปี พ.ศ. 2318 ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปริวิตกว่า คราวนี้พวกแขกตีเมืองตรังและเมืองไทรบุรีได้ และได้เคลื่อนกำลังเข้าประชิดเมืองสงขลาซึ่งเป็นเมืองใหญ่เกรงว่าเมืองตรังกานูและเมืองกลันตันจะคิดกำริบขึ้นเหมือนคราวก่อน (ปีพ.ศ. 2374) จึงทรงพระราชดำริให้จัดทัพใหญ่ออกไปจากกรุงเทพฯ โดยให้พระยาศรีพิพัฒน์ (ทัต) เป็นแม่ทัพฝ่ายท่านพระยาศรีพิพัฒน์และพระยายมราชได้ยกทัพไปถึงเมืองสงขลาเมื่อขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6 พ.ศ. 2382 ขึ้นตั้งทัพอยู่ที่เมืองสงขลา และได้รับแจ้งว่าพระยาไทรบุรี (แสง) พระยาเสนาอนุชิต (นุช) และพระยาวิชิตสรไกร ตีเมืองไทรบุรีได้ตั้งแต่ แรม 6 ค่ำ เดือน 4 พ.ศ. 2382 ดังนั้นพระยาศรีพิพัฒน์จึงได้จัดทัพให้ขึ้นไปจัดการกับความไม่สงบซึ่งเกิดขึ้นที่เมืองกลันตัน เมื่อจัดการเรียบร้อยจึงได้ยกทัพไปจัดการกับเมืองไทรบุรี³ และเห็นว่าพระยาไทรบุรี (แสง) กับพระยาเสนาอนุชิต (นุช) เป็นไทยจะรักษาเมืองไทรบุรีต่อไปก็จะลำบาก เพราะบุตรหลานของเจ้าพระยาไทรบุรีจะมารบกวานอีกจึงได้แบ่งเมืองไทรบุรีออกเป็น 12 มุขแล้วแบ่งออกเป็น 4 เมือง ให้คนกูอาหม่ม

¹ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 1. 2504. หน้า 195.

² วิเชียร ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 3623.

³ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 3 เล่ม 2. 2504. หน้า 6-9.

ซึ่งไพร่บ้านพลเมืองรักใคร่มากให้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรี ให้คนกูอาตันเป็นเจ้าเมืองกูบังปาสุ และให้เสสอูเซ็นเป็นเจ้าเมืองปะลิส และให้คนกูอาเก็บบเป็นเจ้าเมืองสตูล และเจ้าพระยาบรมราชและพระยาศรีพิพัฒน์ได้นำพระยาไทรบุรี (แสง) และพระยาเสนานุชิต (นุช) เข้ามากรุงเทพฯ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทโปรดเกล้าตั้งให้พระยาไทรบุรี (แสง) เป็นพระยาบริรักษ์ภูธรผู้สำเร็จราชการเมืองพังงา และตั้งพระยาเสนานุชิต (นุช) เป็นผู้ช่วยราชการ ต่อมาเมื่อพระยศภักดีสำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่าถึงแก่กรรมจึงโปรดเกล้าแต่งตั้งให้พระยาเสนานุชิต (นุช) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า¹

ปี พ.ศ. 2384 เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) ได้มอบให้บุตรชื่อคนกูคาอิและหลานชื่อคนกูอาเก็บบถือหนังสือขออ่อนน้อมมายังเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองสงขลา เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) สารภาพผิดขอพานบุตรเข้ามาทำราชการฉลองพระเดชพระคุณที่เมืองไทรบุรีตามเดิม ครั้นนำข้อความขึ้นกราบทูลพระกรุณาความทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดเกล้าให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชและพระยาสงขลามีหนังสือตอบกลับไปว่า เจ้าพระยาไทรบุรีทำผิดต่อแผ่นดินรู้สึกโทษ ส่งหนังสือมาอ่อนน้อมไม่แต่งบุตรหลานเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับผิดนั้น ไม่ควรนำหนังสือเจ้าพระยาไทรบุรีขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรีทราบจึงมีหนังสือให้คนกูคาอิ คนกูอาเก็บบ นายไพร่ 13 คน มาด้วยเรือจินคากองแก้วทางเมืองสิงคโปร์ถึงกรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้ามีท้องตราตอบยกพระราชทานให้เจ้าพระยาไทรบุรีนำบุตรหลานมาอยู่เมืองไทรบุรีตามความอ่อนน้อม²

เมื่อเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) นำบุตรหลานมาถึงเมืองไทรบุรีแล้ว โปรดเกล้าฯ มีท้องตราพระคชสีห์ออกไปถึงเจ้าพระยาไทรบุรียกพระราชทานโทษเจ้าพระยาไทรบุรี ทั้งบุตรหลานมอบเมืองไทรบุรีให้แก่เจ้าพระยาไทรบุรี ตั้งคนกูอัปคนตาเป็นราชามุดา ตั้งคนกูคาอิเป็นพระยาอินทวิไชย ครั้งนั้นพระยากูบังปาสุ (คนกูอาตัน) ถึงแก่กรรมจึงตั้งคนกูอาหนุ่มซึ่งว่าราชการเมืองไทรบุรีเป็นพระยากูบังปาสุ ตั้งคนกูหมัดบุตรพระยากูบังปาสุเป็นพระยาวิเสศวังษาผู้ช่วยราชการ ต่อมา 2 ปีเจ้าพระยาไทรบุรีกับราชามุดาถึงแก่กรรม และถึงปี พ.ศ. 2387 จึงโปรดเกล้าให้ตั้งพระอินทวิไชย (คนกูคาอิ) เป็นพระยาไทรบุรี ตั้งคนกูตาอิบุตรคนกูยาโกบเป็นราชามุดา ตั้งคนกูปราหมบุตรพระยาอภัยนุราชเป็นพระอินทวิไชย ในครั้งนั้นพระยาไทรบุรี (คาอิ) มีบุตรชาย 4 คน ชื่อ คนกูอาหมัด คนกูเคน คนกูยาโกบ และคนกูยูโตะ ครั้งถึงปี พ.ศ. 2398 ในแผ่นดินสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาไทรบุรี (คาอิ) ถึงแก่กรรม

¹ หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 41 / ข. พงศาวดารเมืองไทรบุรี. พ.ศ. 2445.

² แหล่งเดิม.

ปี พ.ศ. 2398 ซึ่งเป็นปีที่ 23 ในแผ่นดินสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาบวร-
ศรีธรรมราชได้นำตงกัวหมัด ตงกุกเนน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่กรุงเทพฯ โปรดเกล้าตั้ง
ตงกัวหมัดเป็นพระยาไทรบุรี ตั้งตงกุกเนนเป็นพระยาเคโศวรินทร์ผู้ช่วยราชการเมืองไทรบุรี
และต่อมาอีก 3 ปีใน พ.ศ. 2401 พระยาไทรบุรี (ตงกุกหมัด) ได้นำตงกุกยาโกบเข้าเฝ้าทูลละอองธุลี
พระบาทโปรดเกล้าฯ ตั้งตงกุกยาโกบเป็นพระชลสินธุสงครามผู้ช่วยราชการเมืองไทรบุรีอีกคนหนึ่ง
และในปี พ.ศ. 2402 พระยาภูงักปาตู (ตงกุกหนุ่ม) ถึงแก่กรรม พระยาไทรบุรี (อาหมัด) เข้าเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาทที่กรุงเทพฯ ให้กรมพระกลาโหมกราบบังคมทูลกรุณาขอเมืองภูงักปาตูให้รวม
เข้าอยู่ในเมืองไทรบุรีตามเดิม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเมืองภูงักปาตูให้พระยาไทรบุรี (อาหมัด) ต่อมา
พระยาไทรบุรี (อาหมัด) ผู้นี้เป็นเจ้าเมืองไทรบุรีที่เข้าออกกรุงเทพฯ อยู่เนือง ๆ เหมือนกับผู้สำเร็จ
ราชการเมืองไทย โดยสารเรือกลไฟมาทางสิงคโปร์บ้าง เดินทางมาลงเรือที่เมืองสงขลาบ้าง
โปรดเกล้าฯ ให้พระยาไทรบุรี (อาหมัด) เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเหมือนขุนนางไทยทุกครั้งเป็น
การสนิทต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว¹ เมืองไทรบุรีจึงแบ่งแยกออกเป็น 3 เมือง คือ ไทรบุรี
(เกะหะ) ปะลิส และสตูล จนถึงปัจจุบันนี้

4. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองไทรบุรี พ.ศ. 2414
ในครั้งนั้นพระองค์เสด็จประพาสสิงคโปร์ เกาะปีนัง รำงกุง กัลกัตตาและเมืองอื่นๆ ด้วยเรือกลไฟ
ชื่อบางกอกเป็นเรือพระที่นั่ง มีเรือป้องกัน 2 ลำ ชื่อเรือรบสยามประศดัมภ์และเรือรบพิทักษ์มณูฤทธิ์
เมื่อเสด็จประทับที่เกาะหมาก พระยาไทรบุรี (อาหมัด) ได้จัดที่ถวายเป็นที่ประทับและเลี้ยงดู
ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยที่ติดตามเสด็จอย่างมีความสุข ครั้นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับมาประพาส
เมืองพังงาและภูเก็ตแล้ว เรือพระที่นั่งมาทอดปากน้ำเมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีรับเสด็จประพาส
เมืองไทรบุรี พระยาไทรบุรีพี่น้องจัดถวายเป็นที่ประทับเลี้ยงดูข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทั่วกัน
แล้วเสด็จทางสถลมารคซึ่งทำใหม่ด้วยกระบวนรถม้าช้าง ที่กรมพระกลาโหมเกณฑ์เมืองสงขลา
เมืองไทรบุรี เมืองปะลิสและเมืองสตูลรับส่งเสด็จประทับรอนแรม ณ พลับพลาค่ายหลวงตาม
ระยะทาง เสด็จมาลงเรือพระที่นั่งกลไฟชื่อ ไร่ชิงชันที่เมืองสงขลา เสด็จพระราชดำเนินกลับเข้า
กรุงเทพฯ²

ครั้นถึงปี พ.ศ. 2415 โปรดเกล้าฯ มีท้องตราให้พระยาไทรบุรี (อาหมัด) เข้าเฝ้าทูลละออง-
ธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ครั้งนั้นพระยาไทรบุรีได้นำนายไพร่เมืองไทรบุรีและเมืองปะลิสเข้าเฝ้า

¹แหล่งเดิม.

²แหล่งเดิม.

ทั้งสิ้น 45 คน และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเลื่อนยศพระยาไทรบุรี (อาหมัด) เป็นเจ้าพระยาไทรบุรีพร้อมทั้งยกเมืองไทรบุรีออกจากเมืองนครศรีธรรมราชมาขึ้นกับกรุงเทพฯ ดังคำประกาศราชทานนามเจ้าพระยาไทรบุรี ตอนหนึ่งว่า

...มีพระบรมราชโองการมา ณ พระบัณฑูตสุรสิงหนารตคำรัสคำสั่งให้เลื่อนพระยาไทรขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีพระอิศริยยศอย่างสูง รับราชทานนามตำแหน่งว่า เจ้าพระยาฤทธิสงครามรามภักคิตรีสุตตันมะหะหมัดรัตนราชมุนินทร์วิวงษ์ผดุงทนต์บุรุษเกดนคร อมรรัตนาณาเขตรประเทศราชรายไชยสวริยาธิบตีวิกรมสิทธิ์เจ้าพระยาไทรบุรี...¹

5. เจ้าเมืองตรังกานู (สุวรรณมาโจ) ขอเป็นเมืองประเทศราช แต่เดิมเมืองตรังกานูยังเป็นบ้านเล็กเมืองน้อยมีบ้านเรือนเรียงรายตำบลละ 2 - 3 เรือนยังไม่เป็นบ้านเรือนหรือกลุ่มชนขนาดใหญ่ เจ้าเมืองยะโฮร์ได้แต่งตั้งให้มะหะหมัดเป็นเจ้าเมืองตรังกานู เกือบกล่อมจีนแขกต่างเมืองมาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินที่เมืองตรังกานูช้านาน ครั้นต่อมามะหะหมัดเจ้าเมืองตรังกานูถึงแก่กรรมวงศ์ตระกูลมะหะหมัดก็หายสาบสูญไปหาได้ปรากฏชื่อเสียงต่อมาไม่ และเจ้าเมืองยะโฮร์ได้แต่งตั้งให้สุวรรณมาโจมาเป็นเจ้าเมืองตรังกานู ซึ่งสุวรรณมาโจมีเชื้อสายสุตตันแห่งเมืองปัตตานีเป็นที่รักใคร่ของเจ้าเมืองยะโฮร์มาก ได้ยกคนทูลถนองสาวให้เป็นภรรยา ครั้นสุวรรณมาโจได้เป็นเจ้าเมืองตรังกานูก็ได้ยกทัพไปตีเมืองกลันตันได้ ครั้งนั้นถูกค้าชาวเมืองตรังกานู เมืองกลันตันได้เข้ามาค้าขายที่กรุงเทพฯ สินค้าเข้าที่สำคัญ เช่น พิมเสน หมาก หวาย เป็นต้น และสินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ เกลือ²

เมื่อถึง พ.ศ. 2328 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พม่าได้ยกทัพมาตีเมืองไทยและสามารถขับไล่พม่าไปได้ ยังเหลืออยู่แต่หัวเมืองปักษ์ใต้ จึงโปรดให้กรมพระราชวังบวรสุรสีหนารดยกทัพลงไปตีเอาหัวเมืองปักษ์ใต้คืนจากพม่าได้ และพระองค์ได้เสด็จลงไปประทับที่เมืองสงขลาให้ข้าหลวงเชิญกระแสรับสั่งไปถึงพระยาปัตตานี พระยาไทรบุรี และพระยาตรังกานู ให้เข้ามายอมเป็นเมืองขึ้นเหมือนแต่ก่อน พระยาปัตตานีไม่ยอม จึงมีรับสั่งให้กองทัพไทยยกกลงไปตีได้เมืองปัตตานี พระยาตรังกานูมีความขำเกรงพระบรมเดชานุภาพ จึงยอมเข้ามาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงโปรดให้คงเป็นเมืองประเทศราช

¹ แหล่งเดิม.

² หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 42. พงศาวดารตรังกานู. พ.ศ. 2445.

เหมือนดังแต่ก่อน¹ ดังปรากฏอยู่ในพงศาวดารเมืองศรีลังกาตอนหนึ่งว่า

เมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์
กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเสด็จพระราชดำเนินยกกองทัพไปประทับ
อยู่เมืองสงขลา โปรดเกล้าฯ ให้ยกกองทัพไปตีเมืองตานี พระยาศรีลังกา
กลัวพระเดชานุภาพสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์พระยาศรีลังกา
มาไซควันชาเอ็ดอาลีประสา จึงจัดทำคั้นไม้เงินคั้นไม้ทองเครื่องราชบรรณาการ
กับของกำนันท่านเสนาบดีผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้ศรีศวันกรมการคุมเข้ามาถวายของเป็น
เมืองประเทศราชเข้าขอบขัณฑสีมากรุงเทพฯ...²

6. พระยาศรีลังกา (มเหหมัด) ช่วยเหลือเมืองปัตตานีกบฏต่อไทยเมื่อ พ.ศ. 2373
เมื่อคราวคนกูยคนหลานเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแวงรัน) ได้เกลี้ยกล่อมแขกต่างเมืองเข้าเป็นสมัคร
พรรคพวกไว้มากแล้วจู่โจมเข้าตีเมืองไทรบุรีได้ (ปี พ.ศ. 2374) พระยาไทรบุรี (แสง) ต้องถอยไป
ตั้งทัพอยู่ที่เมืองพัทลุงเจ้าพระยานคร (น้อย) มีใบบอกเข้ามากรุงเทพฯ และได้ให้พระสุรินทร์ซึ่ง
เป็นข้าหลวงจากกรุงเทพฯ ที่ประจำอยู่เมืองนครศรีธรรมราชลงไปเกณฑ์กองทัพเมืองสงขลาและ
หัวเมืองทั้ง 7 เข้ามาสมทบช่วยกันตีเมืองไทรบุรี ครั้นพระยาสุรินทร์ลงไปเกณฑ์กองทัพ 7 หัวเมือง
ในคราวนั้นทั้ง 7 หัวเมืองขัดขืนกำริบ (เว้นแต่เมืองยะหริ่งซึ่งมีเจ้าเมืองเป็นคนไทย) เมื่อความ
ทราบถึงกรุงเทพฯ จึงโปรดให้กองทัพจากกรุงเทพฯ ยกลงไปช่วย 4 กอง เมื่อยกลงไปถึงเมือง
สงขลาที่ทราบความว่าเจ้าพระยานคร (น้อย) ยกกองทัพไปตีเมืองไทรบุรีได้แล้ว กองทัพจาก
กรุงเทพฯ ทั้ง 4 กอง จึงยกไปทางหัวเมืองทั้ง 7 แต่กำลังไม่พอที่จะปราบปรามได้ ด้วยเพราะเมือง
กลันตันและเมืองศรีลังกาบุกกำลังมาช่วย จึงมีใบบอกขอกำลังเพิ่มเติมจากกรุงเทพฯ จึงโปรดให้
พระยาคลัง (ดิศ) ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งสมุหพระกลาโหมและกรมทำเป็นแม่ทัพใหญ่ยกกองทัพ
เรือไปช่วยอีกกองทัพหนึ่ง และได้ปราบปรามพวกกบฏทั้ง 7 หัวเมืองได้เรียบร้อย³

ในการปราบปรามกบฏ 7 หัวเมือง ครั้งนั้นได้ความว่า พระยาศรีลังกา (มเหหมัด) ได้ให้
คนกูยเร เจ๊ะกุหลัน หวันกามา เจ๊ะสะมะแอ คุมกำลังมาช่วยปัตตานีด้วย เจ้าพระยาคลังจึง
ให้ข้าหลวงถือหนังสือไปต่อว่า พระยาศรีลังกาแห่งหนรับหนังสือตามธรรมเนียม แต่ครั้งทราบ
ความในหนังสือก็บอกว่าป่วยเสีย พวกข้าหลวงเมื่อคอยอยู่เห็นว่าไม่มีประโยชน์ก็กลับมา

¹ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 2-3.

² หอสมุดแห่งชาติ. เล่มเดิม.

³ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 28-30.

เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) ได้ปรึกษากับเจ้าพระยานคร (น้อย) และเห็นพร้อมกันว่าถ้ายกทัพไปตีเมืองศรีลังกา ชาวศรีลังกาจะหนีไปเมืองอื่นจะได้แค่เมืองเปล้า ซึ่งในขณะนั้นชาวเมืองศรีลังกาแตกกันอยู่เป็น 2 พวก กล่าวคือ เมื่อก่อนนั้น 3 ปี พระยาศรีลังกา (มังโซ) ซึ่งเป็นบิดาของพระยาศรีลังกา (มะหมัด) กับคนกูมาได้รับพุ่งแย้งกันเป็นเจ้าเมืองศรีลังกา คนกูมาสู้ไม่ได้จึงหนีไปเมืองสิงา เมื่อพระยาศรีลังกา (มังโซ) ถึงแก่กรรม คนกูมาผู้บุตรจึงเป็นผู้ว่าราชการเมืองศรีลังกาต่อมา¹ เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) จึงมีหนังสือไปบอกคนกูมาว่า จะแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองศรีลังกา คนกูมาก็รับจะทำราชการสนองพระเดชพระคุณและจะจัดราชการบ้านเมืองให้เรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเห็นด้วย จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีท้องตราสั่งออกพระยาศรีลังกา (มะหมัด) และทรงตั้งคนกูมาให้เป็นพระยาศรีลังกาและคนกูมาได้นำพรรคพวกเข้ารับกับพระยาศรีลังกา (มะหมัด) คนกูมาได้รับชัยชนะเข้ามาว่าราชการที่เมืองศรีลังกา ส่วนพระยาศรีลังกา (มะหมัด) ได้อพยพมาอยู่ที่เมืองกลันตันได้ 3 ปี ก็ถึงแก่กรรม² ดังปรากฏในพงศาวดารเมือง ศรีลังกาตอนหนึ่งว่า

...ณปีภูนเอกศก จุลศักราช 1201 ปี³ คนกูมานุตรพระยาศรีลังกา

บารหุมรีสิน พาสัมครพรรคพวกมาเรือ 20 ลำ คนชายมาประมาณ 200 คน ยกเข้ามาเมืองศรีลังการบกับพระยาศรีลังกา ๆ สู้ไม่ได้หนีไปอาศัยอยู่เมืองกลันตัน พระยาศรีลังกามะหมัดถึงแก่กรรมที่เมืองศรีลังกา ศรีตวันกรมการพร้อมใจกันให้คนกูมาว่าราชการเมืองแล้ว ณ ปีชวดศกคนกูมาบอกส่งต้นไม้เงินทองและเครื่องราชบรรณาการให้อูร์รังกายอเดวา หวันอิสตา เจมะหมัด นักกุดาชาโมะ กุมเข้ามาณะเมืองสงขลา พระยาสงขลานำบอกเข้ามาแต่คนกูมามีบอกเข้ามาทูลเกล้าถวายอีกฉบับหนึ่งว่า คนกูมาขอเป็นเจ้าเมืองศรีลังกา คนกูมะมุคผู้เป็นน้องเป็นที่รายนมดา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ อยู่หัวก็โปรดเกล้าฯ ตั้งให้คนกูมาเป็นที่พระยาศรีลังกาให้คนกูมะมุคเป็นที่รายนมดา โปรดเกล้าฯ ให้จัดเครื่องยศพระยาศรีลังกา ธารทองเครื่องในพร้อมคนโงทงคำ กระโถนทองคำ ถับปทนมอบให้อูร์รังกายอุมออกไปพระราชทานณะเมืองศรีลังกา⁴

¹ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 31-31.

² กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 31.

³ จุลศักราช 1201 ตรงกับ พ.ศ. 2381.

⁴ หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 42. พงศาวดารเมืองศรีลังกา. พ.ศ. 2455.

7. รัฐบาลอังกฤษที่สิงคโปร์ระดมยิงเมืองตรังกานูในรัชกาลที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้ขยายอิทธิพลลงไปทางช่องแคบมะละกาได้ครอบครองเกาะสิงคโปร์ และได้ขยายอิทธิพลขึ้นมาทางด้านตะวันออกของแหลมมลายู ครั้นถึง พ.ศ. 2401 บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษก็ถูกยกเลิก รัฐบาลอังกฤษเข้ามาปกครองสิงคโปร์โดยตรง และได้เข้ามาแทรกแซงในหัวเมืองตรังกานูของไทย จนเกิดเหตุให้เรือรบของอังกฤษระดมยิงเมืองตรังกานูในรัชกาลที่ 4¹ กล่าวคือ

ปี พ.ศ. 2401 เบนคาหาราแห่งเมืองปะหังถึงแก่กรรม ลูกชายสองคนที่แย่งชิงที่จะดำรงตำแหน่งเบนคาหารา และในที่สุดพี่ชายก็ได้เป็นเบนคาหารา² แต่ยังมีผู้รบกับหัวหน้าอหัมัดน้องชายอยู่ต่อมา ซึ่งหัวหน้าอหัมัดเป็นเพื่อนสนิทกับสุลต่านมหะมุดแห่งเมืองสิงคโปร์ที่ขึ้นต่อเนเธอร์แลนด์และถูกเนเธอร์แลนด์ปลดออกจากตำแหน่งเพราะไม่เอาธุระเรื่องราชการ มหะมุดเดินทางไปอาศัยตามที่ต่าง ๆ หลายแห่ง ในที่สุดก็อยู่ในรัฐปะหัง ซึ่งเขาอ้างว่ามีสิทธิ์ที่จะปกครองปะหังเพราะเขาเป็นทายาทของผู้ครองอาณาจักรยะโฮร์³

ต่อมาปี พ.ศ. 2403 เจะแดงซึ่งเป็นคนสนิทของสุลต่านมหะมุดเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ได้มีหนังสือถึงพระสมุหกลาโหมขอกำลังทหารไปรบเอาเมืองปะหังโดยมีหัวหน้าอหัมัดให้การสนับสนุน ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าแห่งดินสยามช่วยอุดหนุนสุลต่านมหะมุดได้เป็นเจ้าเมืองปะหังแล้วก็จะเอาเมืองปะหังมาขึ้นกับกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้ทรงทราบจึงมีดำรัสว่าเมืองปะหังเดี๋ยวนี้อยู่ในบารุงของอังกฤษจะขึ้นมาขึ้นกับกรุงเทพฯ นั้นไม่สมควร ด้วยไทยกับอังกฤษก็เป็นไมตรีต่อกัน ถ้าสุลต่านมหะมุดอยู่ที่เมืองปะหังไม่สบาย จะเข้ามาอยู่ที่กรุงเทพฯ ก็จะโปรดให้อยู่เป็นสุข เจะแดงได้รับกระแสรับสั่งดังนั้นก็ลากลับไป ภายหลังสุลต่านมหะมุดอยู่ที่เมืองปะหังไม่สบายก็เข้ามาอยู่เมืองตรังกานูกับมารดาด้วยมารดาสุลต่านมหะมุดนั้นเป็นที่สาวของตงกูมา⁴ และในปีเดียวกันนั้นเองมหะมุดได้ให้เจะแดงถือหนังสือเข้ามาอีกฉบับหนึ่งข้อความเหมือนเดิม จึงโปรดเกล้าให้หลวงโกษาอิสหาก (เกิด) ออกเรือไปที่สงขลาไปสืบดูจนถึงปะหัง ครั้นเดินทางไปถึงเมืองตรังกานูพบสุลต่านมหะมุดที่เมืองตรังกานู พระยาดังกล่าวจึงให้สุลต่านมหะมุดเข้ามาที่หลวงโกษาอิสหาก ด้วยเรือเมืองสงขลาถึงกรุงเทพฯ และได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ได้พักอยู่ที่กรุงเทพฯ 1 ปีจึงได้กราบบังคม

¹ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. เล่มเดิม. หน้า 171 – 172.

² เบนคาหาราเป็นตำแหน่งเจ้าเมืองของรัฐปาหัง

³ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. เล่มเดิม. หน้า 172.

⁴ ทิพการวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 235 – 236.

ลาออกไปเมืองตรังกานู ในครั้งนั้นเบนคานาหาราเจ้าเมืองปะหังกับหัวหน้าอาหมักรบกันที่เมืองปะหัง หัวหน้าอาหมัดแพ้นี้มาอยู่ที่แขวงเมืองตรังกานู ครั้นรวบรวมไพร่พลได้ก็จะกลับไปรบกับ เบนคานาหาราอีก เบนคานาหาราเจ้าเมืองปะหังจึงมีหนังสือฟ้องไปยังรัฐบาลอังกฤษที่สิงคโปร์ว่าไทย ให้การสนับสนุนแก่สุลต่านมหะมุดในการโจมตีเมืองปาหัง รัฐบาลอังกฤษที่สิงคโปร์จึงกล่าวหาว่า เมืองปาหังเกิดรบกันเพราะไทยให้กำลังและเรือรบไปช่วยทำความเสียหายให้แก่การค้าของอังกฤษ ในรัฐปะหัง และให้ไทยไปปรับสุลต่านมหะมุดมาไว้เสียที่กรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าให้พระยาอนุรักษ- โยธาเป็นข้าหลวงไปด้วยเรือกลไฟชื่อศรีอยุธยาเดช ไปปรับสุลต่านมหะมุดมาอยู่ที่เมืองตรังกานู¹ ผู้สำเร็จราชการอังกฤษที่สิงคโปร์ไปถึงพระยาตรังกานูว่า ให้ส่งตัวสุลต่านมหะมุดให้กับข้าหลวง ของอังกฤษ เพื่อที่จะได้ส่งตัวมากรุงเทพฯ พระยาตรังกานูไม่ส่งให้ ผู้บังคับการเรือจึงสั่งให้ ระคมยิงเมืองตรังกานู ดังปรากฏในพงศาวดารรัชกาลที่ 4 ความว่า

ครั้น ณ วันเดือน 12 แรม 15 ค่ำ² เวลาบ่ายโมงครึ่งเรลิตเคนส์กอนสิลา จึงสั่งให้กับตันเบรเบศนายเรือโกเกศยิงปืนอามสตรงขึ้นไป 3 นัด ตกถึงบ้าน พระยาตรังกานูห่างประมาณ 400 เส้นเศษ คอยอยู่จนเวลาบ่าย 5 โมง ก็ไม่เห็น พระยาตรังกานูมาให้คนว่าประการใด จึงให้คนยิงปืนขึ้นไปอีก 30 นัด ครั้นรุ่งขึ้น เดือน 12 แรม 6 ค่ำ เวลา 5 โมง กำปั่นโกเกศได้ยิงขึ้นไปอีก 6 นัด 7 นัด คลื่นใหญ่หนักก็หยุดคอยเรือออกมาที่ลึก คอยฟังราชการอยู่จน ณ เดือน 12 แรม 11 ค่ำ เรือรบอังกฤษก็กลับไปเมืองสิงคโปร์ ที่เมืองตรังกานูนั้น เจ้าเมือง และราษฎรรู้ว่าอังกฤษจะยิงขึ้นไปก็หนีขึ้นไปปลายน้ำ ครั้นนั้นผู้คนมิได้เป็น อันตราย ถูกปืนตายแต่หญิงคน 1 ฝ่ายกรุงเทพฯ ทราบความแล้ว จึงแต่งให้ หลวงศรีมหาราชาไปด้วยเรือกลไฟชื่อสงครามครรชิต ไปปรับสุลต่านมหะมุดเข้ามา³

สุลต่านมหะมุดเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ได้ประมาณ 1 ปี ก็หนีกลับเมืองปะหัง เนื่องจากได้ รับหนังสือจากพวกเมืองปะหังว่า ให้คิดอ่านหนีออกไปจะยกเมืองปะหังให้ ณ วันอาทิตย์ เดือน 12 ขึ้น 5 ค่ำ⁴ สุลต่านมหะมุดกับแดงมะหมัด ได้ปลอมตัวเป็นกะลาสีเรือโดยสารเรือเจ้าพระยา

¹ หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 42. พงศาวดารเมืองตรังกานู. พ.ศ. 2455

² ตรงกับวันอังคารที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2405.

³ เจ้าพระยาทิพวงศ. พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 4. หน้า 282.

⁴ ตรงกับวันที่ 15 พฤศจิกายน 2406.

หนีออกไปถึงเมืองสิงคโปร์แล้วก็ลอบหนีไปเมืองปะหัง¹ เมื่อสุดค่านมหะมุดถึงเมืองปะหัง การที่พวกเมืองปะหังจะยกเมืองให้ก็ไม่เป็นความจริง เสียใจป่วยถึงแก่กรรม เมื่อวันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2407²

รัฐบาลไทยจึงประท้วงไปยังรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษที่กรุงลอนดอน ในที่สุดเรื่องนี้ถูกนำเข้าไปประชุมสภาผู้แทนที่ลอนดอน การกระทำของผู้สำเร็จราชการอังกฤษที่สิงคโปร์ถูกประณาม และอังกฤษได้รับรองสิทธิของไทยเหนือกัณฑ์และครังกานูตามสนธิสัญญาเบอร์นี ส่วนผู้สำเร็จราชการอังกฤษถูกเรียกตัวกลับและแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการคนใหม่มาแทน เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้อังกฤษรับรองสิทธิของไทยเหนือกัณฑ์และครังกานู ซึ่งนับว่าเป็นชัยชนะทางกฎหมายของไทยอีกครั้ง³ หลังจากนั้นเชื้อสายพระยาตรังกานู (อูมา) ก็ได้เป็นสุลต่านแห่งครังกานูอีกหลายคน และเหตุการณ์บ้านเมืองของครังกานูก็ปกคิเรื่อยมาอีกหลายปี

8. เมืองกัณฑ์ขอแยกจากเมืองครังกานูขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์นั้น เมืองกัณฑ์และพระยา กัณฑ์ (ควันหลงมะหมัด) เป็นสุลต่านปกครองกัณฑ์ ควันหลงสาโล เป็นราชามูดา เรียกว่าพระยาบ้านทะเล และเมืองกัณฑ์ก็เป็นเมืองขึ้นของเมืองครังกานู⁴ เมื่อถึงปี พ.ศ. 2328 ได้โปรดเกล้าให้กรมพระราชวังบวรสุรสีหนารดยกทัพไปจัดการหัวเมืองปักษ์ใต้ เมื่อครั้งนั้นได้เสด็จไปประทับอยู่ที่เมืองสงขลาและได้ให้ข้าหลวงเชิญกระแสรับสั่งออกไปถึงพระยาปัตตานี

¹ แหล่งเดิม. หน้า 299 – 300.

² แหล่งเดิม. หน้า 312.

³ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. แหล่งเดิม. หน้า 190.

⁴ หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 43 ข – 43 ค. พงศาวดารเมืองกัณฑ์. พ.ศ. 2455.

พระยาไทรบุรี และพระยาตรังกานู พระยาปัตตานีไม่ยอม จึงออกคำสั่งให้กองทัพไทยยกไปตี
ได้เมืองปัตตานี เมื่อเมืองไทรบุรีและเมืองตรังกานูได้ทราบข่าว จึงยอมมาขึ้นกับกรุงเทพฯ ในคราว
เดียวกัน¹และเมืองกลันตันในครั้งนั้นเป็นเมืองขึ้นของเมืองตรังกานูจึงยินยอมเป็นเมืองขึ้นของไทย
ไปด้วย²

เมื่อครั้ง พ.ศ. 2358 กรมพระราชวังบวรศักคิพลเสพ แต่เมื่อยังดำรงตำแหน่งพระยศเป็น
กรมหมื่นศักคิพลเสพ เสด็จออกไปปลงศพเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (พัฒน์) อดีตเจ้าเมือง
นครศรีธรรมราชซึ่งเป็นคุณดา เมื่อปลงศพเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงมี
พระกระแสรับสั่งให้กรมหมื่นศักคิพลเสพ ไปจัดวางแผนการปกครองเมืองนครศรีธรรมราชด้วย
ในเวลานั้นได้เกิดเหตุที่เมืองตรังกานูและเมืองกลันตันด้วยแต่เดิมนั้นเมืองกลันตันเป็นเมืองขึ้น
ของตรังกานู อยู่มาเจ้าเมืองกลันตันชื่อหลงมะหะหมัดเกิดคิดใจกับพระยาตรังกานู ได้เข้ามาแจ้งแก่
เจ้าเมืองสงขลาว่า จะขอถวายคืนไม้เงินต้นไม้ทองและขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ³ พระยาสงขลา (จิ่ง)
ไม่ยอม เมืองกลันตันจึงขึ้นมาแจ้งต่อพระยานนครศรีธรรมราช (น้อย) และเห็นจะเป็นด้วยกรมหมื่น
ศักคิพลเสพอุททหนุนด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้ายกเมืองกลันตันขึ้นเป็นเมืองประเทศราชขึ้น
ตรงต่อกรุงเทพฯ แต่ให้อยู่ในบังคับของเมืองนครศรีธรรมราชตามใจสมัคร แต่นั้นมาเมือง
นครศรีธรรมราชจึงได้กำกับเมืองไทรบุรีและเมืองกลันตัน ส่วนเมืองสงขลาให้กำกับเมืองปัตตานี
ซึ่งแยกเป็น 7 หัวเมืองกับเมืองตรังกานูอีกเมืองหนึ่ง⁴

¹ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 2-3.

² เมื่อตอนต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ. 2328 ครั้งเมื่อ
กรมพระราชวังบวรสุรสีหนารดไปจัดการหัวเมืองปักษ์ใต้ และเมืองปัตตานีไม่เข้ามาสวามิภักดิ์
จึงโปรดให้ยกทัพไปปราบปรามเมืองปัตตานีได้ ในครั้งนั้นหลวงสุวรรณคีรี (บุญสุข) ผู้ว่าราชการ
เมืองสงขลามีความชอบในการไปตีเมืองปัตตานี จึงทรงพระกรุณาโปรดให้เลื่อนยศเป็นพระยาพิชัย
คีรีศรีสมุทรสงคราม แต่เมืองสงขลาขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราช

³ เมื่อ พ.ศ. 2338 ในแผ่นดินสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมืองปัตตานีคิดกบฏ
เมื่อปราบได้จึงให้แยกเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองตานี เมืองหนองจิก เมืองยะลา
เมืองรามันห์ เมืองชะหรีง เมืองสายบุรี และเมืองระแงะ ครั้งนั้นได้เลื่อนยศพระยาสงขลา (บุญสุข)
ขึ้นเป็นเจ้าพระยา ให้กำกับเมืองแขกทะเลหน้าในคือ เมืองตรังกานู ซึ่งรวมกับเมืองกลันตันที่เป็น
เมืองขึ้นของเมืองตรังกานูและ 7 หัวเมือง ส่วนเมืองนครศรีธรรมราชให้กำกับแต่เมืองไทรบุรี
อันเป็นหัวเมืองทะเลอยู่นอก

⁴ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 12.

9. พระยากลันตันไถ่เมือง เมื่อคราวสงครามเมืองไทรบุรี พ.ศ. 2373 คนกูเคน บุตรคนกูรายาที่เป็นพี่ชายเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแวงรัน) คิดกบฏ ในครั้งนั้นพวกแขก 7 หัวเมืองพากันกำเริบขัดขึ้นเว้นแต่เมืองยะหริ่งซึ่งเป็นคนไทยไม่เข้าด้วยอยู่คนเดียว เมื่อความทราบถึงกรุงเทพฯ ว่าหัวเมืองแขกเกิดกำเริบ จึงโปรดให้กองทัพกรุงเทพฯ ยกลงไป 4 กอง กองทัพที่ยกไปจากกรุงเทพฯ จึงยกกองทัพลงไปทางหัวเมืองทั้ง 7 แต่กำลังไม่พอที่จะปราบได้ด้วยเมืองกลันตันและเมืองตรงกานูขึ้นมาช่วยหัวเมืองทั้ง 7 จึงมีใบบอกของกำลังเพิ่มเติมจากกรุงเทพฯ จึงโปรดให้เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) เป็นแม่ทัพใหญ่ ยกกองทัพเรือตามลงไปอีกทัพหนึ่ง เมื่อวันอาทิตย์แรม 12 ค่ำ เดือน 4 ปี มะโรง พ.ศ. 2375¹

เมื่อกองทัพเจ้าพระยาพระคลังไปถึงเมืองสงขลา เจ้าพระยานครศรีธรรมราชยกกองทัพไปตีเมืองไทรบุรีคืนได้ จากนั้นจึงยกกองทัพมาช่วยเมืองสงขลา ด้วยการแต่งกองเรือไปปิดปากน้ำเมืองปัตตานีไว้ ครั้นเจ้าพระยาพระคลังลงไปถึงจึงให้เจ้าพระยานครฯ ยกกองทัพหนุนไปจากเมืองสงขลาเมื่อขึ้น 3 ค่ำ เดือน 8 ปีพ.ศ. 2375 กองทัพไทยสมทบกันปราบปรามหัวเมือง 7 หัวเมืองได้เรียบร้อยและได้รับความพระยากลันตัน (หลงมะหมัด) ได้ให้พระยาบาโงย พระยาบ้านทะเลผู้น้องคนเมืองกลันตันมารบพุ่งกับไทย เจ้าพระยาพระคลังจึงเตรียมการจะตีเมืองกลันตันต่อไป พระยากลันตันรู้สึกตัวกลัวผิด แต่งให้เจ๊ะหลง เจ๊ะยาบาถือหนังสือมาถึงเจ้าพระยาพระคลังเพื่อรับสารภาพผิดยอมส่งตัวพระยาปัตตานีให้แก่ไทย และขอเสียค่าไถ่เมืองเป็นเงิน 30,000 เหรียญ ค่าใช้จ่ายของกองทัพไทยอีก 20,000 เหรียญ เพื่อให้พ้นโทษที่ได้ทำผิด เจ้าพระยาพระคลังก็ยกโทษให้เมืองกลันตัน²

10. เมืองไทรบุรีและเมืองปะลิสส่งกำลังไปปราบกบฏอั้งยี่เมืองภูเก็ต อั้งยี่เป็นสมาคมลับนอกกฎหมายทำหน้าที่คอยพิทักษ์ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือทำหน้าที่เป็นนายหน้าทางานให้คนจีนที่มาจากประเทศจีน เกือบกล่อมคนจีนให้มาเป็นสมัครพรรคพวกคนและเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยคนจีนที่ร่ำรวยมีเป้าหมายหลักทางการค้าและธุรกิจ ซึ่งอั้งยี่เมืองภูเก็ตสมัยกบฏอั้งยี่มี 2 กงสีใหญ่ คือ กงสีเงินหรือพวกแดงอยู่ในบังคับบัญชาของตันแซ่ “แซ่ลิ้ม” มีสมาชิกประมาณ 3,500 คน มีอิทธิพลอยู่ในเขตอำเภอกระทุ้งของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน กงสีนี้เป็นที่ชอบพอกับเจ้าเมืองภูเก็ต และกงสี “ขุนเถ้าก่ง” หรือพวกขาวอยู่ในบังคับบัญชาของตันแซ่ “แซ่ตัน” มีสมาชิกประมาณ 4,000 คน มีเขตอิทธิพลอยู่ในตลาดภูเก็ต เป็นพวกที่ก่อการกบฏต่อเจ้าเมืองภูเก็ต ซึ่งกรรมกรจีนส่วนใหญ่จะทำงานในเมืองแร่ดีบุก ส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากมลายูและสิงคโปร์

¹ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 29.

² กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 29 - 30.

ทำงานคราวละ 1 – 3 ปี ค่าจ้างจะฝากไว้กับนายเหมือง เมื่อกลับจึงคิดบัญชีและเบิกเงินที่เหลือกลับประเทศของตน¹

กบฏอั้งยี่เมืองกุ่ตเกิดขึ้นในวันตรุษจีน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีชวด พ.ศ. 2419 โดยมีอั้งยี่ กงสี “ปุ่นเกล้า้ง” ประมาณ 300 คน ยกพวกเข้าปล้นนักโทษ 2 คน และเหตุการณ์ได้ลุกลามถึงขั้นจลาจล เมื่ออั้งยี่หัวรุนแรงได้เผาตลาดและไล่ฆ่าคนไทยในเขตตลาด และสมาชิกของอั้งยี่ได้เพิ่มขึ้นถึง 2,000 คน ได้พากันไปทวงเงินค่าแรงที่สำนักรัฐบาลและบ้านพักพระยาภูเก็ต (ถ้าควน) พระยาภูเก็ตได้อพยพครอบครัวหนีไปอยู่ที่อื่นให้พระยามนตรี (ซึ่งเป็นน้องเขยพระยาภูเก็ต) อยู่ป้องกันเมือง ซึ่งพระยามนตรีได้รวบรวมไพร่พลที่มีอยู่ร่วมต่อสู้และได้เงินจกหมายถึงเมืองอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงให้ส่งกำลังมาช่วย²

พระยาไทรบุรีจึงแต่งไพร่พลยกมาช่วยเมืองกุ่ต 3 กองประกอบด้วย กองที่ 1 มอบหมายให้ตนกูสะมะแอ หวันอาหวัง หวันอาฮาและหวันอำม่าน คุมไพร่พลจำนวน 335 คน กองที่ 2 มอบหมายให้หวันมัดกาศิดกับเสกอะหมัด คุมไพร่พลจำนวน 220 คน และกองที่ 3 มอบหมายให้พระชลสินธุสงครามไชย คุมไพร่พล 500 คน พระยาปะลิสแต่งให้เสกอมิตกับเสกอะหมัด คุมไพร่พลจำนวน 400 คน นอกจากนั้นแล้วพระยาสตูลได้แต่งให้ตนกูอมิตกับตนกูมะหมัดคุมไพร่พล 260 คน ไปช่วยเหลือเมืองกุ่ตและเจ้าพระยาไทรบุรีได้ให้คำปรึกษาราชการกับข้าหลวงเมืองกุ่ตด้วยจนกระทั่งปราบอั้งยี่ที่เมืองกุ่ตได้ ครั้งนั้นเจ้าพระยาไทรบุรี พระยาปะลิส และพระยาสตูลเป็นผู้มีความชอบในราชการแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าให้พนักงานจัดเครื่องอิสริยศ พระแสงปืน เสื้อผ้า มอบให้พระอมรวินัยสรเดชเจ้ากรมทหารปืนใหญ่เป็นข้าหลวงคุมออกมาพระราชทานดังนี้

เจ้าพระยาไทรบุรีพระราชทานพระแสงปืน เครื่องพร้อมหีบหนึ่ง เงินตรา 50 ชั่ง
พระยาชลสินธุสงครามไชยพระราชทานเครื่องอิสริยศช้างเผือกสยามชั้นที่ 3

ชื่อ นิพภากรณ์

ตนกูสะมะแอพระราชทานเครื่องอิสริยศมงกุฎสยามชั้นที่ 5 ชื่อ วิจิตรากรณ์

ตนกูมุขพระราชทานเครื่องอิสริยศมงกุฎสยามชั้นที่ 5 ชื่อ วิจิตรากรณ์

หวันอาฮา หวันอำม่าน หวันมะหะหมัดออยิด เสกอะหมัด หวันอาหวัง

พระราชทานเสื้ออัถัดัดคนละตัว

¹ มะโน คำบำรุง. “กบฏอั้งยี่เมืองกุ่ต,” ใน สารานุกรมไทยภาคใต้ เล่ม 1. 2542.

หน้า 22.

² แหล่งเดิม. หน้า 23.

พระยาวิเศษสงครามพระราชทานเครื่องอิศริยศช้างเผือกสยามชั้นที่ 5 ชื่อ วิจิตรภรณ์
 พระยาอภัยนุราชพระราชทานเครื่องอิศริยศช้างเผือกสยามชั้นที่ 4 ชื่อ ภูสนามภรณ์
 คนอุยามิคพระราชทานเครื่องอิศริยศสยามชั้นที่ 5 ชื่อ วิจิตรภรณ์
 คนกุมะหมัดพระราชทานเครื่องอิศริยศ ชั้นที่ 5 วิจิตรภรณ์¹

11. การจัดตั้งมณฑลไทรบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2440 การปกครองหัวเมืองมลายูตะวันตก
 ซึ่งได้แก่ ไทรบุรี ปะลิส และสตูล ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาล
 กลางได้ให้อิสระภาพกับเจ้าเมืองประเทศราชด้านการปกครองภายใน แต่เมื่อมีเหตุการณ์ใหญ่ที่เป็น
 เรื่องความไม่สงบเกิดขึ้นจึงเข้าไปช่วยเหลือและแก้ปัญหา และภายในเมืองจะมีเจ้าเมืองเป็นผู้บังคับ
 บัญชาที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านเมือง มีตำแหน่งเป็นพระยามือเมือง มีผู้ช่วยราชการบ้านเมือง
 ถ้าเป็นเมืองเล็ก ดังเช่น ปะลิส และเมืองสตูลก็จะมีผู้ช่วย 2-3 คน แต่ถ้าเป็นเมืองขนาดใหญ่อย่าง
 เมืองไทรบุรีก็จะมีผู้ช่วย 4-6 คน โดยมีคนหนึ่งดำรงตำแหน่งราชามุคาซึ่งมีอำนาจรองลงไปจาก
 พระยามือเมือง การดำรงตำแหน่งพระยามือเมืองและผู้ช่วยราชการเมืองต้องได้รับการแต่งตั้งโดย
 พระบรมราชโองการจากพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งเป็นประมุขทางฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลาง
 การบริหารราชการบ้านเมืองจะแบ่งออกเป็นอำเภอ ในแต่ละอำเภอจะมีผู้ช่วยราชการรับผิดชอบ
 ในการปกครองท้องที่ทุกอย่างตั้งแต่การเก็บภาษีอากร การรักษาความสงบเรียบร้อย พินาศศาสนา
 ยุติธรรม และมีอำนาจในการเกณฑ์แรงงาน² และการปกครองอำเภอหนึ่ง ๆ แบ่งเป็นหลายตำบล
 (มุคม) ซึ่งมีปิงสุลูทำหน้าที่คล้ายกับกำนันของหัวเมืองไทย มีอำนาจปกครองท้องที่ทุกอย่างตั้งแต่
 การเก็บภาษีอากร การรักษาความสงบเรียบร้อย การศาลยุติธรรม³ หน่วยต่อจากตำบลเป็นหมู่บ้าน
 มีหัวหน้าหมู่บ้านรับผิดชอบคล้ายหมู่บ้านของหัวเมืองไทย รับผิดชอบขึ้นตรงต่อนายตำบล
 ตามลำดับจนถึงพระยามือเมือง⁴

¹ หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 41/ข. พงศาวดารเมืองไทรบุรี. พ.ศ. 2445.

² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.12 ก/4 คนกูเด้น
 (พระยาพุทธการโกศล) ถึงสุลูปิตมุภิมระงา ลงวันที่ 20 ชราพิศ ศักราชแบก 1296.

³ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. เสด็จประพาสรอบแหลมมลายู ร.ศ. 109
 เล่ม 1. หน้า 194-195.

⁴ สกรรจ์ จันทรรัตน์. ปัญหาการปกครองมณฑลไทรบุรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
 จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2440-2451). 2522. หน้า 88.

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. 2415 รัฐบาลกลางได้ประกาศให้เมืองไทรบุรีขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลางโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเมืองนครศรีธรรมราชดังแต่ก่อน เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับเมืองซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลของอังกฤษ รัฐบาลจึงต้องควบคุมดูแลโดยตรง ทั้งเป็นการยกย่องความจงรักภักดีของเจ้าพระยาไทรบุรี (ตุนกูอะหมัด) ด้วยและรัฐบาลกลางได้ประกาศปฏิรูปการปกครองหัวเมืองมลายูตะวันตกซึ่งประกอบด้วยเมืองไทรบุรี เมืองปะลิส และเมืองสตูล โดยการจัดตั้งขึ้นเป็นมณฑลไทรบุรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2440 ด้วยการนำเอาหลักการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลบางประการมาใช้ และโปรดเกล้าตั้งเจ้าพระยาฤทธิสงครามภักดี พระยาไทรบุรี (ฮามิด) เป็นข้าหลวงสำเร็จราชการมณฑลเทศาภิบาลมณฑลไทรบุรี บังคับบัญชาเมืองไทรบุรี เมืองปะลิส และเมืองสตูล เมื่อประกาศเป็นมณฑลไทรบุรีได้เปลี่ยนจากพระยาเมืองมาเป็นผู้ว่าราชการเมือง เพื่อให้เหมาะสมกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบบใหม่ตามหลักการปกครองแบบเทศาภิบาล แต่ละเมืองมีผู้ว่าราชการ คือ มีพระยาเสนีย์ณรงค์ฤทธิ์เป็นผู้ว่าราชการเมืองไทรบุรี พระยาวิเศษสงครามวิจิตรฯ พระยาปะลิสเป็นผู้ว่าราชการเมืองปะลิส พระยาอภิษฎาราชราชาฯ พระยาสตูลเป็นผู้ว่าราชการเมืองสตูล แต่เมืองไทรบุรีเนื่องจากพระยาไทรบุรีป่วย ราชามุคา คือ พระยาเสนีย์ณรงค์ฤทธิ์ทำราชการสองหน้าที่ คือ ผู้ว่าราชการเมืองและแทนข้าหลวงเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจจัดการบ้านเมืองตามคำสั่งของรัฐบาลที่ส่งผ่านข้าหลวงเทศาภิบาล และจัดทำดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง ซึ่งเป็นเครื่องราชบรรณาการตามธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติต่อรัฐบาลนำไปยังเมืองไทรบุรี เพื่อข้าหลวงเทศาภิบาลจะได้นำส่งรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ ส่วนการถวายฎีกาต่อพระเจ้าอยู่หัวนั้น ราษฎรผู้ว่าราชการกราบบังคมทูลถวายโดยตรงไปยังกระทรวงกลาโหมโดยไม่ต้องผ่านข้าหลวงเทศาภิบาล²

¹ กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 สมุหกลาโหม รัชกาลที่ 5 เล่ม 6 เจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีฯ ที่สมุหกลาโหมถึงพระยานครศรีธรรมราช ลงวันที่ 6 10 ค่ำ จ.ศ. 1234.

² กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร เอกสารรัชกาลที่ 5 ม. 44 / 16 ร่างประกาศจัดการบ้านเมือง เมืองไทร เมืองปะลิส เมืองสตูล ลงวันที่ 30 มีนาคม ร.ศ. 116.

ไทยเสียดินแดนในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษ

การเข้ามาแทรกแซงของอังกฤษในแหลมมลายูสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษมีนโยบายที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงในรัฐต่าง ๆ ของแหลมมลายูและในช่วงนั้นได้ถือนโยบายนี้มาตลอด ถึงแม้จะมีผู้เสนอให้เข้ามาแทรกแซงทางด้านการเมืองแต่ข้อเสนอนี้ก็ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากบริษัท ซึ่งมุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ทางการค้าเพียงอย่างเดียว¹ ดังเช่น ฟรานซิส โลท์ พ่อค้าชาวอังกฤษผู้ซึ่งทำการค้าอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมิได้มีการติดต่อโดยตรงกับบริษัทอีสต์อินเดีย แต่กระนั้นก็เป็นผู้ที่มิถองอำนาจการของตนเองอยู่ในอินเดีย การค้าแบบนี้เรียกว่า “การค้าแบบบ้านนอก” (The country trade) เขาเป็นผู้นำการค้าบ้านนอกที่เคยเสนอให้บริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษสถาปนาเมืองท่าแห่งใหม่ในเกะห์ ซึ่งเป็นรัฐที่เขารู้จักดี และยังรู้จักกับประมุขผู้ปกครองรัฐที่จะเจรจากันได้อย่างฉันทมิตร ปี พ.ศ. 2314 เขามีหนังสือถึงบริษัทอีสต์อินเดียเกี่ยวกับหนทางที่จะได้ทำเลการค้าในบริเวณช่องแคบมะละกา โลท์ได้กล่าวไว้ว่า สุลต่านแห่งเกะห์เต็มใจที่จะรับรองการสถาปนาเมืองท่าที่ตั้งในเกะห์ แต่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนสุลต่านต้องการความช่วยเหลือให้ขับพวกภูกิสออกไปจากสลังอ ซึ่งขณะนั้นพวกภูกิสกำลังก่อความยุ่งยากให้กับเกะห์ และความเป็นจริงแล้วในขณะนั้นเกะห์อยู่ใต้อิทธิพลของสยาม ซึ่งกษัตริย์ของสยามจะเป็นใหญ่เหนือสุลต่าน แต่ขณะนั้นสยามอยู่ในระยะฟื้นตัวจากความเสียหายของสงครามกับพม่าและเกะห์จะไม่มีความช่วยเหลือใด ๆ ให้แก่เกะห์ เนื่องจากสภาวะแวดล้อมเช่นนั้น สุลต่านจึงจำเป็นต้องแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น และบริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษก็แสดงคงความสนใจเพียงเล็กน้อยจากข้อเสนอของโลท์²

ในระยะต่อมาบริษัทอีสต์อินเดียได้ให้ความสนใจในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น เนื่องจากการค้าขายกับจีนเกิดผลกำไรเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการเก็บภาษีใบชา ซึ่งในปี พ.ศ. 2328 มีการส่งใบชาเข้าไปในอังกฤษมากกว่าสิบหกล้านปอนด์ และในระหว่าง พ.ศ. 2366 ถึง พ.ศ. 2367 มีการส่งใบชาเป็นสินค้าเข้าคิดเฉลี่ยปีละสามสิบล้านปอนด์ รัฐบาลอังกฤษมีรายได้ผ่านอย่างมหาศาล ฉะนั้นบริษัทอีสต์อินเดียตะวันออกจึงมีความสนใจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นด้วยเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ

ประการแรก ความต้องการฐานทัพเรือบนฝั่งที่มีที่กำบังของอ่าวเบงกอล เนื่องจากในฤดู

¹ กิ่งแก้ว นิคมขำ. การเจรจาข้อตกลงระหว่างไทยและอังกฤษเกี่ยวกับหัวเมืองมลายู ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2443 – พ.ศ. 2452. 2519. หน้า 10.

² เอน. เจ. ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 80 – 83.

มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอินเดียจะได้รับความเสียหายจากลมพายุมากพอ ๆ กับชายฝั่งด้านตะวันออกของมาเลเซีย และในช่วงนั้นเป็นสมัยที่เรือยังใช้ใบอยู่ กองทัพเรือของอังกฤษก็ไม่สามารถเดินทะเลออกจากเมืองท่ามัทราสได้โดยง่าย ที่พักเรืออยู่ใกล้ที่สุดคือบอมเบย์ ซึ่งยากที่จะคุ้มครองการค้าด้านตะวันออกได้ หากมีการรบกวนจากชาติอื่นคั้งนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2308 – 2328 อังกฤษพยายามแสวงหาเมืองท่าที่จะใช้เป็นฐานทัพเรือหลายแห่ง เช่น อาจะห์ อุลลัง ซาลัง หมูเกาะนิโคบาร์ หมูเกาะอันดามันและเกคะห์ ซึ่งยังไม่ได้ตกลงใจในระยะแรก

ประการที่สอง ความต้องการเมืองท่าสักแห่งหนึ่งตามเส้นทางการค้ากับจีนที่สามารถใช้ซ่อมแซมเรือ และเค็มเสบียงอาหาร

ประการที่สาม ความต้องการเมืองท่าที่พ่อค้าชาวอังกฤษและอินเดียสามารถใช้ขายการค้าของคนในหมู่เกาะมาเลเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้บริษัทอีสต์อินเดียได้รับดิบบุกไปขายให้แก่จีน¹

ด้วยเหตุผลดังกล่าวไทยต้องเสียดินแดนในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ

1. การเสียเกาะปีนังและพื้นที่บนแผ่นดินใหญ่ที่อยู่ตรงข้ามกับเกาะปีนัง (Wellesly) ในระยะต่อมาความสนใจเกี่ยวกับที่ตั้งของท่าเรือบนฝั่งตะวันออกของอ่าวเบงกอลก็มีความสำคัญมากขึ้น มีการนำข้อเสนอแนะของไรท์และบรรดาพ่อค้าบ้านนอก (The country merchants) ที่จะให้อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลในพื้นที่แถบนี้ ในปี พ.ศ. 2328 โลท์ได้รับมอบหมายให้ไปเจรจากับสุลต่าน (คนอุปถัมภ์) แห่งเกคะห์ในที่สุดสุลต่านก็ตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรอนุญาตให้บริษัทอีสต์อินเดียขึ้นบนเกาะปีนัง ซึ่งบริษัทก็พอใจมากกว่าบนผืนแผ่นดินใหญ่ในคาบสมุทรมลายู เพราะสามารถปกครองดูแลได้ง่ายกว่า โดยสุลต่านได้กำหนดเงื่อนไขที่สำคัญคือ บริษัทอีสต์อินเดียต้องจ่ายเงินให้แก่สุลต่านปีละ 3,000 เบริชยู และคุ้มครองให้พ้นจากศรัทธูทั้งภายในและศรัทธูทางทะเลของสุลต่าน ศรัทธูภายในที่กล่าวถึงก็คือสยามนั่นเอง โลท์จึงได้แจ้งเงื่อนไขของสุลต่านต่อผู้ที่อยู่เหนือตน บริษัทอีสต์อินเดียจึงได้สั่งให้โลท์ดำเนินการเรื่องการค้าตั้งถิ่นฐานและได้แต่งตั้งให้เราเป็นผู้ดูแลคนแรก (The first superintendent) เขาได้มาถึงเกาะปีนังเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2328 และในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2328 ก็ได้ยึดเกาะปีนังอย่างเป็นทางการในนามของรัฐบาลอังกฤษ โลท์ได้ตั้งชื่อเกาะเสียใหม่ว่า พรินซ์ออฟเวลล์ ซึ่งขณะนั้นยังไม่มี การลงนามในสนธิสัญญาอย่างเป็นทางการซึ่งโลท์ก็ได้สัญญาจะช่วยเกคะห์ต่อต้านสยาม แต่การกระทำเช่นนั้นเป็นการผูกมัดที่

¹ แหล่งเดิม.

บริษัทไม่เต็มใจ จนกระทั่งถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2331 ผู้สำเร็จราชการเมืองขึ้นในสภาได้ตกลงที่จะไม่ใช้มาตรการใดอันอาจทำให้บริษัทเข้าไปพัวพันกับการปฏิบัติการทางทหารต่อต้านเจ้านายต่าง ๆ ทางตะวันออก¹

เมื่อสุลต่านได้ให้บริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษเช่าเกาะปีนัง แต่มิได้รับสิ่งที่ต้องการ แลกเปลี่ยนจึงคิดที่จะเอาเกาะปีนังคืน ดังนั้นในปี พ.ศ. 2334 สุลต่านได้รวบรวมกองเรือขึ้นที่แม่น้ำไพร์ (Prai) มีจุดประสงค์ที่จะโจมตีปีนัง แต่โลกก็เป็นฝ่ายเริ่มต้นและเข้าโจมตีกองเรือของสุลต่านก่อนที่สุลต่านจะมีโอกาสทำการรุก กองทัพสุลต่านจึงพ่ายแพ้ ดังนั้นสุลต่านจึงยินยอมลงนามในสนธิสัญญากับบริษัทในปีนั้นเอง ตามสนธิสัญญาฉบับนี้ บริษัทยินดีจ่ายเงินให้แก่สุลต่านเป็นจำนวน 6,000 เหรียญต่อปี แต่ไม่มีการกล่าวถึงการให้ความคุ้มครองสุลต่านเพื่อให้พ้นภัยจากสยาม ปีนังจึงมีประโยชน์อย่างมากต่อการตั้งฐานทัพเรือ การส่งเสบียงบำรุง ให้แก่กองทัพเรือ และการค้า และในปี พ.ศ. 2334 บริษัทอีสต์อินเดีย จึงได้เช่าแผ่นดินผืนหนึ่งในคาบสมุทรมาลายูตรงข้ามกับเกาะจากสุลต่านเป็นเงิน 4,600 เหรียญต่อปี และได้เรียกแผ่นดินนี้ว่า เวลสลีย์ (Wellesley) ตามชื่อของผู้สำเร็จราชการเมืองขึ้นแห่งอินเดีย การเช่าดินแดนแห่งนี้ของบริษัทอีสต์อินเดียก็เพื่อการคุ้มครองอ่าวปีนังทั้งสองฝั่ง และเพื่อบริษัทอีสต์อินเดียได้ใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารสำหรับประชาชนที่เพิ่มขึ้นในปีนัง²

¹อน. เจ. ไรอัน. แหล่งเดิม. หน้า 83 – 85.

²แหล่งเดิม.

2. การเสียเมืองแปรคให้แก่อังกฤษ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2369 รัฐบาลอังกฤษกับ รัฐบาลสยามได้ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีในการค้าขายและไม่รุกรานกันที่กรุงเทพฯ โดยผู้แทนฝ่ายสยามประกอบด้วยกรมหมื่นสุรินทรรักษ์และฝ่ายอังกฤษมีกะปิตันหันตรีบารนี (Gaptain Henry Burney) อัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงสยามเป็นผู้แทน¹ ดังปรากฏอยู่ในหนังสือ สัญญาข้อ 14 ความว่า

ข้อ 14 ไทยกับอังกฤษสัญญาต่อกันว่า ให้พระยาเปหระครองเมืองเปหระตามใจ พระยาเปหระ ถ้าพระยาเปหระจะถวายดอกไม้ทอง ดอกไม้เงิน ณ กรุงสยาม ตามแต่ก่อนก็ตามใจ พระยาเปหระ อังกฤษไม่ห้ามปราม เจ้าพระยานครจะใช้ไทย ใช้แขก ใช้จีน คนฝ่ายไทยลงไป เมืองเปหระโดยดี 40 คน 50 คน ถ้าพระยาเปหระใช้ศรีศวันกรมการฝ่ายเมืองเปหระมาหา เจ้าพระยานครอังกฤษไม่ห้าม ไทยอังกฤษไม่ยกกองทัพไปเบียดเบียนพรบกวน ณ เมืองเปหระ อังกฤษไม่ให้เมืองสลาหงอมารบกวนเมืองเปหระ ไทยก็ไม่ไปรบกวนเมืองสลาหงอ การซึ่งสัญญา เมืองไทยเมืองเปหระ 2 ข้อนี้ ต่อมาเมื่อเจ้าพระยานครกลับออกไปแต่กรุงจึงจะได้จัดแจงตามสัญญา²

การทำสัญญานี้มีการปิดตราของขุนนางไทยกับตราของทูตฝ่ายอังกฤษ ซึ่งตราของ ขุนนางฝ่ายไทยประกอบด้วย ตราหลวงพระอัยราพต คือกรมหมื่นสุรินทรรักษ์ ตราพระราชสีห์ คือ เจ้าพระยาจักรี ตราพระคชสีห์ คือ เจ้าพระยาอรรคมหาเสนา ตราบัวแก้ว คือ เจ้าพระยาพระคลัง ตราพระนันทการ คือ เจ้าพระยาธรรมา ตราพระพิรุณ คือ เจ้าพระยาพลเทพ พระยาขมขี้สิงห์ คือ เจ้าพระยาอมราช และตราของทูตฝ่ายอังกฤษเป็นตราบารนี คือ กะปิตันหันตรีบารนี (Captian Henry Burney)³

ครั้นเมื่อถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2369 เจ้าพระยานคร (น้อย) ได้ส่งกองทหารและคณะ บุคคลไปยังประ โดยพยายามให้สุดคำนส่งบรรณาการให้กับไทย ดังนั้นนายโรเบิร์ต ฟุลเลอร์ตัน ผู้ว่าราชการเกาะปีนังจึงได้ขยับขี้ โดยขู่ว่าจะเข้าขัดขวางด้วยการใช้กำลัง ในขณะที่เดียวกันก็ได้ส่ง กัปตันเจมส์โลว์ (James Low) เจ้าหน้าที่ของบริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษไปเจรจาทำสัญญากับ สุดคำนแห่งประว่า บริษัทจะช่วยขับไล่คนไทยที่มารบกวนประ แต่ประก็จะต้องไม่ส่งเครื่องราช บรรณาการให้ไทยอีก ทั้งนี้เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ไทยก้าวลงไปมีอำนาจในรัฐมลายูทางตอนใต้ของ

¹พจนต์ ทิมเจริญ. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์การทำสนธิสัญญาและการปักปันเขตแดน ระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย. 2530. หน้า 2.

²พจนต์ ทิมเจริญ. แหล่งเดิม. หน้า 52.

³แหล่งเดิม. หน้า 53.

ไทรบุรี ในครั้งนั้นสุดต่านแห่งประก็ ได้ตกลงทำสัญญากับกัปตันเจมส์ โลว์ หลังจากนั้น เจ้าพระยานคร (น้อย) ก็ได้เรียกคนไทยที่ส่งไปประกลับทั้งหมด และไม่พยายามจะเข้าแทรกแซง ที่จะเอาประมาเป็นเมืองบรรณาการอีกเลย¹ หลังจากนั้นไม่นานประก็ได้ตกเป็นเมืองในอารักขาของ อังกฤษ

3. การเสียดินแดนแก่ อังกฤษ ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้แก่อังกฤษ มีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกล่าวคือ

3.1 ไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างปี พ.ศ. 2443-2455 รัฐบาลไทยเริ่มมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการต่างประเทศ จากการหวังพึ่งพาการสนับสนุนของมหาอำนาจอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งขณะนั้นกำลังมีอิทธิพลเหนือดินแดนใกล้เคียงประเทศไทยมาเป็นนโยบายอิสระมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเกิดเนื่องจากความสำเร็จของการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในปี พ.ศ. 2435 พระองค์คิดว่าไทยมีหนทางที่จะพึ่งตนเองได้ และหลังจากที่ไทยได้ปฏิรูปการปกครองแผ่นดินหนึ่งปีประเทศไทยก็ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2437) เมื่อฝรั่งเศสใช้นโยบาย “เรือปืน” บังคับให้ไทยยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส ครั้งนั้นประเทศอังกฤษที่พระองค์ทรงปรารถนาความช่วยเหลือก็มีได้ให้ความช่วยเหลือแต่ประการใด พระจึงทรงแนพระทัยว่าไทยต้องช่วยเหลือตัวเอง แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการสิ่งใดได้เพราะหวั่นเกรงอิทธิพลของอังกฤษและฝรั่งเศส จนกระทั่งปี พ.ศ. 2439 เมื่อรัฐบาลอังกฤษและฝรั่งเศสได้ทำสัญญา Anglo - France Entert รับรองอธิปไตยของไทย แต่ความอยู่รอดของไทยก็มีได้หมายความว่าเพียงเอกราชอยู่รอด แต่หมายถึงประเทศไทยต้องก้าวหน้าด้วย ซึ่งในขณะนั้นไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคนานัปการที่ขัดขวางการเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับอังกฤษ การเจรจาทางการทูตระหว่างสองประเทศเพื่อแก้ปัญหาจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา²

ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 25 อังกฤษเริ่มยึดเอารัฐปะรัง และดินแดนที่เรียกว่า เวลเลสเลย์ ซึ่งเป็นเมืองที่อยู่ในอารักขาของไทยไป ครั้นถึงวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2452 ไทยเกรงว่าอังกฤษจะไม่หยุดยั้งเพียงเท่านี้ กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ จึงได้เชิญนายจอร์จ เกรวิล (George Greville) อัครราชทูตอังกฤษประจำ

¹ ทีวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. เล่มเดิม. หน้า 147 - 148.

² แกมสุข นุ่มนนท์ “การเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอังกฤษ ค.ศ. 1900-1909,” ใน ชุมชนบทความทางวิชาการถวายพระบรมวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในโอกาสที่พระชนมายุครบ 80 พรรษาบริบูรณ์ 25 ตุลาคม 2514. 2514. หน้า 1.

กรุงสยามมาประชุมทำหนังสือเขตแดนระหว่างสยามกับอังกฤษในเขตแหลมมลายู ข้อตกลงในหนังสือสัญญาได้กำหนดแนวเขตแดนระหว่างเมืองรามันห์ซึ่งเป็นหัวเมืองฝ่ายสยาม (เมืองรามันห์คือ จังหวัดยะลาในปัจจุบัน) และเมืองไทรบุรี (Kadab) เมืองกลันตัน (Kelantan) เมืองตรังกานู (Trangganu) อันเป็นเมืองประเทศราชฝ่ายสยาม (Siamese Dependencies) ฝ่ายหนึ่งกับเมืองเประ (Perak) และเมืองปะหัง (Pahang) ฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอังกฤษทำสัญญาแทนสุลต่าน (Acting in the names and on behalf of Sultans of Perak and Pahang) จะเห็นได้ว่าอังกฤษได้แยกหัวเมืองของสยามไว้อย่างชัดเจน เมืองใดเมืองหนึ่งของสยามและเมืองใดเป็นประเทศราช ซึ่งเห็นได้ว่าอังกฤษมีเจตนาที่จะยึดเอาเมืองประเทศราชของสยามต่อไปอีก ถึงแม้จะมีการลงนามกำหนดเขตแดนกันแล้วก็ตาม¹

3.2 ปัจจัยที่ทำให้ไทยยินยอมยกดินแดนไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้กับอังกฤษ ซึ่งรัฐบาลไทยทำสนธิสัญญายินยอมยกดินแดนดังกล่าวให้แก่อังกฤษ โดยมีปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันประการสำคัญ คือ

ประการแรก ความต้องการแก้ไขสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เนื่องจากเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2426 สยามได้ทำหนังสือสัญญากับอังกฤษว่าด้วยเรื่องเมืองเชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน ยอมรับอำนาจศาลเกี่ยวกับการตัดสินคดีอาญาและคดีแพ่ง ที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยในบังคับสยามกับคนในบังคับของอังกฤษว่าให้ขึ้นอยู่กับกงสุลหรือรองกงสุลอังกฤษประจำสยามเป็นผู้ตัดสิน² หนังสือสัญญานี้ได้สร้างความขมขื่นให้กับชาวสยามเป็นอย่างมาก แม้ว่าคนในบังคับอังกฤษเป็นฝ่ายผิด แต่กงสุลอังกฤษบอกว่าเป็นฝ่ายถูก คดีนั้นคนในบังคับอังกฤษก็ชนะคดี ประกอบกับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2442 เป็นต้นมา อังกฤษพยายามที่จะแทรกซึมเข้าไปมีอิทธิพลในรัฐไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูตลอดเวลาและมีแนวโน้มที่จะเสียดินแดนประเทศราชของสยามในแหลมมลายูไปจนหมด³

ประการที่สอง ความต้องการยกเลิกสัญญาฉบับ พ.ศ. 2440 กับอังกฤษ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2439 อังกฤษกับฝรั่งเศสได้ตกลงทำสัญญา Anglo-French Entent รับรองอธิปไตยของไทยเหนือบริเวณกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำกลอง ท่าจีน บางปะกง และเพชรบุรี แต่ดินแดนทางตอนใต้ของไทยมิได้อยู่ในข้อตกลงด้วย ทำให้อยู่ในสภาพที่ขาดหลักประกันรัฐบาลไทยเกรงว่ามหาอำนาจอื่น โดยเฉพาะอังกฤษจะขยายอำนาจเข้ามาครอบครองดินแดนแถบนี้ จึงตกลงทำ

¹พจนต์ ทิมเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 3-4.

²ดูรายละเอียดในข้อ 8 และข้อ 9 ตามหนังสือสัญญา ภาคผนวก ข.

³แหล่งเดิม .

สัญญาเพื่อให้อังกฤษยอมรับสิทธิของไทย โดยตกลงว่ารัฐบาลไทยจะไม่ยอมให้ชาติใดชาติหนึ่งเข้ามาเช่าซื้อ หรือถือกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนของไทยได้ตำบลบางตะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยปราศจากความเห็นชอบของรัฐบาลอังกฤษและฝ่ายอังกฤษตกลงให้ความคุ้มครองแก่ไทยในกรณีที่ถูกรุกรานจากชาติอื่น¹

แต่เมื่อเวลาผ่านไป ข้อผูกพันของสัญญาได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างรัฐบาลทั้งสองประเทศ สาเหตุสำคัญก็คือตามข้อตกลงไทยต้องเสียสิทธิเหนือดินแดนตั้งแต่ตำบลบางตะพานไปตลอดแหลมมลายู สัญญาฉบับนี้จึงมีประโยชน์อย่างมากต่อรัฐบาลอังกฤษโดยเฉพาะการมีอิทธิพลทางการเมืองครอบคลุมไปทั่วแหลมทั้งส่วนที่เป็นดินแดนของไทยโดยตรงด้วย ส่วนในทางด้านการค้าอังกฤษกลายเป็นผู้มีประโยชน์แต่เพียงชาติเดียว ไทยต้องร่วมมือกับอังกฤษ แม้แต่ในบริเวณที่เป็นประโยชน์ของไทย และเมื่อมีชาติอื่นสนใจต้องการลงทุน ไทยก็ต้องขออนุญาตจากอังกฤษตามข้อผูกพัน² ในสัญญาทำให้งานล่าช้าเสียหายมาก และอังกฤษมักอนุญาตให้สัมปทานเฉพาะชนชาติอังกฤษเท่านั้น จากข้อเสียเปรียบดังกล่าว ไทยพยายามหาทางปรับความเข้าใจกับอังกฤษและยกเลิกสัญญาฉบับนี้ หรือมิฉะนั้นก็พยายามจำกัดขอบเขตของสัญญาให้ลดน้อยลงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่อังกฤษยังคงยืนยันกรณตามข้อตกลงเดิม³

ประการที่สาม สิทธิของไทยเหนือรัฐไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานู ยังไม่มีหลักประกันที่แน่นอน ซึ่งนับจากต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ไทยอ้างสิทธิ์คุ้มครองเหนือรัฐมลายูทั้ง 4 โดยใช้วิธีการปกครองแบบประเทศราช ให้สุลต่านแต่ละรัฐปกครองกันเอง แต่จะต้องบรรณาการมาถวายพระมหากษัตริย์ไทยตามกำหนดเวลา 3 ปีครั้ง ฝ่ายไทยมีอำนาจควบคุมการต่างประเทศ และให้ความช่วยเหลือแก่รัฐเหล่านี้ในกรณีที่ถูกรุกรานจากชาติอื่น ซึ่งรัฐบาลไทยได้ใช้นโยบายอ้อมขอมปกครองรัฐมลายู และพยายามกระชับการปกครองเมื่อมีโอกาส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยือนหัวเมืองมลายูหลายครั้ง และพยายามยกฐานะหัวเมืองเหล่านั้น เช่น ทรงยกฐานันดรผู้ครองรัฐไทรบุรีเป็นเจ้าพระยา จัดให้เมืองไทรบุรีขึ้น

¹ กิ่งแก้ว นิคมขำ. การเจรจาและข้อตกลงระหว่างไทยและอังกฤษเกี่ยวกับหัวเมืองมลายู ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2443 ถึง พ.ศ. 2452. 2514. หน้า 104.

² ุรยละเอียดในภาคผนวก

³ แกมสุข นุมนนท์. เล่มเดิม. หน้า 5.

ตรงต่อกรุงเทพฯ แทนที่จะขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช นอกจากนั้นเมื่อทรงปรับปรุงการปกครองหัวเมืองจัดตั้งมณฑลต่าง ๆ ก็โปรดให้ยกหัวเมืองไทรบุรีขึ้นเป็นมณฑลร่วมกับปะลิสและสตูล มีสุลต่านเป็นข้าหลวงปกครองแต่ขึ้นตรงกับไทยมากขึ้น¹

ในระบะเวลาก่อน พ.ศ. 2440 รัฐบาลอังกฤษเริ่มเข้ามามีอำนาจทางแหลมมลายูแต่ก็ยอมรับสิทธิของไทย ดังปรากฏในสนธิสัญญาระหว่างไทยและอังกฤษหลายฉบับ เช่น สนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2369 ปฏิญญาฉบับ พ.ศ. 2440 และข้อตกลงปักปันเขตแดน พ.ศ. 2442 อย่างไรก็ตามก็ยังเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างไทยและอังกฤษหลายครั้งเกี่ยวกับสิทธิของไทยเหนือดินแดนมลายู ทั้งนี้เพราะกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษมีนโยบายที่จะขยายอำนาจของตนในแถบนั้น ที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงมา เช่น กรณีเรือรบอังกฤษระดมยิงเมืองตรังกานู เรื่องวิวาทกรณีเขตแดนประละและรามันห์ และเรื่องการปรามปราบผู้ร้ายข้ามแดนพวกกบฏในปะหังหนีเข้ามาในกลันตันและตรังกานู เป็นต้น แต่เหตุการณ์ต่างๆ ก็สงบลงได้เพราะกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษที่กรุงลอนดอนต้องการจะคบไทยไว้เป็นมิตร จึงไม่ต้องการละเมิดสิทธิของไทยในมลายูแต่ไทยก็ตระหนักดีว่าสิทธิของไทยเหนือมลายูยังไม่มีหลักประกันที่แน่นอน ฉะนั้นปัญหาหัวเมืองมลายูจึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่รัฐบาลไทยเห็นความจำเป็นที่ต้องเปิดการเจรจาทางการทูตกับอังกฤษ²

3.3 ไทยเสียดินแดนไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้แก่อังกฤษ การที่อังกฤษได้พยายามขยายอิทธิพลเข้ามาในรัฐประเทศราชอาณาจักรไทยทำให้รัฐบาลไทยในขณะนั้นพึงตระหนักว่าอังกฤษคงจะยึดเอารัฐประเทศราชอาณาจักรไทยในแหลมมลายูไปโดยไทยคงจะไม่ได้รับผลประโยชน์แต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2452 รัฐบาลสยามในขณะนั้นได้มอบให้กรมหลวงเทววงษ์วิโรปการเสนาบดีว่าการต่างประเทศได้เชิญนายราล์ฟ แพจेट (Ralph Paget) อัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงสยามมาหารือเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนการยกเลิกหนังสือสัญญาลงวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2426 กับรัฐประเทศราชอาณาจักรสยามในแหลมมลายูที่เหลืออยู่ ฝ่ายอังกฤษไม่ขัดข้องจึงมีการทำหนังสือสัญญาขึ้น 3 ฉบับ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2452 คือ³

ฉบับที่ 1 หนังสือสัญญาระหว่างสยามกับกรุงอังกฤษ มีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 1 รัฐบาลสยามยอมโอนอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองเมืองกลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปะลิส และเกาะที่อยู่ใกล้เคียงกับเมืองนี้ให้กับรัฐบาลอังกฤษ

ข้อ 2 จะโอนกันภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่สัตยาบันแล้ว

¹แหล่งเดิม.

²แถมสุข นูมนนท์. แหล่งเดิม. หน้า 6.

³พจนต์ ทิมเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 4-5.

ข้อ 3 ภายใน 6 เดือน หลังจากให้สัตยาบันแล้ว ทั้ง 2 ประเทศจะจัดตั้ง คณะกรรมการปักปันเขตแดนตามที่ระบุไว้ในสัญญาว่าด้วยเขตแดนแนบท้ายหนังสือสัญญานี้ คนในบังคับของฝ่ายสยามซึ่งมีสำนักเดิมอยู่ในดินแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ถ้าประสงค์จะเป็นคนสังกัดชาติไทย ก็จะอนุญาตให้เป็นได้ แต่ต้องไปตั้งสำนักอยู่ในเขตสยาม ภายในเวลา 6 เดือนตั้งแต่วันที่ให้สัตยาบันสัญญานี้ แลฝ่ายรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน อังกฤษยอมรับว่าคนเหล่านี้จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินอันเคลื่อนที่ไม่ได้ ซึ่งเขามีอยู่ในดินแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 1 นั้น

ข้อ 4 ถ้าเมืองทั้ง 4 ตามข้อ 1 ยังมีหนี้สินค้างรัฐบาลสยามอยู่รัฐบาลอังกฤษ จะชดใช้ให้แทน

ข้อ 5 อำนาจศาล ตามที่ตกลงกันเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2426 นั้นยกเลิก คนในบังคับอังกฤษจะต้องขึ้นศาลสยาม

ฉบับที่ 2 หนังสือสัญญาว่าด้วยเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา มีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 กำหนดเขตแดนระหว่างสยามกับมลายูอังกฤษ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ฝั่งเหนือ ของปากแม่น้ำปะลิส ต่อไปทางทิศเหนือจนถึงสันเขาที่ปันน้ำตกแม่น้ำปะลิสฝ่ายหนึ่งกับแม่น้ำยูไป อีกฝ่ายหนึ่ง ต่อไปจนถึงสันเขาปันน้ำตกอ่าวสยามฝ่ายหนึ่งกับลำน้ำที่ไหลลงมหาสมุทรอินเดีย ฝ่ายหนึ่ง ต่อไปตามสันเขาเพื่อให้อ่านปลาตามลำน้ำปัตตานี ลำน้ำเตลูบิน และลำน้ำประจนถึงปลาย ลำน้ำประเกา จึงแยกไปตามสันเขาที่ปันน้ำตกระหว่างลำน้ำประเกากับลำน้ำเตลูบินจนถึงยอดเขา เยลิหรือคันทันน้ำไกลก จากนั้นก็ใช้ร่องน้ำลึกของแม่น้ำไกลกเป็นเขตแดนจนไปออกสู่ทะเลที่ตำบล ปากน้ำตากใบ

เกาะลังกาวิเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ได้เส้นกลางระหว่างเกาะตะรุเตากับเกาะลังกาวิ เป็นของอังกฤษ ส่วนเกาะที่อยู่เหนือเส้นดังกล่าวเป็นของสยาม

ส่วนเกาะที่อยู่ใกล้ฝั่งอันดามัน บรรดาเกาะที่อยู่เหนือเส้นบรรทัดตรงทิศตะวันออก และตะวันตกจากฝั่งเหนือของลำน้ำปะลิสจดทะเลเป็นของสยาม ส่วนที่อยู่ใต้เส้นนี้เป็นของอังกฤษ

ข้อ 2 ถ้าเมืองใด ๆ ที่ถูกเปลี่ยนแปลงเขตตามหนังสือสัญญานี้จะเรียกร้อง ค่าเสียหายไม่ได้

ข้อ 3 กรรมการจะต้องปักปันเขตแดนตามที่ได้ตกลงกัน แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง เส้นพรมแดนใหม่จะต้องไม่ให้ถ้าเป็นที่เสื่อมเสียประโยชน์ฝ่ายรัฐบาลสยาม

ฉบับที่ 3 หนังสือว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยามสำหรับใช้แก่คนในบังคับอังกฤษติดท้าย หนังสือสัญญา

หนังสือสัญญาทั้ง 3 ฉบับ ได้มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันกันที่กรุงลอนดอน เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2452 โดยพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทเวศร์วัชรโรประการเสนาบดีว่าการต่างประเทศ ผู้ได้รับมอบอำนาจจากสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามฝ่ายหนึ่งกับมิสเตอร์ราล์ฟ แพชชิต อัครราชทูตพิเศษและผู้มีอำนาจเต็มเป็นผู้ได้รับอำนาจจากพระเจ้ากรุงเกรตบริเตนและไอร์แลนด์ กับทั้งดินแดนอังกฤษทั้งหลายและเป็นบรมราชาธิราชแห่งประเทศอินเดียฝ่ายหนึ่งเป็น อันว่าสยามได้เสียดินแดนไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานู ให้แก่อังกฤษตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

การทำสัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษในครั้งนั้น ได้ผนวกว่าด้วยการยกเลิกสัญญาฉบับที่ไทยได้ทำไว้กับอังกฤษ พ.ศ. 2440 และว่าด้วยการสร้างทางรถไฟสายใต้ โดยที่รัฐบาลอังกฤษให้เงินกู้ในการก่อสร้างภายใต้เงื่อนไขว่า การสร้างทางรถไฟสายใต้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของอังกฤษ และชาวอังกฤษต้องเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างและรัฐบาลไทยต้องสูญเสียดินแดนในหัวเมืองมลายูให้แก่อังกฤษในครั้งนี้อย่างประมาณ 15,000 ตารางไมล์ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก พร้อมกับประชากรไม่ต่ำกว่า 5 แสนคน ก่อให้เกิดความรู้สึกกับคนไทยโดยทั่วไปว่า เป็นการเสียดิถีภูมิของชาติเป็นอย่างมาก ซึ่งรัฐบาลไทยได้รับผลประโยชน์น้อยกว่ารัฐบาลอังกฤษ²

ชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ในปี พ.ศ. 2452 รัฐบาลไทยซึ่งเรียกกันว่ารัฐบาลสยามในสมัยนั้น ได้ทำสนธิสัญญามอบสิทธิและอำนาจที่เคยครอบครองรัฐเกะหะห์ ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้แก่อังกฤษ และจากผลของสัญญาฉบับนี้ เขตแดนระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศไทย จึงถูกกำหนดขึ้นตามแนวเส้นที่เป็นเขตแดนในปัจจุบันนี้ และเมื่อรัฐต่าง ๆ เหล่านั้นได้กลายเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษเช่นเดียวกับรัฐอื่นๆ ในคาบสมุทรมลายู มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาชาวอังกฤษไปแทนที่ปรึกษาชาวสยาม และที่ปรึกษาเหล่านั้นก็ค่อนข้างจะมีฐานะเดียวกันกับผู้สำเร็จราชการประจำรัฐนั้น ๆ และคนในบังคับสยามถ้ามีความประสงค์จะเป็นคนสังกัดชาติไทยก็จะต้องย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทย แต่ถ้ายังอยู่ตามภูมิลำเนาเดิมก็จะเป็นคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษทั้งหมด

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2457 ประเทศมาเลเซียในปัจจุบันได้แบ่งออกเป็นเขตคาบสมุทรมลายูและบอร์เนียว ทั้งสองเขตมีความคล้ายคลึงกันน้อยมาก ในคาบสมุทรมลายู อิทธิพลของอังกฤษเป็นไปในทางตรงและเป็นทางการ ส่วนในเขตบอร์เนียวยกเว้นลาบวนและ

¹แกมสุข นุ่มนนท์. เล่มเดิม. หน้า 13 - 14.

²สกรรจ์ จันทร์คัน. เล่มเดิม. หน้า 230.

บรรลุในอิทธิพลของอังกฤษเป็นไปโดยทางอ้อมและอย่างไม่เป็นทางการ เฉพาะในเขตคาบสมุทร
มลายูอังกฤษได้เข้าไปมีอิทธิพลทางด้านการเมืองการปกครองในฐานะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น
3 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ สเตรทส์เซ็ตเติลเมนต์ ซึ่งเป็นดินแดนที่อังกฤษเข้าไปปกครองโดยตรง
เป็นอาณานิคมของอังกฤษที่มีผู้ว่าราชการปกครอง (ผู้ซึ่งเป็นข้าหลวงใหญ่ประจำสหพันธรัฐมลายู
ด้วย) กับข้าหลวงประจำอีก 3 คน ในกลุ่มนี้การปกครองของอังกฤษจะเป็นไปอย่างเด็ดขาด ซึ่งได้
แก่ดินแดนในเขตพื้นที่รัฐปีนัง มะละกา และสิงคโปร์ กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มสหพันธรัฐมลายู
อังกฤษตั้งใจที่จะใช้อำนาจผ่านสุลต่านแห่งรัฐต่าง ๆ โดยทางอ้อม ซึ่งประกอบด้วยรัฐประะ สลังงอ
เนกรีเซบิลัน และปะหัง แต่ในระยะต่อมาอังกฤษได้ใช้อำนาจการปกครองผ่านทางผู้สำเร็จราชการ
ทั่วไปในกัวลาลัมเปอร์และผู้สำเร็จราชการทั่วไปนี้จะอยู่ได้ข้าหลวงใหญ่สิงคโปร์ ซึ่งการปกครอง
มีแนวโน้มแบบอำนาจรวมศูนย์มากขึ้นและอำนาจของสุลต่านก็จะลดลง กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มรัฐ
มลายูต่างๆ ได้แก่ รัฐยะโฮร์ เกดะห์ ปะลิส กลันตัน และตรังกานู ซึ่งรัฐเหล่านี้ยังคงเป็นรัฐใน
อารักขาของอังกฤษ ไม่ใช่อาณานิคม ประมุขจึงมีแนวโน้มที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นอิสระมากกว่า
ประมุขที่อยู่ในสหพันธรัฐ และกลุ่มนี้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอังกฤษน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ¹

ชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียได้อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษเรื่อยมา
(พ.ศ. 2452 – 2501) ในช่วงนี้มีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดกับชนชาติไทหลายประการ กล่าวคือ

1. ชนชาติไทที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียยินยอมอยู่ภายใต้การปกครอง
ของอังกฤษ เนื่องจากเขาเหล่านั้นมีบรรพบุรุษและถือกำเนิดในดินแดนแห่งนั้นมีความรู้สึกรักและ
หวงแหนในถิ่นเกิดจึงมีอยู่มาก นอกจากนั้นแล้วบทบาททางการเมืองและการปกครองที่อังกฤษได้
รับโอนจากรัฐบาลสยามนั้น อังกฤษได้ใช้บทบาททางการเมืองการปกครองผ่านทางประมุขหรือ
สุลต่านหรืออาจเป็นข้าราชการที่มีอยู่ของรัฐนั้น ๆ และรัฐบาลอังกฤษก็ไม่ค่อยสนใจทางด้านการ
เมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองมากนัก แต่จะให้ความสนใจทางด้านการค้าเป็นสำคัญโดย
เฉพาะการค้าดีบุกและยางพาราซึ่งมีอยู่มากในดินแดนแถบนี้ แต่อย่างไรก็ตามก็มีคนไทยที่อาศัยอยู่
ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียจำนวนมากที่ไม่ทราบว่ามีรัฐบาลสยามในสมัยนั้นได้ยกดินแดนแห่งนี้
ให้แก่อังกฤษจะทราบต่อเมื่อเวลาได้ผ่านไปหลายสิบปี²

¹ เอน. เจ. ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 168 – 169.

² พระครูวิสุทธิประโชติธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม บ้านปลาชะไร ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์
(ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2544.

2. ประชาชาติไทยในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียกับสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 สงครามได้อุบัติขึ้นในมาเลเซีย เมื่อญี่ปุ่นโจมตีสิงคโปร์ทางอากาศและการยกพลขึ้นบกของกองทหารญี่ปุ่นที่ชายหาดต่าง ๆ ในกัวลันตันและญี่ปุ่นได้จมเรือประจัญบานพรีนซ์ ออฟเวลส์ และเรือริพลัสที่นอกฝั่งกัวลันตัน ฝ่ายญี่ปุ่นจึงได้มีอำนาจควบคุมทางทะเลอีกด้วย และการบุกโจมตีสิงคโปร์ของญี่ปุ่นข้ามช่องแคบยะโฮร์ มีการสู้รบอย่างดุเดือดในคอนเหนือของเกาะ แต่ฝ่ายป้องกันไม่สามารถขับไล่ผู้บุกรุกออกไปได้ ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 นายพลเพอร์ซิวัล (General Percival) จึงยอมจำนนต่อผู้บัญชาการฝ่ายญี่ปุ่นสงครามในมลายูจึงสิ้นสุดลง¹

ในประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นได้ส่งทหารเข้ามาทั้งทางบกและทางทะเล คือทางบกได้ส่งทหารเคลื่อนที่เข้ามาทางอินโดจีนทางอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี โดยทางถนนและรถไฟเข้าสู่กรุงเทพฯ ทางทะเลได้ส่งเรือรบและเรือดำเลียงทหารยกพลขึ้นบกในภาคใต้ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี เนื่องจากทหารและฝ่ายปกครองในภาคใต้ของประเทศไทยมิได้รับคำสั่งหรือรับทราบนโยบายจากผู้บังคับบัญชาแต่อย่างใด จึงเกิดปะทะต่อสู้กันทุกแห่งตามหน้าที่ของทหารที่จะพึงมีต่อประเทศชาติ การสู้รบเป็นไปอย่างรุนแรงและสมเกียรติของทหารไทย เป็นเวลาครึ่งวันของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 จนกระทั่งได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาทหารบกมึใจความว่า “ให้ระงับการต่อต้านและปล่อยญี่ปุ่นผ่านไป และระหว่างนี้รัฐบาลกำลังเจรจากันอยู่” ผลของการเจรจาไทยต้องยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินผ่านประเทศไทย และมีความจำเป็นต้องทำสัญญาความร่วมมือกับญี่ปุ่น เพราะไม่มีทางเลือก แต่ทำไปด้วยความจำใจโดยถูกบังคับ ดังจะเห็นได้จากทางภาคใต้ของไทยได้ยื่นหัตถ์ต่อสู้กับทหารญี่ปุ่นอย่างเข้มแข็ง จากการรบครั้งนี้ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมีผู้เสียชีวิต 39 คน ที่จังหวัดปัตตานี สงขลา ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ไม่ทราบผู้เสียชีวิตที่แน่นอน และมีผู้บาดเจ็บทั้งที่สาหัสและไม่สาหัสจำนวน 200 คนเศษ ส่วนทหารญี่ปุ่นเสียชีวิตประมาณ 400 คนเศษ เหตุการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2484 นั้น พระวิสุทธิศีลคุณ เจ้าคณะรัฐเกดะห์ - ปะลิส รูปปัจจุบัน ท่านเป็นพระภิกษุชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยได้กล่าวไว้ว่า

¹ เอน. เจ. ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 225 - 229.

² พรศักดิ์ พรหมแก้ว. “อนุสาวรีย์วีรไทย พ.ศ. 2484.” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 18. หน้า 8826 - 8831.

เหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นเมื่ออาตมาจำพรรษาได้ 2 พรรษา เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ตรงกับวันจันทร์ แรม 15 ค่ำ เดือนอ้ายปีมะเส็ง ค.ศ. 1941 ร.ศ. 160 จ.ศ. 1303 เวลาประมาณ 6.00 น. เศษ หลังจากอาตมาทำกิจของสงฆ์ (ปัจจุเวก) ซึ่งอาตมาได้ทำกิจเป็นประจำ ก็เตรียมตัวเพื่อออกไปบิณฑบาตร ในขณะที่เดียวกันนั่นเองก็ได้ยินเสียงเครื่องบินที่บินมาอย่างผิดปกติ จึงได้แหงนมองออกไปบนท้องฟ้า ก็เห็นเครื่องบินกำลังบินมาจำนวน 6 เครื่อง เวลาผ่านไปสักครู่ ก็ได้ยินเสียงระเบิดดังสนั่นหวั่นไหว รูปร่างที่แว่นไวต์คิฟผั่ง (กุฎิ) ได้ตกลงลงมาเกือบกลาด อาตมาเกิดความฉงนว่านี่มันเกิดอะไรขึ้นแต่ก็สุดที่จะเดาได้ ก็ได้แต่เพียงครุ่นคิดด้วยความสงสัย จึงเก็บสิ่งที่ตกลง และได้ออกบิณฑบาตรตามปกติ และระหว่างที่เดินทางกลับวัดก็เห็นทหาร อังกฤษและทหารอินเดียพร้อมด้วยอาวุธ รถถัง ปืนใหญ่ ซึ่งทหารเหล่านั้นเดินกันขวกไขว่เตี้ย ถนนอย่างซุ่มนุ่ สงสัยดังอื้ออึง สังหารเข้าที่กำบังเตรียมพร้อมรบ ทหารอังกฤษและทหาร อินเดียเมื่อเห็นอาตมาเดินผ่านมาก็โบกมือเป็นสัญญาณให้รีบกลับวัดด่วน เมื่อเดินทางถึงวัดฉัน อาหารเช้าเสร็จเวลาประมาณ 9.00 น. เศษ เสียงเครื่องบินบนท้องฟ้าส่งเสียงดังจนแทบแก้วหูและ ไม่สามารถนับ ได้ว่ามีกี่เครื่อง ได้ปีกของเครื่องบินมีเครื่องหมายปรากฏชัดเจนมองเห็นได้อย่าง ชัดเจน คือวงกลมสีแดงเข้ม ซึ่งเป็นเครื่องหมายว่าเป็นเครื่องบินของญี่ปุ่น ครั้นครู่หนึ่งได้ยินเสียง ระเบิดดังสนั่นหวั่นไหวขึ้นอีกครั้ง แต่ครั้งนี้เสียงระเบิดดังติดต่อกันมากกว่าครั้งแรกเมื่อตอนเวลา 6.00 น. เศษที่ผ่านมา ทำความเสียหายอย่างหนักแก่สนามบินเกอปลาบาดิส (อลอร์สตาร์) มาเลเซียปัจจุบัน เครื่องบินทิ้งระเบิดของญี่ปุ่นเมื่อทำลายสนามบินแล้วก็บินกลับฐานทัพ คงเหลือ ไว้เพียงส่วนหนึ่งที่เป็นเครื่องบินสังเอดการณ์ ในขณะที่เดียวกันเครื่องบินของอังกฤษซึ่งประจำอยู่ที่ สนามบินบัสเตอร์เวิซของมาเลเซียได้บินขึ้นสู่อากาศจำนวน 3 เครื่องเพื่อสกัดกั้นเครื่องบินของ ญี่ปุ่น การต่อสู้ทางอากาศจึงได้เกิดขึ้นอย่างตื่นเต้น โดยเครื่องบินของญี่ปุ่นได้หลอกล่อเครื่องบิน ของอังกฤษให้ลงไปปะทะกันที่น่านฟ้าของประเทศไทย การปะทะกันกลางอากาศในครั้งนั้น ปรากฏว่า เครื่องบินของอังกฤษถูกเครื่องบินของญี่ปุ่นยิงตกทั้ง 3 ลำ กล่าวคือ ลำที่ 1 ถูกยิงตกที่ ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ลำที่ 2 ถูกยิงตกในเขตอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ส่วนลำที่ 3 ถูกยิงตกที่บ้านน้ำคำ เขตรัฐไทรบุรี มาเลเซีย¹

การที่ไทยยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศ และญี่ปุ่นสามารถยึดดินแดนมลายูซึ่งอยู่ ภายใต้การอารักขาของอังกฤษได้ ครั้นถึงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486 ญี่ปุ่นจึงได้มอบดินแดน

¹ พระวิสุทธิศีลคุณ. ที่ระลึกฉลองมณฑลอายุครบ 72 ปี พระวิสุทธิศีลคุณ. 2534.

ไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้กับประเทศไทย เพราะเห็นว่าแต่เดิมนั้นเมืองเหล่านี้เป็น
ของไทยและได้เรียกดินแดนเหล่านี้ในขณะนั้นว่า “สี่รัฐมาลัย” ดังประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486¹ ความว่า

ประกาศ

รวมกลันตัน ตรังกานู ปะลิส เชียงตุง และเมืองพาน

เข้าในราชอาณาจักรไทย

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่า

โดยที่ประเทศญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญากับไทย ลงวันที่ 20 สิงหาคม พุทธศักราช 2486
ยอมรับนับถือการรวมรัฐกลันตัน ไทรบุรี ปะลิส และบรรดาเกาะที่ขึ้นแก่รัฐนั้น ๆ กับทั้งรัฐเชียงตุง
และเมืองพานเข้ามาเป็นอาณาเขตของประเทศไทย และได้ทำความตกลงกันกำหนดการมอบดิน
แดนในวันที่ 18 ตุลาคม พุทธศักราช 2486

ฉะนั้นกลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปะลิส และบรรดาเกาะที่ขึ้นอยู่กับทั้งเชียงตุงและ
เมืองพานรวมเข้าในราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ 18 ตุลาคม พุทธศักราช 2486 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 18 ตุลาคม พุทธศักราช 2486

เป็นปีที่ 10 ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

¹ “ประกาศรวมรัฐกลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปะลิส เชียงตุง และเมืองพานเข้าใน
ราชอาณาจักรไทย.” ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 60 ตอนที่ 55 หน้า 1532. 18 ตุลาคม 2486.

ในช่วงนั้นกองทัพไทยได้ส่งข้าหลวงใหญ่ทหารเข้าไปทั้งหมด 3 คน ได้แก่ คนที่ 1 พลตรีพระศรราชยศฤๅษีการ (กมล โชติเสถียร) คนที่ 2 พลเอกหลวงเสนาณรงค์ (เสง อากาศพันธ์) คนที่ 3 พลโทหลวงไพโรระช่อเดช (เกี ชนะบุรณ) ทั้ง 3 ท่านนี้ได้มาเป็นหัวหน้าปกครองทั้ง 4 รัฐ ทำหน้าที่ปกครองทั้งข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือนทั้งไทยและมลายู¹ และมีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า เมื่อประกาศอธิปไตยของไทยเหนือสิริรัฐมาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2486 ทหารไทยได้เชิญธงชาติไทยขึ้นสู่ยอดเสาครั้งแรกที่วัดทุ่งควาย (วัดโพธิเจติยาราม) บ้านทุ่งควาย ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐไทรบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่คนไทยอาศัยอยู่หนาแน่น และมีเจดีย์หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดตั้งอยู่ในวัดนี้ด้วย²

การที่ญี่ปุ่นมีชัยชนะต่อกำลังของอังกฤษในมาเลเซียเมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 และไทยได้ขียนยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทย ญี่ปุ่นจึงได้มอบดินแดนรัฐไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้กับประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่าเป็นดินแดนที่เคยอยู่ในการปกครองของไทยมาก่อน การมอบดินแดนสิริรัฐมาลัยในครั้งนั้นอังกฤษไม่ได้มีส่วนร่วมด้วย ครั้นถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ญี่ปุ่นประกาศแพ้สงครามอย่างไม่มีเงื่อนไข และฝ่ายกองทัพไทยที่ประกาศร่วมรบกับกองทัพญี่ปุ่นเพื่อต่อสู้กับพันธมิตรก็ให้ถือเป็นโมฆะ เพราะกองทัพกระทำไปเพราะความจำใจและถูกบังคับและไทยก็ต้องคืนดินแดนสิริรัฐมาลัยให้แก่อังกฤษ และการคืนดินแดนให้กับอังกฤษในครั้งนั้นทางอังกฤษได้กล่าวว่า ไม่จำเป็นต้องมีพิธี เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นได้มอบดินแดนสิริรัฐมาลัยให้กับไทย อังกฤษไม่ได้มีส่วนร่วมในการมอบดินแดนในครั้งนั้นด้วย³

เพื่อคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ และเป็นทางออกที่สมเกียรติแก่กองทัพไทยและเป็นเกียรติแก่ผู้บัญชาการกองผสมอังกฤษ สุลต่านแห่งรัฐไทรบุรี ดนญวาริซหมีบรราศักดีไทยเป็นพระศรีสุวรินทร์ ได้จัดให้มีการเลี้ยงรับรองอย่างเป็นทางการที่วังอิสตานา อะนะบูเก็ด ซึ่งเป็นวังที่ประทับของท่าน เป็นการเลี้ยงใหญ่อย่างเป็นทางการที่เรียกว่า แกรนด์ดินเนอร์ อาหารรับประทานแบบยุโรป ฝีมือปรุงและเครื่องปรุงแบบอิสลามไทรบุรี ท่านสุลต่านประทับตรงกลาง ที่หน้าท่านประทับรอยคอกไม้เป็นรูปสี่เหลี่ยมของรัฐไทรบุรี ส่วนข้าหลวงใหญ่ทหารไทยนั่งอยู่ด้านขวา ตรงหน้ารอยด้วยคอกไม้เป็นรูปสี่เหลี่ยมของไทยอย่างสวยงาม และผู้บัญชาการกองผสมอังกฤษนั่งอยู่ทางซ้าย

¹พระวิสุทธีศีลคุณ. แหล่งเดิม. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²พระครูเจติยานุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ วัดโพธิเจติยาราม ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544.

³พระวิสุทธีศีลคุณ. เล่มเดิม. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ตรงหน้าโรยด้วยดอกไม้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอย่างสวยงามเช่นเดียวกัน และมีข้าราชการฝ่ายไทย และของรัฐไทรบูนั่งตามตำแหน่งอาวุโส ท่านผู้ใหญ่ทั้งสามท่านได้กล่าวคำอวยพร กล่าวเน้นให้ทุกฝ่ายมีความรักใคร่ มีความเข้าใจต่อกันและกัน ขอให้มีความสัมพันธ์ต่อกันด้วยดี และได้ตกลงกันว่า เมื่อไทยได้ออกจากดินแดนรัฐไทรบูนไปแล้ว 1 วัน ชงชาติของอังกฤษจึงจะชักขึ้นที่กองบัญชาการของท่านข้าหลวงใหญ่ฝ่ายไทย ในครั้งนั้นสุด่านและเลขาธิการของรัฐไทรบูนได้ขอชงชาติไทยคืนใหญ่ไว้เป็นที่ระลึกด้วย และชงชาติไทยก็ได้เชิญลงอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2488 และในวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2488 นั้นเอง ชงชาติอังกฤษก็ได้ชักขึ้นที่เคยเป็นกองบัญชาการของท่านข้าหลวงใหญ่ทหารไทย และได้เป็นกองบัญชาการของกองผสมอังกฤษต่อไป¹

3. การประกาศภาวะฉุกเฉินเพื่อต่อสู้กับการก่อการร้ายของพรรคคอมมิวนิสต์มลายู
 ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้าในประเทศมาเลเซียเมื่อปลายปี พ.ศ. 2443 ภายใต้การอุปถัมภ์ของสาขาพรรคก๊กมินตั๋ง ซึ่งแต่เดิมพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพันธมิตรกัน พรรคก๊กมินตั๋งเป็นองค์กรที่ถูกตั้งตามกฎหมายในมาเลเซียและในปี พ.ศ. 2448 สายลับของคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาในมาเลเซีย คอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีอิทธิพลในโรงเรียนต่าง ๆ รวมทั้งได้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานขึ้น แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2451 เจียงไคเช็คได้ยกเลิกการเป็นพันธมิตรระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ในจีน พรรคคอมมิวนิสต์จึงไม่สามารถใช้สาขาพรรคก๊กมินตั๋งในมาเลเซียให้เป็นประโยชน์ได้อีก ด้วยเหตุนี้พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงก่อตั้งองค์กรของตนเองขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ องค์กรนี้ได้แก่พรรคคอมมิวนิสต์นานาชาติ ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลกิจกรรมของพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคพื้นนี้ทั้งหมด โดยมีโฮจิมินห์เป็นหัวหน้า ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งเวียดนามเหนือ เฉพาะในส่วนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมลายูได้รับความนิยมนมากในหมู่ชาวจีน โดยมีนายลอยตักเป็นเลขาธิการพรรค ต่อมาในปี พ.ศ. 2490 ได้เกิดความขัดแย้งกันภายในพรรค นายจีน เป็ง จึงขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคแทนและในช่วงปี พ.ศ. 2489 – 2503 พรรคคอมมิวนิสต์มลายูได้ก่อให้เกิดความวุ่นวายและหยุดงานหลายครั้ง มีการสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและผู้ที่ไม่ให้การสนับสนุน เมื่อถึงปี พ.ศ. 2503 ได้มีการประกาศภาวะฉุกเฉินขึ้นในประ และเมื่อเกิดการฆาตกรรมขึ้นในที่อื่น ๆ อีกจึงได้ประกาศภาวะฉุกเฉินขึ้นทั่วสหพันธมลายู²

¹แหล่งเดิม. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²เจ. เอน. ไรท์. เสมอเดิม. หน้า 240 – 244.

การประกาศภาวะฉุกเฉินทำให้รัฐบาลมีอำนาจมากขึ้น ตำรวจสามารถคุมขังผู้ที่สงสัยว่ามีส่วนร่วมในการก่อการร้ายหรือช่วยเหลือผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในป่า ในช่วงนี้คอมมิวนิสต์แห่งมลายูก็พยายามมุ่งโจมตีผู้ประกอบการทำสวนยาง และเหมืองแร่ดีบุก เพื่อที่จะสร้างความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจและสร้างความวุ่นวายให้เกิดขึ้น แต่รัฐบาลก็พยายามที่จะรักษาสถานการณ์เอาไว้และรัฐบาลได้แต่งตั้งนายพลโทเซอร์ แฮโรลด์ บริกส์ (Sir Harold Briggs) ให้เป็นผู้อำนวยการหน่วยปฏิบัติการปราบปรามคอมมิวนิสต์ เมื่อ พ.ศ. 2492 ท่านเป็นผู้วางโครงการ บริกส์ (The Briggs Plan) โครงการเริ่มต้นด้วยการจัดตั้ง “หมู่บ้านแห่งใหม่” เป็นการนำเอาผู้จับจองที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งอยู่ไกลออกจากเขตเมืองกับพวกที่รัฐบาลไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ประชาชนห้าล้านคนต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งใหม่ และได้รับการชักนำให้ใช้ชีวิตกึ่งชาวเมือง ในหมู่บ้านนี้จะมีรั้วลวดหนามล้อมรอบและได้รับการคุ้มครองจากสถานีตำรวจ จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการมีสองนัย คือ ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ถูกบังคับจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และป้องกันไม่ให้พลเมืองในหลักแหล่งนี้ส่งเสบียงให้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์¹

ธำรงค์ดี อายุวัฒนะ ได้บันทึกไว้ว่า การปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์มลายูทำให้คนไทยในรัฐเกะห์และเประ หลายหมู่บ้านต้องมีการอพยพโยกย้ายด้วยได้ก่อให้เกิดความทุกข์ยากลำบากแก่คนไทยในหลายหมู่บ้านอย่างแสนสาหัส แต่เหตุการณ์ครั้งนี้นับว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่รัฐบาลอังกฤษซึ่งปกครองสหพันธรัฐมลายูสมัยนั้นต้องกระทำ จากการประมวลจากการบันทึกของ ธำรงค์ดี อายุวัฒนะและจากการสัมภาษณ์พระครูวิสุทธิประชาชนุศาสน์² นางคิง อุดมวงศ์³ บุคคลทั้งสองท่านเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย ได้กล่าวถึงหมู่บ้านของคนไทยที่ต้องย้ายไปอยู่หมู่บ้านแห่งใหม่หลายหมู่บ้าน กล่าวคือ

¹แหล่งเดิม. หน้า 240 – 244.

²พระครูวิสุทธิประชาชนุศาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544.

³คิง อุดมวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544.

1. หมู่บ้านปลากระโสม ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ต้องย้ายไปอยู่ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่บ้านเบอร์หลาด หรือบ้านท้ายตลาด ตำบลรัมไบ อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ระหว่างการขนย้ายมีคนตายประมาณ 150 คน เมื่อเหตุการณ์สงบจึงได้ย้ายกลับมาอยู่ที่เดิม

2. หมู่บ้านท่านาหระ ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ต้องย้ายไปอยู่ที่หมู่บ้านแห่งใหม่ที่บ้านเบอร์หลาด ตำบลรัมไบ อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ไม่ได้ย้ายกลับมาอยู่ที่เดิม ในหมู่บ้านแห่งนี้ในปัจจุบันเหลือไว้แต่วัดร้าง

3. หมู่บ้านทุ่งควาย ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ต้องย้ายไปอยู่ที่บ้าน นุกิตปีนัง ถนนเกอปลาเบตัส อำเภอโกตาสตาร์ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นการอพยพไปอยู่หมู่บ้านแห่งใหม่ที่ห่างไกลจากชุมชนเดิมประมาณ 50 กิโลเมตร การอพยพโยกย้ายครั้งนี้ได้สร้างความยุ่งยากลำบากให้กับชาวบ้านทุ่งควายเป็นอย่างมาก เมื่อเหตุการณ์สงบลงชาวบ้านได้ย้ายกลับมาอยู่ที่เดิมหมู่บ้านทุ่งควายแห่งนี้มีวัดโพธิเจติยาราม (วัดทุ่งควาย) เป็นวัดประจำหมู่บ้าน มีเจดีย์หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดอยู่ในวัดซึ่งเป็นที่สักการะบูชาของชาวมลายูเชื้อสายไทในมาเลเซีย และชาวไทยในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เจดีย์แห่งนี้มีอายุไม่ต่ำกว่า 500 ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งบอกได้ว่าบ้านทุ่งควายแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ของชาวมลายูเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียในปัจจุบัน

4. หมู่บ้านทุ่งพรุ ย้ายไปอยู่ร่วมกับหมู่บ้านปลากระโสมที่บ้านเบอร์หลาด ตำบลรัมไบ อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และจากบันทึกของดำรงศักดิ์ आयुวัฒน์¹ เมื่อปี พ.ศ. 2517¹ พบว่าหมู่บ้านทุ่งพรุยังไม่ได้ย้ายกลับมา แต่จากการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าปัจจุบันหมู่บ้านทุ่งพรุได้มีชาวมลายูเชื้อสายไทซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทุ่งพรุเดิมหรือมีเชื้อสายชาวทุ่งพรุได้โยกย้ายกลับไปอยู่ที่เดิมอีกครั้ง มีอยู่ประมาณ 30 ครัวเรือนและพระครูสุนทรประชานุกูล (สก พรหมสโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดนิโครธาราม ตำบลตะโล๊ะวันยะ อำเภอโกตาสตาร์ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ซึ่งท่านเป็นชาวบ้านทุ่งพรุได้ชักชวนชาวบ้านช่วยกันบูรณะวัดขึ้นใหม่ และได้ตั้งชื่อว่า วัดสุนทรประชาราม²

¹ดำรงศักดิ์ आयुวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 294.

²พระทิ่ง อธิสโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุนทรประชาราม ตำบลรัมไบ อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2544.

5. หมู่บ้านลำปำ ตำบลรั้วไผ อำเภอบึงนาราง รัฐเกรอะห์ (ไทรบุรี) ถูกย้ายไปอยู่หมู่บ้านนาฆ่า ตำบลเตอกายคีรี อำเภอบึงนาราง รัฐเกรอะห์ เมื่อเหตุการณ์สงบจึงได้ย้ายกลับมาอยู่ที่เดิม และเหตุการณ์ในครั้งนั้นพระครูโสภณกิจจาทร (รื่น จันทาโก) เจ้าอาวาสวัดลำปำรูปปัจจุบันได้เล่าให้ฟังว่าหมู่บ้านแห่งใหม่ที่บ้านนาฆ่า จะมีลวดหนามล้อมรอบจะอนุญาตให้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเฉพาะกลางวันเท่านั้น ห้ามนำอาหารและเสบียงออกไป ทั้งยังห้ามออกนอกบ้านในเวลากลางคืน ชุมชนจะมีการรวมตัวกันอยู่อย่างแออัด เกิดกลิ่นเหม็นและสกปรกมาก เกิดการเจ็บป่วยมากมายในบางวันมีคนตาย 4-5 คน ในครั้งนั้นพระอธิการชุม เขยขมณี (ชุม สุวรรณรัตน์) เจ้าอาวาสวัดปลักค้ำหรือหมู่บ้านช้างแดง ซึ่งถูกย้ายมารวมกับชาวบ้านปลักค้ำมาอยู่ที่บ้านนาฆ่าด้วย และท่านได้เป็นที่พึ่งของชาวบ้านเมื่อยามคับขัน ได้ทำการสวดพระพุทธรูปเพื่อให้ชาวบ้านได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ท่านได้ช่วยระงับทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนทั่วไปซึ่งต่อมาชาวมาเลเซียเชื้อสายไทได้ขนานนามท่านว่า “อจจิ” แปลว่า พ่อท่านลินคำ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2493 สุลต่านแห่งรัฐเกรอะห์ (ไทรบุรี) ได้สถาปนาสมณศักดิ์ให้เป็นพระนิโครธมาโนชชะธาตาเป็นเจ้าคณะรัฐเกรอะห์และครั้นถึงปี พ.ศ. 2505 ท่านได้รับพระราชทานสัญญาบัตรพัดยศจากสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้พระนิโครธมาโนชชะธาตาเป็นพระนิโครธธรรมธาดาเถรวิมลคุณาภิวัฒน์ รัฐไทรบุรี สังฆปาโมกข์ และท่านได้สร้างวัดนาฆ่าขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อวัดนี้เป็นวัดเทพพูนมจนถึงปัจจุบัน¹

6. หมู่บ้านลำเค็น ตำบลเตอกายคีรี อำเภอบึงนาราง รัฐเกรอะห์ ย้ายไปอยู่ที่บ้านนาฆ่า ตำบลเตอกายคีรี อำเภอบึงนาราง รัฐเกรอะห์ เมื่อเหตุการณ์สงบแล้วหมู่บ้านนี้ก็กรกร้างต่อมาอีกหลายปี และในปัจจุบันได้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 60 ครัวเรือน มีการบูรณะวัดลำเค็นขึ้นใหม่ ปัจจุบันมีพระบุญชู สิริภทโท เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส²

7. หมู่บ้านปลักค้ำ บ้านปลักค้ำ ตำบลเตอกายคีรี รัฐเกรอะห์ (ไทรบุรี) ย้ายไปอยู่ที่บ้านนาฆ่า ตำบลเตอกายคีรี รัฐเกรอะห์ (ไทรบุรี) เมื่อเหตุการณ์สงบแล้วหมู่บ้านแห่งนี้ก็กรกร้างต่อมาอีกหลายปีเช่นกัน และในปัจจุบันได้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ

¹พระครูโสภณกิจจาทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายค่านวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดลำปำ ตำบลรั้วไผ อำเภอบึงนาราง รัฐเกรอะห์(ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2544.

²พระบุญชู สิริภทโท เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ค่านวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดลำเค็น ตำบลเตอกายคีรี อำเภอบึงนาราง รัฐเกรอะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2544.

50 ครั้วเรือน และชาวบ้านพยายามบูรณะวัดขึ้นมาใหม่ และในปัจจุบันก็เป็นแต่เพียงสำนักสงฆ์ บ้านปลักค้ำเท่านั้น¹

8. หมู่บ้านปลักจันทร์หอม ตำบลชอก อำเภอสะ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ย้ายไปอยู่ที่บ้าน นาน่า ตำบลเตอกายคีรี รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ย้ายไปอยู่ที่บ้านนาน่า ตำบลเตอกายคีรี รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อเหตุการณ์สงบแล้วหมู่บ้านแห่งนี้ก็รกร้างต่อมาอีกหลายปีเช่นกัน และในปัจจุบันได้มี ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 110 ครั้วเรือน ได้มีการบูรณะวัดปลักจันทร์ หอมขึ้นมาใหม่ มีบริเวณกว้างขวาง มีพระอุโบสถและสถานที่ปฏิบัติธรรม ปัจจุบันมีพระเชียน สุเมธโส เป็นเจ้าอาวาส²

9. หมู่บ้านป่าดงแปลง ตำบลป่าดงแปลง อำเภอเป็นดง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ย้ายไปอยู่ที่ ตำบลป่าดงปูลิงห์ อำเภอเป็นดง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อเหตุการณ์สงบจึงกลับมาอยู่ที่เดิม

10. หมู่บ้านกอหระ ตำบลเขอนเอนรี อำเภอสะ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อเหตุการณ์สงบจึง กลับมาอยู่ที่เดิม

11. หมู่บ้านป่าดงก๊วย ตำบลกะโหลกนัน อำเภอบาติง รัฐเกะห์ ย้ายไปอยู่ที่หมู่บ้าน บุกิตเสลาเมา (หมู่บ้านคลองช้าง) อำเภอบาติง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ในครั้งนั้นหมู่บ้านนี้ถูกทำลาย และได้รับความเสียหายอย่างหนัก เมื่อเหตุการณ์สงบแล้วหมู่บ้านแห่งนี้ก็รกร้างต่อมาอีกหลายปี และในปัจจุบันได้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 60 ครั้วเรือน และการ เรียกชื่อหมู่บ้านก็ได้เปลี่ยนเป็นหมู่บ้านหลังก๊วย วัดซึ่งมีอยู่แต่เดิมนั้นก็ถูกทำลายไปจนหมด และใน ปัจจุบันชาวบ้านได้ตั้งสำนักสงฆ์หลังก๊วยขึ้นตามชื่อหมู่บ้าน โดยมีพระเหียงน อภิชาโต เป็นหัวหน้าสำนักสงฆ์³

¹แนบ ราชฎร์เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลป่าดงเกอร์เบา อำเภอเป็นดง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2544.

²พระเชียน สุเมธโส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดจันทร์หอม ตำบลชอก อำเภอสะ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2544.

³แนบ ราชฎร์เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลป่าดงเกอร์เบา อำเภอเป็นดง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544.

12. หมู่บ้านป่าดงไสแซ่ ตำบลป่าดงไสแซ่ อำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ย้ายไปอยู่ที่บ้านนาฆ่า ตำบลเตอกายคีรี อำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อเหตุการณ์สงบก็ยังไม่ได้ย้ายกลับ มาอยู่ที่เดิม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นวัดไทรบนตอซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านถูกทำลายจนหมด โบสถ์ ศาลาการเปรียญ กุฏิ และพระพุทธรูป และชาวบ้านป่าดงไสแซ่เดิมบางครอบครัวก็ได้ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ที่บ้านนาฆ่าเป็นการถาวร บางครอบครัวก็ย้ายครอบครัวมาอาศัยอยู่ที่บ้านประคู้ ตำบลประคู้ อำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันครอบครัวชาวบ้านป่าดงไสแซ่แต่เดิมที่ได้ย้ายไปอยู่หมู่บ้านประคู้ ได้อพยพครอบครัวมาอยู่ที่หมู่บ้านป่าดงไสแซ่ประมาณ 11 ครอบครัว และได้ช่วยกันสร้างวัดไทรบนตอซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และได้เปลี่ยนชื่อวัดเป็น วัดไทยประดิษฐาราม แต่ชาวบ้านยังคงเรียกกันติดปากว่า วัดไทรบนตอ และในวัดนี้ก็มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ซึ่งเรียกว่า เขื่อนหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด มีลักษณะเป็นเนินดิน มีหลังคาครอบ เชื่อกันว่าสถานที่แห่งนี้เป็นที่พักศพของหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดก่อนนำเข้าสู่ประเทศไทย ในแต่ละวันจะมีผู้ไปเคารพบูชาเป็นจำนวนมาก¹

13. บ้านตาเซะและบ้านน้ำไพร ตำบลก้อเซอมัง อำเภอโกะระห์ รัฐเประ เป็นหมู่บ้านที่คนไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากหลายร้อยหลังคาเรือน และอยู่ในบริเวณกว้างขวาง ได้อพยพครอบครัวบางส่วนของหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เขตป่าหรือภูเขาโดยเฉพาะครอบครัวที่ตั้งบ้านเรือนติดกับด้านอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแห่งใหม่ แต่ก็ยังคงตั้งอยู่ในอาณาบริเวณบ้านตาเซะนั้นเอง หมู่บ้านแห่งใหม่นี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดตาเซะเดิม ประมาณ 2 กิโลเมตร โดยให้ย้ายชาวบ้านและวัดมาด้วย เมื่อเหตุการณ์สงบลงทั้งชาวบ้านและวัดก็ไม่ได้ย้ายกลับมาอยู่ที่เดิม ซึ่งปัจจุบันอุโบสถหลังเดิมก็ยังอยู่ บ้านตาเซะเดิมก็ได้กลายเป็นสวนยางและสวนผลไม้ เช่นสวนทุเรียน เงาะ และกลางสาค เป็นต้น มีต้นทุเรียนขนาดใหญ่ประมาณ 3-4 คนโอบอยู่เป็นจำนวนมาก และบ้านตาเซะในปัจจุบันมีคนไทอาศัยอยู่ประมาณ 1,600-2,000 คนหรือประมาณ 350-400 ครัวเรือน²

¹จวน ทองพริ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยประดิษฐาราม ตำบลป่าดงไสแซ่ อำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2544.

²พระครูเวชการโกศล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอินทราวาส ตำบลปลุกก้อเซอมัง อำเภอโกะระห์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2544.

เกียวกะ คุโรดะ (keiko Kuroda) ได้ศึกษาเรื่องราวสยามในแคว้น (ไทรบุรี) ภายใต้การ
สร้างชาติ (The Simese in Kedah under nation – state Making) ได้กล่าวถึงความยุ่งยากซับซ้อน
เกี่ยวกับการเผาวัดไทย “วัดลำเต็น” ของกองรักษาความปลอดภัยในแคว้น (ไทรบุรี) ไว้อย่าง
น่าสนใจ ความว่า

“ชาวบ้านได้ละทิ้งและโยกย้ายจากหมู่บ้าน โดยทิ้งสมบัติเอาไว้
เช่น วัว พุงนา เป็นต้น มีความยุ่งยากเกิดขึ้นมากมายกับตำรวจชายแดน
เช่น ชาวคนกลับเข้ามาในหมู่บ้านโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบ เป็นต้น และเขา
ต้องการอยู่ให้ห่างตำรวจและกองทัพ เช่น กรณีบ้านหลังก๊วย (Lenkas)
ชาวบ้านหนีไปทุกที่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ชัดเจนว่าพวกเขากลัวผู้ก่อการร้าย
หรือกลัวตำรวจชายแดน และเหตุการณ์ที่โหดร้ายที่สุดคือ กรณีการเผาวัดไทย
โดยทหารมาเลเซีย

ในกรณีวัดลำเต็น (lamdin) เมื่อปี ค.ศ. 1953 (พ.ศ. 2496) ชาวบ้าน
สยามได้รับคำสั่งให้ย้ายออกจากพื้นที่นี้มานานกว่า 3 เดือนแล้ว วันหนึ่ง
กองรักษาความปลอดภัยพบว่าวัดลำเต็นยังคงปฏิบัติศาสนากิจอยู่ ทำให้
กองรักษาความปลอดภัยคิดว่ามีกบฏซ่อนตัวอยู่ในวัดและเข้าทำลาย แต่บังเอิญ
ไม่มีพระอยู่เลยกองกำลังรักษาความปลอดภัยพบแต่ข้าวสาร น้ำมัน ภายในวัด
และวัดลำเต็นก็ถูกเผาไม่เหลือแม้แต่ของเก่าแก่และภาพโบราณที่ถูกเก็บรักษา
มาหลายร้อยปีแล้ว มีหลายเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน วัดไทย
ถูกเผาบ่อยครั้งโดยกองทัพมาเลเซีย กล่าวคือวัดลำเต็นถูกเผาในวันที่ 26
มีนาคม ค.ศ. 1953 วัดปลักกล้าถูกเผาในวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1953 และ
วัดเกษางแล้มถูกเผาในวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 1953 โดยกองรักษาความปลอดภัย
มีบันทึกในหนังสือโบราณทางศาสนาเกี่ยวกับวัดเก่าของไทยโบราณวัตถุและ
ภาพเขียนทางศาสนาที่ถูกทำลาย

ชาวไทพุทธในแคว้น (ไทรบุรี) และปะลิสได้ส่งรายงานไปยังกงสุลสยามที่
ปีนังพร้อมแสดงความเสียใจ และทำหนังสือเรียกร้องค่าเสียหายต่อทางรัฐบาลแคว้น
รัฐบาลแคว้น (ไทรบุรี) ยังคงยืนยันกรานว่า ทุกคนที่ทำนาทำไร่ในพื้นที่นั้นต่อต้านไม่ยอม
ย้ายออกไป ทำให้เป็นช่วงเวลาที่กลายเป็นผู้สนับสนุนกบฏรัฐบาล และชุมชนชาวพุทธ
ในแคว้น (ไทรบุรี) ยืนยันกรานว่า วัดไทยไม่ได้ซ่อนกบฏไว้ตามที่เข้าใจผิดกัน และการเก็บ
ข้าวสารและน้ำมันเป็นหน้าที่ประจำวันของพระที่ทำในวัดไทย และรัฐบาลไทยยังคงยืนยัน

กราน อีกว่า ตามข้อตกลงในเขตแดนนี้ เมื่อกันยายน 1952 ว่า วัดไทในพื้นที่นี้คือ ติติอะการ์ เป็นต้น (Titi Akar Pendang) และลำปำ (Lampam) ได้ถูกสร้างอยู่รอบนอก แต่กระนั้นข้อตกลงนี้ก็ไม่ถูกรักษาไว้ นี่คือเหตุผลที่รัฐบาลไทยยื่นกราน”¹

เมื่อครั้งนั้นนายพลบริกส์ผู้วางโครงการบริกส์ (The Briggs Plan) ได้กำหนดโครงการเพื่อต่อสู้กับอาการร้ายของพรอคคอมมิวนิสต์มลายู 2 โครงการคือ โครงการหมู่บ้านแห่งใหม่ซึ่งได้กล่าวไปแล้ว และโครงการจัดตั้งกรมการฝ่ายสงครามระดับสหพันธรัฐและท้องที่ คณะกรรมการต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบด้วยตัวแทนฝ่ายพลเรือน ฝ่ายตำรวจ และฝ่ายทหาร และตั้งขึ้นเพื่อจะก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินตามแผนที่ได้วางไว้ ในระดับรัฐประธานของคณะกรรมการได้แก่ เมนตรี เบซาร์ (Mentri Besar) และระดับท้องที่ได้แก่เจ้าหน้าที่ประจำท้องที่ โดยให้เจ้าหน้าที่พลเรือนต่าง ๆ ยังคงมีอำนาจควบคุมเค็ดขาด การร่วมมือกันนี้นับว่าสำคัญยิ่ง ได้มีการประสานงานกันอย่างเต็มที่ระหว่างการควบคุมด้านอาหาร ข้อมูลของตำรวจ และการปฏิบัติการด้านทหาร ครั้นเมื่อนายพลเซอร์ แฮโลด์ บริกส์หมดวาระในการปฏิบัติหน้าที่ลง ข้าหลวงใหญ่คนใหม่ คือ นายพลเซอร์ เจอรัลด์ เทมเพลอร์ (Sir Gerald Templer) เป็นทหารและเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติการด้วย ท่านเป็นคนเฉียบขาด เขาประสบความสำเร็จทางการทหาร และลงโทษผู้ที่ไม่มีข้ออ้างในการไม่ร่วมมือกับรัฐบาลอย่างรุนแรง การปฏิบัติการของฝ่ายทหารและตำรวจยิ่งรุนแรงและพลิกแพลงมากยิ่งขึ้น ได้มีการปฏิบัติการอย่างกว้างขวางเพื่อที่จะให้พื้นที่ปลอดจากการปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายโดยเฉพาะ กองกำลังรักษาความมั่นคงมุ่งไปที่การปฏิบัติการในป่าเพื่อค้นหาและทำลายผู้ก่อการร้ายที่หลบซ่อน ได้มีการสร้างป้อมขึ้นในป่าลึกให้เป็นฐานปฏิบัติการแนวหน้า และให้ความคุ้มครองแก่ชาวพื้นเมืองซึ่งถูกคอมมิวนิสต์บังคับให้เป็นสาย ได้มีการใช้หน่วยพลร่มและเฮลิคอปเตอร์เพื่อขจัดความยากลำบากในดินแดนที่เป็นป่า ทั้งแผนและปฏิบัติการต่อต้านผู้ก่อการร้ายได้รับการปรับปรุงมากขึ้น จึงเป็นผลทำให้ผู้ก่อการร้ายได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก และถูกขับเข้าป่าลึกขึ้นทุกที เหตุการณ์ร้ายก็ลดน้อยลง¹

นายพลเทมเพลอร์ได้เริ่มนโยบาย “พื้นที่สีขาว” พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ซึ่งผู้ก่อการร้ายถูกกำจัดออกไป และเป็นพื้นที่ซึ่งได้รับการพิจารณาให้ผ่อนคลายข้อจำกัดในเรื่องอาหารและข้อบังคับเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉินอื่น ๆ และหลังจากปี ค.ศ. 1954 (พ.ศ. 2497) จำนวนผู้ก่อการร้ายที่เข้ามอบตัวได้เพิ่มมากขึ้น แต่พวกคอมมิวนิสต์ชั้นหัวหน้าก็ไม่ยอมเลิกการต่อสู้ ในปี ค.ศ. 1955

¹Keio Kuroda. *The Siamese in Kedah under nation – state Making*. 2002. P.1.

¹เจ. เอน. ไรท์. เล่มเดิม. หน้า 245 – 248.

(พ.ศ. 2498) ที่เมืองบาลิงในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) คนกู้อับดุล ราห์มาน นายกรัฐมนตรีที่ได้รับเลือกตั้งใหม่ได้พบกับจิน เบ็ง หัวหน้าพรรคคอมมิวนิสต์มลายู เพื่อพยายามยุติการต่อสู้อันเปล่าประโยชน์ซึ่งดำเนินมาเป็นเวลา 7 ปี ฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่ยินยอมกับเงื่อนไขของคนกู้อับดุล ราห์มาน และพากันกลับเข้าไปในป่าอีก อย่างไรก็ตามอัตราการเข้ามอบตัวของฝ่ายผู้ก่อการร้ายก็มีเพิ่มขึ้น และเมื่อปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) ทั้งประเทศมาเลเซียก็เป็นพื้นที่สีเขียว ยกเว้นพื้นที่ใกล้ๆ กับชายแดนประเทศไทย คอมมิวนิสต์มลายูก็ยังคงดำเนินการที่เรียกว่าสู้อย่างสิ้นหวัง และประเทศมาเลเซียก็ได้ประกาศยุติภาวะฉุกเฉินเพื่อต่อสู้กับการก่อการร้ายของพรรคคอมมิวนิสต์มลายูในปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503)¹

พระครูวิสุทธิประชาศาสน์ รองเจ้าคณะรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เจ้าอาวาสวัดวิสุทธิประดิษฐาราม บ้านปลายระไม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ได้กล่าวให้ฟังว่า เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้รัฐบาลมาเลเซียเกิดความตระหนักว่าความมั่นคงของประเทศจะเกิดความมั่นคงที่ถาวรได้ก็ต่อเมื่อประชากรของประเทศต้องมีความรู้ และต้องสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นทั้งเขตเมืองและชนบท ดังนั้นหมู่บ้านแห่งใหม่และชาวพื้นเมืองรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตชนบท จึงได้รับการดูแลจากรัฐบาลเกี่ยวกับการสร้างถนนเข้าไปในหมู่บ้าน (กำปง) ที่เชื่อมและติดต่อกันได้ระหว่างเมืองกับชนบท และให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชน เช่น โรงเรียน ไฟฟ้า ประปา และสุขศาลา เป็นต้น และขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ประชาชนได้ทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อตนเองได้ด้วย ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ได้สร้างความเดือดร้อนและความยากลำบากอย่างแสนสาหัสให้แก่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทในหลายอำเภอ เช่น อำเภอเป็นดั่ง เซะ ปาดังเตอร์ป บาลิง ในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) และอำเภอโกระห์ ในรัฐเประ เป็นต้น²

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทกับการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย

ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา รัฐคอนเหนือของมาเลเซียซึ่งได้แก่ เกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิสเประ กลันตัน และตรังกานูเป็นเมืองประเทศราชของไทย และต่อมาก็เป็นเมืองในอารักขาของอังกฤษ ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในครั้งนั้นมีสิทธิการเป็นพลเมืองของประเทศในอารักขาของ

¹แหล่งเดิม.

²พระครูวิสุทธิประชาศาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม อำเภอปาดังเกอร์เบา รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544.

อังกฤษเช่นเดียวกับชาวมลายูที่มีเชื้อสายมลายู แต่เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อังกฤษได้มอบเอกราชให้แก่มาเลเซีย ได้มีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกล่าวคือ

1. มาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2485 – 2488) หน่วยวางแผนของกระทรวงอาณานิคมได้เสนอระบบการปกครองมลายูแบบใหม่ต่อรัฐบาลอังกฤษ ระบบนี้เรียกว่าสหภาพมลายู (Malayan Union) ได้จัดตั้งขึ้นโดยไม่ได้ปรึกษากับผู้นำของมลายู เนื่องจากกำลังอยู่ในช่วงยึดการครองของญี่ปุ่น และเมื่อนำมาใช้ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2498 จึงประสบกับการต่อต้านอย่างหนัก ซึ่งตามแผนการสร้างสหภาพมลายูของอังกฤษได้อาศัยหลัก 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง บรรดาสุลต่านจะต้องสละอำนาจโดยสิ้นเชิง และมีบทบาทเป็นเพียงที่ปรึกษา รัฐบาลท้องถิ่นจะอยู่ใต้อำนาจของรัฐบาลกลางที่มีข้าหลวงอังกฤษเป็นผู้นำสูงสุด จะมีหน้าที่ออกกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ได้ทันที ประการที่ 2 ชนพื้นเมืองทุกเผ่าที่อาศัยอยู่ในดินแดนมลายูจะได้สิทธิเท่าเทียมกันในฐานะพลเมืองของประเทศ ประการที่ 3 รัฐต่าง ๆ ที่อยู่ในสหภาพมลายูคือ 4 รัฐในสหพันธรัฐมลายู (เประ สลังงอ เนกรี เจมบิตัน) และ 5 รัฐที่อยู่นอกสหพันธรัฐมลายู (เกดะห์ ปะลิส กลันตัน ตรังกานู และยะโฮร์) รวมทั้งมะละกาและปีนัง ส่วนสิงคโปร์จะให้ขึ้นตรงกับรัฐบาลอังกฤษ ทั้งนี้เพราะมีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ทางทะเล นอกจากนี้อังกฤษต้องการป้องกันปัญหาอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ เพราะสิงคโปร์มีชุมชนชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบรรดารัฐต่าง ๆ ในอารักขาของอังกฤษ¹

การที่สหภาพมลายูถูกต่อต้านมากก็เพราะว่า สิทธิพิเศษของชาวมลายูกำลังถูกรีดรอนไป ดูเหมือนว่ารัฐบาลอังกฤษจะไม่ยอมรับการเป็นรัฐมลายูอีกต่อไปและไม่แน่ใจว่า ชาวจีนและชาวอินเดียจะสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของรัฐมลายูได้อย่างจริงจัง ๆ ดังนั้นบรรดาผู้นำชาวมลายูในสมาคมมลายู (Malay Associations) ในกัวลาลัมเปอร์ได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่า “องค์การเอกภาพแห่งชาติมลายู หรืออัมโน” (United Malays Nation Organization...UMNO) ขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) พร้อมกันนั้นได้เรียกร้องอย่างเข้มแข็งให้เลิกการก่อตั้งสหภาพมลายู รัฐบาลที่กรุงลอนดอนถูกโจมตีอย่างหนักจากอดีตข้าราชการอังกฤษที่เคยปกครองมลายู และผู้ที่ให้การสนับสนุนใหญ่ไม่ใช่เป็นชาวมลายู รัฐบาลอังกฤษจึงได้กำหนดแผนการปกครองแบบใหม่ขึ้นที่เรียกว่า สหพันธมลายู (Federation of Malaya) ซึ่งประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) และสถานะพิเศษของชาวมลายูก็ได้รับการยอมรับอีกครั้ง สุลต่านสามารถคงอำนาจของตนดั้งเดิม ต่างมีอำนาจในการปกครองตนเอง จากนั้นได้เกิดพรรคการเมืองที่แต่ละชาติพันธุ์ได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มคนในการต่อรองให้ได้มาซึ่งอำนาจ และ

¹ชัยโชค จุลศิริวงศ์. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองมาเลเซีย. 2542. หน้า 15 – 16.

เพื่อเรียกร้องการสนับสนุนจากอังกฤษ ในเวลาเดียวกันก็เพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งเอกราชของประเทศ ที่สำคัญ 3 กลุ่ม คือ พรรคตัวแทนของชาวมลายู ได้แก่ พรรคอัมโน หมายถึงคำย่อของ The United Malays National Organization ที่มีชื่อเรียกย่อว่า UMNO พรรคตัวแทนของชาวจีน ได้แก่พรรค เอ็ม ซี เอ หมายถึงคำย่อของ The Malayan Chinese Association ที่มีชื่อเรียกย่อว่า MCA และพรรคตัวแทนของชาวอินเดีย ได้แก่ พรรค เอ็ม ไอ ซี หมายถึงคำย่อของ The Malayan Indian Congress ที่มีชื่อเรียกย่อว่า MIC และในปี ค.ศ. 1954 (พ.ศ. 2497) ทั้ง 3 พรรคได้รวมกันก่อตั้งพรรคองค์กรพันธมิตร (Alliance Organization) ขึ้นมา โดยแต่ละพรรคยังคงรักษาสภาพพรรคของตนไว้ทั้งในด้านโครงสร้าง ระเบียบสมาชิก และนโยบายในด้านเชื้อชาติ จากนั้นเป็นต้นมาพรรคพันธมิตรซึ่งมีพรรคอัมโนเป็นแกนนำก็ดำเนินนโยบายเพื่อเอกราช¹

ต่อมาเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) ประมุขของรัฐมลายู และเซอร์คอนัลด์ แมคกิลลิฟเรย์ ผู้ซึ่งลงนามแทนในนามของพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 2 ได้ลงนามกันในข้อตกลงเกี่ยวกับสหพันธรัฐมลายูที่กัวลาลัมเปอร์ เป็นการเตรียมการเพื่อให้เอกราชแก่มลายู เมื่อเที่ยงคืนวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) ผู้ชนจำนวนมากได้ชุมนุมกันที่ปาดัง (Padang) ในกัวลาลัมเปอร์ และมองดูธงชาติอังกฤษชักลงครั้งสุดท้าย วันต่อมาดยุกแห่งกลอสเตอร์ (Duke of Gloucester) ผู้ซึ่งเสด็จมามลายูในฐานะเป็นตัวแทนของสมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 2 ก็ทรงมอบความเป็นเอกราชอย่างเป็นทางการแก่ ดนกูอับดุล ราห์มาน นายกรัฐมนตรี พิธีกระทำกันที่ สเตเดียมเมอร์เดกา (Stadium Merdeka) ต่อหน้าฝูงชนมากมาย ซึ่งรวมถึงประมุขของรัฐต่าง ๆ และยังมี เปอตวน อากง ที่เพิ่งได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่ และได้รับการแต่งตั้งเป็นประมุขคนแรกของรัฐมลายูอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) ด้วยพิธีเหล่านี้และการเริ่มใช้รัฐธรรมนูญใหม่ รัฐทั้งเก้าและเซนต์เดวิดส์ทั้งสองแห่งก็ได้กลายเป็นเอกราช (Preseskutuan Tanah Melayu)² และต่อมาในปี ค.ศ. 1963 (พ.ศ. 2506) สหพันธรัฐมลายูได้รวมกับสิงคโปร์ ซาบารุ ซาราวัก และได้ตั้งชื่อประเทศว่า มาเลเซีย และในปี ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) สิงคโปร์ก็ได้แยกออกไป³

2. ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทกับกรเป็นพลเมืองของมาเลเซีย เมื่อมาเลเซียได้รับเอกราชจึงได้นำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาใช้บริหารประเทศ ซึ่งตามบทบัญญัติทั่วไปของรัฐธรรมนูญมาเลเซีย

¹แหล่งเดิม. หน้า 16 – 27.

²เอน. เจ. ไรอัน. เล่มเดิม. หน้า 257.

³พัชรินทร์ สอนวิตะปัญญา. มาเลเซีย : เอกภาพกับการศึกษา. 2541. หน้า 6.

จะให้ความคุ้มครองต่อเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ยกเว้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมของสังคม นอกจากนี้ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติตามกระบวนการของกฎหมาย หรือในกรณีที่ถูกลงโทษ ก็จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและสาเหตุก่อนถูกควบคุม และยังได้รับอนุญาตให้ติดต่อที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนายความได้ ยกเว้นในภาวะฉุกเฉินที่รัฐบาลอาจออกกฎหมายเฉพาะกาลเพื่อใช้กฎหมายนั้นแก้ปัญหาและรักษาความสงบได้อย่างเต็มที่เป็นเวลา 6 เดือน ภาวะฉุกเฉินนี้ครอบคลุมไปถึงการจลาจล การต่อต้านประมุขและสถาบันของประเทศ การกระทบต่อความมั่นคงหรือสภาพเศรษฐกิจของประเทศ และต้องไม่ไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลาม หรือประเพณีในซาราวักและซาร์บาว์ และรวมถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเป็นพลเมืองหรือภาษา¹

นอกจากนั้นในบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญของมาเลเซียประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเอาไว้กล่าวคือมาตราที่ 153 ประมุขของรัฐมีหน้าที่ในการรักษา “สถานะพิเศษ” ของชาวมลายู และรัฐบาลมาเลเซียก็ต้องให้ “สิทธิพิเศษ” แก่ชาวมลายูด้วย เช่น ให้ทุนการศึกษา สิทธิในการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย หรือได้รับตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ในทางราชการ เป็นต้น มาตราที่ 160 ชาวมลายูเป็นบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม ในชีวิตประจำวันจะพูดภาษามลายู และปฏิบัติตามประเพณีมลายู มาตราที่ 3 ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ และในมาตราที่ 14 ถึง 22 ได้มีข้อกำหนดของการได้รับสัญชาติมาเลเซีย เช่น บุคคลที่จะได้รับเป็นพลเมืองก่อนวันที่ประเทศได้รับเอกราช คือ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1957 หรือเป็นบุตรของบิดามารดาที่เป็นชาวมลายู หรือบุคคลใดที่เกิดในสหพันธมลายูนับตั้งแต่วันที่ได้รับเอกราช แต่ต้องก่อนเดือนธันวาคม ค.ศ. 1962 หรือบุคคลใดที่เกิดนับตั้งแต่วันที่ได้รับเอกราชเป็นต้นไป ที่บิดามารดาเป็นพลเมือง ผู้ที่ได้รับสัญชาติมาเลเซียด้วยวิธีการจดทะเบียนและการโอนสัญชาติ เป็นต้น²

รัฐธรรมนูญของมาเลเซียฉบับปี ค.ศ. 1957 รับรองสิทธิของชาวมลายูในฐานะเจ้าของแผ่นดินหรือลูกของแผ่นดิน (Sons of the soil) หรือกลุ่มภูมิบุตร (Bumiputera Groups) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. สงวนที่ดินบางส่วนไว้สำหรับชาวมลายู
2. สงวนตำแหน่งราชการบางตำแหน่งให้แก่ชาวมลายูเท่านั้น .

¹ชัยโชค จุลศิริวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 63.

²ชัยโชค จุลศิริวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 64 - 67.

3. จำกัดโควตาการออกใบอนุญาตและใบทะเบียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับถนนและคมนาคม ให้แก่ชาวมลายูเท่านั้น

4. จำกัดโควตาให้ทุนช่วยเหลือการศึกษาให้แก่ชาวมลายูเท่านั้น

5. ให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ

6. ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติ³ (ภาษา มาเลเซีย “Bahasa Malaysia”)

ดังที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า ชาวมลายูเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียปัจจุบันนี้เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีสิทธิและเสรีภาพแตกต่างจากชาวมลายูที่มีเชื้อสายทางชาติพันธุ์เป็นชาวมลายู ทั้ง ๆ ที่เมื่อมองย้อนยุคไปหลายร้อยปีชนชาติไทได้เข้ามาตั้งรกรากอยู่บนแหลมมลายูอยู่แล้ว ซึ่งได้อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งเป็นระลอก ๆ ต่อเนื่องกันมาและมีอยู่เป็นจำนวนมาก ความแตกต่างที่กล่าวถึงดังกล่าวทำให้ชาวมลายูเชื้อสายไทในปัจจุบันมีสิทธิและเสรีภาพน้อยกว่าชาวมลายู เช่น การถือครองที่ดิน การรับราชการ การได้รับทุนช่วยเหลือทางการศึกษา เป็นต้น

จากประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนล้วนแต่เป็นเรื่องของการส่งเสริมชาวมลายูและเบียดบังสิทธิและเสรีภาพของชนกลุ่มอื่น อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมได้ รัฐธรรมนูญจึงได้ห้ามการนำเอาประเด็นที่อ่อนไหวต่อสิทธิในกฎหมายเชื้อชาติมาถกเถียงกันในที่สาธารณะ หรือในรัฐสภา ประเด็นที่อ่อนไหวดังกล่าวคือ การเป็นพลเมืองภาษาแห่งชาติ สิทธิในการใช้ภาษาอื่น ๆ สถานะพิเศษของชาวมลายูและการเป็นชนพื้นเมืองชาวบอร์เนียว ผลประโยชน์อันชอบธรรมของชุมชนเชื้อชาติอื่น ๆ อำนาจอธิปไตย และพระราชอำนาจพิเศษของประมุข และถ้ามีการฝ่าฝืนด้วยการนำเอาประเด็นเหล่านั้นมาวิจารณ์กันก็จะถูกลงโทษตามกฎหมายอาญา⁴

ความไม่เสมอภาคทางด้านสิทธิและเสรีภาพของชาวมลายูที่มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ รัฐบาลมาเลเซียภายใต้การนำของ ดาโต๊ะ เสรี ดร.มหาเธร์ บิน โมฮามัด (Dato' Seri Dr. Mahathir Bin Mohamad) นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญในประเด็นนี้เป็นอย่างมาก เพราะอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้นมาเลเซียจึงได้ประกาศวิสัยทัศน์ 2020 เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 ดร. มหาเธร์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ 2020 ณ ที่ประชุมสมัชชาภรรกิจของมาเลเซียเพื่อชี้ให้เห็นว่า มาเลเซียจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในอีกหนึ่งชั่วอายุคน และได้กล่าวถึงแนวคิดในการสร้างสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครองของมาเลเซียไว้ว่า

³พัชรินทน์ สวนฐิตะปัญญา. เล่มเดิม. หน้า 60.

⁴ชัยโชค จุลศิริวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 69.

...ในด้านเอกภาพของชาติและการปรองดองกันในสังคม ในด้านเศรษฐกิจ
 ในด้านความยุติธรรมทางสังคม ความมั่นคงทางการเมือง ระบบรัฐบาล คุณภาพชีวิต
 ค่านิยมทางการเมืองและทางจิตใจ ความภูมิใจและความมั่นใจในชาติ...
 เมื่อถึงปี ค.ศ. 2020 มาเลเซียจะเป็นชาติที่มีเอกภาพ พร้อมกับสังคมที่มีความมั่นใจ
 ชิมซาบด้วยค่านิยมทางศีลธรรมและจริยธรรมที่เข้มแข็ง มีชีวิตอยู่ในสังคมที่เป็น
 ประชาธิปไตยมีเสรีภาพและใจกว้าง มีความเอาใจใส่ มีความยุติธรรมและเที่ยงธรรม
 ทางเศรษฐกิจ มีความก้าวหน้าและรุ่งเรือง และครอบครองเศรษฐกิจที่ดี
 การแข่งขันกัน มีพลัง มีความเข้มแข็ง และยึดหยุ่นได้อย่างเต็มที่

คำแถลงการณ์ของ ดร. มหาเธร์ ดังกล่าว ได้ทำให้ชนชาติอื่น ๆ ต่างพากันชื่นชมมาก
 เพราะวิสัยทัศน์ 2020 ได้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมาเลเซียมีความรับผิดชอบและบอกถึงภาระหน้าที่
 ที่รัฐต้องกระทำ ไม่เฉพาะแต่ชาวมาเลเซียที่เป็นเชื้อสายมลายู แต่จะปฏิบัติต่อชาวมาเลเซียทุกเชื้อ
 ชาติด้วยความยุติธรรม¹

¹ชัยโชค จุลศิริวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 151 - 153.

บทที่ 4

ความต่อเนื่องของการพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม ของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

ลักษณะความต่อเนื่องของการพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม

การศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียมีหลักฐานที่เชื่อได้ว่า ชนชาติไทได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้มาเป็นเวลานาน เช่น หมู่บ้านทุ่งควาย ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดิง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ที่หมู่บ้านแห่งนี้มีวัดโพธิเจติยาราม (วัดทุ่งควาย) เป็นวัดประจำหมู่บ้าน ภายในวัดมีเจดีย์หลวงปูทวดเหยียบน้ำทะเลจืดที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 300 ปี ปัจจุบันมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 175 ครัวเรือน และในวัดแห่งนี้ก็มีการจัดการเรียนการสอนปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และธรรมศึกษาสำหรับเยาวชน รวมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในวัดแห่งนี้ด้วย¹ หมู่บ้านจันทร์หอมหรือบ้านปลักจันทร์ก็เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่มาก หมู่บ้านแห่งนี้มีอายุมากกว่า 500 ปี แต่ก่อนในในวัดจันทร์หอมมีหนังสือบุดหรือสมุดข่อยและวัตถุโบราณมากมาย แต่เมื่อครั้งสหพันธ์มลายูซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษประกาศภาวะฉุกเฉินทั่วประเทศเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (Communist Party Of MalaYa หรือพรรค CPM) ได้โจมตีรัฐบาลและพลเรือนบางกลุ่มที่เป็นฝ่ายตรงข้าม ในช่วงนั้นอังกฤษและสหพันธ์มลายูได้อพยพประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านชนบทมาไว้ที่เดียวกัน ซึ่งเรียกหมู่บ้านแห่งใหม่ ภายใต้โครงการบริกส์ (The Briggs Plan) ชาวบ้านจันทร์หอมถูกบังคับให้อพยพโยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านแห่งใหม่ ที่บ้านนาข่า ตำบลเดอกายคีรี อำเภอปาดังเคอร์ป รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2491 ครั้งนั้นเอง ทหารมลายูของอังกฤษคิดว่าที่วัดจันทร์หอมเป็นที่ซ่อนสมของผู้ก่อการร้าย จึงเผาทำลายโบราณวัตถุและโบราณสถานจนหมดสิ้น เมื่อเหตุการณ์สงบลงชาวบ้านจันทร์หอมบางครอบครัวได้อพยพกลับภูมิลำเนาเดิม แต่ก็ยังมีบางครอบครัวที่ชาวบ้านจันทร์หอมยังอาศัยอยู่ที่บ้านนาข่า ในปัจจุบันมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ที่บ้านจันทร์หอมประมาณ 110 ครัวเรือน² และหมู่บ้านซุงเกา ตำบลโย (นูโนหัน)

¹ ประดิษฐ์ มั่นธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64 ซี บ้านจينا ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดิง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² พระเจียน สุมรโส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดจันทร์หอม ตำบลซอก อำเภอชะ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2544.

อำเภอคุมปิด รัฐกลันตันที่หมู่บ้านแห่งนี้มีวัดถึง 3 วัด ได้แก่ วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลางbungกา) วัดพิภูลใหญ่ (วัดกลางbungกา) และวัดประทุมราชุขนาราม (วัดหัวนอน) โดยเฉพาะวัดมัชฌิมาวาส (วัดกลางbungกา) เป็นวัดที่เก่าแก่มีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี มีพระอุโบสถที่เก่าแก่มาอีกแห่งหนึ่งของวัดพุทธไทในประเทศมาเลเซีย เป็นศิลปการก่อสร้างแบบไทยโบราณ นอกจากนั้นแล้วยังมีปูชนียสถานที่สำคัญอีกหลายอย่างเช่น ศาลาการเปรียญ โรงเรียนภาษาไทย และพระพุทธรูปปางสมาธิขนาดใหญ่ ซึ่งมีหน้าตักกว้าง 44 ฟุต สูง 64 ฟุต ที่วัดดังกล่าวยังเป็นที่ตั้งมูลนิธิและศูนย์การสอนภาษาไทย พุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ด้วยความเห็นชอบของเจ้าคณะรัฐกลันตัน ซึ่งได้รับอนุญาตในการจัดตั้งขึ้นจากองค์สุดท้ายประจำรัฐกลันตัน ทั้งยังเป็นสถานที่เปิดการสอนพระปริยัติธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณร และธรรมศึกษาแก่เยาวชนทั้งในหมู่บ้านbungกาและหมู่บ้านใกล้เคียงตลอดมา¹

อันเนื่องมาจากสังคมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียเป็นสังคมที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ซึ่งเริ่มจากชนชาติไทในยุคเริ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียจนถึงสมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงรัชกาลที่ 5 ไทยเสียดินแดนในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษจนถึงช่วงสมัยที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเป็นพลเมืองของมาเลเซียในปัจจุบัน ฉะนั้นชาวมาเลเซียเชื้อสายไทจึงมีสังคมของตนเองที่ยาวนาน สังคมแห่งนี้จึงได้สร้างสรรค์ สังคม และสืบทอดวัฒนธรรมที่ติดมาไว้กับสังคมของตนเองมากมาย เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีวิถีชีวิตที่อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข ดังกล่าวมาชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียจึงมีเรื่องราวและเกิดเหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมหลายประการ จึงมีความต่อเนื่องทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ การตั้งถิ่นฐานของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย ความตระหนักในการเป็นพลเมืองของมาเล การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การจัดตั้งองค์กรทางสังคมให้เข้มแข็ง การสืบทอดวัฒนธรรมไทยและการผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์

การตั้งถิ่นฐานของชาวมาเลเซียเชื้อสายไท ในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย

¹ พระครูวิเทศธรรมนาถ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาราม ตำบลไทย อำเภอคุมปิด รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

1. ปัจจัยที่ชนชาติไทเข้าไปตั้งถิ่นฐานในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐต่าง ๆ ทั่วประเทศ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐตอนเหนือบริเวณรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และตรงกานู ซึ่งการอพยพของชนชาติไทสู่แหลมมลายูมีมาแล้วไม่น้อยกว่า 1,000 ปี จะอพยพลงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานและไม่ขาดสาย โดยมีปัจจัยที่สำคัญ คือ

1.1 ดินแดนในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเทือกเขาสันกาลาศรีทอดขวางเป็นแนวยาวจากตะวันตกไปตะวันออก จากฝั่งทะเลอันดามันไปถึงฝั่งทะเลจีนใต้ เทือกเขาสันกาลาศรีได้ทำให้เกิดแม่น้ำสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำโก - ลก แม่น้ำโกตาบารู และแม่น้ำปะลิส เป็นต้น ถัดลงไปทางทิศใต้จะเป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบอันกว้างใหญ่ มีแม่น้ำลำคลองที่มีน้ำไหลผ่านตลอดปี สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นป่าร้อนชื้นอันเป็นที่เกิดของพืชและสัตว์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีผลผลิตจากป่าทั้งพืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อกรยังชีพทางด้านทิศตะวันตกของดินแดนบริเวณนี้จดทะเลด้านอันดามันและช่องแคบมะละกา ส่วนด้านตะวันออกก็จดทะเลจีนใต้ ซึ่งสามารถประกอบอาชีพทางการประมงและค้าขายทางทะเลได้สะดวก

ในอดีตที่ผ่านมาการอพยพของชนชาติไทสู่ดินแดนแถบนี้ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดภัยธรรมชาติหรือเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างการศึกษาของ อรุณ เอ / แอล บุนเตียง (Arun A / L Boontiang) ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทบ้านทุ่งควาย ตำบลทุ่งควาย อำเภอบึงนาราง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ได้ศึกษาบทบาททางการเมืองของชาวเสียม (สยาม) ที่เป็นชนกลุ่มน้อยในอำเภอบึงนาราง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่เมืองสงขลาและเมืองนครศรีธรรมราช ราษฎรส่วนหนึ่งจึงอพยพมาอาศัยและบุกเบิกที่ทำกินในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ซึ่งขณะนั้นมีที่ดินกว้างขวางและอุดมสมบูรณ์และผู้ปกครองขณะนั้นมีนโยบายส่งเสริมการเพาะปลูกด้วย¹ และจากการสำรวจข้อมูลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้พบว่า หมู่บ้าน / ชุมชนที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหนาแน่นในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำหรือลำคลองที่มีน้ำไหลผ่านตลอดปี จึงเหมาะแก่การทำเกษตร เช่น หมู่บ้าน / ชุมชนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในอำเภอบึงนาราง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และใน

¹Arun A / L Boontiang. Kesedaram Dan Tindakan Polilic Di Kalagan Masyarakat Minoriti Siam : Satu Kajian kes Di Daerah Pendang, Kedah Darulmam. 1991. P. 6 - 7.

อำเภอคุมปิด รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นต้น หมู่บ้าน / ชุมชนในอำเภอดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ และมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่แล้วไม่น้อยกว่า 300 ปี

1.2 ไทยและมาเลเซียมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาวทั้งทางบกและทางน้ำ การที่ประเทศทั้งสองมีพื้นที่ติดต่อกันเป็นระยะทางที่ยาว ทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศทั้ง ไทยและมาเลเซียมีการติดต่อไปมาหาสู่กันโดยตลอดทั้งที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ โดยเฉพาะในช่วงสมัยที่รัฐคอนเหนือของมาเลเซียเป็นเมืองประเทศราชของไทย และมีแนวเขตพื้นที่ชายแดนที่ไม่ชัดเจน ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศส่วนใหญ่ก็เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ติดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่อยู่บริเวณชายแดนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างยาวนานและต่อเนื่อง เช่น ประชาชนในเขตพื้นที่ของจังหวัดสตูลกับประชาชนในเขตพื้นที่ชายแดนของรัฐปะลิส และประชาชนในเขตพื้นที่ชายแดนของจังหวัดยะลา นราธิวาสกับประชาชนในเขตพื้นที่ชายแดนของรัฐกลันตัน และเขตพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสงขลา กับประชาชนในเขตพื้นที่ชายแดนของรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นต้น

การกำหนดแนวเขตพื้นที่ชายแดนระหว่างไทยและมาเลเซียมีการกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อครั้งรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลสยามได้โอนอำนาจกันชอบธรรมในการปกครองเมืองกลันตัน ตรังกานู เกะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส และหมู่เกาะที่อยู่กับเมืองเหล่านี้ให้แก่อังกฤษ ภายใต้นหนังสือสัญญา 3 ฉบับ ซึ่งทำขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2452 กล่าวคือ ฉบับที่ 1 ว่าด้วยหนังสือการโอนอำนาจระหว่างสยามกับกรุงอังกฤษ ฉบับที่ 2 หนังสือสัญญาว่าด้วยเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ฉบับที่ 3 หนังสือสัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยามสำหรับใช้แก่คนในบังคับอังกฤษติดท้ายหนังสือ สาระสำคัญของหนังสือสัญญาฉบับที่ 2 ที่ว่าด้วยการกำหนดเขตแดน นั้นสรุปได้ว่า เขตแดนระหว่างพระราชอาณาจักรของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามฝ่ายหนึ่งกับดินแดนที่ได้โอนไปเป็นของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้ตกลงกันนั้นคือ ตั้งแต่ริมฝั่งทะเลที่ฝั่งเหนือของปากน้ำปะลิส และต่อไปทางทิศเหนือจนถึงสันเขาทั้งหลายที่ปันน้ำตกระหว่างลำน้ำปะลิสกับลำน้ำปูโยอีกฝ่ายหนึ่ง และต่อไปตามสันเขาที่กล่าวแล้วจนถึงสันเขาใหญ่ที่แบ่งปันน้ำตกในระหว่างลำน้ำทั้งหลายที่ไหลลงในอ่าวสยามฝ่ายหนึ่งกับลำน้ำทั้งหลายที่ไหลลงในมหาสมุทรอินเดียอีกฝ่ายหนึ่ง และต่อไปตามสันเขาใหญ่นี้เพื่อให้ผ่านลำน้ำปิดตานี ลำน้ำตลุมบินและลำน้ำประจนถึงที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นปลายลำน้ำประเกา และจากสันเขาใหญ่ปันน้ำนั้นไปตามสันเขาที่ปันน้ำระหว่างลำน้ำประเกากับลำน้ำตลุมบิน จนถึงเขาเขลิหรือปลายลำน้ำโกลกและต่อไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำโกลกจนถึงทะเลที่ตำบลปากน้ำตากใบและคนในบังคับประเทศทั้งสองฝ่ายจะเดินเรือในน่านน้ำลำน้ำโกลกและลำน้ำทั้งหลายที่ไหลตกลำน้ำโกลกนั้นก็ได้ห้ามทุกแห่ง ส่วนเกาะที่เรียกว่าเกาะลังกาวิและบรรดาเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ได้เส้นกลาง

ระหว่างเกาะตะรุเตากับเกาะลังกาวิ และเกาะทั้งหลายที่อยู่ใต้เกาะลังกาวิให้เป็นของกรุงอังกฤษ ส่วนเกาะตะรุเตาและเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่เหนือเส้นกลางระหว่างเกาะนั้นเป็นของกรุงสยาม¹

หลังจากนั้นทั้ง 2 ฝ่ายได้เริ่มปักปันเขตแดนด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดสร้างหลักเขตแดนให้เป็นที่หมายบนพื้นแผ่นดิน ด้วยการแบ่งความยาวของแนวเขตชายแดนออกเป็น 6 ตอน ในตอนที่ 1 และ 2 (เขตจังหวัดสตูลและจังหวัดสงขลา) กรรมการของฝ่ายสยามประกอบด้วย ร้อยเอกหลวงรณรัฐวิภาคกิจ ร้อยตรีเคลื่อน ร้อยตรีสีอิ่ง และกรรมการฝ่ายอังกฤษประกอบด้วยนายकुตติง และนายรัตซ์ ส่วนในตอนที่ 3 – 6 (ในเขตจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส) กรรมการฝ่ายสยามยังคงใช้ชุดเดิม แต่ฝ่ายอังกฤษมี นายคัมเบ็ลยู เอคิ เอ็คเว็คส์ เป็นกรรมการ และได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2453 ได้ปักหลักเขตที่เป็นหลักใหญ่รวม 72 หลัก เริ่มตั้งแต่การปักหลักเขตที่ 1 แทนที่จะปักฝั่งเหนือของแม่น้ำปะลิสก็ไม่สามารถดำเนินการได้ โดยอังกฤษอ้างว่าไม่สามารถสร้างหลักเขตแดนได้ จึงย้ายหลักเขตที่ 1 ขึ้นมาทางเหนือประมาณ 2,300 เมตร โดยไปปักที่ยอดเขาขาวหรือบาตูปูเต๊ะ ทำให้ฝ่ายสยามเสียพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลและทะเลอาณาเขตไปเป็นจำนวนมาก จากนั้นจึงปักหลักเขตแดนไปตามสันเขาป็นน้ำจนถึงหลักเขตที่ 70 อยู่บนยอดเขาเขลิ หลักเขตที่ 71 อยู่ตรงปากน้ำอัยเซอร์ยาวะไหลลงลำน้ำอัยเซอร์ บาตูปปา (เป็นลำน้ำซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำโกลก) หลักเขตที่ 72 ปักตรงปากน้ำอัยเซอร์ บาตูปปา ไหลลงลำน้ำสะ (เป็นลำน้ำซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำโกลก)²

สภาพของพรมแดนไทยและมาเลเซียกำหนดขึ้นโดยใช้สันปันน้ำของทิวเขาสันกาลาคีรีซึ่งทอดขวาง ด้านตะวันตกถึงฝั่งทะเลอันดามันและด้านฝั่งตะวันออกถึงฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยรวมความยาวของเขตแดนไทย-มาเลเซียประมาณ 647 กิโลเมตร โดยมีจังหวัดและอำเภอที่มีเขตแดนติดต่อกับมาเลเซียดังนี้

1. จังหวัดสตูล

1.1 อำเภอเมืองสตูล	มีเขตแดน 45 กิโลเมตร
1.2 อำเภอกวนโดน	มีเขตแดน 11 กิโลเมตร
	รวม 56 กิโลเมตร

¹พจนต์ ทิมเจริญ. เล่มเดิม. หน้า 4-6.

²แหล่งเดิม. หน้า 6-7.

2. จังหวัดสงขลา

2.1 อำเภอสะเดา	มีเขตแดน 89 กิโลเมตร
2.2 อำเภอสะบ้าย้อย	มีเขตแดน 37 กิโลเมตร
2.3 อำเภอนาทวี	มีเขตแดน 24 กิโลเมตร
	รวม 150 กิโลเมตร

3. จังหวัดยะลา

3.1 อำเภอยะหา	มีเขตแดน 68 กิโลเมตร
3.2 อำเภอธารโต	มีเขตแดน 40 กิโลเมตร
3.3 อำเภอเบตง	มีเขตแดน 162 กิโลเมตร
	รวม 270 กิโลเมตร

4. จังหวัดนราธิวาส

4.1 อำเภอจะนะ	มีเขตแดน 20 กิโลเมตร
4.2 อำเภอแว้ง	มีเขตแดน 52 กิโลเมตร
4.3 อำเภอสุคีริน	มีเขตแดน 4 กิโลเมตร
	รวม 76 กิโลเมตร

รวมเขตแดนที่สันปันน้ำ 552 กิโลเมตร

5. เขตแดนที่ใช้ร่องน้ำลึกของแม่น้ำโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

5.1 อำเภอสุคีริน	มีเขตแดน 3 กิโลเมตร
5.2 อำเภอแว้ง	มีเขตแดน 48 กิโลเมตร
5.3 อำเภอสุไหงโก-ลก	มีเขตแดน 24 กิโลเมตร
5.4 อำเภอดากใบ	มีเขตแดน 20 กิโลเมตร
	รวมเส้นเขตแดนที่เป็นแม่น้ำโก-ลก 95 กิโลเมตร

รวมเขตแดนทั้งสิ้น 647 กิโลเมตร¹

เกียวโกะ กุโรดะ (Keiko Kuroda) ได้ศึกษาเรื่องชาวสยามในกะดะห์ภายใต้การสร้างชาติ (The Siamese in Kadah under nation – state Making) ได้กล่าวถึงผู้ที่พูดภาษาไทยในพื้นที่ที่มีโจรสู้ร้ายชุกชุมภายหลังการสร้างเขตแดน (The – speakers in “Bandit Area” after setting up the border) เอาไว้อย่างน่าสนใจว่า การสร้างเขตแดนตามสนธิสัญญาเมื่อปี ค.ศ. 1909 (พ.ศ. 2452)

¹ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43 (คำขรามคำแหง). ข้อมูลชายแดนไทย – มาเลเซีย. 2535. หน้า 10 – 11.

เป็นครั้งแรกที่มีหลักเขตแดนเป็นเครื่องหมายที่ทันสมัย เส้นเขตแดนนี้ได้สร้างขึ้นด้วยเหตุผลของการต่อสู้ทางการเมืองในขณะนั้น ตามความเป็นจริงแล้วประชาชนยังคงข้ามพรมแดนไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันได้อย่างอิสระ เช่น การไปมาหาสู่หรือติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนของปัตตานีกับเกาะหรือระหว่างกลุ่มคนจากเกาะไปสงขลาและหาดใหญ่ เป็นต้น บางครั้งโจคร้ายจะถูกปล้นวัวควาย สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งตำรวจของเกาะและ กองกำลังชายแดนยังคงไม่สามารถให้ความปลอดภัยในบริเวณพรมแดนได้ จากสาเหตุดังกล่าวนี้ในช่วงเวลานั้นทำให้เกาะเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นดินแดนโจร ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในราวปี ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) ในช่วงนั้นมีเรื่องเล่าที่เป็นตำนานโจรชื่อดัง 2 คน คนแรกชื่อ นายน (Nayan) เป็นชาวมลายู-มุสลิม เป็นโจรมาเลย์ที่มีชื่อโด่งดังมาก พื้นที่ที่ทำการปล้นอยู่บริเวณเนินเขารวมถึงหมู่บ้านชาวสยามในอำเภอเป็นคังด้วย คนที่สองชื่อ ดินปรัม (Din Prum)¹เขาเป็นชาวสยามหรือซัมซัม (Samsams) เพราะมีเชื้อสายไทย ในครั้งที่เขาเข้าไปขโมยวัวและเข้าไปปล้นในบาติง เมื่อเสร็จแล้วเขาจึงเดินทางข้ามไปยังฝั่งไทย เพื่อหนีการจับกุมของตำรวจเกาะ แต่ในที่สุดก็ถูกตำรวจเกาะยิงตาย ในครั้งนั้นก็ทำให้เกิดปัญหาระหว่างมาเลเซียกับไทย เนื่องจากตำรวจเกาะข้ามเขตเข้าไปยิงโจรผู้ร้ายโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเมืองไทย และในคำบอกเล่าของตงกู อับดุล เราะห์มาน นายกรัฐมนตรีคนแรกของมาเลเซียซึ่งมีเชื้อสายไทว่าในราวปี ค.ศ. 1930 (พ.ศ. 2473) ได้มีผู้ชายที่นับถือศาสนาอิสลามไปเข้ารับเป็นชาวพุทธ ด้วยการแต่งงานกับหญิงชาวพุทธในเกาะ โดยไม่เกรงกลัวศาสนาของชาวอิสลาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ทำให้ชาว เกาะที่เป็นมุสลิมกลัวพื้นที่ซึ่งเป็นอยู่อาศัยของชาวสยามและเรียกว่า เป็นดินแดนแห่งโจร “Bandit Area” มุมมองนี้ก็ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน²

1.3 สงครามกับการกวาดครัวเรือนและการขจัดค้ำพ สงครามซึ่งเกิดขึ้นในหัวเมืองมลายูและเมืองชายขอบของราชอาณาจักรไทยหรืออาณาจักรสยามทางด้านปักษ์ใต้เกิดขึ้นหลายครั้งเมื่อฝ่ายใดชนะนอกจากจะริบเอาทรัพย์สินเงินทองแล้วบางครั้งก็มีการกวาดครัวไปด้วย และการกวาดครัวคนไทยไปไว้ที่หัวเมืองมลายูในส่วนที่เป็นรัฐคอนเทินของมาเลเซียในปัจจุบันก็มีหลายครั้งที่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานชัดเจนก็คือ เมื่อครั้งอาจะห์อารูยกทัพมาตีเมืองพัทลุงได้และได้กวาดต้อนผู้คนไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งในช่วงนี้รัฐอาจะห์ซึ่งเป็นรัฐที่อยู่ทางภาคเหนือของเกาะสุมาตรา

¹ดิน ปรัม (Din Prum) น่าจะมาจากชื่อเนรพร้อมหรือเนรพรม เนื่องจากชายไทยในภาคใต้เมื่อลาสิกขาจากการเป็นพระก็จะเรียก เนร หรือ Din ส่วนคำว่า ปรัม (Prum) น่าจะมาจากคนชื่อ พร้อม หรือพรมนั่นเอง

²Keiko Kuroda. Op.cit. p. 4 – 5.

เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในคาบสมุทรมลายู ประมาณช่วงปี พ.ศ. 2054 – 2184 เป็นเวลาประมาณ 130 ปี ช่วงนั้นอาณาจักรชัยคเมืองประไคในปี พ.ศ. 2118 ชัยคไคเมืองเกคะห์ (ไทรบุรี) ในปี พ.ศ. 2164 และชัยคไคเมืองปะหังในปี พ.ศ. 2214¹ ซึ่งเมืองเหล่านี้เป็นเมืองที่อยู่ในเขตอิทธิพลของไทย หรืออาณาจักรอยุธยาในสมัยนั้นแทบทั้งสิ้น และอาณาจักรชัยคเมืองพัทลุงไคในช่วงเวลานั้นเอง แต่ไม่ได้บันทึกไว้ว่าเป็นปีใดแน่นอน เมื่ออาณาจักรชัยคเมืองพัทลุงไคก็มีการกวาดครัวไปไค² ซึ่งสันนิษฐานว่าอาณาจักรชัยคไคไม่นำชาวเมืองพัทลุงไปยังเมืองหลวงของรัฐอาณาจักรชัยคที่เกาะสุมาตรา แต่อาจจะให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองประหรือเกคะห์ ซึ่งขณะนั้นเมืองทั้งสองก็เป็นเมืองที่อยู่ในเขตอิทธิพลของอาณาจักร นอกจากนั้นแล้วประมาณปี พ.ศ. 2096 – 2111 พวกอุซงคะนะซึ่งเป็นโจรสลัดมาเลย์เข้ามาไคเมืองพัทลุงอีกครั้ง ตรงกับสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิซึ่งเป็นช่วงที่ไทยรบติดพันกับพม่าอยู่หลายปี ศึกครั้งนั้นอุซงคะนะไคเมืองพัทลุงและไคกวาดไคคนชาวพัทลุงไปเป็นจำนวนมาก และสันนิษฐานว่า ชาวเมืองพัทลุงที่ถูกกวาดไคคนไปครั้งนี้ไคเข้าไปตั้งถิ่นฐานในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียในเวลาต่อมา

รัฐคอนเหนือของมาเลเซียในสมัยโบราณตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปีที่ไทยยอมยกดินแดนเกคะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส กลันตัน และตรงกานูให้แก่อังกฤษในปี พ.ศ. 2452 ดินแดนเหล่านี้เป็นเมืองประเทศราชและเป็นเมืองในเขตอิทธิพลของสยามมาโดยตลอด ถึงแม้บางช่วงจะมีชนชาติอื่นเข้ามามีอิทธิพล แต่ก็ยังเป็นระยะเวลาที่ไม่ยาวนานซึ่งการปกครองของราชอาณาจักรสยามในยุคนั้นจะส่งขุนนางไปประจำควบคุมอยู่ที่รัฐต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้นขุนนางจะนำเอาผู้คนและกองกำลังรักษาการณ์ของท่านไปด้วย ซึ่งสมัยก่อนขุนนางผู้ใหญ่แต่ละท่านจะมีกองกำลังของตนเป็นจำนวนมากและรัฐประกาศนโยบายในยุคนั้นอยู่ในยุคขัดตาทัพและกวาดไคคน ซึ่งเป็นยุทธวิธีของสมัยโบราณที่ย่อมที่จะอพยพครอบครัวคนไทยไปไว้ตามรัฐหรือตามเมืองต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการปกครอง และในขณะที่เคียวกันเมื่อไคเมืองอื่นหรือปราบกบฏไคชัยชนะก็ถือโอกาสกวาดไคคนพื้นเมืองมาไว้ในพระนคร เพื่อเป็นการตัดกำลังของเมืองนั้น ๆ ไม่ให้มีกำลังแข็งเมืองขึ้นไคอีก

¹อน.เจ.ไรอัน. เล่มเคิม. หน้า 54 – 55.

²หลวงศรีวรรณิศร (พิณ จันทรโรจวงศ์). เล่มเคิม. หน้า 97 – 98.

เป็นการกวาดต้อนเอากำลังคนจากเมืองที่ตีได้ไปไว้ในพระมหานคร หรือตามเมืองต่าง ๆ ที่ไกลจากเดิมแล้วส่งคนของตนเองพร้อมครอบครัวอพยพไปแทนชาวเมืองที่กวาดต้อนมา แต่อย่างไรก็ตามเมื่อไทยขอมโอนดินแดนที่เป็นเมืองประเทศราชไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษก็ยังมีชนชาติไทในปัจจุบันได้รับสัญชาติเป็นชาวมาเลเซียเป็นจำนวนมากยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะรัฐที่อยู่ทางตอนเหนือซึ่งได้แก่ เกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และตรังกานู

เกี่ยวกับเรื่องวิธีการกวาดต้อนผู้คนนั้น กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงอธิบายในประชุมความเก่าเรื่องต่อจากจดหมายหลวงอุดมสมบัติไว้ที่น่าสนใจตอนหนึ่งว่า

...ประเพณีกวาดต้อนผู้คนพลเมืองที่ตีได้เป็นเชลยของฝ่ายชนะเป็นประเพณีที่มีมาแต่ดึกดำบรรพ์ จะเห็นได้จากศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อคราวตีเมืองกลิงคราฐได้กว่า 2,000 ปีมาแล้ว พระเจ้าอโศกฯ กวาดครัวชาวกลิงคราฐไปเป็นเชลยในครั้งเดียวกว่า 100,000 คน การกวาดครัวที่ถือว่าเป็นประเพณีที่ฝ่ายชนะควรทำนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่าด้วยเหตุ 3 ประการคือ ประการที่ 1 การที่กะเกณฑ์ผู้คนยกกองทัพลงไปรบพุ่งถึงจะมีชัยชนะ ผู้คนพลเมืองที่ต้องกะเกณฑ์ไปนั้นต้องมีจำนวนล้มตายหายจากมีมากก็น้อย การทำสงครามถึงชนก่เหมือนกับขาดทุนในส่วนจำนวนผู้คนพลเมืองทุกคราว เมื่อชนะจึงต้องหาผู้คนมาเพิ่มเติมทดแทนเพื่อมิให้กำลังเมืองลดน้อยถอยลง ประการที่ 2 ผู้ที่ไปทำสงครามแต่ปางก่อนตั้งแต่ตัวแม่ทัพลงไป ไม่ได้รับเงินเดือนอย่างทหารทุกวันนี้เมื่อทำศึกชนะได้ครอบครัวผู้คนขึ้นมา พวกแม่ทัพนายกองได้ส่วนแบ่งออกไปเป็นกำลัง ประการที่ 3 ลักษณะการทำสงครามกันในระหว่างประเทศ หรือระหว่างต่างชาติต่างภาษาถึงแต่ก่อนก็เหมือนกับปัจจุบันนี้ในลักษณะอันหนึ่งคือ ถ้าถึงต้องรบพุ่งขับเคี่ยว หรือถ้าเมืองนั้นเป็นกบดประทุษร้ายต่อเมืองใหญ่ซึ่งเคยเป็นเจ้านายข้างฝ่ายชนะย่อมต้องถือว่าต้องระวังอย่าให้ต้องรบพุ่ง หรือเกิดประทุษร้ายได้ ดังเป็นมาแล้วต่อไป การที่กวาดครัวตามประเพณีโบราณ ถือว่าเป็นการทอน กำลังเมืองแท้ไม่ให้ต่อสู้คิดร้ายได้ จึงถือกันว่าควรกระทำประเพณีกวาดครัวนี้ทำกันมาแต่ดึกดำบรรพ์เห็นจะแทบทุกประเทศ²

¹ ธีรศักดิ์ อาวุธชนะ. เล่มเดิม. หน้า 201 – 202.

² กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 347 – 348.

2. ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐเคดะห์ (ไทรบุรี) รัฐเคดะห์ (Kedah) มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รัฐไทรบุรี เป็นรัฐที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศและเป็นรัฐที่มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุด ใน 7 อำเภอ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 26,000 คน¹ ดังนี้

2.1 อำเภอโกตาสตาร์ (Kotastar) อำเภอนี้เป็นที่ตั้งของเมืองอลอร์สตาร์ (Alorstar) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐนี้ด้วย มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่เป็นชุมชนใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านบาร์กา บาร์ตา หมู่บ้านตะโล๊ะวันยะห์ และหมู่บ้านนุกิตปินัง มีการตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 200 ครัวเรือน คิดเป็นจำนวนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทที่อาศัยอยู่ในอำเภอนี้ประมาณ 1,000 คน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย มีอยู่บ้างที่ปลูกผักและทำสวนยาง มีวัดอยู่ 3 วัด ได้แก่ วัดสโมสรราชานุประดิษฐ์ (วัดบาร์การ์บาดา) วัดนิโครธาราม (วัดตะโล๊ะวันยะห์) และวัดราชฎร์ประดิษฐ์² โดยเฉพาะวัดสโมสรราชานุประดิษฐ์ ท่านผู้หญิงเนื่อง (นันทนาคร) ได้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2453 ดังมีภาพถ่ายและประวัติของท่านตั้งอยู่ในศาลาการเปรียญของวัดในปัจจุบัน และมีการบันทึกไว้ว่า

คุณหญิงเนื่อง เดิมชื่อ “เกล็ด” มีนามในภาษามลายูว่า “เม๊ะเจ๊ะมายัลลารา” มารดาชื่อ คุณนายอิม ซึ่งเป็นภรรยาหลวงของ “หลวงนราบดีลักษณ์” คุณหลวงดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอเมืองนนทบุรีในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ คุณหญิงเนื่องเป็นภรรยาของเจ้าพระยาไทรบุรี คือท่าน “สุลต่านอับลุฮามิด” แห่งรัฐเคดะห์ เป็นมารดาของ “ตนกูอิหว่าต๊ะมะหงง” แห่งรัฐเคดะห์ และพลฯ “ตนกูอับลุฮอสมาน” ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย คุณหญิงอุทิศที่ดินผืนนี้สร้างเป็นวัดไทยพุทธเพื่อบูชาพระคุณของผู้บังเกิดเกล้า เมื่อท่าน ถึงแก่กรรมที่กรุงเทพมหานคร คุณหญิงเนื่องถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2482 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณ 8-9 เดือน

¹ พระครูสังฆรักษ์ศรีพรหม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดนิโครธาราม เมืองอลอร์สตาร์ อำเภอโกตาสตาร์ รัฐเคดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² แหล่งเดิม.

ตาราง 2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอโกตาสตาตาร์ รัฐเกดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	บารักบาตา	บารักบาตา	90	วัดสโมสรราชานุประดิษฐ์ (วัดบารักบาตา)
2	คาไละวันยะห์	คาไละวันยะห์	50	วัดนิโครธาราม (วัดคาไละวันยะ)
3	บุกคิปันัง	บุกคิปันัง เคปาลา เบตัส	60	วัดราษฎร์ประดิษฐ์

2.2 อำเภอกูบังปาสุ (Kubang Pasu) เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือสุดของรัฐเกดะห์ ซึ่งติดต่อกับด่านจันโกลน อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากใน 2 ตำบล คือ ตำบลอะห์ (Ah) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปาดังเซรา ปลักเหนาะ เกาะแดง ควนน้อย ลางสาด ปาดังจันโกลน นาปอ น้ำคำ ฉางกลาง และตำบลจิตราหรือเขตเมืองจิตรา (Jitra) ซึ่งในเขตเมืองจิตรานั้นจะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากบริเวณหมู่บ้านคลองใหม่ ในเขตอำเภอกูบังปาสุ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 557 ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนยาง ปลูกผัก รับจ้าง ค้าขาย และมีอยู่บ้างที่ทำสวนผลไม้ มีวัดอยู่ 2 วัด คือ วัดบุญญาราม และวัดจิตราราม ซึ่งวัดบุญญารามในปัจจุบันมีพระราชสิทธิคุณ (คลัง จิตคุปาโล) เป็นเจ้าอาวาส และมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะรัฐเกดะห์ - ปะลิส และมีสำนักสงฆ์อยู่ 2 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์เกาะแดงและสำนักสงฆ์ควนน้อย²

¹ ประνομ แก้วสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 169 บ้านปลักเหนาะ ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปาสุ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² พระราชสิทธิคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่วัดบุญญาราม ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปาสุ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

ตาราง 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอภูบังปาสู รัฐเกดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	ป่าดงเขรา	อะห์	10	วัดบุญญาราม (วัดแลแลล)
2	ปลักหนะ	อะห์	220	-
3	เกาะแดง	อะห์	50	สำนักสงฆ์เกาะแดง
4	ควนน้อย	อะห์	30	สำนักสงฆ์ควนน้อย
5	กลางสาด	อะห์	12	-
6	ป่าดง	อะห์	25	-
7	จ้งโหลน	อะห์	10	-
8	ป่าดงห้าง	อะห์	9	-
9	น้ำคำ	อะห์	50	-
10	ฉางกลาง	อะห์	12	-
11	นาปอ	อะห์	9	-
12	คลองใหม่	จิตรา	120	วัดจิตราราม

2.3 อำเภอเป็นดั่ง (Pendang) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ใน 11 หมู่บ้าน และเป็นอำเภอที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากที่สุดใน 4 ตำบล คือ ตำบลป่าดงเกอร์เบา มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปลายระไม บ้านทุ่งควาย ตำบลรัมไบมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลำป้า ขนุน (เบอร์ทลาด) แสค ปลายเตียว ทุ่งพรุ คลองหอย ไม้สน และตำบลกาซาบูเต๊ะมี 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านควนแประหรือบ้านหัวควน ในเขตอำเภอเป็นดั่งมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 1,277 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนา สวนยาง สวนผลไม้ และรับจ้าง¹

¹ นายประดิษฐ์ มั่นธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64 ซี บ้านจينا ตำบลป่าดงเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

มีวัดอยู่ 10 วัด คือ วัดลำปำ วนรัตนาราม วัดเวฬุวัน ท่านาหารา โพธิเจติยาราม วิสุทธิประดิษฐาราม ถ้ำคีรีวงษ์ สุนทรประชาราม เทพสุวรรณาราม เทพบัณฑิต และมีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่สำนักสงฆ์รัชตคีรี¹

ตาราง 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	ปลาชะไม	ปาดังเกอร์เบา	333	วัดวิสุทธิประดิษฐาราม (วัดปลาชะไม)
2	ทุ่งควาย	ปาดังเกอร์เบา	175	วัดโพธิเจติยาราม (วัดทุ่งควาย)
3	ลำปำ	รัมไบ	114	วัดลำปำ
4	ขนุน (เบอร์หลาด)	รัมไบ	100	วัดวนรัตนาราม (วัดขนุน)
5	แสด	รัมไบ	45	วัดเวฬุวัน (วัดบ้านแสด)
6	ปลาเคียว	รัมไบ	30	วัดท่านาหารา
7	ทุ่งพรุ	รัมไบ	29	วัดสุนทรประชาราม (วัดทุ่งพรุ)
8	คลองหอย	รัมไบ	25	-
9	ปาดังปูสิงห์	อะเยร์ปูเต๊ะ	125	วัดถ้ำคีรีวงษ์ (วัดปาดังปูสิงห์)
10	ปาดังแปลง	อะเยร์ปูเต๊ะ	184	วัดเทพสุวรรณาราม (วัดปาดังแปลง)
11	ไม้สน	อะเยร์ปูเต๊ะ	97	วัดเทพบัณฑิต (วัดไม้สน)
12	ควนแประ (หัวควน)	กายาปูเต๊ะ	20	สำนักสงฆ์รัชตคีรี (สำนักสงฆ์หัวควน)

¹ อ่วม รัตนประทุม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 144 บ้านปลาชะไม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

2.4 อำเภอชะ (Six) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 4 ตำบล ใน 7 หมู่บ้าน คือ ตำบลเขอนเอร์ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบ้านกอหระและบ้านกาไหล ตำบลเตอโลย 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางเหยียบ ตำบลชะ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกำปงจงและบ้านเตราะปาดัง และตำบลชอก 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านจันทร์หอมและบ้านตูโดย ในเขตอำเภอชะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 1,030 ครัวเรือนหรือประมาณ 5,150 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ และรับจ้าง¹ มีวัดอยู่ 7 วัด คือ วัดธรรมศิริวนาราม วัดกาไหล วัดไทยเจริญ วัดจงเจริญสุทธาวาส วัดเตราะปาดัง วัดจันทร์หอม และวัดตูโดย²

ตาราง 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอชะ รัฐเกดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	กอหระ	เขอนเอร์	170	วัดธรรมศิริวนาราม (วัดกอหระ)
2	กาไหล	เขอนเอร์	250	วัดกาไหล
3	บางเหยียบ	เตอโลย	230	วัดไทยเจริญ (วัดบางเหยียบ)
4	กำปงจง	ชะ	130	วัดจงเจริญสุทธาวาส (วัดกำปงจง)
5	เตราะปาดัง	ชะ	90	วัดเตราะปาดัง
6	จันทร์หอม	ชอก	110	วัดจันทร์หอม
7	ตูโดย	ชอก	50	วัดตูโดย

¹สงวน อุดมวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านกอหระ ตำบลเขอนเอร์ อำเภอชะ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

²พระนุกต จารุณโณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดธรรมศิริวนาราม ตำบลเขอนเอร์ อำเภอชะ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

2.5 อำเภอป่าดงเตอรัป (Padang Trap) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 5 ตำบล ใน 10 หมู่บ้าน คือตำบลเตอกายคีรี 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาข่า บ้านทุ่ง บ้านวังระไม บ้านลำเต็น บ้านคลองกาบ และบ้านปลักคล้า ตำบลเขเนอริ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านประคู้ ตำบลป่าดงสะโหน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านป่าดงสะโหน และตำบลตานะห์ เมระ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดินแดงใน เขตอำเภอป่าดงเตอรัปมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 901 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนา สวนยาง สวนผลไม้ และรับจ้าง¹ มีวัดอยู่ 8 วัด ได้แก่ วัดเทพขุมนุม วัดลำเต็น วัดช้างแดง วัดพิกุลทอง วัดไทรบนตอ สำนักสงฆ์คลองกาบ สำนักสงฆ์ดินแดง และ สำนักสงฆ์ปลักคล้า²

ตาราง 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกะดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	นาข่า	เตอกายคีรี	150	วัดเทพขุมนุม
2	ทุ่ง	เตอกายคีรี	60	-
3	วังระไม	เตอกายคีรี	50	-
4	ลำเต็น	เตอกายคีรี	200	วัดลำเต็น
5	คลองกาบ	เตอกายคีรี	50	สำนักสงฆ์คลองกาบ
6	ปลักคล้า	เตอกายคีรี	60	สำนักสงฆ์ปลักคล้า
7	ช้างแดง	เขเนอริ	50	สำนักสงฆ์ช้างแดง
8	ประคู้	กำปงตันหงงเซียม	210	วัดประคู้
9	ป่าดงสะโหน	ป่าดงสะโหน	11	วัดไทยประดิษฐาราม (วัดไทรบนตอ)
10	ดินแดง	ตานะห์ เมระ	60	สำนักสงฆ์ดินแดง

¹นายจวน ทองพริ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยประดิษฐาราม ตำบลป่าดงสะโหน อำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกะดะห์ (ไทรบุรี), เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

²พระภิกษุ จันทโพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดไทยประดิษฐาราม ตำบลป่าดงสะโหน อำเภอป่าดงเตอรัป รัฐเกะดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

2.6 อำเภอบาลิง (Baling) มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 4 ตำบล ใน 5 หมู่บ้าน คือ ตำบลเปอกันบาลิง 1 หมู่บ้านได้แก่ บ้านบาลิงนอก ตำบลบาลิง 1 หมู่บ้านได้แก่ บ้านบาลิง ในตำบลปูไหล 2 หมู่บ้านได้แก่ บ้านป่าฆังและบ้านดัส และตำบลเตอโลยกานัน 1 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านหลังก๊วย ในเขตอำเภอบาลิงมีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 575 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ รับจ้างและค้าขาย¹ มีวัดอยู่ 4 วัด ได้แก่ วัดพระธาตุบาลิง (วัดป่าลิไลย์) วัดพระศรีมหาโพธิ (วัดบาลิงใน) วัดวิบูลวราราม (วัดป่าฆัง) วัดดัส และมีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่สำนักสงฆ์หลังก๊วย²

ตาราง 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอบาลิง รัฐเกดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	บาลิงนอก	เปอกันบาลิง	50	วัดพระธาตุบาลิง (วัดป่าลิไลย์)
2	บาลิงใน	บาลิง	290	วัดพระศรีมหาโพธิ (วัดบาลิงใน)
3	ป่าฆัง	ปูไหล	110	วัดวิบูลวราราม (วัดป่าฆัง)
4	ดัส	ปูไหล	65	วัดดัส
5	บ้านหลังก๊วย	เตอโลยกานัน	60	สำนักสงฆ์หลังก๊วย

¹สุนันท์ เชมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพระธาตุบาลิง (วัดป่าลิไลย์) ตำบลเปอกัน บาลิง อำเภอบาลิง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

²พระอธิการสวาท เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพระธาตุบาลิง ตำบลเปอกัน บาลิง อำเภอบาลิง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

2.7 อำเภอแก้วมุดา (Kuala Muda) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 3 ตำบล ใน 4 หมู่บ้าน คือ ตำบลเตอโลยคีรี 1 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านคลองช้าง ตำบลสีดาคีรี 2 หมู่บ้าน ได้แก่หมู่บ้านโอลักมาตุ และบ้านสระหลวง และตำบลสุโหงปัตตานี 1 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านกำปงราชา ในเขตอำเภอแก้วมุดามีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 365 ครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา สวนยาง และสวนผลไม้ นอกจากนั้นบ้านกำปงราชาส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง¹ มีวัดอยู่ 4 วัด ได้แก่ วัดสามัคคีรัตนาราม (วัดคลองช้าง) วัดพุทธไชยาประดิษฐาราม (วัดคลองมะดะ) วัดสระหลวง และวัดดำรงรัตนาราม (วัดสุโหงปัตตานี)²

ตาราง 8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้าน / ชุมชน จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ ประจำหมู่บ้านของอำเภอแก้วมุดา รัฐเคดะห์

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	คลองช้าง	เตอโลยคีรี	110	วัดสามัคคีรัตนาราม (วัดคลองช้าง)
2	โอลักมาตุ	สีดาคีรี	80	วัดพุทธไชยาประดิษฐาราม (วัดโอลักมาตุ)
3	สระหลวง	สีดาคีรี	70	วัดสระหลวง
4	กำปงราชา	สุโหงปัตตานี	105	วัดดำรงรัตนาราม (วัดสุโหงปัตตานี)

¹วิเชียร เกตุแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 45 ถนนโรดอง 23 ตำบลสุโหงปัตตานี อำเภอแก้วมุดา รัฐเคดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

²พระครูวินัยธรเลียง สิริปญโญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดดำรงรัตนาราม ตำบลสุโหงปัตตานี อำเภอแก้วมุดา รัฐเคดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

3. ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐปะลิส รัฐปะลิส (Paris) เป็นรัฐที่เล็กที่สุดของมาเลเซีย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศ และมีชายแดนติดต่อกับประเทศไทย และในรัฐปะลิส มีชาวมาเลเซียอาศัยอยู่ในอำเภอเมืองกะงะห์ (Kangar) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากใน 2 ตำบล คือตำบลอะเหรา (Arua) ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านยาหวิ บ้านสมาตัง บ้านปาดังเปอร์ตานี บ้านโคก บ้านมนัส บ้านตันหยก บ้านกลาง บ้านอ้อมกลาง บ้านคินนา บ้านเกาะในโยง บ้านควนขนุน และตำบลลูปีง¹ ซึ่งในเขตตำบลลูปีงจะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากใน หมู่บ้านควนมุสัง ภูบังติกา ทุ่งตง และควนขนุน ในอำเภอเมืองกะงะห์ รัฐปะลิส มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 1,130 ครัวเรือน หรือประมาณ 6,000 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา สวนยาง ปลูกผัก รับจ้าง และค้าขาย² มีวัดอยู่ 2 วัด ได้แก่ วัดมัชฌิมาประสิทธิ์และวัดภูบังติกา มีสำนักสงฆ์อยู่ 2 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์นิคมพัฒนารามและสำนักสงฆ์ทุ่งตง³

¹พระอุทัย อุทโย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดมัชฌิมาประสิทธิ์ ตำบลอะเหรา อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

²จบ นุ้ยจู้ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 138 บ้านปาดังเปอร์ตานี ตำบลอะเหรา อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

³พระศุภเดช สิริวงษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสุวรรณคีรี ตำบลลูปีง อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

ตาราง 9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอเมืองกะงะห์ รัฐปะลิส

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	ยาหวิ	อะเหร่า	130	วัดมัจฉิมมาประสิทธิ์ (วัดยาหวิ)
2	ปาดังเปอร์คานี	อะเหร่า	70	-
3	โคก	อะเหร่า	120	-
4	มันัส	อะเหร่า	65	-
5	คันทึ	อะเหร่า	65	-
6	กลาง	อะเหร่า	50	-
7	อ้อมกลาง	อะเหร่า	60	-
8	ห้วยยาน	อะเหร่า	65	-
9	คันนา	อะเหร่า	50	-
10	เกาะในโยง	อะเหร่า	50	-
11	ควนขนุน	อะเหร่า	65	สำนักสงฆ์นิคมพัฒนาราม
12	ควนมุตั้ง	จูปีง	130	วัดสุวรรณคีรี (ควนมุตั้ง)
13	กูบังตีกา	จูปีง	150	วัดกูบังตีกา
14	ทุ่งตง	จูปีง	60	สำนักสงฆ์ทุ่งตา

4. ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐเประ รัฐเประเป็นดินแดนแห่งความร่ำรวย มีแร่ดีบุกเป็นจำนวนมากซึ่งเหมาะสมกับชื่อที่เรียกว่า เป็นแหล่งเงินแห่งมาเลเซีย และในรัฐเประมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่ประมาณ 4,000 คนและอาศัยอยู่มากใน 4 อำเภอ ดังนี้

4.1 อำเภอโกระห์ (Kroh) เป็นอำเภอที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากที่สุดในรัฐเประ และมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ใน 2 ตำบล คือ ตำบลบลูก้อ เซมัง (Brukar Semang) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคาเซะ และตำบลเปอกาลัน ฮูลู (Perkalan Hulu) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 1 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านปง ในเขตอำเภอโกระห์มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 490 ครัวเรือน หรือประมาณ 2,450 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ และรับจ้าง¹ในอำเภอนี้มีวัดอยู่ 2 วัด คือวัดอินทราวาส (วัดคาเซะ) และวัดคาลัม กัว²

ตาราง 10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล / เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอโกระห์ รัฐเประ

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	คาเซะ	บลูก้อ เซมัง	380	วัดอินทราวาส (วัดคาเซะ)
2	ปง	เปอกาลัน ฮูลู	50	วัดคาลัมกัว

¹บันเทิง โพร้แก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอินทราวาส ตำบลบลูก้อ เซมัง อำเภอโกระห์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

²พระครูเวชการโกศล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอินทราวาส ตำบลบลูก้อ เซมัง อำเภอโกระห์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

4.2 อำเภอเมืองอิโปห์ (Ipoh) เป็นอำเภอที่ตั้งเมืองหลวงของรัฐ เมืองนี้เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจ เป็นเมืองแห่งความมั่งคั่งและร่ำรวยเนื่องจากเป็นเมืองที่มีอุตสาหกรรมดีบุกเป็นจำนวนมาก และในอำเภออิโปห์มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในบริเวณเขต 2 พื้นที่คือบริเวณเขตพื้นที่ถนนตำบุน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตำบุน ตั้งอยู่บริเวณชายเมืองอิโปห์ และบริเวณเขตพื้นที่ถนนกัวลากังซา (Jalan Kuala Kangsar) ได้แก่หมู่บ้านกัวลากังซา และในเขตอำเภอเมืองอิโปห์มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 110 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง มีวัดอยู่ 2 วัด ได้แก่วัดสิริบุญญามรรคาราม (วัดตำบุน) และวัดเมฆประสิทธิ์ (วัดพระนอน)¹

ตาราง 11 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภออิโปห์ รัฐเประ

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	บ้านตำบุน	ถนนตำบุน	80	วัดสิริบุญญามรรคาราม (วัดตำบุน)
2	บ้านกัวลากังซา	ถนนกัวลากังซา	30	วัดเมฆประสิทธิ์

¹พระครูอุบลธรรมานุศาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสิริบุญญามรรคาราม เลขที่ 88-90 ถนนตำบุน อำเภออิโปห์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

4.3 อำเภอสิติอะวัน (Sitiawan) เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ รัฐเประ อยู่ห่างจากแนวฝั่งทะเลทางช่องแคบมะละกาไม่มากนัก ในอำเภอนี้มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ถนนกำแพงก๊อ (Jalan Kampongkok) ได้แก่หมู่บ้านซำปอง (กำแพงโก๊ะห์) มีการตั้งบ้านเรือนปะปนอยู่กับชาวมลายูเชื้อสายจีน และในเขตอำเภอสิติอะวัน มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 30 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขายและรับจ้าง มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่วัดสิติวนาราม¹

ตาราง 12 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอสิติอะวัน รัฐเประ

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	ซำปอง (กำแพงโก๊ะห์)	ถนนกำแพงก๊อ	30	วัดสิติวนาราม

¹พระครูพิพัฒนกิจสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดสิติวนาราม เลขที่ เค 12 ถนนกำแพงก๊อ อำเภอสิติอะวัน รัฐเประ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

4.4 อำเภอไทป์ (Taiping) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 1 ตำบล จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ ตำบลอัสสัมกัมปัง (Assam Kumbang) ได้แก่หมู่บ้านอัสสัมกัมปังและหมู่บ้านโปโตร์ตันหยงหรือหมู่บ้านปอโตะตันหยง และในอำเภอไทป์มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 170 ครอบครัว หรือประมาณ 850 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และค้าขาย มีวัดอยู่ 2 วัด ได้แก่ วัดโพธิารามกับวัดปอโตะตันหยง¹

ตาราง 13 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ของอำเภอไทป์ รัฐเประ

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	อัสสัมกัมปัง	อัสสัมกัมปัง	120	วัดโพธิาราม
2	โปโตร์ตันหยง (ปอโตะตันหยง)	ถนนจังกัดจง	50	วัดปอโตะตันหยง

¹พระครูธรรมบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายคำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดโพธิาราม เลขที่ 9-10. ถนนเครีง ตำบลอัสสัมกัมปัง อำเภอไทป์ รัฐเประ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

4.5 อำเภอตาโล๊ะอินเซ็น (Elok Anson) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ถนนจังกัดจง (Jalan Changkat Jong) จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่หมู่บ้านหินยี่สิบ (ตาโล๊ะอินเซ็น) ในเขตอำเภอตาโล๊ะอินเซ็นมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 35 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และค้าขาย มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ มีชื่อว่า สำนักสงฆ์เทพประดิษฐาราม¹

ตาราง 14 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอตาโล๊ะอินเซ็น รัฐปะระ

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	หินยี่สิบ (ตาโล๊ะอินเซ็น)	ถนนจังกัดจง	35	สำนักสงฆ์เทพประดิษฐาราม

¹พระครูเวชการโกศล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอินทราวาส ตำบลบลูก้อเซม้ง อำเภอโก๊ะระห์ รัฐปะละติส เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

5. ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐกลันตัน รัฐกลันตันเป็นรัฐที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย มีเกษตรกรทำนา มีหมู่บ้านชาวประมง และสวนปาล์ม เป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญ เป็นรัฐที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ทางด้านทิศเหนือจะมีชายแดนติดต่อกับอำเภอสุโขทัย - ลก และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นอันดับ 2 รองจากเกะหะห์ (ไทรบุรี) และจากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) รัฐกลันตันมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 1,378,100 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ของประชากรทั้งประเทศ และมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไท 24,805 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8¹ และสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตันได้กล่าวถึงชาวมาเลเซียเชื้อสายไท เอาไว้อย่างน่าสนใจว่า ตั้งถิ่นฐานอยู่มากใน 7 อำเภอ คือ

5.1 อำเภอคุมปิต (Tumpat) เป็นอำเภอที่มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากที่สุดของรัฐ กลันตัน อาศัยอยู่ใน 5 ตำบล คือตำบลบุนอหัน (Bunohan) แต่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทจะเรียกว่าตำบลโย มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านยุงเกา ปลักยว ปลักคัลล่า เก่า โลกณะ นกชุก ดินเป็ด หัวสะพาน ทุ่งทวน ใกล้เคียงวัดโลกกลาง เมืองไพร ยูโร๊ะ เบอสุต รัก ใกล้เคียง ทุ่งศาลา ไหม่ห้วนอน ไหม่ไต้ดิน บังหยัง ยะหลง ยามู ทุ่ง ตำบลเบ็งกาดัน กูบ็อก (Pengkalan Kubok) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้าน บางตะหวาและหมู่บ้านปลักคัลล่า ตำบลคือรือบ็อก (Terabok) มี 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบ่อเสม็ด ลำจิ โลกเกา ตำบลบาราคัน (Beragan) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโน ตราด และเขาดิน และตำบลจางบังเอ็มปิต (Chabang Empat) มี 3 หมู่บ้าน ได้แก่ โลกสยา ทรายขาว และบือโย และตำบลวากัฟบารู (Wakaf Bahru) หรือชาวบ้านจะเรียกว่าตำบล ศาลาใหม่ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคูลิม บังกลับ กุดัง และ ตลาดคลองน้ำ ในเขตอำเภอคุมปิตมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 1,440 ครอบครัว หรือประมาณ 7,200 คน ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง และมีอยู่บ้างที่รับราชการ¹ มีวัดอยู่ 12 วัด ได้แก่ วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลางยูเกา) วัดพิกุลใหญ่ (วัดปอมยุงเกา) วัดประชุมชาคูนาราม (วัดห้วนอน) วัดสุคนธาราม (วัดบังหยัง) วัดโพธิวิหาร (วัดยามู) วัดบางตะหงาศิลาลอย (วัดบางตะหงา) วัดพิกุลทองวราราม (วัดบ่อเสม็ด) วัดแจ้งพุทธาวาส

¹สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน. รัฐกลันตัน. 2543. หน้า 3.

²วิภาวี คำรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิกุลทองวราราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปิต รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

วัดชลประทุมธาตุ (วัดบ้านโน) วัดใหม่สุวรรณคีรี (วัดเขาดิน) วัดโคกสยวณาราม และ
วัดประชา จินาราม (วัดคูทิม)¹

ตาราง 15 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน
และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	ยุงเกา	โย (บูโนหัน)	100	วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลางยุงเกา) วัดพิภูลใหญ่ (ป้อมยุงเกา) วัดประทุมธาตุชนาราม (วัดห้วนอน)
2	ปลักยาว	โย (บูโนหัน)	9	-
3	ปลักค้ำ	โย (บูโนหัน)	15	-
4	เก่า	โย (บูโนหัน)	5	-
5	โคกณะ	โย (บูโนหัน)	5	-
6	นกงูก	โย (บูโนหัน)	10	-
7	ดินเป็ด	โย (บูโนหัน)	6	-
8	หัวสะพาน	โย (บูโนหัน)	12	-
9	ทุ่งทวน	โย (บูโนหัน)	18	-
10	ไกลัดวัด	โย (บูโนหัน)	12	-
11	โคกกลาง	โย (บูโนหัน)	12	-
12	เมืองไพร	โย (บูโนหัน)	18	-
13	ยูโร๊ะ	โย (บูโนหัน)	10	-

¹พระปลัดเพียง ฐานุตตโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิภูลทองวราราม (วัดบ่อเสม็ด) ตำบลคือรอป็อก อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

ตาราง 15 (ต่อ)

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
14	เบอสุด	โย (บุญหัน)	9	-
15	รัก	โย (บุญหัน)	16	-
16	โกลัด	โย (บุญหัน)	23	-
17	ทุ่งศาลา	โย (บุญหัน)	16	-
18	ใหม่หัวนอน	โย (บุญหัน)	7	-
19	ใหม่ใต้ดิน	โย (บุญหัน)	18	-
20	บึงหยัง	โย (บุญหัน)	85	วัดสุคนธาราม (วัดบึงหยัง)
21	ชะหลง	โย (บุญหัน)	25	-
22	ขามู	โย (บุญหัน)	57	วัดโพธิวิหาร(วัดขามู)
23	ทุ่ง	โย (บุญหัน)	6	-
24	บางตะหวา	เป็งกาลัยบือก	90	วัดบางตะหวาศิลาลอย (วัดบางตะหวา)
25	ปลัดคด้า	เป็งกาลัยบือก	75	-
26	บ่อเสม็ด	ตือรือบือก	55	วัดพิภุทธองวราราม (วัดบ่อเสม็ด)
27	ลำจิ	ตือรือบือก	90	วัดแจ้งพุทธาวาส
28	โคกเถา	ตือรือบือก	20	-
29	โน	บารางัน	80	วัดชลประทุมธาตุ(วัดบ้านโน)
30	ตราด	บารางัน	7	-
31	เขาคิน	บารางัน	120	วัดใหม่สุวรรณคีรี (วัดเขาคิน)

ตาราง 15 (ต่อ)

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
32	โคกสยา	จางัง เอ็มปัต	73	วัดโคกสยาวนาราม
33	ทรายขว		66	-
34	บือไฮ		65	
35	คูถิม	วากัฟบาหลี	70	วัดประชาจินาราม (วัดคูถิม)
36	บังกลับ	วากัฟบาหลี	30	-
37	กุดัง	วากัฟบาหลี	50	-
38	ตลาดคลองน้ำ	วากัฟบาหลี	55	-

5.2 อำเภอปาสมีส (Pasir Mas) มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากใน 5 ตำบล คือ ตำบลรีเป็ก (Repek) มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางแจะ ตำบลอุรุปาซร์ (Ulupasir) มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโคกกอ ตำบลกบบังชือปัต (Kubang Sirpat) มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตะโหนด และบ้านกะเล่า เขตตลาดปาสมีส (Pasir Mas) เป็นเขตชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองอันเป็นที่ตั้งของที่ว่า การอำเภอปาสมีส มีชาวมลายูเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ทั่วเขตตลาดปาสมีส เนื่องจากเป็นย่านธุรกิจ และเขตเมืองรันตูปันยัง (Rantua Panjang) เป็นเขตเมืองที่มีการค้าขาย คึกคัก เนื่องจากเป็นเขตการค้าที่มีชายแดนติดกับประเทศไทย ซึ่งเขตเมืองรันตูปันยั้งนั้นยังมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอสุไหงโก - ลกของประเทศไทย ในเขตเมืองรันตูปันยั้งมีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคง บ้านพร้าว และบ้านม่วง ในเขตอำเภอปาสมีสมีชาวมลายูเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 309 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง ทำนา ค้าขาย และรับจ้าง มีวัดอยู่ 3 วัด ได้แก่ วัดอุตตมาราม (วัดบางแจะ) วัดโฆสการาม (วัดโคกกอ) วัดจินประดิษฐาราม (วัดตะโหนด) และมีสำนักสงฆ์ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านคง¹

¹พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอุตตมาราม ตำบลรีเป็ก อำเภอปาสมีส รัฐบาลันตัน เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

ตาราง 16 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอปาสเมต รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	บางชะ	รีเป็ก	80	วัดอุตตมาราม (วัดบางชะ)
2	โคกก่อ	อุตุปาเซร์	30	วัดโฆสการาม (วัดโคกก่อ)
3	ตะโหนดง	กูบังชือปัด	45	วัดจินประดิษฐาราม (วัดตะโหนดง)
4	กะเสา		50	-
5	ตลาดปาสเมต	ตลาดปาสเมต	50	-
6	คอง	รันตูป็นยัง	24	สำนักสงฆ์บ้านคอง
7	พรวัว	รันตูป็นยัง	15	-
8	ม่วง	รันตูป็นยัง	15	-

5.3 อำเภอตะเนาะแมเราะ (Tanah Merah) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มาก ในตำบลบุกิตปาเนา (Bukit Panau) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านท่าซ้อง มูริง ปลาชีว เกาะตะเกา ตลาด และตำบลบุกิตมัส (Bukit Mas) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านป็อง และตำบลตามาจันลามือ (Tamahan Lamer) ในเขตอำเภอตะเนาะแมเราะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 240 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้าง มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดจำปาแก้ว¹

¹พระอธิการชอง เขมสโย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดจำปาแก้ว ตำบลบุกิตปาเนา อำเภอตะเนาะแมเราะ รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

และมีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านป้อม (สำนักพัฒนาอบรมทางจิต ป่าช้าลีลย์ บ้านป้อม)¹

ตาราง 17 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอคานะแหมะระ รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	ท่าซ้อง	บุกิตปาเนา	15	วัดจำปาแก้ว
2	มูริง	บุกิตปาเนา	60	-
3	ปลาชิว	บุกิตปาเนา	10	-
4	เกาะตะเกา	บุกิตปาเนา	10	-
5	ตลาด	บุกิตปาเนา	5	-
6	ป้อม	บุกิตปาเนา	70	สำนักสงฆ์บ้านป้อม (สำนักอบรมพัฒนาทางจิต ป่าช้าลีลย์ บ้านป้อม)
7	บุกิตกือจิ (บ้านเขาน้อย)	ตามังงันลามอ	40	-
8	เกอลือ	ตามังงันลามอ	30	-

5.4 อำเภอปาเสปูเต๊ะ (Pasir Puteh) เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของ รัฐกลันตัน เป็นอำเภอที่ประชาชนโดยทั่วไปมีเศรษฐกิจดี เนื่องจากมีท่าเรือที่ชาวประมงสามารถ นำเรือเข้าเทียบท่าได้ และสภาพของดินก็สามารถทำการเพาะปลูกได้ผลดี ในอำเภอปาเสปูเต๊ะมี ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในตำบลจาร์จูกู (Jaran Rugu) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 3 หมู่บ้านได้แก่ บ้านสะมะระ (เสมอรัก) บ้านโตะหมอทอง และตำบลฆ้องคาโตะ (Khong Dato) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ที่บ้านบุกิตโยง ในเขตอำเภอปาเสปูเต๊ะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไท

¹พระสุข สิริสุวัฒนโธ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์บ้านป้อม ตำบลบุกิตมัส อำเภอคานะแหมะระ รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 162 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกยาสูบ ปลูกผัก ไร่ข้าว และเปิดร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล (วัดสุวรรณขาลูกாரาม) และมีสำนักสงฆ์ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านโยง (บุกิตโยง)¹

ตาราง 18 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอปาเสปูเต๊ะ รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	สะมะระ (เสมอรัก)	จาร์จันกูรู	120	วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล (วัดสุวรรณขาลูการาม)
2	โต๊ะหมอทอง		12	
3	บุกิตโยง	ม็องคาโต๊ะ	30	สำนักสงฆ์บ้านโยง (บุกิตโยง)

5.5 อำเภอบาเจาะ (Bachok) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากในตำบล เปอรูป็อก (Perupok) และมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากใน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านมาลัย ปลักหัวนอน กลาง ยาว และบ่ออิฐ ในเขตอำเภอบาเจาะมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือน อาศัยอยู่ประมาณ 214 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมง ปลูกผัก ค้าขาย และรับจ้าง มีวัดอยู่ 2 วัด ได้แก่ วัดปทุมวิหาร (วัดมาลัยออก) และวัดโพธิญาณพุทธธรรม (วัดมาลัยตก)²

¹ พระครูมงคลศิริรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล ตำบลจาร์จันกูรู อำเภอปาเสปูเต๊ะ รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

² พระพลิน อรุโณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดปทุมวิหาร ตำบลเปอรูป็อก อำเภอบาเจาะ รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

ตาราง 19 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอบาเจาะ รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	มาลัย	เปอรูป็อก	133	วัดปฐมวิหาร (วัดมาลัยออก) วัดโพธิญาณพุทธธรรม (วัดมาลัยตก)
2	ปลัก	เปอรูป็อก	8	-
3	ห้วนอน	เปอรูป็อก	50	-
4	กลาง	เปอรูป็อก	5	-
5	ยาว	เปอรูป็อก	10	-
6	บ่ออิฐ	เปอรูป็อก	8	-

5.6 อำเภอโกตาบารู (Kota Bharu) เป็นอำเภอที่ตั้งเมืองหลวงประจำรัฐ กลันตัน คือ โกตาบารู (Kota Bharu) ในอำเภอโกตาบารูมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ในตำบล เปาลิมอ (Poulemor) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านอาร์เรต์ในเขตอำเภอเมืองโกตาบารูมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 110 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ทำสวน และรับจ้างทั่วไป มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดอริยะคีรี (วัดอาร์เรต์)¹

¹พระอธิการเที่ยง มหาปัญญา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดอริยะคีรี ตำบลเปาลิมอ อำเภอโกตาบารู รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

ตาราง 20 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอโกตาบารู รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	อาร์เรล	เปาลีมอ	110	วัดอริยะคีรี (วัดอาร์เรล)

5.7 อำเภอมาจิง (Machang) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่มากที่บ้านบางเสี้ยว (บางูเชีย) ตำบลละเมาฮันตู และมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 60 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ได้แก่ สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรมบางเสี้ยว (แป๊ะวันจอ)¹

ตาราง 21 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอมาจิง รัฐกลันตัน

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	บางเสี้ยว (บางูเชีย)	ละเมาฮันตู	60	สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรมบางเสี้ยว (แป๊ะวันจอ)

6. ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตรังกานู รัฐตรังกานู (Terengganu) เป็นรัฐที่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มทางใต้สุดของคาบสมุทรมลายูฝั่งตะวันออก แต่เดิมเรียกกันว่าทะเลหน้าใน และรัฐตรังกานูมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในอำเภอเบอสุต (Besut) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน 2 ตำบล คือ ตำบลบุกิตลวง (Bukit Keluang) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านโป๊ะเกียง มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่

¹พระอุดม กิตติโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรมบางเสี้ยว ตำบลละเมาฮันตู อำเภอมาจิง รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง¹ และตำบลรือเน็ก (Renek) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ 1 หมู่บ้าน ได้แก่บ้านบาตูปาตา มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนักสงฆ์ ได้แก่ สำนักสงฆ์บาตูปาตา² และในอำเภอเบอสุดมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอยู่ประมาณ 53 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกยางพารา เลี้ยงวัว ปลูกผักและรับจ้างทั่วไป

ตาราง 22 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านหรือชุมชน ตำบล/เขต จำนวนครัวเรือน และวัดหรือสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน / ชุมชน ของอำเภอเบอสุด รัฐตรังกานู

ที่	หมู่บ้าน / ชุมชน	ตำบล / เขต	ครัวเรือน	วัดหรือสำนักสงฆ์
1	โป๊ะเกียง	บุกิตเกอลวง	38	สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง
2	บาตูปาตา	รือเน็ก	15	สำนักสงฆ์บาตูปาตา

¹หยก แซงู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง ตำบลบุกิต เกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐตรังกานู เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

²นุ้ย พรหมภักดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง ตำบลบุกิต เกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐตรังกานู เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

ความตระหนักในการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียในปัจจุบันมีความตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศในแต่ละช่วงที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือในช่วงที่รัฐทางตอนเหนือของมาเลเซียอยู่ในอารักขาของไทย คนไทก็เหมือนกับชนชาติอื่นที่ต่างก็มีความเสมอเท่าเทียมกันตามโครงสร้างทางสังคมในยุคนั้น ครั้นต่อมาถึงช่วงสมัยที่อังกฤษเข้ามาปกครอง จะเห็นการแบ่งแยกของสังคมตามเชื้อชาติ ซึ่งมีความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัด ในช่วงนี้อังกฤษไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสถาบันทางสังคมของชนพื้นเมือง แต่ละเชื้อชาติก็ยังคงรักษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง ครั้นถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 อังกฤษได้มอบเอกราชให้แก่มาเลเซียโดยสมบูรณ์และได้บัญญัติความหมายของคำว่า “มลายู” ไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการครองประเทศว่า มลายู หมายถึง บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม พูดมลายู และปฏิบัติตามวัฒนธรรมของมลายู และรัฐบาลมาเลเซียเรียกชาวมลายูว่า กลุ่มภูมิบุตร (Bumiputera)¹

ดังนั้นในช่วงแรกของการได้รับเอกราช คนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียก็ยังคงเป็นคนต่างด้าว ในทัศนะกฎหมายสัญชาติของมาเลเซีย เนื่องจากบุคคลเชื้อชาติไทดังกล่าวไม่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การมีสัญชาติมาเลเซียที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือบางรายมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ แต่ก็ไม่มีหลักฐานการเกิดหรือไม่ได้จดทะเบียนของสัญชาติภายใน 1 ปี ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด คนไทเหล่านี้จึงได้รับเพียงบัตรประจำตัวที่ทางการมาเลเซียออกให้ในฐานะคนบังคับสยาม (Simese Subject) ซึ่งรัฐบาลมาเลเซียถือเป็นคนต่างด้าว จึงไม่มีสิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเหมือนกับกลุ่มภูมิบุตร และบุคคลเชื้อชาติไทยกลุ่มนี้ก็ไม่ใช่คนไทยตามกฎหมายสัญชาติไทย เนื่องจากเกิดมาในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตาทวด ก่อนอังกฤษเข้ามาปกครองมลายู แต่อย่างไรก็ตามในระยะ 30 ปี ที่ผ่านมา มาเลเซียได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยยืดหยุ่นให้คนที่เกิดในมาเลเซียโดยมีบิดามารดาได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในมาเลเซียก่อนได้รับเอกราชก็ให้ขอสัญชาติเป็นมาเลเซียได้ ต่อมาคนไทยที่อาศัยอยู่ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้สัญชาติมาเลเซียทั้งหมด ในปัจจุบันคนไทยในประเทศมาเลเซีย

¹ พระครูสุวรรณวุฒิชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิภพทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือเรือเบาะ อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2544.

ได้เรียกตนเองว่า เป็นชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ซึ่งมีความหมายว่า เขาเป็นคนสัญชาติมาเลเซียแต่เชื้อสายไทย¹

จากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ในการเป็นพลเมืองของประเทศ ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเกิดความตระหนักในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม อันจะบ่งบอกถึงการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย กล่าวคือ

1. การเรียกร้องเอกราชร่วมกับชาวมลายู ก่อนที่สหพันธมลายูจะได้รับเอกราช 1 ปี บรรดาผู้นำมลายูซึ่งประกอบด้วยสุลต่านและรัฐมนตรีจากพรรคพันธมิตรหรือสหพรรค (Alliance) จำนวนหนึ่งเดินทางไปลอนดอน เพื่อเจรจาข้อตกลงเกี่ยวกับการให้เอกราชโดยขอให้ทางการอังกฤษตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ ในขณะที่พรรคพันธมิตรได้มอบบันทึกเกี่ยวกับแนวทางของรัฐธรรมนูญที่พวกเขาต้องการให้แก่รัฐบาลอังกฤษ โดยเฉพาะที่เป็นความต้องการของพรรคอัมโน (AMNO) ในปี พ.ศ. 2500 รัฐธรรมนูญฉบับร่างก็มีเนื้อหาไม่แตกต่างไปจากบันทึกของพรรคพันธมิตรเท่าใดนัก จนกระทั่งถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 สหพันธมลายูก็ได้รับเอกราช²

การได้รับเอกราชของสหพันธมลายู ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยก็เป็นคนกลุ่มหนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนพรรคพันธมิตรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสนับสนุนพรรคอัมโนซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำของพรรคพันธมิตร เนื่องจากขณะนั้นพรรคอัมโนมีคณูอับดุลเราะห์มานเป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งท่านเป็นชาวมลายูที่มีมารดาเป็นคนไทยและยังเป็นน้องชายของสุลต่านแห่งรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ในขณะนั้น และท่านเองก็ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรกของมาเลเซีย และมีความสนิทสนมกับคนไทในมาเลเซียเป็นอย่างมาก ซึ่งท่านเองจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร และผู้นำคนสำคัญของสหพันธมลายูที่มีเชื้อสายไทยได้ร่วม

¹ สมบูรณ์ จันทร์เดิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิกุลทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือเรือเบาะ อำเภอดุสิต รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2544.

² อ่วม รัตนประทุม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 144 บ้านปลายละไม ตำบลทุ่งควาย อำเภอบึงคัง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

เรียกร่องเอกราชในครั้งนั้นก็คือ พระนิโครธธรรมราชา ซึ่งท่านได้เป็นตัวแทนของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทได้ร่วมเรียกร่องเอกราชอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ร่วมกับผู้นำเชื้อสายมลายูมาโดยตลอด¹

พระนิโครธธรรมราชา เกิดเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2431 ที่หมู่บ้านปลักค้ำ (หรือหมู่บ้านช้างแดง) ตำบลเตอกายคีรี อำเภอปาดังเคอร์ป รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ประเทศมลายู (มาเลเซียในปัจจุบัน) เดิมชื่อหุม บิดาชื่อ นายบุญแก้ว มารดาชื่อ บุญทอง นามสกุลสุวรรณรัตน์ ท่านเป็นคนสัญชาติมลายู เชื้อสายไท เมื่ออายุได้ 13 ปี บิดานำไปฝากไว้กับพระอาจารย์อ่อน วัดปลักค้ำ อยู่มาไม่นานท่านอาจารย์อ่อนอาพาธต้องลาสิกขาบท ได้มีศิษย์ของท่านอาจารย์อ่อน ชื่อพระขวัญได้นำไปฝากไว้กับท่านอาจารย์คงทอง วัดบ้านทุ่ง ได้เรียนสวดมนต์เจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน และพระปาฏิโมกข์ เมื่ออายุ 17 ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณรในสำนักของท่านอาจารย์ วัดปลักค้ำ บวชได้ 1 พรรษา ก็ลาสิกขาบทไปช่วยบิดามารดาทำนา ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ ครั้นเมื่ออายุได้ 20 ปี บริบูรณ์ ก็ได้อุปสมบท ณ อุทกเขปสีมาวัดปลักค้ำ มีท่านพระครูวิสุทธิศีลญาณ สีมณี (ช่วย) วัดปลายละไม เจ้าคณะรัฐไทรบุรีเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ฉายาว่า เขยขมณี เมื่อบวชแล้วได้จำพรรษาอยู่ที่วัดลำปำ เรียนพระธรรมวินัย พระปาฏิโมกข์แปล ในสำนักเรียนของท่านอาจารย์เปลี่ยน วัดลำปำนั่นเอง ได้ความรู้พอสมควร และเป็นช่างไม้และช่างก่อสร้างด้วย ในพรรษาที่ 2 ได้ย้ายมาอยู่ที่วัดปลักค้ำ ได้ทำการก่อสร้างปฏิสังขรณ์เสนาสนะขึ้นหลายอย่างซึ่งเป็นที่ยินดีของญาติโยม ตลอดถึงชาวบ้านทั่วไป เมื่อถึงพรรษาที่ 5 ปี พ.ศ. 2454 ได้รับตำแหน่งหน้าที่เป็นเจ้าอาวาสวัดปลักค้ำ ในปี พ.ศ. 2467 ได้รับตำแหน่งเป็นพระวินัยธรและในปี พ.ศ. 2475 ได้รับตำแหน่งเป็นพระธรรมธร ตามคำสั่งของเจ้าคณะรัฐคือ พระครูวิสุทธิศีลญาณ สีมณี วัดปลายละไม²

ในปี พ.ศ. 2481 ได้ตำแหน่งหน้าที่เป็นพระครูประทวน ตำแหน่งพระอุปัชฌาย์และตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะรัฐไทรบุรี (เกะห์) เมื่อท่านพระครูเจริญสมณธรรม อบรมบ่มนิสัยได้ดี มีเมตตา ปราณี ประสิทธิ์พุทธมนต์ ช่วยระงับทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนทั่วไปเป็นที่ปรากฏแก่คนทั้งปวง ในที่สุดน้ำลายกลายเป็นยาแก้ถึงจิตใจของชาวมาเลเซีย ชาวเมืองมาเลเซียจึงได้ขนานนามว่า “ออจิ” แปลว่า พ่อท่านลินดำ เป็นขวัญใจของคนทั่วไป และในปี พ.ศ. 2485 ได้รับ

¹ พระช่วง ชูติโล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดเทพมุนุม ตำบลเตอกายคีรี อำเภอปาดังเคอร์ป รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² พระธรรมโกศาจารย์. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพท่านเจ้าคุณพระนิโครธธรรมราชา. 2511. หน้า ก-ช.

ตำแหน่งหน้าที่เป็นพระครูนิโครธมาโนชชะธาตา เจ้าคณะรัฐไทรบุรี (เกะห์) และในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งบวชได้พรรษาที่ 43 ท่านได้รับพระราชทานสัญญาบัตรโดยคนภู บัณฑิตาร์ เค. จี. เอ็มจี. เค. บี. อี. อิบนี อัลมาโฮม ศรีสุตตัน อับดุลฮามิด อาลิมซาร์ สุตตันแห่งรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และอาณาจักรทั้งหลายสถาปนาสมณศักดิ์พระครูนิโครธธรรมธาตา (ซุม เซยุมณี) เป็นพระนิโครธ-มาโนชชะธาตา วัดปลักกล้า เป็นเจ้าคณะรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และขอให้ดำเนินกิจธุระพระพุทธศาสนาในรัฐเกะห์ โดยสวัสดิภาพเทอญ ณ วังอานะบูเก็ด อาลอร์สตาร์ วันที่ 14 เดือน รัชบ 1369 ตรงกับวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 และต่อมาในปี พ.ศ. 2495 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรพักศจากสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้พระนิโครธมาโนชชะธาตา วัดเทพซุมมูรัฐไทรบุรี เป็นพระนิโครธธรรมธาตา เกรวุคิคุณาภิวัฒน์ รัฐไทรบุรี สังฆปาโมกข์ ขอพระคุณจงรับพระธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในอารามโดยสมควร จงเจริญสวัสดิสุขในพระพุทธศาสนา เทอญ ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2505 เป็นปีที่ 17 ในรัชกาลปัจจุบัน และท่านได้มรณะด้วยโรคโลหิตกำเริบ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2509 ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 12 ปีมะเมีย เวลา 23.30 ที่วัดเทพซุมมู ตำบลเตอกายตีรี อำเภอลาดิงเคอร์ป รัฐไทรบุรี (เกะห์) ประเทศมาเลเซีย รวมอายุได้ 80 ปี¹

2. การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับชาวมลายูเชื้อชาติอื่นที่เป็นพลเมืองของประเทศชาวมลายูเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียถือได้ว่า เป็นกลุ่มพลเมืองของประเทศที่รักความสงบตั้งแต่สหพันธรัฐมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ. 2500 ชาวมลายูเชื้อสายไทยไม่เคยสร้างความเคียดแค้นหรือปฏิบัติในสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อชาวมลายูเชื้อชาติอื่นหรือความมั่นคงของประเทศ และได้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการไม่นำเอาประเด็นที่อ่อนไหวต่อสิทธิในกฎหมายเชื้อชาติมาถกเถียงอันจะทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มชนภายในชาติ ซึ่งได้แก่การเป็นพลเมืองของประเทศ ภาษาแห่งชาติ ผลประโยชน์อันชอบธรรมของชุมชนหรือเชื้อชาติและพระราชอำนาจพิเศษของประมุข² หรือหากมีสิ่งใดขัดข้องหรือไม่ได้รับความสะดวกเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกับชาวมลายูเชื้อชาติอื่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ก็จะใช้วิธีการเจรจาแบบประนีประนอม นอก

¹ แหล่งเดิม. หน้า ๗.

² การ์นต์ ขุนแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายค่านวม นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลลาดิงเคอร์เบา อำเภอลาดิง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

จากนั้นแล้วพฤติกรรมของการทำงานก็จะมีความขยันหมั่นเพียรและถือเอาความซื่อสัตย์เป็นสำคัญ พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางจากชาวมาเลเซียเชื้อชาติอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวมาเลเซียเชื้อสายมลายูและชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน¹

การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับหลักธรรมในพุทธศาสนาทั้งทางด้านประเพณี พิธีกรรม แนวทางของการปฏิบัติที่มีต่อกันในสังคม พระสงฆ์และวัดยังคงเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจกลุ่มคน ดังนั้นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย จึงมีการปฏิบัติติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง มีประเด็นที่สำคัญกล่าวคือ

1. การสร้างวัดไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า พื้นที่อันเป็นที่ตั้งของชุมชนหรือหมู่บ้านของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทก็จะมีการสร้างวัดขึ้นในหมู่บ้านอยู่เสมอ หากเดินทางเข้าหมู่บ้านของคนไทไม่ว่าจะตั้งอยู่ในที่ราบหรือที่ราบเชิงเขา ก็มักจะมองเห็นช่อฟ้า ใบระกา และหลังคาพระอุโบสถมาแต่ไกลเสมอ และชาวมาเลเซียเชื้อสายไทก็มักจะเรียกชื่อวัดของตนเองโดยทั่วไปว่าวัดไท (Wat Thai) แต่จะเรียกอย่างเป็นทางการว่า วัดพุทธไท (The Buddhist Temple) เนื่องจากประเทศมาเลเซียจะมีลักษณะเป็นพหุสังคม ดังนั้นชาวมาเลเซียที่เป็นพุทธศาสนิกชนจึงมีอยู่หลายเชื้อชาติ เช่น จีน พม่า และศรีลังกา เป็นต้น วัดที่สร้างขึ้นจึงมีทั้งที่เป็นวัดพุทธของคนไท วัดพุทธของคนจีน วัดพุทธของคนพม่า และวัดพุทธของคนศรีลังกา จากพุทธศาสนิกชนของชาวมาเลเซียที่มาจากต่างเชื้อชาติ จึงเคยเกิดกรณีพิพาทของพุทธศาสนิกชนระหว่างเชื้อชาติเกี่ยวกับการเข้าไปบริหารจัดการกิจกรรมของวัดหรือเข้าไปบริหารจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในวัด ดังตัวอย่างกรณีต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ข้อพิพาทเรื่องที่ดินกันเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถระหว่างชาวมาเลเซียเชื้อสายไทและจีนกับชาวมาเลเซียเชื้อสายลังกาที่วัดโพธิาราม รัฐปะระ กล่าวคือ วัดโพธิารามหรือวัดอัสสัมกุมบัง ตั้งอยู่ที่ถนน 19-เอ ตำบลอัสสัมกุมบัง อำเภอไทปิง รัฐปะระ ผู้ริเริ่มก่อสร้างวัดนี้คือ นายแก้วสู กับ นางจิด ซึ่งเป็นสามีภรรยา กัน เดิมอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย นายแก้วสูเป็นคนเชื้อชาติจีน สัญชาติอังกฤษ แต่ได้ไปทำเหมืองแร่อยู่ที่จังหวัดภูเก็ต ได้สมรสกับนางจิดเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย การทำเหมืองแร่ไม่ได้ผลดี นายแก้วสูกับนางจิดจึงได้ออกจากภูเก็ต

¹ นุ้ย พรหมภักดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์ไปิะเกียง ตำบลกิดเกอลวง อำเภอเบอสุต รัฐครังงาญ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2544.

มาสืบหาญาติทางประเทศมลายู (มาเลเซีย) เมื่อได้พบกับญาติซึ่งเป็นคนจีนด้วยกันแล้วก็ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือให้ได้ทำเหมืองแร่ที่อำเภอไทป์ง รัฐเประ และการทำเหมืองแร่ได้รับผลดี สามีภรรยาคนนี้ก็จึงปรารภกันว่า “การที่เราทำมาหากินมั่งคั่งสมบูรณ์ขึ้นนี้ ชะรอยว่าเป็นเพราะบุญกุศลที่เราทั้งสองเคยกระทำไว้ เพราะฉะนั้นเราควรสร้างวัดขึ้นสักวัดหนึ่งก็จะดี” และวัดไทในอำเภอไทป์ง รัฐเประก็ยังมี เมื่อตกลงกันแล้วก็ได้ปรึกษากันจะขอที่ดินจากรัฐบาลมาลายา ตรงที่ตนขอสัมปทานทำเหมืองแร่อยู่ขณะนั้น เพราะเห็นว่าไม่ไกลไม่ไกลจากตลาดเกินไปทั้งเป็นที่ขุดแร่แล้วด้วยปัญหาที่ตามมาก็คือจะนิมนต์พระที่ไหนมาอยู่เพราะในขณะนั้นประเทศมาลายามีพระสงฆ์ไม่มากนัก

ปี พ.ศ. 2428 บังเอิญได้มีพระสงฆ์ไทยสองรูป คือพระภิกษุเลื่อนกับพระภิกษุชัย ซึ่งได้เดินทางไปเรียนภาษาที่ประเทศลังกา ได้เดินทางกลับประเทศไทย และได้แวะเยี่ยมญาติที่รัฐเประ คือ นายแก้วผู้กับนางจิดเพราะเป็นชาวภูเก็ตด้วยกัน เมื่อพระภิกษุทั้งสองรูปได้ฟังคำปรารภจากนายแก้วผู้กับนางจิดว่าจะก่อสร้างวัดขึ้นในรัฐเประ และขอนิมนต์ให้ท่านทั้งสองรูปอยู่ประจำที่วัดนั้น ท่านทั้งสองก็ยินดีรับนิมนต์อยู่ตามความปรารถนาของนายแก้วผู้กับนางจิด ในปีนั้นเองทั้งสองสามีภรรยาพร้อมกับผู้มีศรัทธาอื่น ๆ ทั้งชาวจีนและชาวไทยได้ช่วยกันสร้างสำนักสงฆ์ขึ้น โดยมีพระภิกษุเลื่อนเป็นเจ้าอาวาสปกครองพระสงฆ์รูปแรก มีพระภิกษุชัยเป็นรองเจ้าอาวาสและชาวบ้านได้เรียกวัดนี้ว่า วัดอัสสัมกุมบัง (แปลเป็นภาษาไทยว่า วัดหนองส้ม) พระเลื่อนกับพระชัยเป็นผู้มีเมตตาจิตโอบอ้อมอารีและมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส จึงทำให้ชาวจีน ชาวไทย ชาวลังกา ชาวพม่า ตลอดจนชาติอื่น ๆ นับถือเป็นอันมาก ต่อมาพระเลื่อนซึ่งเป็นเจ้าอาวาสอาพาธด้วยโรคไข้ในท้อง (วัณโรค) นายแพทย์ได้แนะนำให้ท่านลาสิกขาบทและพระชัยก็ได้เป็นเจ้าอาวาสแทน แต่เนื่องด้วยพระเลื่อนและพระชัยเคยให้สัตยาบันไว้ตั้งแต่ยังหนุ่มว่า ถ้าอยู่เป็นพระก็จะได้อยู่ด้วยกันและถ้าต้องลาสิกขาบทจากพระก็ต้องลาสิกขาบทพร้อมกัน ฉะนั้นเมื่อพระเลื่อนได้ลาสิกขาบทแล้วไม่นานพระชัยก็ได้มอบวัดให้พระคิสโร ซึ่งเป็นพระลูกศิษย์ของท่านเป็นเจ้าอาวาส

ในสมัยที่พระคิสโรเป็นเจ้าอาวาสได้ก่อสร้างเสนาสนะหลายอย่าง เช่น โรงครัว โรงธรรมศาลา และกุฏิพำนักของสงฆ์ แต่ยังคงขาดพระอุโบสถเมื่อมีชาวไทยพุทธหรือจีนจะอุปสมบทก็จะต้องนำไปอุปสมบทที่วัดอื่นที่มีอุโบสถและพัทธสีมาที่ไกลออกไป ดังนั้นท่านเจ้าอาวาสกับคณะกรรมการวัด ตลอดจนทายกทายิกาและผู้มีศรัทธาทั้งหลาย มีพระคิสโรเจ้าอาวาส เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ นายเบ็งห้อง เป็นประธานฝ่ายฆราวาส จึงได้ตกลงทำการก่อสร้างพระอุโบสถขึ้น เมื่อได้ทำการก่อสร้างเสร็จแล้วก็ได้มอบให้นายเบ็งห้อง ทำหนังสือขอวิสุงคามสีมาจากการ เพื่อฝังลูกนิมิตอุโบสถให้ถูกต้องตามพระวินัย สำหรับพระสงฆ์ประกอบสังฆกรรมต่าง ๆ ต่อมา นายเบ็งห้องก็ได้ทำหนังสือเสนอขอวิสุงคามสีมาในปี พ.ศ. 2446 ซึ่งได้รับอนุญาตจากท่าน

อาร์ ยี วัดสัน ข้าหลวงประจำรัฐประะ อนุญาตให้เป็นวิสุตคามสีมาตามความประสงค์ และคณะสงฆ์ในประเทศไทยได้แต่งตั้งพระคิสุสโรให้เป็นพระอุปฌาย์ และในระยะต่อมาได้มีพระสงฆ์มาอยู่จำพรรษาที่วัดนี้หลายรูป และได้ตั้งชื่อวัดนี้อย่างเป็นทางการว่า วัดโพธิ์ลังการาม เนื่องจากเมื่อแรกเริ่มการสร้างวัด พระเถื่อนและพระชัชได้นำดินโพธิ์จากประเทศลังกามาปลูกไว้ เมื่อวัดมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาหลายรูป และมีพุทธบริษัทเข้าไปบำเพ็ญบุญมากขึ้น พวกชาวลังกาก็ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวัดนี้ คือ เมื่อ พ.ศ. 2492 ชาวลังกาได้ขอเข้าไปสร้างฐานรอบคันโพธิ์ที่พระภิกษุเถื่อนและพระภิกษุชัชนำมาจากลังกาและได้มาปลูกไว้ที่วัดแห่งนี้ และชาวลังกาได้จารึกเป็นภาษาลังกาหรือสิงห์ไว้เป็นหลักฐาน นอกจากนั้นยังได้สร้างพระพุทธรูปแบบลังกาไว้ในโรงสวดมนต์ไหว้พระของคนด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการวางแผนอันแยบยลบางอย่างไว้กับวัดแห่งนี้ และนอกจากนี้แล้วชาวลังกาซึ่งนายยิสปุซึ่งมีภรรยาเป็นคนไทชื่อนางลิ้วได้นำพระลังการูปหนึ่งมาฝากให้อยู่ด้วยชื่อพระอนนุทะ ครั้นพระคิสุสโรเจ้าอาวาสถึงแก่มรณภาพแล้ว ทางคณะสงฆ์ได้จัดการทำพิธีฌาปนากิจศพของท่าน และได้เลือกพระชัช ฐมมทสุตีเป็นเจ้าอาวาสสืบต่อจากท่านคิสุสโร จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นและสงบลง เพราะญี่ปุ่นยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข และอังกฤษได้กลับมากปกครองประเทศมาลายาต่อไป เมื่ออังกฤษกลับมาก็มีเรื่องยุ่งเหยิงทางการเมืองเกิดขึ้น ด้วยพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาได้เข้ามาชักจูงคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ซึ่งมีอยู่หลายเชื้อชาติก่อความไม่สงบเกิดขึ้น อังกฤษมีความจำเป็นต้องส่งทหารจากเมืองขึ้นของตนให้เข้ามาช่วยทำการปราบปรามด้วย ในจำนวนเหล่านี้ก็มีทหารชาวลังกา (ซีลอน) ถูกส่งมาด้วยและทหารลังกาที่ส่งมาในประเทศมาลายา ได้ถูกส่งเข้ามาประจำที่เมืองไทปิงเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยเวลานั้นเจ้าอาวาสวัดนี้ค่อนข้างชราภาพและอาพาธด้วยโรคร้ายแรง คือเป็นวัณโรค ดังนั้นคณะชาวลังกามีพระอนนุทะเป็นหัวหน้าด้วยมีชาวพุทธลังกาที่เป็นพ่อค้า ข้าราชการและทหารช่วยกันสนับสนุน ได้ทำหนังสือร้องขอต่อรัฐบาลอังกฤษในประเทศมาลายา เพื่อขอปกครองและมีสิทธิเหนือวัดโพธิ์ลังกา รัฐบาลอังกฤษพึงเหตุผลฝ่ายพวกลังกาข้างเดียว ก็จะรับพิจารณาอนุมัติให้ตามที่ร้องขอไป แต่บังเอิญมีพระสงฆ์ไทยรูปหนึ่ง ชื่อพระปลัดวิจารณ์เป็นผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาดและอายุพรรษาพอที่จะปกครองวัดได้ พระชัช ฐมมทสุตีพร้อมด้วยพุทธบริษัทไทจีนได้มอบวัดนี้ให้พระปลัดวิจารณ์ปกครองเป็นเจ้าอาวาส ต่อไป

เมื่อพระปลัดวิจารณ์ได้เป็นเจ้าอาวาสได้ติดต่อกับคนไทคนจีนที่เคยมาทำบุญไหว้พระแล้วบอกเรื่องให้ทราบ ว่า ชาวลังกาได้มีหนังสือร้องขอไปยังรัฐบาล เพื่อขอปกครองกรรมสิทธิ์วัดตลอดที่คืนด้วย โดยอ้างเหตุผลว่า พระชัช ฐมมทสุตี เจ้าอาวาสเป็นผู้ไร้ความสามารถและเป็นวัณโรคอันเป็นโรคร้ายแรงละเข้าขั้นอันตราย แต่บัดนี้เองตัวท่านเองได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าอาวาสแทนแล้ว ก็จำเป็นต้องพูดกันกับพระลังกาเกี่ยวกับเรื่องวัดนี้ต่อไป นับว่าเป็นโชคดีของท่านและ

ของวัดนี้อยู่ คือบังเอิญมีผู้หญิงท่านหนึ่งชื่อคุณนายขจร ซึ่งเป็นคนไทยได้สามีฝรั่งคุณขจรท่านเป็นบุตรบุญธรรมของคุณเงาะมีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองไทย ซึ่งคุณเงาะเคยเป็นผู้อุปการะท่านปลัดวิจารณ์มาก่อน โดยคุณนายขจรนั้นตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ไทปิง รัฐเประ เมื่อคุณนายขจรทราบเรื่องก็รับปากว่าจะนำเรื่องนี้ไปปรึกษากับสามีของท่าน ซึ่งทำงานอยู่ที่ว่าการอำเภอไทปิงและสามีของคุณนายขจรได้ชี้แจงเรื่องราวทั้งหมดให้คณะกรรมการอำเภอทราบโดยตลอดว่า วัดโพธิ์ลังการามนี้เป็นวัดของชาวพุทธไทยมาตั้งแต่ต้น จะยกวัดนี้ให้ชาวพุทธลังกาไม่ได้ ต้องตกลงกับชาวพุทธคนไทยเสียก่อน และท่านปลัดวิจารณ์ก็ได้ทำหนังสือเสนอไปให้ท่านกงสุลไทยประจำเมืองปีนังให้รับทราบด้วย กงสุลไทยในสมัยนั้นก็คือ นายใจ สุวรรณทัต ท่านกงสุลไทยเมื่อได้รับทราบเรื่องนี้แล้ว ท่านก็ได้ทำความเข้าใจกับรัฐบาลอังกฤษจนเป็นที่เรียบร้อยและเข้าใจกันดี

พระปลัดวิจารณ์ได้เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดโพธิ์ลังการามมาหลายปีและได้ทำการปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด ซึ่งได้แก่ พระอุโบสถ และกุฏิพระสงฆ์ ต่อมาพระปลัดวิจารณ์ได้ลาสิกขาบทและได้ขอความช่วยเหลือจากคณะสงฆ์ไทยให้ดูแลและจัดการปกครองวัดสืบไป ต่อมาวัดแห่งนี้ก็ได้มีเจ้าอาวาสเข้ามาปกครองดูแลวัดอีกหลายรูป จนถึงปี พ.ศ. 2498 พระใบฎีกาอินทร์ จิตเปโม ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส ท่านได้เอาใจใส่บูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุทุกค้ำนให้มีความเจริญขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะท่านได้ริ่ศาลาการเปรียญหลังเก่าที่ชำรุดมากแล้วพร้อมกับโรงครัวซึ่งติดกันอยู่ ทำการก่อสร้างใหม่ สิ้นค่าก่อสร้าง 34,500 เหรียญมาเลเซีย เงินจำนวนนี้ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาลไทยจำนวน 50,000 บาท คิดเป็นเงินมาเลเซียประมาณ 7,000 เหรียญรวมอยู่ด้วย และได้เปลี่ยนชื่อวัดโพธิ์ลังการามเป็นวัดโพธิ์ธาราม และตั้งแต่วัดโพธิ์ธารามได้ก่อตั้งขึ้นมาจนถึงท่านพระครูวิจิตรโพธิคุณ วัดโพธิ์ธาราม มีเจ้าอาวาสติดต่อกันมาจำนวน 10 รูป คือ

1. พระภิกษุเถื่อน
2. พระภิกษุชัย
3. พระคิสุตโรภิกขุ
4. พระชัย ฆมมทสุตี
5. พระปลัดวิจารณ์
6. พระบุญชู ฆมมวโธ
7. พระสุวรรณ องคสุวรรณโณ
8. พระสมุห์ภิกษุ โย ฆมมคุดโต
9. พระครูวิจิตรโพธิคุณ (พระใบฎีกาอินทร์ จิตเปโม)
10. พระครูธรรมบาลเพิ่ม อริยวงโส

แต่ครั้งถึงปี พ.ศ. 2527 ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับวัดนี้ระหว่างชาวพุทธไทยกับชาวพุทธลังกาได้เกิดขึ้นอีก คือ ชาวพุทธลังกาได้มีหนังสือยื่นต่อเจ้าอาวาสวัดโพธิยารามความว่า สถานที่สร้างพระอุโบสถในปัจจุบันนี้เป็นที่ดินของชาวพุทธลังกา ชาวพุทธไทยได้ขอยืมมาใช้สร้างเป็นพระอุโบสถมานานแล้ว ต้องการขอคืนสถานที่แห่งนั้น กรณีดังกล่าวถ้าอ้างถึงหลักพระวินัยแล้วการสร้างพระอุโบสถและการฝังลูกนิมิตไว้ในสถานที่ใด สถานที่นั้นก็ถือว่าเป็นสถานที่ที่มีสิทธิขาดแก่พระสงฆ์แล้วเพราะก่อนจะลงมือฝังลูกนิมิตนั้น ต้องขออนุญาตวิสุงคามสีมาจากผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐหรือประเทศนั้นจนได้รับอนุญาตก่อนแล้วจึงทำพิธีฝังลูกนิมิตได้ และเมื่อชาวพุทธไทยได้ขออนุญาตวิสุงคามสีมาจากรัฐบาลของประเทศนี้ จนได้รับอนุญาตและได้ทำพิธีฝังลูกนิมิตในสถานที่นั้นมานานแล้ว ก็ถือว่าสถานที่นั้นเป็นสถานที่ของคณะสงฆ์ไทยโดยสมบูรณ์ตามพระวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ผู้หนึ่งผู้ใดจะมาได้แย้งเพื่อขอถือสิทธิไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามเรื่องก็ได้เงียบไปและวัดโพธิยารามแห่งนี้เคยมีพระสงฆ์ชาวพม่ามาอยู่ประจำด้วยเหมือนกัน และชาวพุทธพม่าได้สร้างกุฏิถวายพระสงฆ์พม่าอยู่ภายในวัด แต่เมื่อพระสงฆ์พม่าไม่อยู่ประจำต่อไปชาวพุทธพม่าก็ได้มอบเสนาสนะเหล่านั้นแก่เจ้าอาวาสทั้งหมด ไม่เคยเข้ามาเกี่ยวข้องและอ้างสิทธิใด ๆ อีกเลย¹ และเมื่อพระครูวิจิตรโพธิคุณ (พระใบฎีกาอินทร์ จิตเปโม) ถึงแก่มรณภาพ ท่านพระครูอภิบาลเพิ่ม อริยวสุโส ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสจนถึงปัจจุบัน

กรณีที่ 2 ข้อพิพาทเรื่องการบริหารจัดการผลประโยชน์เกี่ยวกับรายได้ของวัดจากผู้ไปทำบุญเพื่อนมัสการหลวงพ่อบุญ “พระพุทธรชัยมงคล” ที่วัดไชยมงคลาราม รัฐปีนัง² กล่าวคือ วัดไชยมงคลาราม ตั้งอยู่เลขที่ 17 ถนนเบอร์มาเลน รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย วัดแห่งนี้ได้ก่อตั้งขึ้นเป็นวัดพุทธไทย เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2388 ซึ่งมีผู้ลงนามในโฉนดที่ดินเพื่อให้ ประชากรชาวไทยในสมัยนั้นสร้างเป็นวัดในพระพุทธศาสนาขึ้น คือ มร. คับเบ็ลยู. ไอ. บัคเตอร์วีร์ ผู้สำเร็จราชการโพ้นทะเลของบริเตนใหญ่ใน พระนามาภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระบรมราชินีนาถแห่งสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์ โดยผู้สำเร็จราชการได้สั่งให้ มร. แอล. การ์ลิง ข้าหลวงประจำรัฐปีนังเป็นผู้แทนทำพิธีมอบที่ดินแปลงนี้ให้ มีเนื้อที่ประมาณ

¹ วิจารย์ กระกรวิทย์ “ประวัติวัดโพธิยาราม,” ใน อนุสรณ์งานฉลองที่พัทสงฆ์และภูมิเจ้าอาวาส วัดโพธิยาราม อัสสัมภุมบัง ไทยิง มาเลเซีย. พ.ศ. 2527. หน้า 1 – 14.

² กรณีของวัดไชยมงคลาราม รัฐปีนัง ถึงแม้จะไม่เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียตามคำนิยามศัพท์เฉพาะที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 แต่ยกมาให้เป็นตัวอย่างถึงกรณีพิพาทของพุทธศาสนิกชนระหว่างเชื้อชาติในประเทศมาเลเซีย.

4 ตารางลอร்தอง 40 ตารางจุมปีส กับ 3 ตารางฟุคครั้ง หรือเท่ากับ 5 เอเคอร์ กับ 48 เบ็็ก มีเจ้าอาวาสสืบต่อกันมาจำนวน 12 รูป คือ

1. พระกวค
2. พระทอง
3. พระจันทร
4. พระแก้ว
5. พระนั้ม
6. พระน่วม
7. พระเฮ็ง
8. พระพุ่ม
9. พระชุ่ม
10. พระเลื่อน
11. พระบุญช่วย
12. พระวิเทศธรรมนาถ (หลวงพ่อดัง เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะรัฐป็นังในปัจจุบัน)

ปัจจุบัน)

พระวิเทศธรรมนาถหรือหลวงพ่อดังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดไชยมังคลารามเมื่อปี พ.ศ. 2491 ซึ่งขณะนั้นวัดอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมเป็นอย่างมาก ท่านได้เริ่มบูรณะพระอุโบสถซึ่งสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2443 ในปี พ.ศ. 2491 ท่านก็ได้สร้างพระพุทธรชัยมงคล พระเจดีย์ ศาลาการเปรียญ ศาลท้าวมหาพรม วิหารน้อยเจ้าแม่กวนอิม อนุสาวรีย์หลวงพ่อกวคซึ่งเป็นปฐมอดีตเจ้าอาวาส รูปหล่อหลวงปู่ทวดและสิ่งอื่น ๆ อีกมาก และวัดแห่งนี้เป็นที่เลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนทุกชาติทุกภาษา ในแต่ละวันจะมีผู้คนไปนมัสการพระพุทธรชัยมงคลนับพันคน¹ ผลประโยชน์ของวัดที่เกิดขึ้นจึงมีมากพอสมควร ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายพม่าอ้างหลวงพ่อดัง “พระพุทธรชัยมงคล” ซึ่งเป็นพระนอนขนาดใหญ่ได้สร้างขึ้นในป่าช้าเดิมซึ่งเป็นที่ดินของวัดพม่าจึงเห็นสมควรได้รับส่วนแบ่งของผลประโยชน์ด้วย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีความต่อเนื่องกันมาหลายปีครันถึงประมาณปี พ.ศ. 2535 ศาลสถิตย์ยุติธรรมของมาเลเซียได้ตัดสินให้มีคณะกรรมการ

¹ พระครูปลัดธำรงค์ศักดิ์ มโนจันทร์ “ชีวิตและงานพระวิเทศธรรมนาถ,” ใน นันทิยวัดไชยมังคลาราม, พ.ศ. 2523, หน้า 4 – 23.

ร่วมจากพุทธศาสนิกชนทั้งของวัดไชยมังคลารามและของวัดพม่าจัดแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกันตามความเหมาะสม¹

จากการรวบรวมรายชื่อวัดไทในประเทศมาเลเซียของสำนักงานเลขานุการเจ้าคณะรัฐเกะห์ - ปะลิส วัดบุญญาราม ตำบลปาดังเซรา อำเภอคูบังปาตู รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย² เอกสารการรวบรวมรายชื่อวัดไทยในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียของศูนย์ส่งเสริมพุทธศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรมไทย พระวิเชียรโมลี (แฉล้ม เขมปญโญ) วัดชัยมงคล จังหวัดสงขลา³ และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัยระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2544 พบว่าในรัฐคอนเหนือของประเทศมาเลเซียมีวัดพุทธไทยอยู่ทั้งหมด 81 วัด⁴ ซึ่งประกอบด้วยวัดพุทธไทยที่ตั้งอยู่ในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) 42 วัด ในรัฐปะลิส 5 วัด ในรัฐเประ 8 วัด ในรัฐกลันตัน 25 วัด และในรัฐตรังกานู 2 วัด ดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

¹ นายเนบ ราชฎร์เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายคำนวม นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นคัง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะรัฐเกะห์ - ปะลิส. รายชื่อวัดพุทธไทยในประเทศมาเลเซีย. พ.ศ. 2541. หน้า 11.

³ ศูนย์ส่งเสริมพุทธศาสนา ภาษา ศิลป วัฒนธรรมไทย พระวิเชียรโมลี (แฉล้ม เขมปญโญ) วัดชัยมงคล จังหวัดสงขลา. วัดไทยในรัฐกลันตัน มาเลเซีย. พ.ศ. 2542. หน้า 93.

⁴ การนับจำนวนวัดจะนับรวมกับที่เป็นสำนักสงฆ์ ด้วย โดยอนุโลมใช้การแบ่งประเภทของวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตราที่ 31 ได้แบ่งวัดออกเป็น 2 อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ซึ่งในรัฐคอนเหนือของประเทศมาเลเซีย วัดก็มีลักษณะดังกล่าวเช่นกัน

ตาราง 23 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ตำบล / เขต อำเภอ และเจ้าอาวาส

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
1	วัดสโมสรราชานุประดิษฐ์ (วัดบากร์บาตา)	บาร์กาบาตา	โกดาร์สตาร์	พระอาจารย์ผวน
2	วัดนิโครธาราม (วัดคาโล๊ะวันย๊ะ)	คาโล๊ะวันย๊ะ	โกดาร์สตาร์	พระสังฆรักษ์ลาภ
3	วัดราษฎร์ประดิษฐ์	บุกิต ปีนัง เคปาลา เบตัส	โกดาร์สตาร์	ว่าง
4	วัดบุญญาราม	อะห์	กูบังปาสุ	พระราชสุทธิคุณ
5	สำนักสงฆ์เกาะแดง	อะห์	กูบังปาสุ	ว่าง
6	สำนักสงฆ์ควนน้อย	อะห์	กูบังปาสุ	ว่าง
7	วัดจิตราราม	จิตรา	กูบังปาสุ	พระครูพิศาลธรรมนิเทศ
8	สำนักสงฆ์ศิรินิคมวนาราม	สุสบา	กูบังปาสุ	พระเพชร เขมาภิรโต
9	วัดสุทธิประดิษฐาราม (วัดปลายละไม)	ปาดังเกอร์เบา	เป็นดั่ง	พระครูวิสุทธิประชา- นุศาสตร์
10	วัดโพธิเจติยาราม(วัดทุ่งควาย)	ปาดังเกอร์เบา	เป็นดั่ง	พระครูโพธิเจติยานุรักษ์
11	วัดถ้ำป่า	รัมไบ	เป็นดั่ง	พระครูโสภณกิจจาทร
12	วัดควนรัตนาราม (วัดขนุน / เบอร์หลาด)	รัมไบ	เป็นดั่ง	พระครูปลัดประพันธ์
13	วัดเวฬุวัน (วัดบ้านแสด)	รัมไบ	เป็นดั่ง	ว่าง
14	วัดท่านาหฺรา	รัมไบ	เป็นดั่ง	ว่าง
15	วัดสุนทรประชาราม (วัดทุ่งพรุ)	รัมไบ	เป็นดั่ง	พระครูใบฎีกาเจียง
16	วัดถ้ำศิรีวงศ์ (วัดปาดังปูลิงห์)	ปาดังปูลิงห์	เป็นดั่ง	พระปลัดประพัฒน์ สุชาโต
17	วัดเทพสุวรรณาราม (วัดปาดังแปลง)	ปาดังแปลง	เป็นดั่ง	พระครูสุวรรณธรรม พิทักษ์

ตาราง 23 (ต่อ)

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
18	วัดเทพบดินจิต (วัดไม้สน)	อะเขย์ปุเต๊ะ	ปาดัง	พระนิโครชธรรมชาดา
19	สำนักสงฆ์รัชคีรี (สำนักสงฆ์หัวควน)	กายาปุเต๊ะ	ปาดัง	พระครูสมุห์จำเรียง จนฺทโน
20	วัดธรรมศิริวนาราม (วัดกอหรา)	เยอเนอรี	เซะ	พระนุกูล จารุณฺโณ
21	วัดกาไหล	เยอเนอรี	เซะ	ว่าง
22	วัดไทยเจริญ (วัดบางเหยียบ)	เดอลอย	เซะ	ว่าง
23	วัดจงเจริญสุทธาวาส (วัดกำแพงง)	เซะ	เซะ	พระพร้อม อุปสนฺโน
24	วัดเตราะปาดัง	เซะ	เซะ	พระเนื่อม อาวุธฺมโม
25	วัดจันทร์หอม	ชอก	เซะ	พระเขียน สุเมธาโส
26	วัดคูโคย	ชอก	เซะ	พระแนม
27	วัดเทพขุมนุม (วัดนาข่า)	เดอกายคีรี	ปาดังเตอรัป	พระปลัดช่วง ฐิตฺมโม
28	วัดถ้ำเคียน	เดอกายคีรี	ปาดังเตอรัป	พระบุญชู สิริภทฺโท
29	สำนักสงฆ์คลองกาบ	เดอกายคีรี	ปาดังเตอรัป	พระพร้อม วสิโก
30	สำนักสงฆ์ข้างแดง (สำนักสงฆ์เตอเป็ย)	เดอกายคีรี	ปาดังเตอรัป	ว่าง
31	วัดพิภูลธาราม (วัดประคู้)	กำแพงตันหยง- เซียม	ปาดังเตอรัป	พระครูศีลธรรมคุณ
32	วัดไทยประดิษฐาราม (วัดไทรบนตอ)	ปาดังสะไหน	ปาดังเตอรัป	พระอธิการนอง
33	สำนักสงฆ์ดินแดง	คานะห์เมระ	ปาดังเตอรัป	พระประเสริฐ ธีระญาโณ
34	วัดพระธาตุบาลิง (วัดปาลีไลย์)	เปอกันบาลิง	บาลิง	พระสวาท ปาสาทิโก
35	วัดพระศรีมหาโพธิ์ (วัดบาลิงไน)	บาลิง	บาลิง	พระฮัว

ตาราง 23 (ต่อ)

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
36	วัดวิบูลวราราม (วัดป่าระฆัง)	ป่าไหล่	บaling	พระอธิการแดง
37	วัดคัส	ป่าไหล่	บaling	พระอาจารย์จักรพันธ์ ชุตินุโร
38	สำนักสงฆ์หลังถ้ำ	เตอโดยกานัน	บaling	พระเหียงน อภิชาโต
39	วัดสามัคคีรัตนาราม (วัดคลองช้าง)	เตอโดยคีรี	กัวลามูดา	พระเหียงน เมมจุกโก
40	วัดพุทธไสยาประดิษฐาราม (วัดโถ้กมาค)	สีคำคีรี	กัวลามูดา	พระอาจารย์สันติ
41	วัดสระหลวง	สีคำคีรี	กัวลามูดา	ว่าง
42	วัดดำรงรัตนาราม (วัดสุโขงปัดคานี)	กำปงราชา	กัวลามูดา	พระครูวินัยธรเถียง สิริปญโญ

ตาราง 24 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐปะลิส ตำบล / เขต
อำเภอ และเจ้าอาวาส

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
1	วัดมัชฌิมาประสิทธิ์ (วัดยาหวิ)	อะเหรา	เมืองกะงะห์	พระอาจารย์ภูทัย อุทโย
2	สำนักสงฆ์นิคมพัฒนาราม (สำนักสงฆ์นิคมควนขนุน)	อะเหรา	เมืองกะงะห์	พระเจริญ
3	วัดสุวรรณคีรี (วัดควนมุสั้ง)	จูปีง	เมืองกะงะห์	พระศคฺงเศช สิริวัฒนโณ
4	วัดกูปังคีกา	จูปีง	เมืองกะงะห์	พระมหาสินชัย
5	สำนักสงฆ์ทุ่งตง	จูปีง	เมืองกะงะห์	

ตาราง 25 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐปะระ ตำบล / เขต
อำเภอ และเจ้าอาวาส

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
1	วัดอินทราวาส (วัดคาชะ)	บลูก้อ เซม้ง	โกรีะห์	พระครูเวชการ โกศล
2	วัดตาลัม ก้ว	เปอกาลัน ฮูดู	โกรีะห์	ว่าง
3	วัดบุญญามรรคาราม (วัดทำบุญ)	ถนนค่านุน	อีโปห์	พระครูอดุลธรรม- นุศาสน์
4	วัดเมฆประสิทธิ์	ถนนก้วลากังซา	อีโปร์	พระชาติ จนนโสกโน
5	วัดสิทวนาราม	ถนนกำปังกีอก	สิดือะวัน	พระครูพิพิธพัฒนกิจ สุนทร
6	วัดโพธิยาราม (วัดอัสสัมกุมบ้ง)	อัสสัมกุมบ้ง	ไทปีง	พระครูสุวรรณ ธรรม พิทักษ์
7	วัดโปโตคันหยง / ปอโค๊ะคันหยง	ถนนจังกัดจง	ไทปีง	ว่าง
8	สำนักสงฆ์เทพประดิษฐาราม	ถนนจังกัดจง	คาโล๊ะอินเซ็น	ว่าง

ตาราง 26 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในรัฐกลันตัน ตำบล / เขต
อำเภอ และเจ้าอาวาส

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
1	วัดมัชฌิมาราม(วัดกลางซุงเกา)	โฮ (นูโนหัน)	คุมบีต	พระครูวิเทศธรรมนาถ
2	วัดพิศุทใหญ่(วัดปอมซุงเกา)	โฮ (นูโนหัน)	คุมบีต	พระใบฎีกาโต กตปญโญ
3	วัดประชุมธาตุนาราม (วัดหัวนอน)	โฮ (นูโนหัน)	คุมบีต	พระครูพิพัฒนอรรถกิจ
4	วัดสุคนธาราม (วัดบังยัง)	โฮ (นูโนหัน)	คุมบีต	พระอธิการชู ญาณปญโญ
5	วัดโพธิวิหาร (วัดยามู)	โฮ (นูโนหัน)	คุมบีต	พระครูประศาสน์ ประชากร
6	วัดบางตะหวาศิตาลอย (วัดบางตะหวา)	เป็งกาลันกูบ็อก	คุมบีต	พระประโลม ชูตจาโร
7	วัดพิศุททองวราราม (วัดบ่อเสม็ด)	คือรือบ็อก	คุมบีต	พระครูสุวรรณวุฒิชร
8	วัดแจ้งพุทธาวาส	คือรือบ็อก	คุมบีต	พระสมุห์ดี บุญช่วย
9	วัดชลประชุมธาตุ (วัดบ้านโน)	บารางัน	คุมบีต	พระใบฎีกาสุข สคารโว
10	วัดใหม่สุวรรณคีรี (วัดเขาคิน)	บารางัน	คุมบีต	พระครูธรรมธร บรรลือศักดิ์ ปาวรญาโณ
11	วัดโคกสขาวนาราม	จามัง เอ็มปีต	คุมบีต	พระคุม กนุตลีโต
12	วัดประชาจินาราม (วัดคูจิม)	วากัฟบารู	คุมบีต	ว่าง
13	วัดอุตตมาราม (วัดบางเซะ)	รีเป็ก	ปาเสมัส	พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ
14	วัดโฆสการาม (วัดโคกกอ)	อุลุปาร์เซร์	ปาเสมัส	พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ (รักษาการเจ้าอาวาส)
15	วัดจีนประดิษฐาราม	(รักตะ โหน่ง)	ปาเสมัส	พระมหาปรีชาจตุตสีโต
16	สำนักสงฆ์บ้านคง	รันตูป็นยัง	ปาเสมัส	พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ (รักษาการเจ้าอาวาส)

ตาราง 26 (ต่อ)

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	ชื่อเจ้าอาวาส
17	วัดจำปาแก้ว	บูกิตปาเนา	คานะแะแมเราะ	พระชน อินุทโสโร
18	สำนักสงฆ์บ้านป้อม (สำนักอบรมพัฒนาทางจิต ป่าช้าลีลย์ บ้านป้อม)	บูกิตปาเนา	คานะแะแมเราะ	พระสุข สิริสุวรรณโณ
19	สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรมบูกิต กือจิ (บ้านเขาน้อย)	คามังนลามือ	คานะแะแมเราะ	พระเกี้ยว ชวนะปญโญ
20	วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล (วัดสะมะระ)	จาร์งกู	ปาเสปเต๊ะ	พระเชิญ ดิกขพโล
21	สำนักสงฆ์บ้านโยง (บูกิตโยง)	หม่องคาโต๊ะ	ปาเสปเต๊ะ	ว่าง
22	วัดปทุมวิหาร (วัดมาลัยออก)	เปอรูบ็อก	บาเจาะ	พระครูวิริยะสังวร
23	วัดโพธิญาณพุทธธรรม (วัดมาลัยตก)	เปอรูบ็อก	บาเจาะ	พระโพธิชัย ชูานุนโท
24	วัดอริยะศิริ	เปาลิมอ	เมืองโกตาบารู	พระอธิการเที่ยง มหาปญโญ
25	สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรม บางเสียว (สำนักสงฆ์เป๊ะวันจ้อ)	จะเมาฮันดู	มาจิง	พระอุดม กิติโก

2. การปกครองคณะสงฆ์ไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ในประเทศมาเลเซีย ตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้กำหนดให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ มีสุลต่านทำหน้าที่เป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก แต่สุลต่านก็จะทำหน้าที่เป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกในศาสนาอื่นด้วย และในรัฐที่ไม่มีสุลต่านเป็นประมุข ผู้ว่าการรัฐจะทำหน้าที่แทน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย สุลต่านจะทำหน้าที่แต่งตั้งให้มีเจ้าคณะรัฐทำหน้าที่สูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ ในปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียได้แบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น 3 เขตรัฐคือ การปกครองคณะสงฆ์รัฐเกะห์ - ปะลิส รัฐกลันตัน - ตรังกานู และรัฐเประ ในแต่ละเขตรัฐจะมีเจ้าคณะรัฐเป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ของรัฐนั้น ๆ และในแต่ละเขตรัฐก็จะมีแบ่งย่อยออก

ไปเป็นเขตอำเภอ โดยมีเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอนั้น ๆ ต่อจากนั้นจะมีเจ้าอาวาสบริหารกิจการคณะสงฆ์ภายในวัด ซึ่งการปกครองคณะสงฆ์ไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียในปัจจุบันมีดังนี้

2.1 การปกครองคณะสงฆ์ไทยรัฐเกะห์ – ปะลิส¹ ปัจจุบันมีพระราชสิทธิคุณ เจ้าอาวาสวัดบุญญาราม ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปาตู รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นเจ้าคณะรัฐ และมีรองเจ้าคณะรัฐ 2 รูป ได้แก่ พระนิโครธรรมธาดา วัดเทพบ้นจิต (วัดไม้สน) ตำบลอะห์ปูเต๊ะ อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และพระครูวิสุทธิประชาธุศาสตร์ วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาตังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี)

การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ในรัฐเกะห์ – ปะลิสได้แบ่งการปกครองออกเป็น 6 เขตอำเภอ ได้แก่

เขต 1 อำเภอโกดาร์สตาร์และกูบังปาตู มีพระครูสังฆรักษ์ศรีพรหม วัดนิโครธาราม ตำบล/เขตดาโล๊ะวันยะ อำเภอโกดาร์สตาร์ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตปกครอง 7 วัด/สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดสโมสรราชานุประดิษฐ์ (วัดบารักบาตา) วัดนิโครธาราม (วัดดาโล๊ะวันยะ)

เขต 2 อำเภอเป็นดั่ง มีพระครูโพธิเจดียนุรักษ์ วัดโพธิเจดियาราม (วัดทุ่งควาย) ตำบลปาตังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นเจ้าคณะอำเภอมีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตการปกครอง 11 วัดหรือสำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดวิสุทธิประดิษฐาราม (วัดปลายละไม) วัดโพธิเจดियาราม (วัดทุ่งควาย) วัดลำป้า วัดฉนวนาราม (วัดขนุน/เบอร์หลาด) วัดเวฬุวัน วัดท่านาหารา วัดสุนทรประชาราม (วัดทุ่งพรุ) วัดถ้ำศิรีวงศ์ (วัดปาตังปูสิงห์) วัดเทพสุวรรณาราม (วัดปาตังแปลง) วัดเทพบ้นจิต (วัดไม้สน) และสำนักสงฆ์รัชตคีรี (สำนักสงฆ์หัวควน)

เขต 3 อำเภอปาตังเตอร์ป มีพระครูโสภณกิจจาทร วัดลำป้า ตำบลลัมไม อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตการปกครอง ได้แก่ วัดเทพขุมนุ้ม (วัดนาข่า) วัดลำเต็น สำนักสงฆ์คลองกาบ สำนักสงฆ์ซ้างแดง (สำนักสงฆ์เคอเบ็ย) วัดพิภูลธาราม (วัดประคู้) วัดไทยประดิษฐาราม (วัดไทรบนตอ) และสำนักสงฆ์ดินแดง

¹ พระราชสิทธิคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายค่านวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดนิโครธาราม ตำบลอะห์ อำเภอโกดาร์สตาร์ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544.

เขต 4 อำเภอชะเอม มีพระครูสุวรรณธรรมพิทักษ์ วัดสุเทพสุวรรณาราม (วัดป่าดงแปง) ตำบลป่าดงแปง อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตการปกครอง 7 วัดหรือสำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดธรรมศิริวนาราม (วัดกอหรา) วัดกาไหล วัดไทยเจริญ (วัดบางเหยียบ) วัดจงเนริณุตทรวาส (วัดกำแพงจง) วัดเคราะห์ป่าดง วัดจันทร์หอมและ วัดคูโตย

เขต 5 อำเภอบาติงและกำลามาตัง มีพระครูวินัยธรเลียง สิริปัญญา เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตปกครอง 9 วัดหรือสำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดพระธาตุนาบาติง (วัดป่าลิไลย์) วัดศรีมหาโพธิ์ (วัดบาติงใน) วัดวิบูลยาราม (วัดป่าระฆัง) วัดดัส สำนักสงฆ์หลังถ้ำ วัดสามัคคีรัตนาราม (วัดคลองช้าง) วัดพุทธไธยาประดิษฐาราม (วัดโกลักมาตัง) วัดสระหลวง และ วัดดำรงรัตนาราม (วัดสุโขงปัตตานี)

2.2 การปกครองคณะสงฆ์ไทยรัฐกลันตัน¹ ปัจจุบันมีพระครูสุวรรณวุฒิชร เจ้าอาวาส วัดพิศุททองวราราม (วัดบ่อเสม็ด) ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน รักษาการในตำแหน่ง เจ้าคณะรัฐกลันตัน ซึ่งพระครูวิจารณ์ญาณมุนี (มิตร) เจ้าคณะรัฐกลันตันรูปเดิมได้ มรณภาพเมื่อปี พ.ศ. 2545 และพระครูวิเทศธรรมพิทักษ์ ได้ทำหน้าที่รองเจ้าคณะรัฐกลันตันด้วย

การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์รัฐกลันตันได้รวมเอาวัด / สำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ใน รัฐตรังกานูเข้ามาอยู่ในเขตการปกครองด้วย และได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 เขตอำเภอ ได้แก่

เขต 1 อำเภอป่าเสมตและตานะแมเราะมีพระครูอุดมธรรมปฏิภาณ เจ้าอาวาสวัด อุดตมาราม ตำบลรีเป็ก อำเภอเปเสมต รัฐกลันตัน เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตการปกครอง 7 วัด / สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดอุดมมาราม (วัดบางชะเอ) วัดโสมการาม (วัดโคก กอ) วัดจีนประดิษฐาราม (วัดตะโหนด) สำนักสงฆ์บ้านคง วัดจำปาแก้ว สำนักสงฆ์บ้านป่อง (สำนักอบรมพัฒนาทางจิต ป่าซาลีสถิต บ้านป่อง) สำนักสงฆ์บางกุเสียว)

เขต 2 อำเภอคุมปัด 1 มีพระครูสุวรรณวุฒิชร วัดพิศุททองวราราม (วัดบ่อเสม็ด) ตำบล คือรือบ็อก อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตการปกครอง 5 วัด / สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดพิศุททองวราราม (วัดบ่อเสม็ด) วัดชลประทุมธาตุ วัดใหม่สุวรรณคีรี (วัดเขาดิน) วัดโคกสยวนาราม วัดแจ้งพุทรวาส

¹ พระครูสุวรรณวุฒิชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายคำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิศุททองวราราม ตำบลโย อำเภอคุมปัด รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2545.

เขต 3 อำเภอคุมปัด 2 มีพระครูวิเทศธรรมนาถ เจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาส ตำบลโย อำเภอกุมปัด รัฐกลันตัน เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดหรือสำนักสงฆ์อยู่ในเขตการปกครอง 6 วัด / สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดมัชฌิมาวาส (วัดกลางยุงกา) วัดพิบูลใหญ่ (วัดปอมยุงกา) วัดประชุมธาตุชนาราม (วัดหัวนอน) วัดบางตะหวาศิลาลอย (วัดบางตะหวา) วัดศุคนธาราม (วัดบังหยัง)

เขต 4 อำเภอปาเสปูเต๊ะและบาเงาะ มีพระครูมงคลสิริรักษ์ วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล ตำบลจางังกูร อำเภอปาเสปูเต๊ะ รับกลันตัน เป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัด / สำนักสงฆ์ในเขตการปกครอง 8 วัด / สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล (วัดสะมะระ) วัดปทุมวิหาร (วัดมาลัยออก) วัดโพธิญาณพุทธธรรม (วัดมาลัยตก) วัดอริยะศิริ สำนักสงฆ์บ้านโยง (สำนักสงฆ์บ้านโยง) สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรมบางเสี้ยว (สำนักสงฆ์แป๊ะวันจ่อ) สำนักสงฆ์โปิ๊ะเกียง และ สำนักสงฆ์บาตูบาตา¹

2.3 การปกครองคณะสงฆ์ไทยรัฐประเ มีพระราชสิทธิคุณ วัดบุญญาราม ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปาสุ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) รักษาการเจ้าคณะรัฐประเ ซึ่งขณะนี้ท่านอายุ 84 ปี ดังนั้นภารกิจที่สำคัญบางเรื่องก็ได้มอบหมายให้ท่านพระครูสุวรรณธรรมพิทักษ์ วัดเทพสุวรรณาราม (วัดป่าดงแปลง) ทำการแทนอยู่เป็นนิตย์และเนื่องจากที่รัฐประเมีวัด / สำนักสงฆ์อยู่ไม่มากนักจึงไม่แบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็นเขตอำเภอ ทุกวัด / สำนักสงฆ์จึงขึ้นตรงต่อเจ้าคณะรัฐ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 วัด / สำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดอินทราวาส (วัดตาชะ) วัดตามลัม กัว วัดศิริปัญญาธรรมคาราม (วัดทำบุญ) วัดเหมประสิทธิ์ วัดสิทวนาราม วัดโพธิยาราม (วัดอัสสัม กุมบัง) วัดปอโด้ะตันหยงและวัดเทพประดิษฐาราม

¹ สำนักสงฆ์โปิ๊ะเกียงและสำนักสงฆ์บาตูบาตา ตั้งอยู่ในอำเภอเบอตุค รัฐตรังกานู

3. องค์การส่งเสริมกิจการของคณะสงฆ์ไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย คณะสงฆ์ไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียจะอยู่ภายใต้การปกครองขององค์การทางพระพุทธศาสนามาเลเซีย - ไทย (The Malaysian Thai Buddhish Organization) และมีอักษรย่อเรียกชื่อองค์การว่า อ.พ.ม.ท. ซึ่งสำนักงานและสถานที่สำหรับประชุมขององค์การจะเป็นสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ก่อนที่โยกย้ายไปสถานที่อื่นใดนั้น จะต้องได้รับอนุมัติให้ย้ายจากรัฐบาลอย่างเป็นทางการเสียก่อนจึงจะโยกย้ายไปได้ ซึ่งในระยะแรกสำนักงานและสถานที่สำหรับการประชุมขององค์การตั้งอยู่ที่วัดไชยมังคลาราม เลขที่ 17 เบอร์มาเลน รัฐปีนัง และในปัจจุบันได้ย้ายมาอยู่ที่วัดนิโครธาราม ตำบลตะโล๊ะวันยะห์ ถนนสเตเดียม อำเภอโกดาร์สตาร์ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี)¹

องค์การพุทธศาสนามาเลเซีย - ไทยใช้ดวงตราพระธรรมจักรเป็นเครื่องหมายขององค์การ มีวัตถุประสงค์กล่าวคือ เพื่อความสามัคคีและเป็นปีกแผ่นของพุทธบริษัทในประเทศมาเลเซีย ส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางการประสานงานของพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ดำรงและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และเพื่อกิจการอื่นใดอันเป็นสาธารณะประโยชน์ที่ไม่ขัดกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ซึ่งองค์การพุทธศาสนามาเลเซีย - ไทย (อ.พ.ม.ท.) ทางการรัฐบาลมาเลเซียได้อนุมัติให้จดทะเบียน เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2511 ตามเลขทะเบียน บิล. อาร์, เอส. เอ็ม. 390/66 (15) พี.พี. / พี.จี. 2488 และ 345 (ปูเลา ปีนัง)²

¹ พระครูวิสุทธิประชาศาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายค่านวม นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลลาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² แหล่งเดิม.

คณะกรรมการบริหารองค์การพระพุทธศาสนาเถรวาท - ไทย จะดำรงตำแหน่งอยู่ใน
วาระคราวละ 5 ปี ซึ่งคณะกรรมการบริหารชุดปัจจุบัน มีดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย

พระราชสิทธิคุณ วัดบุญญาราม รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และเจ้าคณะรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) -
ปะลิส

พระนิโครชธรรมธาดา วัดเทพบ้นจิต รองเจ้าคณะรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) - ปะลิส

พระครูวิสุทธิประชาชนุศาสน์ วัดสุทธิประดิษฐ์ รองเจ้าคณะเกะห์ (ทรบุรี) - ปะลิส

พระครูสุวรรณธรรมพิทักษ์ วัดเทพสุวรรณาราม รัฐกลันตัน

พระครูโสภณกิจจาทร วัดลำป่า รัฐเกะห์ (ไทรบุรี)

นายบุญชูบ (ไม่ทราบนามสกุล) บ้านจิดรา อำเภอบึงปาดู รัฐเกะห์ (ไทรบุรี)

นายนพ (ไม่ทราบนามสกุล) บ้านบาลิง อำเภอบาสี รัฐเกะห์ (ไทรบุรี)

นายณรงค์ (ไม่ทราบนามสกุล) บ้านแก้วมุตัง อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส

คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

พระวิจารณ์ญาณมุนี วัดบุญญาราม เจ้าคณะรัฐกลันตัน ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์ศรีพรหม วัดนิโครธาราม รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) รองประธานกรรมการ

พระครูวิเทศธรรมนาถ วัดมัสฌิมาราม รัฐกลันตัน กรรมการ

พระครูประศาสน์ประชากร วัดโพธิวิหาร รัฐกลันตัน กรรมการ

พระครูพิพัฒนอรรถกิจ วัดประชุมธาตุชนาราม รัฐกลันตัน กรรมการ

พระครูบรรณญาณประสิทธิ์ วัดใหม่สุวรรณคีรี รัฐกลันตัน กรรมการ

พระครูปัญญาศาสนานุรักษ์ วัดปิ่นบังอร (นอก) รัฐกลันตัน กรรมการ

พระครูโสภิตจวิทยาภรณ์ วัดเชตวัน รัฐสลังงอ กรรมการ

พระครูสิริปัญญาวุธ วัดแม่ถั่ว กรุงกัวลาลัมเปอร์ กรรมการ

พระครูพิพัฒนพัฒนาภิขสุนทร วัดสี่ตวัน รัฐปะระ กรรมการ

พระครูปลัดประพัฒน์ วัดสโมสรประชานุประดิษฐ์ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) กรรมการ

พระสมุห์จำเรียง วัดรัชตคีรี รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) กรรมการ

พระปลัดประพัฒน์ สุชาโต วัดถ้ำคีรีวงศ์ กรรมการ

พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ วัดอุดมมาราม รัฐกลันตัน กรรมการและเลขานุการ

พระครูใบฎีกาเชียง วัดสุนทรประชาราม รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) กรรมการและรองเลขานุการ

พระปลัดเพียง ฐานุศุดโร วัดพิศุทธอง รัฐกลันตัน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

พระอธิการวิเชียร วัดปิ่นบังอร (ใน) รัฐปีนัง กรรมการและเหรัญญิก

พระอธิการรณฤทธิ์ วัดสามัคคีรัตนาราม รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) กรรมการและผู้ช่วย
 เหรียญุก

พระครูอนุรักษ์โพธิกิจ วัดราชโพหงส์ รัฐปีนัง กรรมการและทรสดี

พระครูธรรมบาลเพิ่ม อริยวงโส วัดป่าดงแปลง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) กรรมการและทรสดี¹

4. การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศไทยและ
 มาเลเซีย² ความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียมีความ
 สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา
 การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันขึ้นคณะหนึ่งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานเรียกว่า คณะกรรมการ
 สงฆ์ควบคุมและส่งเสริมกิจกรรมพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศไทย – มาเลเซีย ใช้ชื่อย่อว่า
 ก.ส.ท. คณะกรรมการฝ่ายประเทศไทยประกอบด้วย เจ้าคณะภาค 18³ รองเจ้าคณะภาค 18
 เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด และเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดในภาค 18 ทุกรูป ฝ่ายประเทศ
 มาเลเซีย ประกอบด้วย เจ้าคณะรัฐ รองเจ้าคณะรัฐ เลขานุการเจ้าคณะรัฐที่อยู่ชายแดนไทย –
 มาเลเซีย และประธานองค์การพุทธศาสนามาเลเซีย – ไทย รองประธานองค์การ ฯ และเลขานุการ
 องค์การ

คณะกรรมการสงฆ์ควบคุมและส่งเสริมกิจกรรมพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศไทย –
 มาเลเซีย (ก.ส.ท.) มีภารกิจที่สำคัญเพื่อให้เกิดความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าคณะจังหวัด
 เจ้าคณะรัฐ ระหว่างไทย – มาเลเซีย และองค์การพุทธศาสนามาเลเซีย – ไทย (อ.พ.ม.ท.) ควบคุม
 และส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนาของทั้งสองประเทศ ควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณร
 ทั้งฝ่ายไทยและมาเลเซีย ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรในการออกไปปฏิบัติศาสนกิจ ณ ประเทศ

¹ พระปลัดเพียง ฐานศุติโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่วัดพิภูลทองวราราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน
 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2544.

² พระวิเชียรโมลี (เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดสงขลา และรองเจ้า
 คณะจังหวัดสงขลา) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดชัยมงคล
 (พระอารามหลวง) ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม
 พ.ศ. 2544.

³ การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคของไทย ได้แบ่งเขตการปกครองออก
 เป็น 18 ภาค สำหรับภาค 18 ประกอบด้วย 6 จังหวัดคือ สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา
 และนราธิวาส

มาเลเซีย ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมบทบาทการศึกษาและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ระหว่างทั้งสองประเทศ ร่วมกันแก้ไขปัญหาและภาพพจน์ของพระสงฆ์ไทยและมาเลเซีย ร่วมกันพิจารณาสรรหาพระภิกษุที่เหมาะสมไปปฏิบัติศาสนกิจในมาเลเซียให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา และเพิ่มความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนของทั้งสองประเทศ

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ ฯ ที่สำคัญก็คือ พิจารณาอนุญาตพระภิกษุสามเณร ผู้เข้าไปปฏิบัติศาสนกิจในประเทศมาเลเซีย พิจารณาคำร้องเรียนกล่าวโทษพระภิกษุสามเณรที่เดินทางเข้าประเทศมาเลเซียและไทย เรียกพระภิกษุผู้ถูกร้องเรียนกล่าวโทษกลับประเทศไทยหรือมาเลเซีย ประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และประสานงานกับคณะกรรมการตรวจคนเข้าเมือง นอกจากนี้แล้วยังได้กำหนดคุณสมบัติของพระภิกษุสามเณรที่เข้าไปปฏิบัติศาสนกิจในประเทศมาเลเซีย โดยมีคุณสมบัติที่สำคัญกล่าวคือ ต้องมีพรรษาไม่ต่ำกว่า 5 หรือคณะกรรมการ ฯ (ก.ส.ท.ม.) เห็นสมควร เป็นเปรียญธรรมหรือนักธรรมชั้นเอก มีความรู้ระดับสามัญไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีจริยวัตรเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาปสาทะ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสที่ตนสังกัดครั้งสุดท้าย (ทั้งตัวบุคคลและหนังสือสุทธิ) เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เคยถูกวินิจฉัยลงโทษหรือถูกปลดออกจากตำแหน่งพระสังฆาธิการ รวมทั้งมีการกำหนดโทษ พระภิกษุสามเณรที่เข้าไปปฏิบัติศาสนกิจในประเทศมาเลเซีย ในกรณีที่ถูกร้องเรียนกล่าวโทษใด ๆ ก็ตามเมื่อได้รับการสืบสวนสอบสวนแล้วว่ามีมูลความจริงแม้จะมีประจักษ์พยานไม่เพียงพอ อันควรได้รับการพิจารณาโทษคือ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ เรียกพระภิกษุหรือสามเณรนั้นกลับประเทศไทย และตัดสิทธิ์ไม่อนุญาตให้เข้าประเทศมาเลเซีย คณะกรรมการดังกล่าวได้ปฏิบัติการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมพระพุทธศาสนา ระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียด้วยดีมาโดยตลอด ปัจจุบันมีพระธรรมรัตนกร เจ้าคณะภาค 18 เป็นประธานกรรมการ

5. การแต่งตั้งพระสังฆาธิการและสมณศักดิ์ การแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้มีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย นั้น สุดตํานของรัฐจะเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งตามเขตการปกครองคณะสงฆ์ อาทิ เจ้าคณะรัฐเกดะห์ - ปะลิส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ในรัฐเกดะห์ - ปะลิส สุดตํานของรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) จะเป็นผู้แต่งตั้งหรือเจ้าคณะรัฐกลันตัน ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ในรัฐกลันตันและตรังกานู สุดตํานของรัฐกลันตันจะเป็นผู้แต่งตั้ง และการแต่งตั้งสมณศักดิ์ก็จะมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงมักดำรงตำแหน่งปกครองระดับสูงด้วย

สุดตํานของแต่ละรัฐจะเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกของทุกศาสนาภายในรัฐจะมีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าคณะรัฐและสถานปนาสมณศักดิ์ และเจ้าคณะรัฐมีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสของ

แต่ละวัดภายในรัฐได้ และพระสงฆ์ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสที่ถูกต้องจะต้องมีสัญชาติเป็นชาวมาเลเซีย นอกจากนั้นแล้วพระมหากษัตริย์ไทยก็สามารถพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ประเทศมาเลเซียได้ ตามที่ประชุมมหาเถรสมาคมเป็นผู้เสนอ ดังตัวอย่างกรณีต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 การแต่งตั้งพระนิโครธมาโนชชะธาดา วัดปลักคล้า ตำบลเตอกายศิรี อำเภอปาดังเตอรัง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ซึ่งได้รับพระราชทานสัญญาบัตร โดยคนภู บัณฑิตชาติ เค. ซี. เอ็ม. จี. เค. บี. อี. อิบนี อัลมาโฮม ศรีสุตตัน อับดุลฮามิด อาลิมซาร์ สุตตันแห่งรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และอาณาจักรทั้งหลาย สถาปนาสมณศักดิ์พระครูนิโครธมาโนชชะธาดา (ชุม เขยุมณี) เป็นพระนิโครธมาโนชชะธาดา วัดปลักคล้า เป็นเจ้าคณะรัฐเกะห์ ขอให้ดำเนินกิจธุระพระพุทธศาสนาในรัฐเกะห์ โดยสวัสดิภาพ ณ วังอานะบูเก็ด อาลอร์สตาร์ วันที่ 14 เดือนระดัย 1369 ตรงกับวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 และได้รับพระราชทานสัญญาบัตร พดยศในสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พร. ให้พระนิโครธมาโนชชะธาดา วัดเทพขุมนุม รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นพระนิโครธธรรมธาดา เถรวุฒคุณากิวัฒน์ รัฐไทรบุรี สังฆปาโมกข์ ขอพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่งยระงับอธิกรณ์และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในอารามโดยสมควร จงเจริญสวัสดิสุขในพระพุทธศาสนา เทอญ ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2505 เป็นปีที่ 17 ในรัชกาลปัจจุบัน¹

ตัวอย่างที่ 2 การแต่งตั้งพระครูปฏิภาณธรรมคุณ วัดกาไหล ตำบลเยนอริ อำเภอเซะรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นเจ้าคณะรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสุตตันรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นพระครูปฏิภาณธรรมคุณ เมื่อปี พ.ศ. 2499 และได้รับพระราชทานสมณศักดิ์จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร. เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่พระนิโครธธรรมธาดา เมื่อปี พ.ศ. 2521 และต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนชั้นสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชธรรมมาจารย์บริหารวิเทศรัฐพิศิษฏ์ มหาคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี เมื่อปี พ.ศ. 2532²

6. การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ปรัชญาธรรม และธรรมศึกษามีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียจำนวนไม่น้อยมีความประสงค์อย่างแรงกล้า ที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นคนไทยให้คงอยู่กับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทสืบไป ซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้เล็ง

¹ พระธรรมโกศาจารย์และคณะ. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระนิโครธธรรมธาดา เจ้าคณะใหญ่ในรัฐแห่งสหพันธมาเลเซีย. 2511. หน้า ช.

² วัดไทยเซตวัน. อนุสรณ์งานพระราชทานบรรจุศพพระราชธรรมมาจารย์ อดีตเจ้าคณะรัฐไทรบุรี และประธานองค์การพุทธศาสนามาเลเซีย-ไทย. พ.ศ. 2540. หน้า 9-10.

เห็นว่า ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่ง จึงได้ร่วมกับพระภิกษุสามเณรตามวัดต่าง ๆ จัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยให้กับบุตรหลานขึ้น โดยมีพระภิกษุสามเณรและฆราวาสที่พอจะมีความรู้ภาษาไทยเป็นครูผู้สอน ความมุ่งหมายในการเรียนการสอนเพียงเพื่อให้เยาวชนซึ่งเป็นบุตรหลานสามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ และนำความรู้ไปศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนตามแนวทางของพุทธศาสนาเมื่อเข้าสู่วัยที่ต้องบวชเรียน เพื่อทดแทนคุณบิดามารดา นอกจากนี้วัดต่าง ๆ ยังจัดให้มีการเรียนการสอนปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณรและการเรียนการสอนธรรมศึกษาสำหรับเยาวชนด้วย ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ทางด้านพุทธศาสนา และนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอน ไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ซึ่งชาวมาเลเซียเชื้อสายไทต่างก็มีความตระหนักว่า หลักธรรมและคำสั่งสอนในพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดวิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนไทและเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นคนไทอย่างแท้จริง ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐคอนทอนเหนือให้ความสนใจกับการเรียนการสอนภาษาไทยมากขึ้น

จากการสำรวจของผู้วิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2545 พบว่า ในรัฐคอนทอนเหนือของมาเลเซียมีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ปริยัติธรรมและธรรมศึกษาทั้งหมด 31 วัด / สำนักสงฆ์ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 27 แสดงรายชื่อวัดในรัฐคอนทอนเหนือของมาเลเซียที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ปริยัติธรรม และธรรมศึกษา

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	รัฐ
1	วัดบุญญาราม	อะห์	กูบังปาตู	เกดะห์ (ไทรบุรี)
2	สำนักสงฆ์ควนน้อย	อะห์	กูบังปาตู	เกดะห์ (ไทรบุรี)
3	วัดนิโครธาราม	ตะโล๊ะวันยะห์	โกตาสตาร์	เกดะห์ (ไทรบุรี)
4	วัดลำปำ	เป็นดั่ง	เป็นดั่ง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
5	วัดโพธิเจติยาราม	ปาดังเกอร์เบา	เป็นดั่ง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
6	วัดวิสุทธิประดิษฐาราม	ปาดังเกอร์เบา	เป็นดั่ง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
7	วัดเทพสุวรรณาราม	ปาดังแปลง	เป็นดั่ง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
8	วัดเทพบัณฑิต	อะเซอร์ปูเต๊ะ	เป็นดั่ง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
9	วัดถ้ำคีรีวงศ์	ปาดังปูสิงห์	เป็นดั่ง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
10	วัดกาไหล	ตำบลยีเนียง	เซะ	เกดะห์ (ไทรบุรี)
11	วัดไทยเจริญ	ตำบลยีเนียง	เซะ	เกดะห์ (ไทรบุรี)

ตาราง 27 (ต่อ)

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	รัฐ
12	วัดจงเจริญ	กำแพง	เซะ	เกดะห์ (ไทรบุรี)
13	วัดธรรมศิริวราราม	เยอเนอริ	เซะ	เกดะห์ (ไทรบุรี)
14	วัดดำรงรัตนาราม	สุโหวงปัตตานี	กัวลามาตุ	เกดะห์ (ไทรบุรี)
15	วัดโอล์กมาตุ	สุโหวงปัตตานี	กัวลามาตุ	เกดะห์ (ไทรบุรี)
16	วัดสามัคคีรัตนาราม	เตอโรยคีรี	กัวลามาตา	เกดะห์ (ไทรบุรี)
17	วัดพิภูลธาราม	กำแพงตันหยงเซียม (เปดู)	ปาดังเตอรัป	เกดะห์ (ไทรบุรี) เกดะห์ (ไทรบุรี)
18	วัดเทพชุมนุม	เตอกายคีรี	ปาดังเตอรัป	เกดะห์ (ไทรบุรี)
19	วัดพระธาตุนาบาลิง	บาลิง ลัว	บาลิง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
20	วัดศรีมหาโพธิ์	ลิมปัง เอ็มบัต	บาลิง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
21	วัดสระหลวง	ตะโลยกะนัน	บาลิง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
22	สำนักสงฆ์หลังก๊วย	ตะโลยกะนัน	บาลิง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
23	สำนักสงฆ์บ้านคัส	ปูไหล	บาลิง	เกดะห์ (ไทรบุรี)
24	วัดมัจฉิมาประสิทธิ์	เขยอวี	เมืองกะงะห์	ปะลิส
25	สถูปบังตีกา	จูปัง	เมืองกะงะห์	ปะลิส
26	สำนักสงฆ์นิคมพัฒนาราม	ควนขนุน	เมืองกะงะห์	ปะลิส
27	วัดอินทราวาส	บลูก้อ เซอแมง	โกระห์	เประ
28	วัดอุตตมาราม	รีเป็ก	ปาเสมัส	กลันตัน
29	วัดโฆสการาม	อลอร์บาเซร์	ปาเสมัส	กลันตัน
30	วัดมัจฉิมาราม	โย	คุมปัต	กลันตัน
31	วัดสุคนธาราม	โย	คุมปัต	กลันตัน
32	วัดบางตะหวาศิลาลอย	เป็งกาลันกูโบร์	คุมปัต	กลันตัน
33	วัดพิภูลทองวราราม	ดีอริอูเบาะ	คุมปัต	กลันตัน
34	วัดใหม่สุวรรณคีรี	ดีอริอูเบาะ	คุมปัต	กลันตัน
35	วัดโคกสยวาราราม	จาบังเอ็มปัต	คุมปัต	กลันตัน
36	วัดจำปาแก้ว	บุกิตปาเนา	คานะมะเราะ	กลันตัน
37	วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล	จาร์งกูรู	ปาเสปูเต๊ะ	กลันตัน

ตาราง 27 (ต่อ)

ที่	ชื่อวัด / สำนักสงฆ์	ตำบล / เขต	อำเภอ	รัฐ
38	สำนักสงฆ์บุศิโยง	หม่องคาโอ๊ะ	ปาเสปูเต๊ะ	กลันตัน
39	วัดโพธิญาณพุทธธรรม	ปือรูโป๊ะ	บาเจาะ	กลันตัน
40	วัดอริยะคีรี	เปาลีมอ	โกตาบารู	กลันตัน
41	สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง	กำปงราชา	เบอสุต	กลันตัน

ในระยะเวลาที่ผ่านมา วัดพุทธไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียได้จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในวันหยุดราชการ วัดปิดภาคเรียน หรือหลังจากเลิกเรียนในวันปกติ โดยใช้หนังสือเรียนที่พอจะหาได้ใช้เป็นเอกสารประกอบในการเรียนการสอน ดังนั้นจึงได้เกิดแนวคิดที่จะดำเนินการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมไทย สำหรับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในประเทศมาเลเซียให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่มีอยู่จริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักผูกพัน รักและหวงแหนในถิ่นฐานของตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์การที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาและภาษาไทยวัดบุญญาราม ตำบลกูปังปาตู รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย มูลนิธิและศูนย์การสอนภาษาไทย พุทธศาสนาและวัฒนธรรม วัดมัชฌิมาราม อำเภอคุมปีด รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โรงเรียนสอนภาษาไทยในวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ 5 รัฐ ทางตอนเหนือของมาเลเซีย ซึ่งได้แก่ รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และตรังกานู และมูลนิธิพระวิเชียรโมลี (แจลัม เขมปญญ) วัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จึงได้ร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมไทย สำหรับชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในประเทศมาเลเซีย โดยได้รับความอนุเคราะห์ด้านวิชาการจากมหาวิทยาลัยทักษิณ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลาเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยก็ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น มีครูผู้สอนไม่เพียงพอ นักเรียนมีเวลาให้กับการเรียนภาษาไทยน้อยมาก เพราะเวลาส่วนใหญ่ต้องใช้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนประจำซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และยังขาดสื่อ / อุปกรณ์ สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น¹

¹ แบน ราษฎร์เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดปลายระไม ตำบลปาดังเกอ์เบา อำเภอเป็นดิง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2544

การตั้งองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง

ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรของชุมชนเพื่อที่จะได้พบปะสังสรรค์ มีกิจกรรมร่วมกัน และทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิกของชุมชนหรือบางกลุ่มที่อยู่ห่างไกลออกไปหรือเป็นตัวแทนของกลุ่มในการติดต่อกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมี 3 ลักษณะคือ

1. การจัดตั้งสมาคมของชาวมมาเลเซียเชื้อสายไท สมาคมที่มีความเข้มแข็งอยู่ 2 สมาคมคือ สมาคมคนไทในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) และสมาคมคนไทในรัฐกลันตัน ทั้งสองสมาคมมีการขออนุญาตจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อมีการคมนาคมและการสื่อสารภายในประเทศมีการติดต่อได้มากขึ้น ผู้นำชุมชนของชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทจึงได้ขออนุญาตจัดตั้งสมาคมไทในมาเลเซียขึ้นอีกสมาคมหนึ่งเพื่อใช้เป็นจุดศูนย์กลางของคนไททุกคนในมาเลเซียและจะมีสาขาย่อยกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่หนาแน่น แต่สมาคมของคนไทที่ได้จัดตั้งขึ้นมาแต่เดิมก็ยังมีอยู่ ด้วยการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย ๆ ออกไป

2. การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทมีความสนใจเกี่ยวกับการเมืองในประเทศมากขึ้น พรรคการเมืองจะมีบทบาทอย่างมากต่อการปกครองของประเทศ เนื่องจากประเทศมาเลเซียมีการปกครองในลักษณะของสหพันธรัฐ ซึ่งประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ รวม 13 รัฐ แต่ละรัฐมีประมุขและรัฐบาลของตนเอง โดยมีรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลของสหพันธรัฐที่ตั้งอยู่ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำรัฐบาล ควบคุมและกำหนดนโยบายที่สำคัญของประเทศ อาทิ ด้านการต่างประเทศ การป้องกันประเทศ ความมั่นคงภายใน การออกกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง พระราชพิธีมาจากการเลือกตั้งของสุลต่านและราชาผู้ครองรัฐ เพื่อทำหน้าที่ประมุขของประเทศคราวละ 5 ปี

มาเลเซียมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยวุฒิสมาชิกและสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งทั่วไป ส่วนสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง โดยสมเด็จพระราชาธิบดี โดยพิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการเป็นตัวแทนของสาขาอาชีพ เชื้อชาติ เป็นต้น และในแต่ละรัฐจะมีรัฐบาลของตนเองเรียกว่า State Executive นอกเหนืออำนาจรัฐบาลกลาง อาทิ การใช้กฎหมายอิสลาม การเกษตร ป่าไม้ การปกครองท้องถิ่น และการประมงน้ำจืดภายในเขตของรัฐ ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมบางด้าน อาทิ สวัสดิการสังคม การศึกษา และกิจการสาธารณูปโภคต่าง ๆ จะเป็นการดำเนินการร่วมกันของรัฐบาลกลางและรัฐบาลของรัฐต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อแสดงว่าการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีความจำเป็นมากขึ้นที่ชุมชนจะได้แสดงความคิดเห็นและขอความช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ จากรัฐบาลและพรรคการเมือง ด้านความนิยมของชาวมมาเลเซียเชื้อสายไทในการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใน

แต่ละรัฐจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างกล่าวคือ ในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส และเประประมาณ ร้อยละ 80 เป็นสมาชิกพรรคอัมโน (AMNO) รัฐกลันตันประมาณร้อยละ 60 เป็นสมาชิกพรรค อัมโน และรัฐครังกานูประมาณร้อยละ 90 เป็นสมาชิกพรรคพาส (PAS)

3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่ม ชาวมาเลเซียเชื้อสายไท พยายามใช้เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารติดต่อกันมากขึ้นเนื่องจากชาวมาเลเซียเชื้อ สายไทในปัจจุบันได้รับการศึกษามากขึ้น มีอยู่หลายคนที่เป็นอาจารย์ในสถาบันระดับอุดมศึกษา มีอยู่จำนวนมากที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและมีอยู่อีกไม่น้อยที่กำลังศึกษาอยู่ กลุ่มคน เหล่านี้พยายามที่จะมีการติดต่อซึ่งกันและกันทางอินเทอร์เน็ต มีการส่งข้อความสารถึงกันและกัน และมีการสร้างเว็บไซต์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลภายในกลุ่มตนเองโดยใช้รหัส <http://www.belia-thai.org.com> เว็บไซต์ดังกล่าวนี้บางครั้งก็มีปัญหาอยู่บ้างทางด้านเทคนิค แต่กลุ่มพยายามพัฒนา ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น¹

การสืบทอดวัฒนธรรมไทย

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา อย่างแรงกล้า ผู้ชายจะมีการบวชเรียนในพุทธศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญ พระพุทธศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา เป็นต้น นอกจากนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยก็ยังคง ถิ่นปฏิบัติอยู่อย่างเคร่งครัด เช่น การบวช การแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น มีการใช้ภาษาไทยใน ชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทที่ยังคงรักษาไว้เป็นอย่างดีแน่นอน นอกจาก นั้นแล้วในบางประเพณีหรือในบางเทศกาลในแต่ละชุมชนก็จะมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไป เช่น หากจะไปร่วมสนุกหรือชมการตบแต่งเรือพระ กระบวนแถวเรือพระที่สวยงามก็ให้ไปร่วม ประเพณีลากพระที่บ้านป่าดงเซรา ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปาสุ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) จะไปชม

¹ พระปลัดเพียง ฐานุคฺติโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดพิบูลทองวราราม ตำบลตือรือบ็อก อำเภอกุมปีต รัฐกลันตัน เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

เทศกาลวันลอยกระทงที่ยิ่งใหญ่ก็ให้ไปร่วมกิจกรรมที่บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือเรือบ็อก อำเภอชุมบด รัฐกลันตัน และหากจะไปดูการทำพิธีไหว้ครุหมอมโนราห์ (โนราลงครุ) ซึ่งเป็นการร่วมพิธีกรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไท จีน และมลายูก็ให้ไปดูที่บ้านคาเซะ ตำบลลูกก้อเซมัง อำเภอโกะระห์ รัฐเประ เป็นต้น¹

การใช้ชื่อและนามสกุลที่เป็นภาษาไทย

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทแม้จะได้รับสัญชาติเป็นชาวมาเลเซียโดยสมบูรณ์ แต่ก็ยังนิยมตั้งชื่อและนามสกุลตามธรรมเนียมแบบคนไทยในประเทศไทด้วย แม้จะเป็นคนรุ่นใหม่พ่อแม่ก็จะตั้งชื่อและนามสกุลตามธรรมเนียมเหมือนคนไทย และมีการตั้งชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายของมาเลเซียด้วย ซึ่งชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมายมาเลเซียจะไม่มีชื่อสกุลแต่จะบอกว่าเป็นลูกชายของใครหรือลูกหญิงของใครและหมายถึงชื่อของบิดา

การตั้งชื่อของชาวมาเลเซียจะบ่งบอกลักษณะของเชื้อชาติหรือกลุ่มอยู่ด้วย ซึ่งจะมีอยู่ 3 ลักษณะ² คือ

1. การตั้งชื่อของชาวมาเลเซียเชื้อสายมลายูหรือที่เป็นกลุ่มมุขินิบตุร จะประกอบด้วยชื่อของตนเอง บอกว่าเป็นบุตรชายหรือลูกหญิง และชื่อของพ่อ ดังตัวอย่าง

Azuan bin Mohamad

อะซวน ลูกชาย โมฮามัด

และต่อมาอะซวนมีลูกชายชื่ออันวา ก็จะมีชื่อเป็นทางการว่า

Anwa bin Azuan

อันวา ลูกชาย อะซวน

หากอะซวนมีลูกหญิงชื่อฟาติมะฮ์ ก็จะมีชื่อเป็นทางการว่า

Fatmah binti Anwa

ฟาติมะฮ์ ลูกหญิง อะซวน

¹ ประดิษฐ์ มั่นธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64 ซี่ บ้านทุ่งควาย ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดิง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

² อ่วม รัตนประทุม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 144 บ้านปลายระไม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดิง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

2. การตั้งชื่อของชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน ชื่อโดยทั่วไปมักจะมี 3 พยางค์โดยพยางค์แรกจะเป็นชื่อแซ่ พยางค์ที่ 2 และพยางค์ที่ 3 จะเป็นชื่อ ดังตัวอย่าง

TAN	LEE	LIAN
ตัน (ชื่อแซ่)	หลี่	เหลียน (หลี่ เหลียน คือชื่อ)

TAN	LEE	CHAI
ตัน (ชื่อแซ่)	หลี่	ไฉ่ (หลี่ ไฉ่ คือชื่อ)

3. การตั้งชื่อของชาวมาเลเซียอื่นที่นอกเหนือจากมลายูและจีน เช่น อินเดีย ศรีลังกา และไทย ตัวอย่างการตั้งชื่อของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทที่เป็นทางการจะประกอบด้วย 3 คำคือ ชื่อ.....เป็นลูกชายหรือหญิงของ ชื่อพ่อ..... เช่น

NUAM	A/L	DINTHONG
------	-----	----------

นอม	ลูก	ณรงทอง
-----	-----	--------

SOMSRI	A/P	PRAMUAI
--------	-----	---------

สมศรี	ลูกสาว	ประหมวย
-------	--------	---------

A/L ย่อมาจาก ANAK LELAKI (ลูกชาย)

A/P ย่อมาจาก ANAK PEPEMPUAN (ลูกหญิง)

และหากชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเปลี่ยนจากการนับถือศาสนาพุทธไปนับถือศาสนาอิสลาม อาจจะใช้วิธีแต่งงานหรือด้วยความสมัครใจที่จะเปลี่ยนการนับถือศาสนา ก็จะเปลี่ยนชื่อที่เป็นภาษาไทยเป็นภาษามลายูตามธรรมเนียมนิยมของอิสลาม เช่น

เดิม

SOMCHAI	AL	CHA DAM
---------	----	---------

สมชาย	ลูกชาย	เจ้าดำ
-------	--------	--------

เปลี่ยนเป็น

VAHAMA	BIN	ADDULAH
--------	-----	---------

แหวะมะ	ลูกชาย	อับดุลลา
--------	--------	----------

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทเมื่อได้เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาพุทธไปนับถือศาสนาอิสลาม เมื่อครบ 6 เดือนก็จะได้รับสิทธิเป็นมุสลิม แต่อย่างไรก็ตามชาวมาเลเซียเชื้อสายไทที่ยังยึดมั่นอยู่ในพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น ทุกคนยังมีชื่อและสกุลตามธรรมเนียมไทยนิยมมาอย่างต่อเนื่องซึ่งทุกคนก็สามารถทราบถึงสายสกุลของตนเองได้

การผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียถือว่าเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษไทยด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มชนเหล่านี้เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ และอยู่ท่ามกลางกลุ่มชนที่เป็นชาติพันธุ์มลายู จีน อินเดีย และอื่น ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความใกล้ชิดและเป็นที่ยอมรับของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยมากที่สุดก็คือชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน และโดยทั่วไปแล้วชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยจะแต่งงานกับกับกลุ่มคนไทยซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ในปัจจุบันพบว่ากลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์เป็นคนไทยแต่งงานกับกลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์เป็นคนจีนมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ดั่งบ้านเรือนอยู่ในเขตชุมชนเมือง เช่น เมืองโกตาบารูในรัฐกลันตัน เมืองโกตาฮาดาร์ในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) และเมืองไทปิงในรัฐเปรัก เป็นต้น¹

¹นุ้ย พรหมภักดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง ตำบลบุกิตเกอลวง อำเภอเบอฮูต รัฐตรังกานู เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และวิธีการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ในประเด็นต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย
2. ความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะชุมชนของคนไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมพื้นที่ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ได้แบ่งเขตของการศึกษาค้นคว้าตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็น 5 รัฐดังนี้

1.1 รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ได้แก่พื้นที่ในเขตอำเภอเป็นดัง โกดาสตาร์ กูบังปาตู เซะ ปาดังเตอรูป บาลิง และกัวลาลุมคา กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านปลายระไม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดัง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี)

1.2 รัฐปะลิส ได้แก่พื้นที่อำเภอกะงะห์ กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านยาหวิ ตำบลอะเหรา อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส

1.3 รัฐเประ ได้แก่พื้นที่ในเขตอำเภอโกระห์ อีโปร์ สติอะวัน และอำเภอไทปัง กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านดาเซะ ตำบลปลุก้อ เซมัง อำเภอโกระห์ รัฐเประ

1.4 รัฐกลันตัน ได้แก่พื้นที่ในอำเภอคุมปีต ปาเสมต คานะเาะแมเระ ปาเสนูเตะ บาจัง และอำเภอบาเาะ กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปีต รัฐกลันตัน

1.5 รัฐกลันตัน ได้แก่พื้นที่อำเภอเบอสุต กำหนดจุดเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านโป๊ะเกียง ตำบลนุกิต เกอลวง อำเภอเบอสุต รัฐครังกานู

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐคอนเหนือของมาเลเซีย ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชนชาติไทในคอนเหนือของมาเลเซีย เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การศึกษา ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้านจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งเอกสารที่ให้ความรู้ ความคิด ในการกำหนดหัวข้อวิจัย และเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการวิจัยโดยตรง รวมถึงการติดต่อบุคคลกรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวข้องกับการวิจัย และเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานรวบรวมข้อมูล

จากนั้นได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าออกเป็น 4 ประเด็นคือ แหล่งข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล และจัดการกับข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 แหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียซึ่งประกอบด้วยรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และครังกานู จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยรวมทั้งการออกสำรวจพื้นที่ตามขอบข่ายที่กำหนด เพื่อกำหนดพื้นที่แหล่งข้อมูล โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1.1.1 คัดเลือกชุมชนที่มีลักษณะร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลแทนชุมชนอื่นได้

1.1.2 เป็นชุมชนที่คนไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นชุมชนเก่าแก่ คนไทได้มาตั้งหลักแหล่งเป็นที่อยู่อาศัยในช่วงระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง

1.1.3 คัดเลือกแหล่งข้อมูลรัฐละ 1 ชุมชน

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งข้อมูลดังนี้

รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่มากในอำเภอเป็นดั่งโกตาฮาดาร์ กูบังปาตู เซะ ปาดังเตอรูป บาติง และกัวลามูดาและผู้วิจัยได้เลือกบ้านปลาชะไร ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี) เป็นแหล่งข้อมูล

บ้านปลายระไม ตำบลปาดังเกอ์มา อำเภอบึงดั่ง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 333 ครัวเรือน หรือประมาณ 1,700 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องประมาณ 500 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวนยาง สวนผลไม้ และรับจ้าง มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม และในวัดนี้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียน และประถมศึกษาอีกด้วย

รัฐปะลิส มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่มากในอำเภอกะงะห์ และผู้วิจัยได้เลือกบ้านยาหวิ ตำบลอะเหระ อำเภอมือ่งกะงะห์ รัฐปะลิส เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูลของรัฐเกะห์

บ้านยาหวิ ตำบลอะเหระ อำเภอมือ่งกะงะห์ รัฐปะลิส มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 130 ครัวเรือน หรือประมาณ 650 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องประมาณ 300 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกผัก รับจ้าง และค้าขาย มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่ วัดมัจฉิมิประสิทธิ์ และวัดแห่งนี้ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียน และประถมศึกษาด้วย

รัฐเประ รัฐเประมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่มากในอำเภอโกระห์ อีโปร์ ลิติตะวัน และอำเภอไทปิง และผู้วิจัยได้เลือกบ้านดาชะ ตำบลบลูก้อ เหม้ง อำเภอโกระห์ รัฐเประ เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูลของรัฐเประ

บ้านดาชะ ตำบลบลูก้อ เหม้ง อำเภอโกระห์ รัฐเประ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 380 ครัวเรือน หรือประมาณ 1,850 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องเมื่อประมาณ 300 ปีมาแล้ว มีวัดอยู่ 1 วัด ได้แก่วัดอินทราวาสและในวัดนี้ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนักเรียน และประถมศึกษาด้วย

รัฐกลันตัน ในรัฐกลันตันมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่อยู่มากใน อำเภอคุมปัต ปาสมัต ดานะแะเระ ปาสะบูเต๊ะ และอำเภอ บาจาะ และผู้วิจัยได้เลือกบ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นจุดรวบรวมข้อมูลของรัฐกลันตัน

บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปัต รัฐกลันตัน มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 65 ครัวเรือน หรือประมาณ 325 คน และยังมีกลุ่มหมู่บ้านของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยที่เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่มีบริเวณติดต่อกันอีก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านลำจิ และบ้านโคกเกา

บ้านบ่อเสม็ดเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีชาวมลายูเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว ซึ่งคำว่า เสม็ด นั้นเป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่งที่คนรู้จัก และคำว่า บ่อเสม็ด เป็นบ่อที่อยู่ใกล้ ๆ กับดินเสม็ดและมีบรรพชนกลุ่มหนึ่งที่ร่วมกันมาสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ในตอนแรก ก็ได้ใช้บ่อแห่งนี้สำหรับบริโภคและอุปโภค และได้บอกเพื่อน ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงว่าตนเองอยู่บ้านบ่อเสม็ด เมื่ออยู่มานาน ๆ เข้าก็เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นหลายครัวเรือน จึงได้สร้างวัดขึ้นในหมู่บ้านเรียกว่าวัดบ่อเสม็ดซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อวัดแห่งนี้ใหม่เป็นวัดพิภพทองวนาราม ซึ่งสันนิษฐานว่าการเปลี่ยนชื่อวัดนี้มีขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่สองไม่นานนัก และวัดแห่งนี้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สอนนันทกรรมและธรรมศึกษาด้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้างและมีอยู่บ้างที่รับราชการ

รัฐศรีลังกา ในรัฐศรีลังกามีชาวมลายูเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่มากในอำเภอเบอสุด ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ทางทิศเหนือของรัฐศรีลังกา และผู้วิจัยได้เลือกบ้านโป๊ะเกียง ตำบลเบอเกิด เกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐศรีลังกา เป็นแหล่งข้อมูลและรวบรวมข้อมูลของรัฐศรีลังกา

บ้านโป๊ะเกียง ตำบลเบอเกิด เกอลวง อำเภอเบอสุด รัฐศรีลังกา มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 38 ครัวเรือน หรือประมาณ 170 คน เป็นชุมชนที่เก่าแก่ มีชาวมลายูเชื้อสายไทเข้าไปตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้เป็นระยะเวลาที่ยาวนานและต่อเนื่องประมาณ 150 ปีมาแล้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ยาสูบ ปลูกผัก เลี้ยงวัว และรับจ้าง มีสำนักสงฆ์อยู่ 1 สำนัก ได้แก่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง และสำนักสงฆ์แห่งนี้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยด้วย

แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดพื้นที่ที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพียง 5 หมู่บ้าน / ชุมชน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว แต่ผู้วิจัยได้พยายามเสนอข้อมูลจากหมู่บ้าน / ชุมชน อื่นที่มีชาวมลายูเชื้อสายไทอาศัยอยู่เป็นข้อมูลประกอบด้วย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้ามากที่สุด

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บอกข้อมูลหรือเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ โดยอาศัยเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.2.1 เป็นคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาตั้งแต่กำเนิด ไม่เคยอพยพโยกย้าย มีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นไม่น้อยกว่า 3ชั่วอายุคน

1.2.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน รวมทั้งสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

1.2.3 ผู้บอกข้อมูลจะมีทั้งเพศชายและเพศหญิง

1.2.4 เป็นคนคล่องแคล่ว เสียสละ มีความรอบคอบ และมีความรับผิดชอบสูง

1.2.5 รายชื่อผู้บอกข้อมูลวิจัยจะระบุไว้ที่เชิงจรดและในส่วนของบรรณานุกรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้ประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตของเนื้อหาเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมข้อมูล รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูลตามข้อ 1 และ 2 โดยสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา และบางประเด็นอาจใช้การสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

4. จัดการกับข้อมูลโดยดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และบันทึกเสียงไว้ในแถบบันทึกเสียง แล้วนำมาสรุปสาระสำคัญ

4.2 นำข้อมูลที่สรุปไว้เป็นสาระสำคัญมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4.3 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผล

ผลการการศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย สรุปได้ดังนี้

ประเทศมาเลเซียประกอบด้วยกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ จากการศึกษาสำมะโนประชากรของรัฐบาลมาเลเซีย พ.ศ. 2540 มาเลเซียมีจำนวนประชากร 20,491,303 คน จำแนกตามเชื้อชาติต่าง ๆ ได้คือ มาเลเซียร้อยละ 58 จีนร้อยละ 26 อินเดียร้อยละ 7 เชื้อชาติอื่นๆ ร้อยละ 9 ในเชื้อชาติอื่นๆ จะประกอบด้วยกลุ่มชนประมาณ 30 เผ่า ที่เป็นชนชาติไทประมาณ 80,000 คน ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย เป็นคนไทอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และในช่วงนี้การเมืองระหว่างประเทศซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซียมีความสัมพันธ์กันอย่างค้ำคึง โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ (IMT - GT) ซึ่งบางโครงการก็เป็นความร่วมมือในระดับทวิภาคี เช่น โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอ่าวไทย โครงการความร่วมมือทางการประมง โครงการความร่วมมือทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เป็นต้น ความสัมพันธ์อันดีจึงเป็นโอกาสที่เอื้ออำนวยอย่างค้ำคึงต่อการศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไท ในรัฐตอนเหนือของ

มาเลเซีย โดยมุ่งศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย และความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

ชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย มีการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องและยาวนาน เมื่อนำเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาสามารถแบ่งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ได้เป็น 5 ช่วงดังนี้

1.1 ชนชาติไทยยุคเริ่มแรกในมาเลเซียจนถึงสมัยกรุงธนบุรี ความสัมพันธ์ระหว่างหัวเมืองมลายูกับเมืองในราชอาณาจักรไทย ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเมืองนครศรีธรรมราชมีความเจริญรุ่งเรือง ได้จัดการปกครองหัวเมืองขึ้นแบบหนึ่งเรียกว่า “เมือง 12 นักขัต” ซึ่งมีเมืองกลันตัน ปะหัง และเมืองไทรบุรีเป็นหัวเมืองอยู่ด้วย ต่อมาสมัยพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัย ได้ขยายอาณาเขตลงไปยังคาบสมุทรมลายูและได้อาณาจักรนครศรีธรรมราชเมื่อปี พ.ศ.1838 และคงได้หัวเมืองมลายูไว้ในเขตของพระองค์ด้วย แต่ในช่วงใดที่อยุธยาอ่อนแอหัวเมืองมลายูก็ตั้งตนเป็นอิสระ และเมื่อปี พ.ศ. 2510 กรุงศรีอยุธยาได้เสียแก่พม่า ต่อจากนั้นอีก 6 เดือน พระเจ้ากรุงธนบุรีก็สามารถกู้อิสรภาพจากพม่าได้ และหัวเมืองมลายูก็ได้ตั้งตัวเป็นอิสระเรื่อยมาตลอดรัชสมัยของพระองค์

1.2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2310 - 2452) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปี พ.ศ. 2328 พม่ายกทัพใหญ่เข้ามาตีเมืองไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงให้กรมพระราชวังบวรสุรสีหนาทยกทัพไปตีทัพหลวงพม่า เมื่อไทยตีทัพหลวงพม่าแตกยับเยินไปแล้ว จึงโปรดให้กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จยกกองทัพไปจัดการปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้ และเสด็จไปประทับอยู่ที่เมืองสงขลา ให้ข้าหลวงเชิญกระแสรบสั่งออกไปถึงพระยาปัตตานี พระยาไทรบุรี และพระยาตรังกานู ให้ยอมมาเป็นเมืองขึ้นตั้งแต่ก่อนพระยาปัตตานี ไม่ยอมจึงมีรับสั่งให้กองทัพไทยไปตีได้เมืองปัตตานี ส่วนพระยาไทรบุรีและพระยาตรังกานูเมื่อทราบข่าวกองทัพไทยตีได้เมืองปัตตานีแล้ว จึงยอมเข้ามาขึ้นต่อกรุงเทพฯ แต่อย่างไรก็ตามในช่วงนี้ก็มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นหลายประการ อาทิ เมืองนครศรีธรรมราชต้องยกทัพไปปราบปรามเหตุการณ์ไม่สงบซึ่งเกิดขึ้นที่เมืองไทรบุรีถึง 4 ครั้ง รัฐบาลอังกฤษที่สิงคโปร์ระดมยิงเมืองตรังกานูในสมัยรัชกาลที่ 4 เมืองไทรบุรีและปะลิสส่งกำลังไปช่วยปราบกบฏอั้งยี่ที่เมืองภูเก็ต เป็นต้น

1.3 ไทยเสียดินแดนในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์คอนตันบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ได้ให้ความสนใจในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น และต้องการฐานทัพเรือเพื่อคุ้มครองการค้าด้านตะวันออก โดยเฉพาะการค้ากับจีน และต้องการขยายพื้นที่การค้าในหมู่เกาะมลายู ด้วยเหตุผลเพื่อความอยู่รอดของประเทศ ดังนั้นไทยต้องเสียดินแดนในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียให้แก่อังกฤษเป็นจำนวนมาก ได้แก่ เสือรัฐปะหังปี พ.ศ.2338 เสือเกาะปีนัง(เกาะหมาก) พ.ศ.2328 เสือรัฐประเปปี พ.ศ.2369 และเสือรัฐเคคะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส กลันตัน และตรังกานูปี พ.ศ.2452 ซึ่งรัฐบาลไทยต้องเสียดินแดนในหัวเมืองมลายูทั้งหมด ประมาณ 15,000 ตารางไมล์ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก พร้อมกับประชากรไม่ต่ำกว่า 5 แสนคน ก่อให้เกิดความรู้สึกกับคนไทยโดยทั่วไปว่าเป็นการเสียดินแดนของชาติเป็นอย่างมาก ซึ่งรัฐบาลไทยได้รับผลประโยชน์น้อยกว่าอังกฤษ

1.4 ชนชาติไทยในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียภายใต้การปกครองของอังกฤษ จากการทำสัญญาขอกินแดนให้แก่อังกฤษ เขตแดนระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศไทยจึงถูกกำหนดขึ้นตามเส้นที่เป็นแนวแบ่งเขตในปัจจุบัน และคนในบังคับสยามถ้ามีความประสงค์จะเป็นคนสัญชาติไทยก็ต้องย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งบ้านเรือนในประเทศไทย แต่ถ้ายังอยู่ภูมิลำเนาเดิมก็ต้องเป็นคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษทั้งหมด จึงมีคนไทยบางส่วนได้อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งบ้านเรือนในประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่ยินยอมอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ เนื่องจากเขาเหล่านั้นมีบรรพบุรุษและถือกำเนิดในดินแดนแห่งนั้น และรัฐบาลอังกฤษก็ไม่ค่อยสนใจทางด้านการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองมากนัก แต่จะให้ความสนใจด้านการค้าเป็นสำคัญ และยังมีคนไทยที่อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนั้นเป็นจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าเป็นสมัยนั้นได้ยกดินแดนแบ่งให้อังกฤษ จะทราบก็ต่อเมื่อเวลาได้ผ่านไปหลายปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นยึดได้มาเลเซีย ซึ่งไทยต้องยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทางผ่านประเทศไทย และมีความจำเป็นต้องทำสัญญาร่วมกับญี่ปุ่น ครั้นถึงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486 ญี่ปุ่นจึงได้มอบดินแดนเคคะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้ ครั้นถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ญี่ปุ่นประกาศแพ้สงครามอย่างไม่มีเงื่อนไข รัฐบาลไทยจึงต้องคืนดินแดนส่วนนี้ให้แก่อังกฤษดั้งเดิม และในปี พ.ศ.2503 รัฐบาลอังกฤษในสหพันธรัฐมลายูได้ประกาศภาวะฉุกเฉินเพื่อต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายพรรคคอมมิวนิสต์มลายูในปี พ.ศ. 2491 และได้ยกเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินในปี พ.ศ. 2503 ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนั้นได้สร้างความเดือดร้อนและความยากลำบากอย่างแสนสาหัส ให้แก่ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทหลายอำเภอ เช่นอำเภอเป็นดั่ง ะปะ ค้างเคอร์ป บาติงในรัฐเคคะห์ (ไทรบุรี) และอำเภอโกระห์ในรัฐประเปปี

1.5 ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทกับการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2500 รัฐบาลอังกฤษได้มอบเอกราชให้กับมาเลเซีย รัฐธรรมนูญของมาเลเซียฉบับปี พ.ศ. 2500 ได้รับรองสิทธิชาวมลายูในฐานะเจ้าของแผ่นดิน (Sons of the soil) หรือกลุ่มภูมิบุตร (Bumiputera Groups) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ สงวนที่ดินบางส่วนไว้สำหรับชาวมลายู สงวนตำแหน่งข้าราชการบางตำแหน่งให้แก่ชาวมลายูเท่านั้น จำกัดโควตาการออกใบอนุญาตและใบทะเบียนเกี่ยวกับถนนและคมนาคมให้แก่ชาวมลายู จำกัดโควตาให้ทุนช่วยเหลือการศึกษาให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ และใช้ภาษามลายูเป็นศาสนาประจำชาติ (Bahasa Malaysia) ดังนั้นชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในปัจจุบัน จึงเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีสิทธิและเสรีภาพน้อยกว่ากลุ่มที่เป็นภูมิบุตร

2. ความต่อเนื่องของพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย

2.1 การตั้งถิ่นฐานของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐต่าง ๆ ทั่วประเทศส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในรัฐตอนเหนือบริเวณรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) ปะลิส เประ กลันตัน และตรังกานู ซึ่งมีการอพยพของชนชาติไทสู่แหลมมลายูมีมาแล้วไม่น้อยกว่า 1,000 ปี จะอพยพลงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานและไม่ขาดสาย เนื่องจากดินแดนในแถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์และมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกันเป็นระยะทางยาวประมาณ 647 กิโลเมตร นอกจากนั้นแล้วการเกิดสงครามในอดีตได้มีการกวาดครัวเรือนและการขจัดค้ำทัพหลายครั้ง จากการรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2545 มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ในรัฐทางตอนเหนือของประเทศ ดังนี้

2.1.1 ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นรัฐที่มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุดใน 7 อำเภอ คือ อำเภอโกตาสตาร์ กุบังปาสู เป็นคัง เซะ ปาดังเคอร์ป บาลิง และกัวลาลูคา ในอำเภอเป็นคังมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่มากที่สุดรองลงมาได้แก่ อำเภอปาดังเคอร์ป ในรัฐนี้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ประมาณ 26,000 คน มี 42 วัด/สำนักสงฆ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง ทำนา สวนผลไม้ ปลูกผัก รับจ้างและค้าขาย

2.1.2 ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในรัฐปะลิส รัฐปะลิสเป็นรัฐที่เล็กที่สุดของมาเลเซีย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย และรัฐปะลิสมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทอาศัยอยู่ใน อำเภอกะงะห์ อาศัยอยู่มากใน 2 ตำบล คือ ตำบลอะเหรา ในหลายหมู่บ้านได้แก่

บ้านยาฮี บ้านสมาดัง บ้านปาดังเปอร์ธานี บ้านโคก บ้านมนัส บ้านคันหี บ้านกลาง บ้านอ้อม บ้านคันนา บ้านเกาะในโยง บ้านควนขนุน และตำบลลุงปิง ในหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านควนมุตั้ง กุบังติกา ท่งตง และควนขนุน มี 4 สำนักสงฆ์ / วัด ในรัฐนี้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ ประมาณ 5,600 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา สวนยาง ปลูกผัก รับจ้าง และค้าขาย

2.1.3 ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐยะลา รัฐยะลาเป็นดินแดนแห่งความร่ำรวย มีแร่ดีบุกเป็นจำนวนมาก ซึ่งเหมาะสมกับชื่อที่เรียกว่าเป็นแหล่งเงินแห่งมาเลเซีย และรัฐยะลา มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่มากใน 5 อำเภอคือ อำเภอโกระ อีโปร์ สติอะวัน ไทปิง และคาโล๊ะ อินเซ็น ในอำเภอโกระหมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอยู่มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไทปิง ในรัฐนี้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 4,000 คน มี 5 วัด / สำนักสงฆ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง สวนผลไม้ รับจ้าง และค้าขาย

2.1.4 ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตัน รัฐกลันตันเป็นรัฐที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายและเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของประเทศ และในรัฐกลันตันมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่มากใน 7 อำเภอ คือ อำเภอคุมปีด ปาเสมต คาเนาะแมเราะ ปาสะปูเต๊ะ บาเงาะ เมืองโกตาบารู และมาจิง ในอำเภอคุมปีดมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งบ้านเรือนอยู่มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปาเสมต ในรัฐนี้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 24,900 คน มี 25 วัด / สำนักสงฆ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง ค้าขาย และมีอยู่บ้างที่รับราชการ

2.1.5 ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐตรังกานู รัฐตรังกานูเป็นรัฐที่มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มทางใต้สุดของคาบสมุทรมาลายูฝั่งตะวันออก แต่เดิมเรียกกันว่า ทะเลหน่านอก ในรัฐตรังกานูมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยตั้งอาศัยอยู่ในอำเภอเบอสุด อาศัยอยู่ใน 2 ตำบล คือตำบลลูกิต เกอลวง ในหมู่บ้านโป๊ะเกียง และตำบลรือเน็ก ในหมู่บ้านบาตูปาตา ในรัฐนี้มีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยอาศัยอยู่ประมาณ 300 คน มี 2 สำนักสงฆ์ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง ปลูกยาสูบ ค้าขาย ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงวัว และรับจ้างทั่วไป

3. ความตระหนักในการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย

ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐคอนเหนือของมาเลเซียในปัจจุบันมีความตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองของมาเลเซีย มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศในแต่ละช่วงที่แตกต่างกันออกไป จากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ในการเป็นพลเมืองของประเทศ ทำให้ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยเกิดความตระหนักในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม อันจะบ่งบอกถึงการเป็นพลเมืองของ

มาเลเซีย อาทิ การเรียกร้องเอกราชร่วมกับชาวมลายู การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับชาวมลายู
เชื้อชาติอื่นที่เป็นพลเมืองของประเทศ เป็นต้น

4. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

ชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดนับถือ
ศาสนาพุทธ ซึ่งมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับหลักธรรมในพุทธศาสนาทั้งทางด้านประเพณี พิธีกรรม
แนวทางของการปฏิบัติที่มีต่อกันในสังคม พระสงฆ์และวัดยังคงเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจกลุ่ม
คน ดังนั้นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย
จึงมีการปฏิบัติติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ การสร้างวัดไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ซึ่งมี
จำนวนทั้งหมด 85 วัด มีการจัดการการปกครองคณะสงฆ์ไทยอย่างมีระบบ มีองค์กรส่งเสริมกิจ
การของคณะสงฆ์ไท มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศไทย
และมาเลเซีย มีการแต่งตั้งพระสังฆาธิการและสมณศักดิ์ และมีการจัดการเรียนการสอน นักรธรรม
และธรรมศึกษา เป็นต้น

5. การตั้งองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง

ชาวมลายูเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรของชุมชนเพื่อที่
จะได้พบปะสังสรรค์ มีกิจกรรมร่วมกัน และทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิกของชุมชนหรือ
บางกลุ่มที่อยู่ห่างไกลออกไปหรือเป็นตัวแทนของกลุ่มในการติดต่อกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น
องค์กรที่จัดตั้งขึ้นมี 3 ลักษณะ คือ การจัดตั้งสมาคมของชาวมลายูเชื้อสายไท การเข้าเป็น
สมาชิกพรรคการเมือง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่ม

6. การสืบทอดวัฒนธรรมไทย

ชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา
อย่างแรงกล้า ผู้ชายจะมีการบวชเรียนในพุทธศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญ
พระพุทธศาสนา มีการประกอบพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา
วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา เป็นต้น นอกจากนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยก็ยังคง
ถือปฏิบัติอยู่อย่างเคร่งครัด เช่น การบวช การแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น มีการใช้ภาษาไทยใน
ชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยที่ยังคงรักษาไว้อย่างเหนียวแน่น นอกจาก
นั้นแล้วในบางประเพณีหรือในบางเทศกาลในแต่ละชุมชนก็จะมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไป
เช่น หากจะไปร่วมสนุกหรือชมการคดแค้นเรือพระ กระบวนแถวเรือพระที่สวยงามก็ให้ไปร่วม
ประเพณีลากพระที่บ้านปาดังเซรา ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปาสุ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) จะไปชม

เทศกาลวันลอยกระทงที่ยิ่งใหญ่ก็ให้ไปร่วมกิจกรรมที่บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือเรือบ็อก อำเภอชุมบัด รัฐกลันตัน และหากจะไปดูการทำพิธีไหว้ครุหมอมโนราห์ (โนราลงครุ) ซึ่งเป็นการร่วมพิธีกรรมของชาวมลายูเชื้อสายไท จีน และมลายูก็ให้ไปดูที่บ้านคาเซะ ตำบลบลูก่อเซมัง อำเภอโกระห์ รัฐเประ เป็นต้น

7. การผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นชาวมลายูเชื้อสายไทยในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียถือว่าเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษไทยด้วยกัน ซึ่งปัจจุบันกลุ่มชนเหล่านี้เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ และอยู่ท่ามกลางกลุ่มชนที่เป็นชาติพันธุ์มลายู จีน อินเดีย และอื่น ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความใกล้ชิดและเป็นที่ยอมรับของชาวมลายูเชื้อสายไทยมากที่สุดก็คือชาวมลายูเชื้อสายจีน และโดยทั่วไปแล้วชาวมลายูเชื้อสายไทยจะแต่งงานกับกับกลุ่มคนไทยซึ่งเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ในปัจจุบันพบว่ากลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์เป็นคนไทยแต่งงานกับกลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์เป็นคนจีนมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ดั่งบ้านเรือนอยู่ในเขตชุมชนเมือง เช่น เมืองโกตาบารูในรัฐกลันตัน เมืองโกตาสดารูในรัฐเกะห์ (ไทรบุรี) และเมืองไทปิงในรัฐเประ เป็นต้น

อภิปรายผล

1. คุณค่าในทางทฤษฎี การศึกษาเรื่องพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไท ในรัฐตอนเหนือของมาเลเซียได้ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่นอกเขตราชอาณาจักรไทย เขาเหล่านี้มีความเชื่อมโยงในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ยึดมั่นในภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทยอย่างจริงจัง เคารพและเทอดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอย่างเหนียวแน่น แต่พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้คนไทยเหล่านี้ต้องมีการปรับตัวโดยเฉพาะในสภาพที่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ และเป็นลักษณะกลุ่มชนที่เป็นพหุสังคม ทำกิจกรรมร่วมกับชนกลุ่มอื่น รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการสร้างสรรค์สังคม จนเกิดเป็นความรักและหวงแหนในแผ่นดินเกิด ซึ่งเห็นได้จากกรณีของชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซีย

2. ทำให้เข้าใจลักษณะที่เป็นภาพรวมของวัฒนธรรมของชนชาติไทได้ดียิ่งขึ้น สภาพความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐานของชนชาติไทแต่ละกลุ่มจะมีสภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันออกไป วัฒนธรรมจากภายนอกของชนกลุ่มอื่นก็จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในวิถีชีวิตของชนชาติไทแต่ละกลุ่มก็จะมีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และผสมผสานทางสังคม และวัฒนธรรมก็จะมีเพิ่มขึ้นไปด้วย แต่ก็สามารถสังเกตเห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นภาพรวมของชนชาติไทได้ เช่น วัฒนธรรมแบบชาวพุทธจะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้คนไทยมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีความเคารพในบรรพบุรุษสูงซึ่งมีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของชนชาติจีนและมีการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3. เป็นการปลูกจิตสำนึกและหวงแหนความเป็นชนชาติไท เพราะสามารถอธิบายได้ถึงประวัติความเป็นมาของชาติกำเนิด พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ที่สำคัญของชนชาติไท เป็นต้น

4. การดำรงอยู่ การฟื้นฟู และการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชนเผ่าไท โดยเฉพาะชาวมาเลเซียเชื้อสายไทซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมจะเป็นสื่อสำคัญของการรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพื่อการสร้างความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของเผ่าพันธุ์

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชนชาติไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจถึงพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชนชาตินับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากในปัจจุบันการไปมาหาสู่หรือการสื่อสารเพื่อติดต่อซึ่งกันและกันของแต่ละกลุ่มชนมีความรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น การมีความรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกัน และการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นไปด้วยความราบรื่นและให้ประโยชน์ร่วมกัน

1.2 ควรมีการศึกษาเรื่องราวของชนชาติไทให้กว้างขวางมากขึ้นทั้งเรื่องของกลุ่มคนไทยและประเด็นที่ทำการศึกษา เพราะชนชาติไทมีอยู่หลายกลุ่มในหลายประเทศแต่ในสภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงควรมีการจัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในชุมชนของชาวมลายูเชื้อสายไทในรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นจะมีประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในชุมชนที่มีอายุยาวนานและมีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย อาทิ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านสะมะละหรือเสมอรัก ตำบลจางกูร อำเภอบาเสปเต๊ะ รัฐกลันตัน ซึ่งชุมชนแห่งนี้มีการตั้งบ้านเรือนประมาณ 100 ครัวเรือน คนไทยกลุ่มนี้พูดสำเนียงคล้าย ๆ คนพื้นเมืองของจังหวัดสุพรรณบุรี และมีตำนานหรือเรื่องเล่าการหนีทัพของทหารในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์ของชุมชนที่เป็นชาวมลายูเชื้อสายมลายูแต่ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เช่น ที่บ้านระไม บ้านสงขลา บ้านเปลวยาว ในอำเภอเป็นดั่งบ้านควนปะหยง ในเขตอำเภอกัวลามาตู และบ้านฉนวนในอำเภอโกตาสตาร์ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี) เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมของเครือข่ายของชนชาติไทในประเทศ มาเลเซีย จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทในประเทศมาเลเซียมีเครือข่าย อยู่หลายรูปแบบ เช่น การร่วมกิจกรรมทางการเมือง การจัดกิจกรรมของสมาคมคนไทยในมาเลเซีย และการจัดสร้างเว็บไซต์ของกลุ่มเพื่อส่ง ข่าวสารซึ่งกันและกันทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยภาษาไทถิ่นที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เนื่องจากเป็นกลุ่มคนไทยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใต้สุดทางฝั่งตะวันออกของประเทศมาเลเซีย คนไทยกลุ่ม นี้ได้มีการติดต่อกับคนไทยกลุ่มอื่นน้อยมาก ไม่สามารถฟังรายการวิทยุและชมโทรทัศน์จาก เมืองไทยได้ ซึ่งคนไทยในรัฐกลันตันจะอาศัยอยู่ท่ามกลางสังคมของชาวมาเลเซียที่มีเชื้อสายมลายู และชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. “พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ฉบับหอสมุดแห่งชาติ,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. หน้า 63 – 64. กรุงเทพฯ ฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, 2516.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรมศิลปากร. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.12ก/4 ตนกุด่น (พระยาพุทธการโกศล), ดั่งสูอุปตมุภิมระงา. ลงวันที่ 20 ฆรพัต ศักราชแฆก 1296.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรมศิลปากร. เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.44/16 รำงประกาศจัดการบ้านเมือง รำงประกาศจัดการบ้านเมือง เมืองไทร เมื่อปะลิส เมืองสตูล. ลงวันที่ 30 มีนาคม ร.ศ. 116
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, กรมศิลปากร. เอกสารรัชกาลที่ 5 เล่ม 6 เจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดี ฯ ที่สมุหกลาโหม คือ พระยานครศรีธรรมราช. ลงวันที่ 6 10 ค่ำจ.ศ.1234
- กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 43 ข้อมูลชายแดนไทย – มาเลเซีย. ค่ายรามคำแหง. สงขลา : 2535. อัคตำนา.
- กัลยานวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์, สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้า. “พระราชดำรัสในพิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมไทย” ใน การศึกษาวัฒนธรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. หน้า ฆ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2538.
- กิ่งแก้ว นิคมข่า. การเจรจาและข้อตกลงระหว่างไทยและอังกฤษเกี่ยวกับหัวเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2443 ถึง 2452. ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519.
- เครือวัลย์ โกมุทแคง. ประวัติวรรณคดีสมัยสุโขทัยและอยุธยา. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2539.
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1184 เลขที่ 3.
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1184 เลขที่ 11.
- จักรพรรดิพงศ์, พระ. พงสาวดารกรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514.
- ฉันทัส ทองช่วย. ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบันในรัฐกลันตัน ไทรบุรี และปะลิส. วิทยานิพนธ์ อ.ค. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์
คปเพลิง, 2542.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. ความรู้เรื่องโบราณคดีเมืองพัทลุง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2522.
- จี.แมรี เทิร์นบูลล์. ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน. แปลจาก A History of Malaysia,
Singapore and Brunei โดย รองศาสตราจารย์ทองสุข เกตุโรจน์ กรุงเทพฯ :
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- คำรกราชานุกาฬ, กรมพระยา. จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ. กรุงเทพฯ :
งานพระราชทานเพลิงศพ พระรัตนธัชมุนี (อิสฺสรญาณเถระ), 2505.
- คำรกราชานุกาฬ, กรมพระยา. “พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 เล่ม 2,”
ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 2542 เล่ม 8. มุฉนนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์ หน้า 2621. กรุงเทพฯ : บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด,
2542.
- แถมสุข นุ่มนนท์. “การเจรจาทางการทูตระหว่างไทยกับอังกฤษ ค.ศ. 1900 – 1909,” ใน
ชุมนุมบทความทางวิชาการถวายพระบรมวงศ์เชอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ที่
พระชนมายุครบ 80 พรรษาบริบูรณ์ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2514.
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- ทวีศักดิ์ ส้อมลิ้ม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองกับประเทศราชมลายูในสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น. กรุงเทพฯ : เจริญรัตน์การพิมพ์, 2516.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 1. กรุงเทพฯ :
องค์การคำศุรสภา, 2504.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 2. กรุงเทพฯ :
องค์การคำศุรสภา, 2504.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4. กรุงเทพฯ :
องค์การคำศุรสภา, 2521.
- ธำรงค์ศักดิ์ อาวุฒณะ. ไทยในมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2517.
- ปัจฉุญ ชวนแหวด และคนอื่น ๆ. “เชื่อมคนไทยในกัณฑ์,” รุสมีแฉ. 3(5) : 4 – 11, 18 ;
พฤศจิกายน – ธันวาคม 2517.

- ประทุม ชุ่มเพ็งจันทร์ และครุณี บุญภิบาล. “นครศรีธรรมราช, จังหวัด,” ใน
 สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 2542 เล่ม 8. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย
 ธนาคารไทยพาณิชย์. กรุงเทพฯ : บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2542.
- “ประกาศรวมรัฐกลับคืน ครังگانู ไทรบุรี ปลิส เชียงตุง และเมืองพานเข้าในราชอาณาจักรไทย.”
 ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 60 ตอนที่ 55 หน้า 1523. 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม,” ใน สังคมวิทยา-
 มนุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- พจนันท์ ทิมเจริญ. ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การทำสนธิสัญญาและการปักปันเขตแดนระหว่าง
 ประเทศไทยและมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร, ม.ป.ป.
- พรรณงาม เง่า ธรรมสาร. “ไทรบุรี (ปะแงร์ัน), เจ้าพระยา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย
 ภาคใต้ เล่ม 7. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. หน้า 3533 -
 3535. กรุงเทพฯ : บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2542.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. “อนุสาวรีย์วีรไทย พ.ศ. 2484,” ใน สารานุกรมไทยภาคใต้ เล่ม 18.
 มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. หน้า 8826 - 8831. กรุงเทพฯ :
 บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2542.
- พระครูปลัดธำรงค์ศักดิ์ มโหจันทร์ “ชีวิตและงานพระวิเทศธรรมนาถ,” ใน
 นำเที่ยววัดไชยมังคลาราม. หน้า 4-23 สงขลา : โรงพิมพ์ไทรโยค, 2532.
- พระธรรมโกศาจารย์. “พระนิโครธธรรมราชา,” ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
 ท่านเจ้าคุณพระนิโครธธรรมราชา เจ้าคณะใหญ่ในรัฐแห่งสหพันธมาเลเซีย.
 หน้า จ-ช. ม.ป.ท. : วัดนิโครธาราม, 2511.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. เสด็จประพาสรอบแหลมมทลายุ ร.ศ. 109 เล่ม 1.
 กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, 2521.
- พัชรินทร์ สอนฐิตะปัญญา. มาเลเซีย : เอกภาพกับการศึกษา. สำนักงานกองทุน
 สนับสนุนงานวิจัย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- พันธ์ทิพย์ พันธุ์คำ. สหพันธมาเลเซีย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.
- มะโน คำบำรุง. “กบฏฮ้อยเมืองภูเก็ต,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 1.
 มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ หน้า 22. กรุงเทพฯ :
 บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2542.

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ :
- ราชบัณฑิตยสถาน, 2525.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2524.
- วิจารณ์ กระกรวิทย์. “ประวัติวัดโพธิาราม,” ใน อนุสรณ์งานฉลองที่พัทสงฆ์และฤทธิเจ้าอาวาส
วัดโพธิาราม อัสสัมชัญ ไทยปิง มาเลเซีย. หน้า 1-14. กรุงเทพฯ :
- หจก การพิมพ์พระนคร, 2527.
- วิเชียร ฉ นคร. “นครศรีธรรมราช (น้อย ฉ นคร),” เข้าพระยา, ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ภาคใต้ เล่ม 8. มุขนิธสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ หน้า 3621 -
3623. กรุงเทพฯ : บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2542.
- วิเชียร ฉ นคร และคนอื่นๆ. นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2521.
- ศรีวรรณัต (พิมพ์ จันทร์วงศ์), หลวง. ประชุมพงศาวดาร ภาค 15 พงศาวดารเมืองพัทลุง.
กรุงเทพฯ : อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเจน (ปีณณศิลป์) ฤทธิเดช,
2530.
- ศิลปากร, กรม. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับจันทนุมาศ (เจิม). กรุงเทพฯ :
- โรงพิมพ์คุรุสภา, 2506.
- สกรรจ์ จันทรรัตน์. ปัญหาการปกครองมณฑลไทรบุรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2522.
- สุรชาติ บำรุงสุข. “ข้อมูลพื้นฐาน,” ใน วิฤตการณ์มาเลเซีย เศรษฐกิจ การเมือง - วัฒนธรรม.
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 142-143. กรุงเทพฯ :
- เอคิสัน เพรสโปรดักส์, 2542.
- หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 10. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1178.
- หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 41/ข. พงศาวดารเมืองไทรบุรี พ.ศ. 2445.
- หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 42. พงศาวดารตรังกานู พ.ศ. 2445.
- หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ 43 ข-43 ค. พงศาวดารเมืองกลันตัน พ.ศ. 2445.
- อดุลย์ คั่นประยูร. สังคมวิทยาชนบทและเมือง (สังคม 211). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ที่ระพรรณา,
2533.
- เอน.เจ.ไรอัน. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลจาก The Making Malaysia and
Singapore. โดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข. มุขนิธโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2542.

- A/L Boontiang, Arun. **Kesedaran Dan Tindakan Polite Di Kalangan Masyarakat Minoriti Siam : Satu Kajian Kes di Daerah Pendang, Kedah Darulaman.** Master's Thesis, Universiti Kebangsaan Malaysia, 1990/90. Typed.
- Keiko Kuruda. **The Siamese in Kedah under nation-state Making.** P.1 The First Inter – Dialogue Conference On Southern Thailand. Prince of Songkhla University, Pattani. 13 – 15 June 2002.
- Mohammed Yusoff Ismail. **Buddhism and Ethnicity Social Organization of Buddhist Temple in Kelantan.** Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1993.
- Ryoko Nishii. "Emergence and Transformation of Peripheral Ethnicity : Sam Sam on the Thai – Malaysian Border" in **civility and Savagery.** Edited by Andrew Turton p. 180 – 200. London : Laser Script Ltd, 2000.
- The Director of National Mapping Malaysia. **Mapbook of Malaysia.** Lohor : World Express Mapping Sdn. Bhd, 2000.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

- การันต์ ขุนแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเคคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544 และวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- จวน ทองพริ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังไสน อำเภอปาดังเดอรัป รัฐเคคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2544 และวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- ฉรงค์ หนูประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดมัชฌิมาประสิทธิ์ ตำบลอะเหรา อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส
เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544.
- ถาวร ศรีศักดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดอินทราวาส ตำบลบลูก้อเซม้ง อำเภอโก๊ะรี รัฐเประ
เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544.
- นางคิง อุดมวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเคคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544.
- นุ้ย พรหมภักดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักสงฆ์ไปิ๊ะเกียง ตำบลบุกิตเกอลวง อำเภอเบอสุต รัฐตรังกานู
เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 .
- แนบ ราชฤทธิ์เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเคคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2544 และวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- บันเทิง โทธิแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดอินทราวาส ตำบลบลูก้อเซม้ง อำเภอโก๊ะรี รัฐเประ
เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- ประดิษฐ์ มั่นธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นवलสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 64 ซี่ บ้านจีน่า ตำบลปาดังเกอร์เบา อำเภอเป็นดั่ง รัฐเคคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

- ประนอม แก้วสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 169 บ้านปลักเหนาะ ตำบลอะห์ อำเภอบึงปลาสุ รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544 และวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- ประเสริฐ จันทรปรีชา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิภลทองวราราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอกุมปีต รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2544.
- พิน สุวิงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง ตำบลบุกิด เกอลวง อำเภอบะอสุต รัฐครังگانู
เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2544.
- มิตร สุวรรณธาดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดอินทราวาส ตำบลบุกิดก่อ เขมิง อำเภอกือระ รัฐปะระ
เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544.
- วิเชียร เกตุแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 45 ถนนโรลอง ตำบลสุโหลงปัตตานี อำเภอกัวลาลูมา รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- วิภาวี คำรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิภลทองวราราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอกุมปีต รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- หยก แสงู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักสงฆ์โป๊ะเกียง ตำบลบุกิดเกอลวง อำเภอบะอสุต รัฐครังگانู
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- อ่วม รัตนประทุม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 144 บ้านปลาชะไร ตำบลปลาดังเกอร์เบา อำเภอบึงคัง รัฐเกคะห์
(ไทรบุรี) เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544 และวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระครูเจติยานุรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดโพธิเจดยาราม ตำบลปลาดังเกอร์เบา อำเภอบึงคัง รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระครูพิพัฒนกิจสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดสิทวนาราม เลขที่ เค 12 ถนนกำปังกือก อำเภอสิดิอะวัน รัฐปะระ
เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

- พระครูมงคลศิริรักษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพุทธทักษิณมิ่งมงคล ตำบลจางกูร อำเภอป่าสักบุรี ราชภัฏจันทรเกษม
เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระครูธรรมบาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดโพธิาราม เลขที่ 9-10 ถนนศรีอยุธยา ตำบลอัสสัมชัญ อำเภอไทปิง ราชภัฏพระนคร
เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระครูวิเทศธรรมนาถ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดมณีมาราม ตำบลไชย อำเภอชุมพวง ราชภัฏจันทรเกษม
เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระครูวินัยธรเลื่อง สิริปัญญา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดดำรงรัตนาราม ตำบลสุโขทัยปัดตานี อำเภอกำแพงแสน ราชภัฏจันทรเกษม (ไทปิง)
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระครูเวทการโกศล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดอินทราวาส ตำบลปลวก่อ เข้มง อำเภอโคกกระเทียม ราชภัฏพระนคร
เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระครูสังฆรักษ์ศรีพรหม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดโพธิ์เจดีย์าราม ตำบลปากคังเกอร์เบา อำเภอเป็นคัง ราชภัฏจันทรเกษม (ไทปิง)
เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระครูวิสุทธิประชาธุศาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวิสุทธิประคิษฐาราม ตำบลปากคังเกอร์เบา อำเภอเป็นคัง ราชภัฏจันทรเกษม (ไทปิง)
เมื่อวันที่ 2 และ 5 เมษายน พ.ศ. 2544. และวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระครูสุวรรณวุฒิชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิภพทองวาราราม บ้านบ่อเสม็ด ตำบลศรีเรือเบา อำเภอชุมพวง ราชภัฏจันทรเกษม
เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2544.
- พระครูโสภณกิจจาทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดลำป่า ตำบลรั้วไบ อำเภอเป็นคัง ราชภัฏจันทรเกษม (ไทปิง)
เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระครูอัครธรรมานุศาสน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดสิริบุญญามรรคาาราม เลขที่ 88-90 ถนนท่าบูน อำเภอฮีปรี ราชภัฏพระนคร
เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

- พระครูอุดมธรรมปฏิภาณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดอุดมอาราม ตำบลรีเป็ก อำเภอป่าเสม็ด รัฏกกันตัน
เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระช่วง ชูคติโล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดเทพขุมนุมน ตำบลเตอกาศคีรี อำเภอป่าคังเคอร์ป รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระเจียน สุมธโส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดจันทรหอม ตำบลชอก อำเภอเซะ รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระทัง อหิสโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดสุนทรประชาราม ตำบลรัมโบ รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระนุกูล จารุณโธ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดวัชรธรรมศิริวนาราม ตำบลเขอเอนรี อำเภอเซะ รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระบุญชู สิริภุโท เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดถ้ำเคิ้น ตำบลเตอกาศคีรี อำเภอป่าคังเคอร์ป รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2544.
- พระปลัดเพียง ฐานุดโร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิภลทองวราราม ตำบลคือรือบ็อก อำเภอคุมปีต รัฏกกันตัน
เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2544 และวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระเพลิน อรุโธ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดปทุมวิหาร ตำบลเปอรูบ็อก อำเภอบาเงะ รัฏกกันตัน
เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระภิกษุเจนทโท เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดไทยประดิษฐาราม ตำบลป่าคังสะโหน อำเภอป่าคังเคอร์ป รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระราชสุทริคุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดบุญญาราม ตำบลอะห์ อำเภอกูบังปัส รัฏกเคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2544 และวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

- พระวิเชียรโมลี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดชัยมงคล ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2544.
- พระสุข สิริสุวณโณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักสงฆ์บ้านป้อม ตำบลบุกิตมัส อำเภอตานะแมเราะ รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระอุดม กิตติโก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรมบางเสี้ยว ตำบลละเมาฮันดู อำเภอมาจิง รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระอุทัย อุทโย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดสุวรรณคีรี ตำบลจูงอิง อำเภอกะงะห์ รัฐปะลิส
เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- พระอธิการช่อง เขมสโย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดจำปาแก้ว ตำบลบุกิตปาเนา อำเภอตานะแมเราะ รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระอธิการเที่ยง มหาปัญญา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดอริยะคีรี ตำบลเป่าลิ้มอ อำเภอโกตาบารู รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2544.
- พระอธิการสวาท เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพระธาตุบาติง ตำบลเปอกัน บาติง อำเภอบาติง รัฐเกะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- สงวน อุคมวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่กอหรา ตำบลเขอนเอนรี อำเภอเซะ รัฐเกะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2544.
- สมบุรณ์ จันเคิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพิภูลทองวราราม บ้านบ่อเสม็ด ตำบลคือรือเบาะ อำเภอดุมปีต รัฐกลันตัน
เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2544.
- สิวซุน เอ / พี อ่า เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำนำฉนวน นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 143 บ้านปาดังเปอร์คานี ตำบลอะเหร่า รัฐปะลิส
เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2544.

สุนันท์ เชมฉวี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คำานวณ นวลสนอง เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่วัดพระธาตุบaling ตำบลเปอกัน บaling อำเภอบaling รัฐเกคะห์ (ไทรบุรี)
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2544.

ภาคผนวก

ผนวกที่ ก

ประเทศอังกฤษ แล ประเทศสยาม คฤศต์ศักราช 1862

สมเด็จพระบรมนารถบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา
 ถิ่นเกล้าถิ่นกระหม่อมพระราชวังบวรสถานมงคล มีรับสั่งโปรดเกล้าฯ ให้ท่านอรรคมหา
 เสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา พร้อมกันทำหนังสือสัญญากับกะปิตัน
 หันตรีบารนี (Captain Henry Burney) ทูตอังกฤษฝ่ายกรุงอังกฤษ ณ ะบันกิดอินเดีย
 กุมป็นนี้ผู้ครองอินเดียของอังกฤษอยู่ในบังคับคิงอันปาลีแมนอังกฤษ กับเรตอัน ณ ะบัน
 ลอดอำหัตสทิทเจ้าเมืองมังละกา (Governor of Bengal) แลขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษ
 พร้อมกันแต่งตั้งให้กะปิตันหันตรีบารนีเป็นทูตแทนตัวมาทำหนังสือสัญญาด้วยท่านอัครมหา
 เสนาบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา ไทยกับชาติอังกฤษได้เป็นนมหามิตรไมตรีไว้
 ความสัจสุกรักใคร่ ด้วยน้ำใจอันซื่อตรงสุจริตต่อกันทั้งสองฝ่าย ไทยอังกฤษทำหนังสือ
 สัญญารวมกันสองฉบับ ให้ไว้ ณ กรุงไทยฉบับหนึ่งให้หัวเมืองใหญ่เมืองน้อยซึ่งขึ้นแก่กรุง
 รุ่งทั่ว ให้ไว้ ณ เมืองมังละกาฉบับหนึ่ง ให้หัวเมืองใหญ่น้อยซึ่งขึ้นแก่กรุงอังกฤษรุ่งทั่ว
 ปิดตราหลวงตราท่านอัครมหาเสนาบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยาลงในหนังสือ
 สัญญาทั้งสองฉบับเป็นสำคัญ ปิดตราเรตอันณะระบันลอดอำหัตสทิท (Lord Amherst)
 เจ้าเมืองบังกะลา ตราขุนนางผู้ใหญ่ฝ่ายกรุงอังกฤษ ลงในหนังสือสัญญาทั้งสองฉบับเป็น
 สำคัญ

ข้อ 1 ว่า อังกฤษกับไทยเป็นไมตรีรักใคร่โดยความสุจริตซื่อตรงต่อกัน ไทย
 มิได้คิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำอะไรต่ออังกฤษ ๆ มิได้คิดร้ายที่จะเบียดเบียนทำอะไรต่อไทย
 แต่บรรดาบ้านเมืองซึ่งขึ้นแก่อังกฤษทั้งสิ้น ไทยไม่ไปเบียดเบียนพรบทุ้งชิงเอาบ้านเมืองเขตร
 แคนของอังกฤษ แต่บรรดาบ้านเมืองซึ่งขึ้นแก่ไทยทั้งสิ้นอังกฤษไม่ไปเบียดเบียนพรบทุ้งชิง
 เอาบ้านเมืองเขตรแดนไทย ๆ จะจัดแจงเขตรแดนไทยตามอย่างธรรมเนียมประการใดตาม
 แต่ใจไทย

ข้อ 2 ว่าบ้านเมืองใดขึ้นแก่อังกฤษ จะทำสิ่งใดให้เหลือเกินต่อเมืองไทย ๆ ไม่
 ไปทำอันตรายแก่บ้านเมือง จะบอกแก่อังกฤษก่อน อังกฤษจะกล่าวให้โดยสัจโดยจริง
 ถ้าคิดอังกฤษจะทำโทษตามความคิด ถ้าบ้านเมืองใดซึ่งขึ้นแก่ไทยจะทำสิ่งใดให้เหลือเกิน
 ต่ออังกฤษ ๆ ไม่ไปทำอันตรายแก่บ้านเมือง จะบอกกล่าวแก่เมืองไทยก่อน ไทยจะว่ากล่าว

ให้โดยสัจโดยจริง ถ้าฝัดไทยจะทำโทษให้ตามความผิด ถ้าบ้านเมืองไทยซึ่งอยู่ใกล้เมือง
อังกฤษจะชกกองทัพเรือไป ถ้าเจ้าเมืองอังกฤษถามว่าจะไปไหน เจ้าเมืองไทยจะต้องบอก
แก่เจ้าเมืองอังกฤษ ถ้าเจ้าเมืองอังกฤษซึ่งอยู่ใกล้เมืองไทยจะชกกองทัพเรือไป ถ้าเจ้าเมือง
ไทยถามว่าจะไปไหน เจ้าเมืองอังกฤษจะต้องบอกเจ้าเมืองไทย

ข้อ 3 ถ้าบ้านเมืองของไทยของอังกฤษ ฝ่ายทิศวันขึ้นฝ่ายทิศวันตก ทิศลม
ว่าทิศลมสำเนาที่อยู่ใกล้ต่อแดนกัน ถ้าอังกฤษสงไสยด้วยเขตแดนยังไม่รู้แน่ ก็ให้เจ้า
เมืองฝ่ายข้างอังกฤษมีหนังสือ แต่งคนแลชาวค่านมาไต่ถามเจ้าเมืองฝ่ายไทยที่อยู่ใกล้กัน
เจ้าเมืองฝ่ายไทยจะแต่งกรมการแลชาวค่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษ ไปกำหนดครีที่
แดนต่อกันให้รู้เปนนแน่ทั้งสองข้างโดยทางไมตรี ถ้าเจ้าเมืองไทยสงไสยด้วยเขตแดนยังไม่
รู้แน่ก็ให้เจ้าเมืองฝ่ายข้างไทยมีหนังสือ แต่งคนแลชาวค่านมาไต่ถามเจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษ
ที่อยู่ใกล้กัน เจ้าเมืองฝ่ายอังกฤษ จะแต่งคนแลชาวค่านพร้อมด้วยคนเจ้าเมืองฝ่ายไทยไป
กำหนดครีที่แดนต่อกัน ให้รู้แน่ทั้งสองข้างโดยทางไมตรี

ข้อ 4 ถ้าคนของไทยหนีไปอยู่ในแดนของอังกฤษ ไทยไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคน
ในแดนอังกฤษ ไทยจะไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี อังกฤษจะยอมให้ก็ได้ ไม่ยอมให้ก็ได้ ถ้า
คนอังกฤษหนีไปอยู่ในแดนไทย อังกฤษไม่ล่วงเกินเข้าไปจับกุมคนในแดนอังกฤษ อังกฤษจะ
ไปว่ากล่าวขอแต่โดยดี ไทยจะยอมให้ก็ได้ ไม่ยอมให้ก็ได้

ข้อ 5 อังกฤษกับไทยได้ทำหนังสือสัญญาเปนไมตรีสุจริตต่อกันและ ถ้าลูกค้า
ฝ่ายข้างอังกฤษไปมาค้าขาย ณ เมืองไทยที่เมืองมีสินค้ามาก สลอบกำปั่นเรือสำเภาก็จะไปมา
ค้าขายได้ไทยจะทำการบำรุงให้ซื้อขายโดยสะดวก ถ้าลูกค้าฝ่ายข้างไทยไปมาค้าขาย ณ เมือง
อังกฤษได้ เรือสำเภาสลอบกำปั่นจะไปมาค้าขายได้ อังกฤษจะทำการบำรุงให้ซื้อขายโดยสะดวก
ไทยจะไปเมืองอังกฤษ ๆ จะไปเมืองไทย ให้ทำตามอย่างธรรมเนียมบ้านเมืองทั้งสองฝ่าย
ถ้าไม่รู้อย่างธรรมเนียม ให้ขุนนางไทยให้ขุนนางอังกฤษบอกอย่างธรรมเนียม ให้พวกไทย
ที่ไปเมืองอังกฤษต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมเมืองอังกฤษทุกสิ่ง พวกอังกฤษไป
เมืองไทยต้องทำตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมเมืองไทยทุกสิ่ง

ข้อ 6 ถ้าลูกค้าฝ่ายเมืองไทยก็คืฝ่ายอังกฤษก็คื จะไปซื้อขาย ณ เมืองมังละกาแล
(Bengal) หัวเมืองขึ้นแก่อังกฤษ จะไปซื้อขาย ณ กรุงไทยและหัวเมืองขึ้นแก่กรุงไทย
ให้ลูกค้าเสียค่าธรรมเนียมในการค้าขายให้ตามอย่างธรรมเนียมบ้านเมืองทั้งสองฝ่าย ให้
ลูกค้าแลไพร่พลเมืองได้ซื้อได้ขายเองในเมืองนั้น ถ้าลูกค้าไทยถ้าลูกค้าอังกฤษจะมีคดี
ข้อความสิ่งใด ๆ ก็คืให้ฟ้องร้องต่อขุนนางเจ้าเมืองกรมการฝ่ายไทยอังกฤษ ขุนนางเจ้าเมือง
กรมการจะชำระคดีสินให้ตามกฎหมายอย่างธรรมเนียมบ้านเมืองทั้งสองฝ่าย ถ้าลูกค้าไทย

ถ้าถูกค้าอังกฤษก็ซื้อข้าวไม่สืบสวนว่าคนชั่วคนดี ซื้อขายปะคนชั่วพาเอาสิ่งของหลบหนีไป แลเจ้าเมืองกรมการจะสืบสวนเอาตัวมาชำระให้โดยสุจริต ถ้ามีเงินมีของใช้ให้ก็ได้ ถ้าไม่มีเงินมีของใช้และมีได้ตัวผู้หนี ก็เพราะถูกค้าทำผิดเอง

ข้อ 7 ถ้าถูกค้าฝ้ายไทยฝ้ายอังกฤษก็ดี จะไปซื้อข้าว ณ เมืองอังกฤษแลเมืองไทย จะขอตั้งห้างตั้งร้าน จะขออาศัยเช่าที่โรงเรือนใส่สินค้า ถ้าขุนนางไทยขุนนางอังกฤษ และเจ้าเมืองกรมการไม่ยอมให้อยู่ก็อยู่ไม่ได้ ถ้ายอมให้อยู่จึงให้ถูกค้าขึ้นอยู่ตามสัญญาว่ากล่าวกัน แลให้ขุนนางไทยแลให้ขุนนางอังกฤษแลเจ้าเมืองกรมการช่วยดูแลเอาใจใส่อย่าให้ไพร่บ้านพลเมืองทำข่มเหงแก่ไพร่บ้านพลเมือง ถ้าถูกค้าอังกฤษพวกอังกฤษ ถูกค้าไทยพวกไทยที่ไม่เกี่ยวข้อง จะขนเอาสิ่งของลงเรือสำเภาสลอบกำปั่นลากลับไปบ้านเมืองเมื่อใดก็ให้ไต่กลับไปโดยสะดวก

ข้อ 8 ถ้าถูกค้าจะไปค้าขายบ้านใดเมืองใดฝ้ายไทยฝ้ายอังกฤษก็ดี ถ้าสลอบกำปั่นเรือแลสำเภารองอังกฤษของไทยก็ดี จะขนอันตราสิ่งหนึ่งสิ่งใด ขุนนางไทยและขุนนางอังกฤษจะช่วยทำนุบำรุงกว่าจะเสร็จ ถ้าสลอบกำปั่นเรือสำเภารองอังกฤษของไทยก็ดีแตกลงที่บ้านใดเมืองใด ไทยอังกฤษเก็บได้สิ่งของใดในสลอบในกำปั่นเรือสำเภาก็แตกมากน้อยเท่าใด ให้ขุนนางอังกฤษให้ขุนนางไทยชำระไล่สิ่งของเอาสิ่งของคืนให้แก่เจ้าของ ถ้าเจ้าของตายก็ให้คืนให้แก่พวกห้อง ให้เจ้าของแลพวกห้องแทนคุณผู้เก็บได้ตามสมควร ถ้าพวกไทยพวกอังกฤษไปเมืองอังกฤษไปเมืองไทยตาย สิ่งของพวกไทยพวกอังกฤษมีอยู่มากน้อยเท่าใด ให้คืนแก่พวกห้องของอังกฤษของไทย ถ้าพวกห้องไทยพวกห้องอังกฤษไม่มีที่เมืองนั้นอยู่เมืองมาได้ จะแต่งคนถือหนังสือมารับเอาสิ่งของ ก็ให้ส่งสิ่งของให้แก่ผู้ถือหนังสือให้สิ้น

ข้อ 9 ถ้าถูกค้าข้างอังกฤษจะใครมาค้าขาย ณ เมืองของไทยที่ยังไม่เคยไปมา ค้าขายให้ถูกค้าเข้าพระยาผู้ครองเมืองก่อน ถ้าเมืองไหนไม่มีสินค้าพระยาผู้ครองเมืองก็จะบอกว่าสลอบกำปั่นจะมาค้าขายหาสินค้าไม่ ถ้าเมืองไหนมีสินค้าพอจะรับสลอบพอจะรับกำปั่นได้พระยาผู้ครองเมืองก็จะให้สลอบให้กำปั่นมาค้าขายได้

ข้อ 10 อังกฤษและไทยสัญญาต่อกัน การค้าขายซึ่งจะมีต่อกันโดยสะดวกในเมืองอังกฤษ เมืองเกาะหมาก เมืองมลากา เมืองสิงคโปร์ (Singapore) และเมืองของไทย คือเมืองนคร เมืองพัทลุง เมืองสงขลา เมืองตานี เมืองถลาง เมืองไทร และหัวเมืองอื่นๆ ถูกค้าจีน ถูกค้าแขก เมืองอังกฤษ ให้ได้ค้าขายทางบกทางคลองโดยสะดวก ถ้าถูกค้าจีนถูกค้าแขก เมืองมฤท (Mergui) เมืองทวาย เมืองตนาว เมืองเซ ซึ่งขึ้นกับอังกฤษจะเข้ามาค้าขาย ณ เมืองไทย อังกฤษจะมีหนังสือเข้ามาเป็นสำคัญ ให้ได้ค้าขายทางบกทางน้ำ

โดยสะดวก แล้วจะห้ามมิให้ถูกค้าเอาฝิ่นซึ่งเป็นของต้องห้ามเข้ามาค้าขาย ณ เมืองไทย
 เปนอันขาด ถ้าถูกค้าขึ้นเอาฝิ่นเข้ามาขายเมืองใด ให้พระยาผู้ครองเมืองเก็บริบเอาฝิ่นเผาไฟ
 เสียให้สิ้น

ข้อ 11 ถ้าอังกฤษจะมีหนังสือมาถึงผู้ใด ณ เมืองไทยก็ดี ณ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้
 นั้นเปิดหนังสือ มิให้ผู้อื่นเปิดหนังสือออกดู ถ้าไทยจะมีหนังสือไปถึงผู้ใด ณ เมืองอังกฤษ
 ก็ดี ณ เมืองอื่น ๆ ก็ดี ให้ผู้นั้นเปิดหนังสือ มิให้ผู้อื่นเปิดหนังสือออกดู

ข้อ 12 เมืองไทยไม่ไปขัดขวางทางค้าขาย ณ เมืองครังกะนูเมืองกัณตัน ให้ถูกค้า
 พวกอังกฤษได้ไปมาค้าขายโดยคล่องสะดวกข้างน่าเหมือนแต่ก่อน อังกฤษไม่ไปเบียดเบียน
 รบกวนเมืองครังกะนูเมืองกัณตันด้วยการตั้งใด

ข้อ 13 ไทยสัญญาต่ออังกฤษว่าไทยให้อุ้ยรักษาเมืองไทรและไพร่พลเมือง ๆ ไทร
 แลคนเมืองเกาะหมากเมืองไทรจะได้ไปมาค้าขายอย่างเดิม แลโคกระบือและเบ็ดไถ้แลปลา
 เข้าเปลือกเข้าสาร ซึ่งเป็นเสบียงอาหารไพร่พลเมือง ๆ เกาะหมาก แลก่าป็นในเมืองเกาะ
 หมากต้องการจะซื้อแต่เมืองไทร ไทยไม่เรียกภาษี แลปากน้ำคลองใด ๆ ที่เมืองไทร ไทยไม่
 ตั้งส่วยทด ไทยเรียกเอาจังกอบภาษีตามสมควร ไทยสัญญาว่าเจ้าพระยานครกลับออกไปแต่กรุง
 จะปล่อยครอบครัวทาสว่าคนของพระยาไทรคนเก่าให้กลับคืนไปตามชอบใจ อังกฤษสัญญา
 ต่อไทยว่าไม่ต้องการเอาเมืองไทร อังกฤษไม่รบกวนเมืองไทร แลไม่ให้พระยาไทรคนเก่า
 กับว่าไพร่ของพระยาไทรคนเก่าไปรบกวนทำอันตรายสิ่งหนึ่งสิ่งใด ณ เมืองไทรแล
 เมืองอื่น ๆ ซึ่งขึ้นกับเมืองไทร แลอังกฤษสัญญาว่าจะจัดแจงให้พระยาไทรคนเก่า
 ไปอยู่เมืองอื่นไม่ให้พระยาไทรคนเก่าอยู่ที่เมืองเกาะหมาก เมืองไทร เมืองเปพระเมือง
 สลาหงอ เมืองพม่า ถ้าอังกฤษไม่ให้พระยาไทรคนเก่าไปอยู่ที่เมืองอื่น ตามสัญญา ก็ให้ไทย
 เรียกเอาภาษีเข้าเปลือกเข้าสารที่เมืองไทรเหมือนแต่ก่อน อังกฤษสัญญาไทยว่าแขกว่าจีน
 ซึ่งอยู่ ณ เมืองเกาะหมาก จะมาอยู่ ณ เมืองไทรอังกฤษไม่ห้าม

ข้อ 14 ไทยกับอังกฤษสัญญาต่อกันว่า ให้พระยาเปพระคลองเมืองเปพระตามใจ
 พระยาเปพระ ถ้าพระยาเปพระจะฉวยดอกไม้เงินดอกไม้ทอง ณ กรุงสยาม ตามแต่ก่อน
 ก็ตามใจ พระยาเปพระ อังกฤษไม่ห้ามปราม เจ้าพระยานครจะใช้ไทยใช้แขกใช้จีนคนฝ่าย
 ไทยลงไปเมืองเปพระโดยดี 40 คน 50 คน ถ้าพระยาเปพระใช้ศรีศวันกรมการฝ่ายเมือง
 เปพระมาหาเจ้าพระยานคร อังกฤษไม่ห้าม ไทยอังกฤษไม่ยกกองทัพไปเบียดเบียนรบกวน
 ณ เมืองเปพระ อังกฤษไม่ให้เมืองสลาหงอมารบกวนเมืองเปพระ ไทยก็ไม่ไปรบกวนเมือง
 สลาหงอการซึ่งสัญญาเมืองไทรเมืองเปพระ ๒ ข้อนี้ คอเมื่อเจ้าพระยานครกลับออกไปแต่กรุง
 จึงจะได้จัดแจงตามสัญญา

แลความสัญญา 14 ข้อนี้ให้ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษ ทุกหัวเมือง
ใหญ่หัวเมืองน้อยทั้งสิ้นด้วยกันฟังเอาถ้อยคำสัญญานี้เถิด แลหนังสือสัญญานี้ท่านอัครมหา-
เสนาบดีผู้ใหญ่ ณ กรุงเทพฯ กับกะปิตันหันตรีบาระนี ซึ่งเรดอันบันลอคอำหัดลิตเจ้าเมือง
มังกะลาใช้ให้เปนทูตเข้ามาแทนตัวเจ้าเมืองมังกะลา พร้อมกันทำ ณ กรุงเทพฯมหานครศรี-
อยุธยาหน้าพระที่นั่งเจ้ากรมหมื่นสุรินทรรักษ์ เปนอักษรไทยอักษรมาลาญอักษรอังกฤษ ทำ
แล้วเสร็จ ณ วันอังคาร เดือนเจ็ด แรมค่ำหนึ่ง ศักราชไทย 1188 ปีจออัฐศก ศักราชฝรั่ง
1826 ปีเดือนยูน 20 วัน ปิดตราท่านอัครมหาเสนาบดี แลปิดตรากะปิตันหันตรีบาระนีลง
เปนสำคัญทั้งสองฉบับ แล้วฉบับหนึ่งกะปิตันหันตรีบาระนีเอาออกไปปิดตราเจ้าเมืองมังกะ-
ลาฉบับหนึ่งปิดตราหลวง ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา เจ้าพระยานครเอาออกไปไว้ ณ
เมืองไทร กะปิตันหันตรีบาระนีกำหนดใน 7 เดือน ณ เดือนยี่ ปีจออัฐศกจะกลับมาให้ถึง
เมืองเกาะหมาก แล้วจะเอาหนังสือสัญญามาเปลี่ยนต่อพระภคคีปริวัค ณ เมืองไทร ไทยกับ
อังกฤษก็เปนไมตรีสืบต่อไปไม่รู้สิ้น ไม่รู้สุดชั่วฟ้าแลดิน

(ตราหลวงพระอัยราพต)	(ตราพระราชสีห)	(ตราพระคชสีห)
(ตราบัวแก้ว)	(ตราพระนนทการ)	(ตราพระพิรุณ)
(ตราพระยมขี้สิงห)	(ตราบาระนี)	

หมายเหตุ	ตราหลวงพระอัยราพต	คือ	กรมหมื่นสุรินทรรักษ์
	ตราพระราชสีห	คือ	เจ้าพระยาจักรี
	ตราพระคชสีห	คือ	เจ้าพระยาอรรคมหาเสนา
	ตราบัวแก้ว	คือ	เจ้าพระยาคลัง
	ตราพระนนทการ	คือ	เจ้าพระยาธรรมมา
	ตราพระพิรุณ	คือ	เจ้าพระยาพลเทพ
	ตราพระยมขี้สิงห	คือ	เจ้าพระยาอมร าช
	ตราบาระนี	คือ	กะปิตันหันตรีบาระนี
			(Captain Henry Burney)

ผนวกที่ ข

สัญญาเขตแดน

ระหว่าง

กรุงสยามกับอังกฤษในมลายูประเทศ

ลงชื่อที่กรุงเทพฯ ฯ วันที่ 29 พฤศจิกายน ร.ศ. 118

ด้วยรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามฝ่ายหนึ่ง กับรัฐบาลของสมเด็จพระนางเจ้าอังกฤษอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำสัญญาแทนสุดด้านประทับพำหังนั้น พร้อมกันเห็นว่าเป็นที่พึงปรารถนาที่จะระงับข้อพิพาทกันด้วยเรื่องเขตแดนในมลายูประเทศให้ตกลงเสียทั้งสิ้น แลกำหนดเขตแดนทั้งหลายลงไว้ในระหว่างเมืองรามันอันเปนหัวเมืองขึ้นฝ่ายสยาม เมืองไทรบุรี เมืองกลันตัน เมืองตรังกานู อันเป็นเมืองประเทศราชฝ่ายสยามฝ่ายหนึ่ง กับเมืองประแลเมืองปาหังอันกล่าวมาข้างต้นแล้วอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ผู้ลงชื่อในท้ายหนังสือนี้คือ เสนาบดีว่าการต่างประเทศของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามกับราชทูตของสมเด็จพระนางเจ้าอังกฤษ ผู้ซึ่งได้รับอำนาจอันสมควรในการทำสัญญานี้แล้วจึงได้ยินยอมทำสัญญาไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 เขตแดนในระหว่างเมืองไทรบุรีกับเมืองประนั้น คือ ตั้งแต่ที่ในลำน้ำเกรียน ใกล้เขาตุ้งคัลไปตามลำน้ำเกรียนตลอดจนถึงปลายน้ำจคเขตบิנדิง ดังเช่นหมายไว้ในแผนที่ซึ่งติดกับสัญญานี้ ตั้งแต่อักษร เอ จน บี

ข้อ 2 เขตแดนในระหว่างเมืองรามันกับเมืองประนั้น เปนดังเช่นมีอยู่ในแผนที่ซึ่งติดกับสัญญานี้ หมายแต่อักษร บี จนถึง เอฟ ดังกล่าวต่อไปนี้ คือ ตอนหนึ่งตั้งแต่เขาบิנדิงตรงไปถึงเขากินเครงที่หมายอักษร บี ถึง ซี ตอน 2 ตั้งแต่เขากินเครงตรงไปยังที่แห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำรุขประมาณ 4 ไมล์ถา 160 เส้นจากปากน้ำรุขนั้น ที่หมาย ซี จนถึง ดี ตอน 3 ตั้งแต่ที่ ซี หมายอักษรดี ริมฝั่งน้ำรุขเส้นตรงไหลลงสันเขาอักษร ดี แม่น้ำเกรียนใกล้กับเขราประลา ที่หมาย อี ซึ่งเป็นสันเขาข้างเหนือบันน้ำคก ลำน้ำเชิงโกข้างใต้ ตอน 4 ตามสันเขาข้างเหนือที่บันน้ำคกลำน้ำเชิงโกอยู่ข้างใต้ ไปจนถึงสันถึงเขาที่แบ่งน้ำคกทะเลสองฟากที่หมาย อี ถึง เอฟ

ข้อ 3 เขตแดนระหว่างเมืองกลันตันฝ่ายหนึ่ง กับเมืองประแลเมืองปาหังอีกฝ่ายหนึ่ง นั้น คือสันเขาใหญ่ที่แบ่งน้ำคกเมืองสองฝายนั้น

ข้อ 4 เขตแดนในระหว่างเมืองตรังกับเมืองปาหังนั้น คือ ตอน 1 สันเขาใหญ่ที่แบ่งน้ำตกเมืองทั้งสองฝ่ายนั้น ตอน 2 แล้วต่อไปตามสันเขาข้างใต้ที่บันน้ำตกถ้ำน้ำกะมามันอยู่ข้างเหนือจนถึงสันเขาที่บันน้ำตกถ้ำน้ำเจนดา ตอน 3 แล้วต่อไปตามสันเขาข้างเหนือที่บันน้ำตกเจนดา อยู่ข้างใต้ จนถึงแหลมกุดคอกที่ริมฝั่งทะเล

ในการที่จะให้เปนหลักฐานมั่นคง ผู้ลงชื่อในท้ายหนังสือนี้ จึงได้ทำสัญญาไว้เปนสองฉบับเหมือนกันแล้ว ได้ลงชื่อและประทับตราไว้เปนสำคัญ ที่กรุงเทพมหานคร ณ วันที่ 29 เดือนพฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก 118 ตรงกับคฤศตศักราช 1899

ประทับตราแลเซ็น เทวะวงษ์วโรประการ

ประทับตราแลเซ็น ยอช เกรฟวิล

ผนวกที่ ค

หนังสือสัญญา

ในระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ

ว่าด้วยเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองลำพูน

ณ วันจันทร์ เดือนสิบสองขึ้นสองค่ำ จุลศักราช 1245

ปีแมเบญจศก

ตรงกับวันที่ 3 เดือนสเปคเตมเบอร์ คฤศศักราช 1883 ⁽¹⁾

ด้วยทางพระราชไมตรีความสงบเรียบร้อยแลทางค้าขายได้ตั้งอยู่โดยผาสุก ในระหว่างกรุงศรีอยุธยาอันอยู่เสมอด้วยหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีลงวันที่ 18 เอปริล คฤศศักราช 1855 ⁽²⁾ คือวันพุธเดือนหกขึ้นสองค่ำปีเถาะ สัปตศก 1217 แลในข้อสัญญาเพิ่มเติมที่ลงวันที่ 13 เม 1856 คือวันอังคารเดือนหกขึ้นเก้าค่ำปีมโรง อัฐศก 1218 แลในกาที่เกี่ยวข้อด้วยแวนแคว้นเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนนั้น ก็ได้มีอยู่ด้วยสัญญาฉบับหนึ่งต่างหาก ในระหว่างผู้ปกครองเมืองอินเดียนแลสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ลงวันที่ 14 เฮนัวรี ⁽³⁾ คือวันพุธ เดือนยี่ แรมสิบสองค่ำปีระกา เปญจศก 1235 นั้นแล้ว

แลด้วยสมเด็จพระนางเจ้าราชินีของกรุงศรีอยุธยาแลไอโรแลนค์อันรวมกัน แลบรมราชาราชราชินีอินเดียน กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน บรมราชาราชแห่งลาวมลายู กระเหรี่ยง แลอื่น ๆ มีพระราชดำริที่จะประกอบปกป้องกันความชั่วร้ายในแวนแคว้นเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน เปนของฝ่ายไทยให้เปนผลดียิ่งขึ้น แลที่จะเกื้อกูลแก่ทางค้าขายในระหว่างเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษกับแวนแคว้นที่ได้กล่าวชื่อมาแล้วแต่คั้นนั้น จึงได้มีพระราชหฤทัยตกลงพร้อมกันที่จะยกเลิกหนังสือสัญญาฉบับหนึ่งต่างหากที่ได้ทำเมื่อวันที่ 14 เดือนเฮนัวรี 1874 คือวันพุธเดือนยี่แรมสิบสี่ค่ำ ปีระกา เบญจศก 1235 นั้น แลทำสัญญาใหม่ขึ้นแทน เพราะเหตุฉะนั้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดตั้งผู้ทำอำนาจที่จะทำสัญญาทั้งสองฝ่าย คือว่า

สมเด็จพระนางเจ้าราชินีของกรุงศรีอยุธยาแลไอโรแลนค์อันรวมกัน แลบรมราชาราชราชินีแห่งอินเดียน

วิลเลียมเฮนรีนิวแมน เอกไซควร์เสอมาเฮสติเอตติงเฮนด์แลกงสุลเยนเนราลที่
กรุงเทพมหานคร ของสมเด็จพระนางเจ้าในกรุงสยาม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม บรมราชาธิราชแห่งลาว มลายู กระเหรี่ยง
 แลอื่น ๆ จึงได้ตั้งเจ้าพระยาภาณุวงษ์มหาโกษาธิบดี ผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยยศมงกุฎสยาม
 ชั้นที่ 1 ชื่อมหาสุรารักษ์ แลเครื่องอิสริยยศสำหรับตระกูลชั้นที่ 1 ชื่อประมุขจุลจอมเกล้า
 เครื่องราชอิสริยยศข้างเผือกชั้นที่ 2 ชื่อจุลวารักษ์ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ แลเปน
 ปรีวิเคาน์ซิลลอกับพระยาเจริญราชไมตรี ซึ่งได้รับเครื่องราชอิสริยยศข้างเผือกชั้นที่ 2 ชื่อ
 จุลวารักษ์ แลเครื่องราชอิสริยยศสำหรับตระกูลชั้นที่ 2 ชื่อทูลิชจุลจอมเกล้าวิเศษ ที่
 ปฤักษาราชการแผ่นดินปรีวิเคาน์ซิลลอก แลเปนผู้บังคับการศาลต่างประเทศ พระยาเทพ
 ประชุมซึ่งได้รับเครื่องราชอิสริยยศมงกุฎสยามชั้นที่ 1 ชื่อมหาสุรารักษ์ แลราชอิสริยยศ
 สำหรับตระกูลชั้นที่ 2 ชื่อทูลิชจุลจอมเกล้า เปนปรีวิเคาน์ซิลลอก แลปลัดทูลฉลองในกรม
 พระกระลาโหม ทั้งสามนี้เป็นผู้มีอำนาจเต็ม แลผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายนั้น เมื่อได้ส่ง
 หนังสือสำคัญมอบอำนาจให้ซึ่งกันแลกัน แลเห็นว่าเป็นการถูกต้องตามแบบแล้วได้ตกลง
 ทำเปนสัญญา มีความเปนหลายข้อดังต่อไปนี้

ข้อ 1 หนังสือสัญญาในระหว่างคอเวอนแมนต์เมืองอินเดียนกับคอเวอนแมนต์ของ
 สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม ลงวันที่ 14 เดือนธันวาคม คฤศศักราช 1874 คือวันพุธ
 เดือนยี่แรมสิบสองค่ำปีระกา เบญจศก 1235 จะได้ยกเลิกเลิกไม่ใช้ด้วยสัญญาฉบับนี้

ข้อ 2 ว่า เจ้าพนักงานสยามที่เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน
 จะต้องช่วยป้องกันคนในบังคับอังกฤษซึ่งไปมาค้าขายแลอื่นมีธุระอื่น ๆ ในเมืองนครเชียงใหม่
 เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน โดยสมควร

แลคนคอเวอนแมนต์อังกฤษในฝ่ายอินเดียนก็จะช่วยปกป้องคนในบังคับสยาม ซึ่งมา
 จากเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ไปค้าขายตามมีธุระอื่น ๆ เข้าไปในเขต
 แคนอังกฤษเหมือนกัน

ข้อ 3 ว่า คนในบังคับอังกฤษมาแต่เมืองพม่าฝ่ายอังกฤษเข้าไปเมืองนครเชียงใหม่
 เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ต้องมีหนังสือเดินทางสำหรับตัวของผู้นั้นหรือเมืองพม่า
 ฝ่ายอังกฤษ ฤาขุนนางซึ่งผู้นั้นหรือเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษให้ตั้งเปนเจ้าพนักงาน ในหนังสือ
 เดินทางสำหรับตัวนั้น ให้ลงชื่อแลตำแหน่งมาด้วยธุระสิ่งใด ๆ มีเครื่องอาวุธอย่างไรมาด้วย
 หนังสือเดินทางนั้นต้องเปลี่ยนใหม่ทุกครั้ง แต่หนังสือเดินทางสำหรับตัวนั้น เจ้าพนักงาน
 ซึ่งตั้งอยู่ในเขตแดนชั้นนอกฤาชั้นใน เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน
 จะเรียกต้องให้ดู ถ้าผู้ที่มีหนังสือเดินทางไม่มีสิ่งของต้องห้ามตามหนังสือสัญญาทางพระ
 ราชไมตรี ลงวันที่ 18 เดือนเอปริล คฤศศักราช 1855 ปี แลข้อเพิ่มเติมลงวันที่ 13
 เดือนเม คฤศศักราช 1856 ปี มิให้ขังขวางไว้ ต้องยอมให้ไปตามในระยะทาง ถ้าผู้หนึ่ง

ผู้ใดที่ไม่มีหนังสือเดินทางสำหรับตัว จะให้กลับก็ได้ แต่อย่าให้ทำอันตรายด้วยประการใด หนังสือเดินทางนั้นกงสุลเขนราลของสมเด็จพระนางเจ้าที่กรุงเทพมหานคร แลกงสุลฤาโวช กงสุลของสมเด็จพระนางเจ้าที่นครเชียงใหม่ จะเปนผู้ออกให้ก็ได้เหมือนกัน เมื่อเปนเหตุที่ หนังสือเดินทางเดิมสูญหายไป ฤาพินกำหนดหนังสือเดินทางนั้นฤาเปนเหตุที่คล้ายกับที่ว่านั้น

ถ้าคนในบังคับอังกฤษจะเที่ยวไปมาในแวนแคว้นแผ่นดินสยามต้องรับหนังสือเดินทางของเจ้าพนักงานฝ่ายสยาม

ถ้าคนในบังคับไทยที่ออกจากเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ไปยังเมืองพม่าฝ่ายอังกฤษ ต้องมีหนังสือเดินทางของผู้ครองเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ในหนังสือเดินทางนั้น ให้ลงชื่อแลตำแหน่งมาด้วยระบุใด ๆ มีเครื่องอาวุธอย่างไรมาด้วย หนังสือเดินทางนั้นต้องเปลี่ยนใหม่ทุกครั้ง แลถ้าเจ้าพนักงาน ซึ่งอยู่ในเขตรแดนชั้นนอกฤาชั้นในฝ่ายพม่าอังกฤษเรียกดูต้องให้ดู ถ้าผู้ที่มีหนังสือเดินทาง ไม่มีสิ่งของต้องห้าม มิให้ขัดขวางไว้ ต้องยอมให้ไปในระยะทาง ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดไม่มีหนังสือเดินทางจะให้กลับก็ได้ แต่อย่าให้ทำอันตรายด้วยประการใด

ข้อ 4 ว่า คนในบังคับอังกฤษซึ่งมาแต่พม่าฝ่ายอังกฤษ เข้าไปในเขตรแดนสยาม สิ่งของต้องพิกักคามี่ต้องเสียภาษีตามธรรมเนียมเมืองนั้น ถ้าคนในบังคับสยามเข้าไปในเขตรแดนอังกฤษ สิ่งของต้องพิกักคามี่จะต้องเสียภาษีตามคอเวนนต์ได้ตั้งไว้ บันดาพิกักคามี่อากรทั้งหลายนี้จะได้ตีพิมพ์สำหรับที่จะให้คนทั้งปวงทราบทั่วกัน

ข้อ 5 ว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามจะให้เจ้านครเชียงใหม่ตั้งด่านกองตระเวรแลให้มีเจ้าพนักงานกำกับบริมฝั่งแม่น้ำสะระวินที่เป็นเขตรแดนนครเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นของฝ่ายสยาม แลไว้ให้มีไปลิตตั้งอยู่พอสมควร จะได้ระงับห้ามโจรผู้ร้ายแลการอื่น ๆ ที่เป็นสำคัญ

ข้อ 6 ผู้หนึ่งผู้ใดต้องคะดีหรือเปนโทษอยู่ด้วยเปนโจรผู้ร้ายมาคนปล้นทรัพย์ ฤาการที่ฉกรรจ์หนักโทษ ในเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน หนีรอดไปในเขตรแดนอังกฤษ เจ้าพนักงานอังกฤษแลไปลิตจะช่วยติดตามจับผู้ร้ายโดยแข็งแรง ถ้าได้ตัวผู้ร้ายเช่นนั้นเปนคนในบังคับสยามแล้วฤาเป็นคนในบังคับประเทศอื่นนอกจากประเทศสยามแลอังกฤษ จะส่งให้เจ้าพนักงานสยามที่เมืองนครเชียงใหม่แต่ที่ถูกคามกฎหมาย การส่งคนโทษเมืองต่อเมืองที่มีอยู่ในเมืองอินเดียชองอังกฤษในเวลานั้น ถ้าเป็นคนในบังคับอังกฤษ จะส่งให้เจ้าพนักงานไทยฤาจะให้เจ้าพนักงานอังกฤษจัดการก็สุดแต่ข้าหลวงอังกฤษที่เมืองพม่าฝ่ายอังกฤษ ฤาขุนนางผู้ใดที่ข้าหลวงได้มอบการไว้วันนั้นตัดสินถ้าผู้หนึ่ง

ผู้ใดต้องคดี ถ้าเป็นโทษอยู่ด้วยเปนผู้ร้ายฆ่าคนปล้นทรัพย์ ถ้าการที่เป็นฉกรรจ์มหันตโทษ ในเขตรแดนอังกฤษ หนีรอดไปในเขตรแดนเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมือง ลำพูน เจ้าพนักงานฝ่ายสยามกับโปลิศจะช่วยติดตามจับผู้ร้ายโดยแข็งแรง ถ้าได้ตัวผู้ร้าย เช่นนั้นเป็นคนในบังคับอังกฤษ ต้องส่งให้เจ้าพนักงานอังกฤษ ตามกฎหมายส่งคนโทษ ที่มีอยู่ในประเทศสยามในเวลานั้น ถ้าเปนคนในบังคับสยาม ถ้าเป็นคนชาติอื่นที่ไม่มีหนังสือ สัญญาทางพระราชไมตรีกับประเทศสยาม จะส่งให้เจ้าพนักงานอังกฤษเอาเจ้าพนักงานไทย จะชำระเอง ก็แล้วแต่เจ้าพนักงานไทยจะตัดสิน เมื่อได้ไปถูกขากับกงสุลอาวซกงสุลแล้ว

ข้อ 7 ผลประโยชน์ของบันดาคนในบังคับอังกฤษที่มายังเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนนั้น จะได้ให้กงสุลอาวซกงสุลอังกฤษผู้ที่จะได้ตั้งขึ้นไปอยู่ที่ เมืองนครเชียงใหม่ นั้น เปนผู้ตรวจตราระวังรักษา แลมีอำนาจที่จะพิจารณาความโนสาร่ ความนครบาลก็ได้ทุกเรื่อง ในข้อความ ที่จะเกิดมีขึ้นในเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำ ปาง เมืองลำพูน บันดาความในระหว่างคนในบังคับอังกฤษ ถ้าในความที่คนในบังคับอังกฤษ จะเปนผู้กล่าวโทษก็ดี ถ้าเปนโจทก์ก็ดี เปนจำเลยก็ดี ชำระได้หมดตามกฎหมายฝ่ายสยาม แต่ ต้องให้ถืออยู่เป็นนิจว่าในบันดาความที่ว่ามาเหล่านี้ กงสุลอาวซกงสุลจะต้องไปอยู่ในเวลา ที่จะชำระได้ แลในความที่สัพยอกอังกฤษเปนจำเลยอาวซผู้ถูกฟ้องนั้น จะต้องคัดสำนวนความ ให้กงสุลอาวซกงสุล ไม่คิดค่าธรรมเนียมที่จะคัดเทียบข้อสำนวนนั้น แลถ้ากงสุลเห็น ว่าสเปนการสมควรในผลประโยชน์ทางยุติธรรมจะแนะนำให้ตระลาการได้ด้วยต้องทำตามข้อ ความนี้อีกในเวลานี้ก่อนที่จะตัดสินความนั้น ในความที่จำเลยอาวซผู้ถูกฟ้องเปนสัพยอกอังกฤษ ถ้ากงสุลอาวซกงสุลเห็นสมควรในผลประโยชน์ทางยุติธรรม โดยจะเขียนหนังสือคำขอด้วย ปลายมือของกงสุลอาวซกงสุลเองเปนการชี้ให้ตระลาการ เพื่อจะสำแดงความปรารถนาของ กงสุลอาวซกงสุลในความเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งโจทก์จำเลยเป็นคนในบังคับอังกฤษทั้ง 2 ฝ่าย ถ้าในความเรื่องซึ่งคนในบังคับอังกฤษผู้ต้องคดีถูกฟ้องต้องเรียกหาอาวซจำเลยนั้น ให้ส่ง ไปยังศาลกงสุลที่เมืองนครเชียงใหม่ เพื่อจะได้วางบทกฎหมายดังนี้ กงสุลอาวซกงสุล นั้นมีอำนาจที่จะทำได้ แลความเรื่องนั้นก็ควรไปยังศาลที่กล่าวมาเมื่อนี้ ตามการที่กงสุล อาวซกงสุลขอนั้นด้วย แลความเรื่องนั้นก็สุดแต่กงสุลอาวซกงสุลจะตัดสิน ตามความข้อ 2 ในข้อสัญญาเพิ่มเติม วันที่ 13 เดือนเม คฤษศักราช 1856 คือวันอังคาร เดือนหก ขึ้นเก้าค่ำ ปีมโรง อัฐศกศักราช 1218 กงสุลหรืออาวซกงสุลนั้นในเวลาที่มีเหตุสมควรจะ เข้าหาคนในบังคับอังกฤษผู้ที่ต้องจำอยู่โดยโทษอาวซโดยคำตัดสินของตระลาการนั้นได้ทุก เวลาแลถ้ากงสุลเห็นสมควรว่าจะย้ายคนโทษนั้นมาจำเสียที่ ๆ ชังของกงสุลต่อไปให้ครบ กำหนดตามคำตัดสินนั้นก็ได้ ค่าธรรมเนียมความสำหรับศาลซึ่งจะเรียกเสมอเหมือนกันทั้ง

2 ฝ่าย จะเป็นคนในบังคับอังกฤษก็คิดคนในบังคับไทยก็คิด จะประกาศให้รู้ทั่วกัน

ข้อ 9 ว่าในความแห่งแลความนครบาลซึ่งสัปเฮกอังกฤษเป็นโจทจำเลย แล ซึ่งตระลาการนั้นต้องเป็นผู้ชำระ ฝ่ายโจทจำเลยจะร้องอุทธรความถึงกรุงเทพมหานครได้ แลผู้ที่เป็นสัปเฮกอังกฤษนั้นโดยได้รับอนุญาตต่อกงสุลอาวซกงสุลอังกฤษ ถ้าเป็นความอย่างอื่นโดยอนุญาตตระลาการนั้น

บรรดาความเช่นนี้ต้องส่งสำนวนความกับความเห็นของตระลาการมาที่กรุงเทพมหานครแลความอุทธรนั้นเจ้าพนักงานฝ่ายสยามกับกงสุลเขนราลของสมเด็จพระนางเจ้า จะปรึกษาพร้อมกันตัดสินแต่ต้องถืออยู่เป็นเสมอว่า บรรดาความที่จำเลยผู้ฟ้องเป็น สัปเฮกสยาม เจ้าพนักงานฝ่ายสยามเป็นผู้ตัดสินความอุทธรนั้นเด็ดขาด แลบรรดาความ อุทธรอื่น ๆ ที่สัปเฮกอังกฤษเป็นคู่ความ กงสุลเขนราลของสมเด็จพระนางเจ้าเป็นผู้ตัดสิน ความอุทธรนั้นเด็ดขาด ในเวลาที่ความอุทธรค้างอยู่ คำตัดสินที่เมืองนครเชียงใหม่ นั้น ต้องจดไว้ตามกำหนดเวลาที่จะได้มีไว้ ตามแต่ตระลาการกับกงสุลอาวซกงสุลจะตกลงกัน

ในความอุทธรเช่นว่ามาข้างบนนี้ ต้องขอทุลาที่ศาลเมืองนครเชียงใหม่ในกำหนด เดือนหนึ่ง นับตั้งแต่วันที่ได้ตัดสินความเคมนั้น แลต้องมาร้องอุทธรที่กรุงเทพมหานคร ตามเวลาที่สมควร ตามที่ศาลเมืองนครเชียงใหม่จะกำหนด ถ้าไม่มาร้องอุทธรตามกำหนด ความนั้น จะไม่รับฟ้องอุทธรคำตัดสินนั้น

ข้อ 10 เจ้าพนักงานอังกฤษที่เขตรแดนพม่าฝ่ายอังกฤษ แลเจ้าพนักงานไทยที่ เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน จะจัดหาแลส่งคำพยานแลผู้ที่เป็นพยาน ซึ่งต้องการจะได้ตัดสินความมโนสารแลความนครบาลที่ยังชำระไม่แล้ว ในศาลกงสุลแล ศาลไทยที่กรุงเทพมหานคร แลที่เมืองนครเชียงใหม่ซึ่งกันแลกันที่เป็นการสำคัญควรจะส่ง

ข้อ 11 ว่า คนในบังคับอังกฤษมีความปรารถนาจะซื้อไม้คัดไม้กานไม้ ที่ป่า เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ต้องทำหนังสือต่อเจ้าของป่าให้มี กำหนดปี หนังสือสัญญา นั้นทำเป็นสองฉบับนั้นทำเป็นสองฉบับเอาไว้คนละฉบับ ต้องประทับตรากงสุลอาวซกงสุลอังกฤษและตระลาการไทยหรือข้าหลวงที่เมืองนครเชียงใหม่ ซึ่งได้ตั้ง ตามหนังสือสัญญานี้ข้อ 8 แลประทับตราของเจ้าเมืองนั้นด้วย แลหนังสือเช่าป่าไม้ เหล่านั้นจะต้องจดบาญชีไว้ที่ศาลกงสุลอังกฤษแลศาลไทยที่เมืองนครเชียงใหม่ทุกฉบับ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดคัดไม้กานไม้ในป่าตำบลหนึ่งตำบลใด เจ้าของป่าไม้ไม่ยอมอุทธรกำหนด หนังสือสัญญาที่ ได้ทำไว้แล้วนั้น ต้องใช้ราคาผลประโยชน์ที่เสียไปให้แก่เจ้าของป่า ตาม กงสุลอังกฤษที่ เมืองนครเชียงใหม่จะตัดสินการที่จะเปลี่ยนชื่อผู้เช่าป่าเปลี่ยนชื่อเจ้าของ ป่า นั้น จะต้องทำตามธรรมเนียมประทับตราแลจดบาญชีใหม่อีกเหมือนกัน

ค่าธรรมเนียมลงชื่อประทับตราแดงบาญชีหนังสือสัญญาทำป่าไม้นั้น จะกำหนดไว้แต่พอประมาณแลศัพทให้ทราบทั่วกัน

ข้อ 12 ว่า ราชการแลข้าหลวงไทยที่เมืองนครเชียงใหม่ซึ่งได้ตั้งไว้ตามหนังสือสัญญาข้อ 8 แลพร้อมด้วยเจ้าพนักงานในเมืองนั้นจะห้ามอย่าให้เจ้าของป่าทำหนังสือสัญญาขายไม้ในป่าตำบลเดียวเปนสองรายเปนสาทรายแลห้ามอย่าให้ผู้อื่นผู้ใดไปตัดราดาบตราที่เป็นเจ้าของแท้ได้ตัดคิดตราไว้ แลต้องช่วยลูกค้าที่ตัดไม้ซื้อไม้ตามสมควรจะได้เก็บไม้ของตัวเองได้ ถ้าเจ้าของป่าไม่ให้ตัดไม้กันไม้ ถ้าไม่ให้ขายไม้ตามหนังสือสัญญาซื้อไม้ที่ว่าไว้ในหนังสือสัญญานี้ ข้อ 11 ให้ราชการแลข้าหลวงไทยที่เมืองนครเชียงใหม่กับเจ้าพนักงานในเมืองนั้น บังคับให้เจ้าของป่าเสียค่าปวศการให้แก่ผู้ซึ่งได้ทำหนังสือสัญญานั้นพอสมควรตามกฎหมายฝ่ายสยาม

ข้อ 13 ว่า ข้อความที่มีอยู่ในสัญญานี้ใช้ได้เฉพาะที่ได้สัญญาตกลงกันเต็มในหนังสือสัญญาใหม่นี้ไม่มีข้อหนึ่งข้อใดในหนังสือสัญญานี้ จะยกข้อความหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแลทางค้าขาย ในระหว่างสมเด็จพระนางเจ้ากับสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ที่ลงวันที่ 18 เดือนเอปรีล คฤศศักราช 1855 วันพุธ เดือนหก ขึ้นสองค่ำ ปีเถาะสัปตศก ศักราช 1217 กับหนังสือใบข้อสัญญาเพิ่มเติม วันที่ 13 เดือนเม คฤศศักราช 1856 วันอังคาร เดือนหก ขึ้นเก้าค่ำ ปีมโรงอัฐศก ศักราช 1218

ข้อ 14 หนังสือสัญญานี้ทำไว้เปนภาษาอังกฤษแลภาษาสยาม เนื้อความอันเดียวต้องกัน ได้ตกลงกันฉ้นปนเหตุการณ์เดิมในสัญญานี้ต้องเอาคำอังกฤษเปนแน่

ข้อ 15 หนังสือสัญญานี้จะใช้ได้ทันทีเมื่อได้รื้อไฟกันแล้วและใช้ต่อไปได้ใน 7 ปีตั้งแต่วันที่รื้อไฟนั้นไป เว้นเสียแต่ที่คอนเวอนแมนต์ผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่ายนี้จะแจ้งความประสงค์ว่าควรจะเลิกเสียก่อนจะถึงกำหนด 7 ปีนั้นถ้าไม่ได้แจ้งความประสงค์ก่อนในเวลาก่อนสิ้นกำหนด 7 ปีแล้ว ยังคงเปนอันใช้ได้ไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดปีหนึ่ง นับแต่วันที่คอนเวอนแมนต์ผู้ทำหนังสือสัญญานั้นได้แจ้งความประสงค์ที่จะเลิกเสีย คอนเวอนแมนต์ผู้ทำหนังสือสัญญาทั้งสองฝ่ายนี้ อย่างไร ๆ ก็ดี ยังรักษาอำนาจที่จะแก้ไขข้อความเหล่านี้โดยการที่จะยอมตกลงพร้อมกันทั้งสองฝ่าย ว่าข้อความนั้นใช้ไปเห็นควรจะต้องแก้ไข

ข้อ 16 หนังสือสัญญานี้จะรื้อไฟแลกเปลี่ยนกันที่กรุงเทพมหานครโดยเร็ว ในการที่จะให้เป็นพยานสำคัญในหนังสือสัญญานี้ ผู้มีอำนาจทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อไว้เหมือนกันทั้งสองฉบับ และได้ประทับตราลงไว้ด้วย

ได้ทำที่กรุงเทพมหานคร เมื่อ ณ วันที่สาม เดือนเชบเตมเบอ ปีมีคฤศศักราช 1883 ตรงกับวันจันทร์ เดือนสิบ ขึ้นสองค่ำ ปีมะแม เบญจศก จุลศักราช 1245

ผนวกที่ ง

สัญญาในระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษ

ลงชื่อกันที่กรุงเทพ ฯ

ณ วันที่ 10 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก⁽⁴¹⁾ 127

แลได้แลกเปลี่ยนรติโทษกันของสัญญานี้ที่กรุงลอนดอน

วันที่ 9 กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก⁽⁴²⁾ 128

มีความดังต่อไปนี้

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม กับสมเด็จพระเจ้ากรุงเกรตบริเตนแลไอร์แลนด์ กับทั้ง
ดินแดนอังกฤษทั้งหลายแลเปนบรมราชาธิราชแห่งประเทศอินเดีย มีพระราชประสงค์ที่จะ
ให้ความต่าง ๆ ซึ่งเกิดในระหว่างสองประเทศนี้เปนอันแล้วเสร็จสิ้นไป จึงได้ตกลงกันทำ
หนังสือสัญญาขึ้นฉบับนี้ แลได้ตั้งแต่ผู้มีอำนาจเต็มเพื่อประโยชน์การทำสัญญานี้ทั้งสองฝ่าย
คือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้น พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษ์วโร
ประการ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษนั้น มิสเตอร์ ราลฟ แพรชิต อรรถราชทูต
พิเศษ แลผู้มีอำนาจเต็มฝ่ายอังกฤษ อีกฝ่ายหนึ่ง

ต่างได้รับหนังสือมอบอำนาจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ที่ได้สอบสวนกันเห็นถูกต้องตาม
แบบอย่างดีแล้ว จึงได้พร้อมกันตกลงทำสัญญา มีข้อความดังจะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ 1 รัฐบาลสยามยอมโอนให้แก่รัฐบาลอังกฤษบรรดาอำนาจชอบธรรมฐาน
ที่เป็นเจ้าเปนใหญ่ปกครองป้องกันแลบังคับบัญชาอันมีอยู่เหนือเมืองกลันตัน เมืองตรังกานู
เมืองไทรบุรี เมืองปลิศ แลเกาะใกล้เคียงเมืองเหล่านั้น แลเขตแดนเมืองที่ว่ามานี้ได้มี
กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาว่าด้วยเขตแดนซึ่งติดท้ายสัญญานี้

ข้อ 2 การโอนที่ว่ามาในข้อ 1 นั้น จะได้จัดให้สำเร็จภายในสามสิบวันตั้งแต่วันที่
ที่ได้รับตีไฟสัญญานี้แล้ว

ข้อ 3 กรรมการรวมกันกองหนึ่ง มีพนักงานแลนายทหารฝ่ายไทยแลอังกฤษ ซึ่ง
สองประเทศที่สาส์มนี้นี้จะได้ตั้งขึ้นภายในหกเดือนตั้งแต่วันที่ได้รับตีไฟสัญญานี้แล้ว และ
จะให้ไปปักเขตแดนที่ตกลงกันใหม่นี้กรรมการนี้จะได้ลงมือปักปันในฤดูที่จะทำการได้

ทันที และจะให้ทำการตามความที่กล่าวไว้ในสัญญาว่าด้วยเขตแดนที่ติดท้ายหนังสือสัญญานี้ คนในบังคับฝ่ายสยามซึ่งมีสำนักอยู่ในดินแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ถ้ามีความประสงค์ จะคงเป็นคนสังกัดชาติไทย ก็จะอนุญาตให้ไปก็ได้ แต่ต้องไปตั้งสำนักอยู่ในอาณาเขตสยาม ภายในเวลาหกเดือนตั้งแต่วันที่ได้รับไฟสัญญานี้ ฝ่ายรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน อังกฤษยอมรับว่าคนเหล่านี้จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินอันเคลื่อนที่ไม่ได้ซึ่งเขามีอยู่ในดินแดนที่ กล่าวไว้ในข้อ 1 นั้น

อนึ่ง ได้เข้าใจกันทั้งสองฝ่าย ตามอย่างธรรมเนียมการเปลี่ยนอำนาจการปกครอง บ้านเมือง ว่าบรรดาหนังสืออนุญาตสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ ในดินแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ซึ่ง รัฐบาลสยามได้ให้เองหาเห็นชอบในการที่ได้ให้แก่บุคคลบริษัทแลรัฐบาลสยามถือว่ายัง ใช้ได้อยู่ในวันที่ลงชื่อในสัญญานี้ นั้น ฝ่ายรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษจะยอม ถือว่าหนังสืออนุญาตเหล่านั้นคงใช้ได้ต่อไปเหมือนกัน

ข้อ 4 รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษยอมรับว่า บรรดาหนี้สินของที่ดินแดนต่าง ๆ อันกล่าวไว้ในข้อ 1 ซึ่งเป็นหนี้ต่อรัฐบาลสยามนั้น รัฐบาลของเฟดเคอเรเตด- มาแลสเทศจะใช้แทนทั้งสิ้น

ข้อ 5 อำนาจอศาลต่างประเทศฝ่ายสยาม ซึ่งได้ว่าไว้ในข้อ 8 ของหนังสือสัญญา ลงวันจันทร์เดือนสิบขึ้นสองค่ำปีมะแมเบ็ญจศก จุลศักราช 1245 ตรงกับวันที่ 3 กันยายน รัตนโกสินทร์ศก 102 คฤศศักราช 1883 นั้น จะต้องใช้ตามสัญญาว่าด้วยอำนาจอศาลที่ติด ท้ายหนังสือสัญญานี้ทั่วไปแก่บรรดาคนในบังคับอังกฤษในกรุงสยาม ผู้ที่ได้จดหมายชื่ออยู่ใน ที่ว่าการกงสุลอังกฤษก่อนวันที่ทำหนังสือสัญญานี้

วิธีอำนาจอศาลอย่างนี้จะเลิกไม่ใช้ต่อไป คือว่าจะเปลี่ยนอำนาจอศาลต่างประเทศไป เป็นอำนาจอศาลฝ่ายสยามตามระบิลเมือง เมื่อได้ประกาศใช้กฎหมายร่วมลักษณะต่าง ๆ คือ กฎหมายลักษณะอาญาโทษ กฎหมายลักษณะแพ่งและการค้าขาย กฎหมายลักษณะวิธีพิจารณา คดีแลกฎหมายลักษณะพระธรรมนูญจัดตั้งศาล

บรรดาคนในบังคับอังกฤษในกรุงสยามนอกจากผู้ที่ว่ามาข้างต้นนี้แล้ว จะต้องอยู่ใน อำนาจอศาลสยามตามธรรมเนียมของบ้านเมือง แลตามความที่กล่าวไว้ในสัญญาว่า ด้วยอำนาจอศาล

ข้อ 6 คนในบังคับอังกฤษจะได้มีกรรมสิทธิ์เหมือนคนในพื้นที่เมืองตลอดทั่วกรุง สยาม คือ กรรมสิทธิ์ในการถือทรัพย์สินที่ดิน กรรมสิทธิ์ในการที่จะอยู่อาจะเที่ยวไปแห่งใด ๆ ได้

คนเหล่านี้แลทรัพย์สินสมบัติของคนเหล่านี้ จะต้องเสียภาษีอากรแลด้วยจากการ
เกณฑ์ใช้ราชการทุกอย่าง แต่ต้องเป็นภาษีอากรแลด้วยจากการเกณฑ์ที่ไม่หนักยิ่งกว่า ถ้าไม่คิดกัน
กับที่กฎหมายจะได้กำหนดเอาไว้สำหรับคนในบังคับสยาม แลเป็นที่เข้าใจกันชัดเจนด้วย
ว่าความในหนังสือน้อย ลงวันที่ 20 กันยายน รัตนโกสินทร์ศก 119 ฤกษ์ศศกราช
ด้วย 1900 ซึ่งจำกัดภาษีที่ดินมิให้เกินเกินกว่าอัตราภาษีสำหรับที่ดินเช่นเดียวกันในเมืองพม่า
ฝ่ายใต้นั้นเป็นอันยกเลิกเสียโดยหนังสือสัญญา

คนในบังคับอังกฤษในกรุงสยามนั้นจะให้ยกเว้นจากการเกณฑ์เป็นทหารบกทหารเรือแล
จะไม่ต้องเสียเงินซึ่งบังคับให้ใช้เงินค่าแรงแทนเกณฑ์การทหาร เงินช่วยในการทหาร

ข้อ 7 ข้อความทั้งปวงในหนังสือสัญญาใหญ่น้อยทั้งหลายที่มีอยู่แต่ก่อนในระหว่างกรุง
อังกฤษกับกรุงสยาม ซึ่งไม่ได้แก้ไขในหนังสือสัญญานี้ต้องคงอยู่เต็มตามเดิม

ข้อ 8 หนังสือสัญญานี้จะต้องตีพิมพ์ภายในกำหนดสี่เดือนนับตั้งแต่วันที่ลงชื่อ

หนังสือสัญญานี้ ผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อแลประทับตราไว้เป็นสำคัญได้เขียน
อย่างละสองฉบับ ที่กรุงเทพมหานคร ณ วันที่ 10 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก 127 ฤกษ์ศศกราช
1909

ประทับตรา (เซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ

ประทับตรา (เซ็น) ราลฟี แปะชิต

ผนวกที่ จ

สัญญาว่าด้วยเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา

ลงวันที่ 10 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก⁽⁴¹⁾ 127 คฤศตศักราช 1919

ข้อ 1 เขตแดนในระหว่างพระราชอาณาจักรของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามฝ่ายหนึ่ง กับดินแดนที่ได้โอนไปเป็นของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษอีกฝ่ายหนึ่ง ตามซึ่งได้ตกลงกันใน หนังสือสัญญารั้งนี้ นั้นคือ

ตั้งแต่ริมทะเลที่ฝั่งเหนือของปากน้ำปลิศแล้ว แลต่อไปทางทิศเหนือจนถึงสันเขาทั้งหลาย ที่ปันน้ำตกในระหว่างลำน้ำปลิศฝ่ายหนึ่งกับลำน้ำบูโยฝ่ายหนึ่งแล้ว แลต่อไปตามสันเขาที่กล่าว แล้วนี้ จนถึงสันเขาใหญ่ที่ปันน้ำตกในระหว่างลำน้ำทั้งหลายที่ไหลลงในอ่าวสยามฝ่ายหนึ่ง กับ ลำน้ำทั้งหลายที่ไหลลงในมหาสมุทรอินเดียอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว แลต่อไปตามสันเขาใหญ่นี้ เพื่อให้ ผ่านปลายลำน้ำปัดตานี ลำน้ำเตลูบินแลลำน้ำเปพระจนถึงที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นปลายลำน้ำประเภา แล้ว แลละจากสันเขาใหญ่ปันน้ำนั้น ไปตามสันเขาที่ปันน้ำระหว่างลำน้ำประเภากับลำน้ำเตลูบิน จนถึงเขาเขยตีญาปลายลำน้ำโกลกแต่นี้ต่อไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำโกลกจนถึงทะเลที่ตำบลปากน้ำ ตะไบ

เส้นพรมแดนที่ว่าเป็นอันกระทำให้ดินแดนทั้งสิ้นที่ลุ่มน้ำตกในลำน้ำปัดตานี ลำน้ำ เตลูบิน ลำน้ำตันหยงมาศ แลฝั่งซ้ายญาปากควันคกของลำน้ำโกลกนั้นเป็นของฝ่ายสยามแลดินแดน ทั้งสิ้นที่ลุ่มน้ำน้ำตกในลำน้ำเปพระที่ฝั่งขวาญาปากควันคกของลำน้ำโกลกนั้นเป็นของฝ่ายอังกฤษ

คนในบังคับประเทศทั้งสองฝ่ายจะเดินเรือในน่านน้ำลำน้ำโกลกแลลำน้ำทั้งหลายที่ไหล ตกลำน้ำโกลกนั้นก็ได้ห้ามทุกแห่ง

เกาะที่เรียกว่าลังกาวิ แลบรรดาเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ให้เส้นกลางหว่างเกาะตะรุเตากับเกาะ ลังกาวิ และเกาะทั้งหลายที่อยู่ใต้เกาะลังกาวินั้นให้เป็นของกรุงอังกฤษ เกาะตะรุเตาแลเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่เหนือเส้นกลางหว่างเกาะนั้นคงเป็นของกรุงสยาม

บรรดาเกาะที่อยู่ใกล้กับแขวงเมืองกลันตันแลเมืองตรังกานูใต้เส้นบรรทัดตรงทิศตะวันออก แลควันคกที่ลำน้ำโกลกจกทะเลเรียกว่าปากน้ำตะไบนั้นจะได้โอนให้เป็นของกรุงอังกฤษ แล บรรดาเกาะที่อยู่เหนือบรรทัดนั้น คงเป็นของกรุงสยาม

ได้เขียนเส้นพรมแดนประเภาไว้อย่างหนึ่งในแผนที่ตามที่กล่าวในข้อนี้ติดเนื่องไว้ใน สัญญาด้วย

ข้อ 2 เขตแดนตามที่กล่าวมาข้างบนนี้นั้น ทั้งรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม และรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษพร้อมกันจะถือว่าเป็นการตกลงขั้นที่สุดสิ้นแล้ว แลต่างพร้อมกันสัญญาต่อกันไว้ว่า เมื่อเขตแดนที่กำหนดนั้นจะพึงกระทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งแก่เส้นพรมแดนที่มีอยู่ในเวลานี้ของเมืองใด ๆ ก็คือถ้าเมืองเหล่านี้จะร้องขอคำทศแทนเพราะเหตุที่ต้องถูกเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น รัฐบาลทั้งสองฝ่ายต่างจะไม่ยอมรับไว้พิจารณาฯ ช่วยอุหนุนเป็นอันขาด

ข้อ 3 การปักปันเขตแดนที่กล่าวไว้ในข้อ 3 ของหนังสือสัญญาลงวันนี้จะต้องทำการปักปันหมายเขตแดนไว้ในพื้นที่ตามเขตแดนที่ได้เข้ามาแล้วข้างบนนี้

ถ้าในเวลาที่กำลังไปปักปันเขตแดนกันอยู่นั้น เมื่อปรากฏเห็นเป็นการสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงเส้นพรมแดนใหม่ แทนเส้นพรมแดนที่ได้ตกลงยินยอมกันไว้ในนี้แล้ว การที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น ถึงโดยจะเกิดเหตุการณ์อย่างไร ๆ ก็ดี จะต้องทำมิให้ล่วงล้ำเป็นที่เสื่อมเสียประโยชน์ฝ่ายรัฐบาลสยามได้เลย

สัญญานี้ทำที่กรุงเทพฯ ๑ เปนสองฉบับความเดียวกัน แต่ ณ วันที่ 10 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก⁽⁴¹⁾ 127 คฤศตศักราช 1909

ประทับตรา (เซ็น) เทวะวงษ์โรประการ

ประทับตรา (เซ็น) รลพี แปชชิต

ผนวกที่ ฉ

สัญญาว่าด้วยอำนาจศาลในกรุงสยาม

สำหรับใช้แก่คนในบังคับอังกฤษ

คิดทำหนังสือสัญญา

ลงวันที่ 10 มีนาคม รัตนโกสินทรศก 127

คฤศศักราช 1909

ข้อ 1 ศาลต่างประเทศนั้นจะได้ตั้งขึ้น ในที่เห็นว่าจะมีประโยชน์ในการพิจารณาความให้ได้ตลอดคดี จะตั้งที่แห่งใดบ้างนั้น ราชทูตอังกฤษที่กรุงเทพฯ กับเสนาบดีว่าการต่างประเทศฝ่ายสยาม จะต้องตกลงกันกำหนดเสียไป

ข้อ 2 อำนาจของศาลต่างประเทศนั้น จะได้ใช้แต่ออกไปถึงคดีที่กล่าวต่อไปนี้
 ประการที่ 1 ในคดีความเพ่ง บรรดาความเพ่ง ฤคคดีความในการค้าขาย ซึ่งคนในบังคับอังกฤษเป็นคู่ความ

ประการที่ 2 ในคดีความอาญา บรรดาคดีที่ทำผิดต่อกฎหมายทุกอย่าง ซึ่งคนในบังคับอังกฤษจะได้กระทำผิดก็ดี ฤเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นกระทำร้ายก็ด้วยเหมือนกัน

ข้อ 3 อำนาจที่จะเรียกถอนคดีในศาลต่างประเทศนั้น จะต้องใช้ความที่กล่าวไว้ในข้อ 8 ของสัญญา ลงวันจันทร์ เดือนสิบ ขึ้นสองค่ำ ปีมแม เบ็ญจศก จุลศักราช 1245 ตรงกับวันที่ 3 กันยายน รัตนโกสินทรศก 102 คฤศศักราช 1883

แต่อำนาจเรียกถอนคดีนั้นจะต้องเลิกไม่ใช้คดีทั้งปวง ซึ่งอยู่ในกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ฤพระราชบัญญัติที่ได้ประกาศออกตามแบบอย่างนั้นในทันที เมื่อได้ส่งกฎหมายฤพระราชบัญญัตินั้น ให้สถานทูตที่อังกฤษที่กรุงเทพฯ ทราบแล้ว ถ้ามีคดีซึ่งพิจารณาค้างอยู่ในเวลาที่ส่งกฎหมาย เช่นว่านี้ กระทรวงต่างประเทศกับสถานทูตอังกฤษ ณ กรุงเทพฯ จะได้ปรึกษาตกลงกันเพื่อที่จะให้พิจารณาคดีที่ค้างอยู่นั้น ณ ศาลใดต่อไปให้สำเร็จตลอดด้วย

ข้อ 4 คดีทุกเรื่องในศาลต่างประเทศก็ดี ในศาลฝ่ายสยามตามธรรมเนียมก็ดีซึ่งคนในบังคับอังกฤษเป็นจำเลยฤผู้ต้องหาในศาลชั้นต้นต้องให้มีที่ปรึกษากฎหมายที่เป็นชาวยุโรปมานั่งด้วยผู้หนึ่ง

ถ้าเป็นคดีที่รู้ความเป็นคนในบังคับอังกฤษ เกิดเป็นคนอังกฤษที่แปลงชาติเป็นอังกฤษ แต่มิใช่เป็นเชื้อชาติชาวเอเชีย ก็ต้องให้มีที่ปรึกษาที่เป็นชาวยุโรปผู้หนึ่งเป็นผู้พิพากษาพิจารณาความในศาลชั้นต้นนั้นด้วย แลคดีที่คนในบังคับอังกฤษอย่างเช่นว่าเป็นจำเลย ฤ็เป็นผู้ต้องหาแล้ว คำพิพากษาต้องเป็นไปตามความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายนั้น

คนในบังคับอังกฤษที่เป็นจำเลยผู้ต้องหาในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกิดขึ้นในหัวเมือง จะขอให้โยกย้ายคดีไปพิจารณาที่ศาลอื่นก็ได้ แลถ้าศาลเห็นสมควรที่จะโยก ก็ให้เอาคดีนั้นมาพิจารณาที่กรุงเทพฯ ๑ เมื่อมีคำร้องขอให้โยกย้ายศาลเช่นที่ว่่านี้แล้ว ต้องบอกให้กงสุลอังกฤษทราบด้วย

ข้อ 5 ข้อ 9 ของหนังสือสัญญา ลงวันจันทร์ เดือนสิบ ขึ้นสองค่ำ ปีมแม เบ็ญจศก จุลศักราช 1245 ตรงกับวันที่ 3 กันยายน รัตนโกสินทรศก 102 คฤศศักราช 1883 นั้น เป็นอันยกเลิกเสีย บรรดาคดีอุทธรณ์คำตัดสินของศาลต่างประเทศที่ได้พิจารณาความในชั้นต้นนั้น ต่อไปให้ศาลอุทธรณ์ ต่อไปให้ศาลอุทธรณ์ฝ่ายสยามที่กรุงเทพฯ ๑ พิจารณาแลพิพากษาแลบรรดาการอุทธรณ์เช่นนี้ ต้องแจ้งความยังกงสุลอังกฤษผู้มีอำนาจที่จะเขียนความเห็นในคดีนั้นให้คิดไว้ในสำนวนคดีนั้นด้วย

ถ้าตัดสินคดีชั้นอุทธรณ์จากศาลต่างประเทศก็ดี ฤ็จากฝ่ายสยามตามธรรมเนียมก็คดีนั้น ต้องมีผู้พิพากษาชาวยุโรปลงชื่อด้วยสองนาย

ข้อ 6 คดีอุทธรณ์ด้วยปัญหากฎหมายนั้น ให้ร้องได้จากศาลอุทธรณ์ที่กรุงเทพฯ ๑ ต่อศาลสูงที่สุด คือศาลฎีกา

ข้อ 7 ในศาลหนึ่งศาลใดที่ได้พิจารณาคดีนั้น ถ้าจะมีคำร้องว่าด้วยศาลไม่มีอำนาจจะพิจารณาคดีนั้น ตามข้อบังคับที่ว่าไว้ในหนังสือสัญญานี้แล้ว ก็ต้องให้ร้องขึ้นก่อนที่จะให้การแก้ความที่เป็นใหญ่ในคดีนั้นจึงควรฟัง

ข้อ 8 เพื่อป้องกันความขัดข้อง ซึ่งอาจจะมีขึ้นในภายหน้าเพราะการโอนอำนาจศาลตามความในหนังสือสัญญาฉบับใหม่ แลสัญญาฉบับนี้ จึงเป็นที่ตกลงกันทั้งสองฝ่ายดังนี้คือ

(ก) บรรดาคดีทุกอย่าง ซึ่งได้ยื่นฟ้องภายหลังวันที่ได้รติไฟหนังสือสัญญานี้แล้วจะเป็นคดีที่มีเหตุขึ้นก่อนฤ็ภายหลังวันเปลี่ยนรติไฟนั้นก็ตาม ต้องยื่นต่อศาลต่างประเทศ ฤ็ศาลสยามตามหน้าที่ซึ่งจะได้พิจารณาและพิพากษาจงบทุกเรื่องแล

(ข) บรรดาคดีทุกอย่างที่ค้างอยู่ในศาลอังกฤษในกรุงเทพฯ ในวันที่ได้รติไฟหนังสือสัญญานี้ ก็ให้จัดการตามที่เคยทำมาจนตลอดไปในศาลนั้น ๆ แลในศาลอุทธรณ์ใด ๆ จนถึงที่สุดแลให้ศาลอังกฤษมีอำนาจเต็มที่ ในคดีที่กล่าวนี้ด้วย

การบังคับแลจัดการให้เป็นไปตามคำตัดสินในคดีที่ค้างศาลเช่นว่ามานี้ ต้องให้ศาลต่าง
ประเทศเป็นธุระทั้งสิ้น

สัญญาที่ทำที่กรุงเทพ ฯ เป็นสองฉบับความเหมือนกัน ณ วันที่ 10 มีนาคม
รัตนโกสินทร์ศก 127 คฤศตศักราช 1909

ประทับตรา (เซ็น) เทวะวงษ์วโรประการ

ประทับตรา (เซ็น) ราลฟี แปรยิด

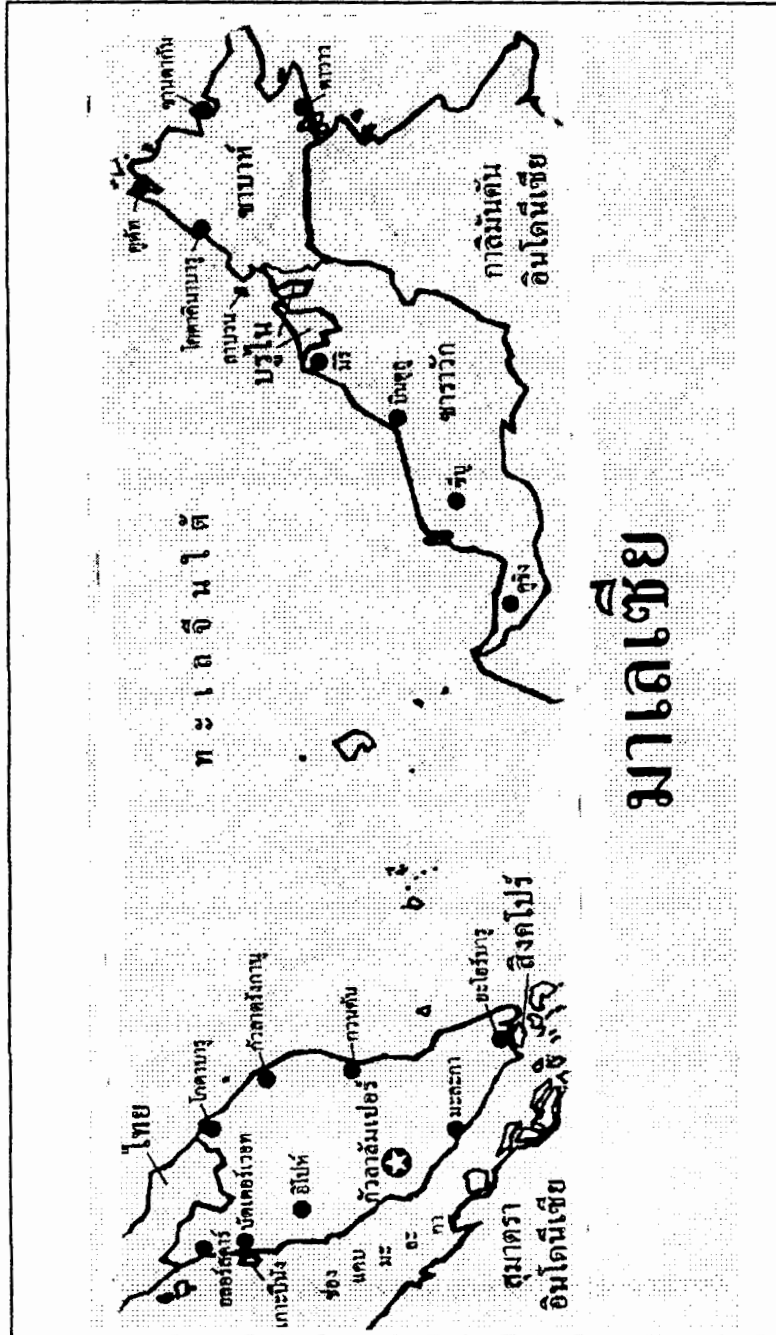
ภาคผนวก ข
แผนที่ประกอบ

แผนที่ 1 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

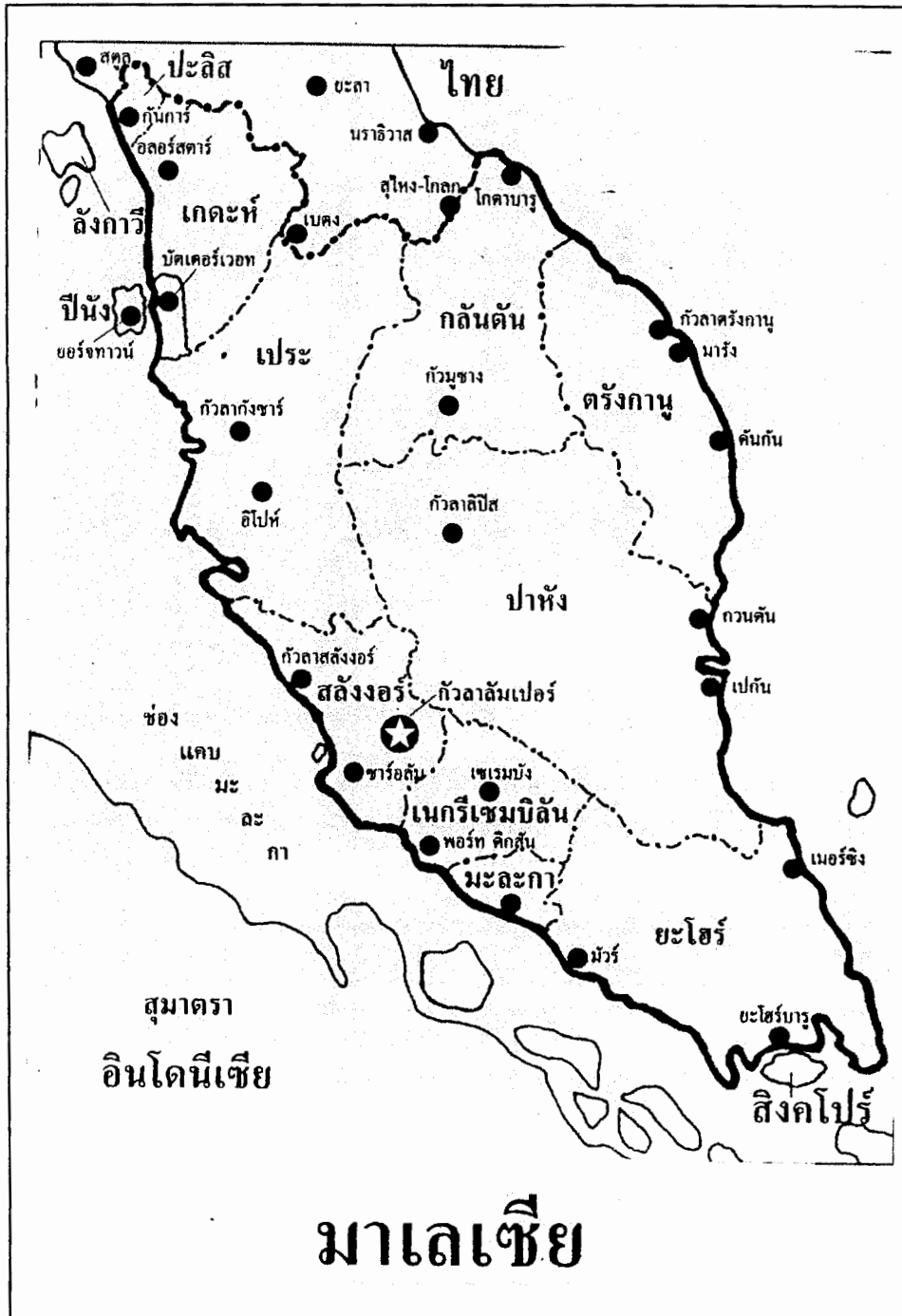
คัดลอก : จากหนังสือมาเลเซีย : เอกภาพกับการศึกษา (48)

แผนที่ 2 แสดงอาณาเขตของมาเลเซีย

คัดลอก : จากหนังสือมาเลเซีย : เอกภาพกับการศึกษา (49)

แผนที่ 3 แสดงรัฐต่างๆ ของมาเลเซีย

คัดลอก : จากหนังสือมาเลเซีย : เอกภาพกับการศึกษา (50)

ภาคผนวก ข
ภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 1 : ผู้วิจัยเยี่ยมชมกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน

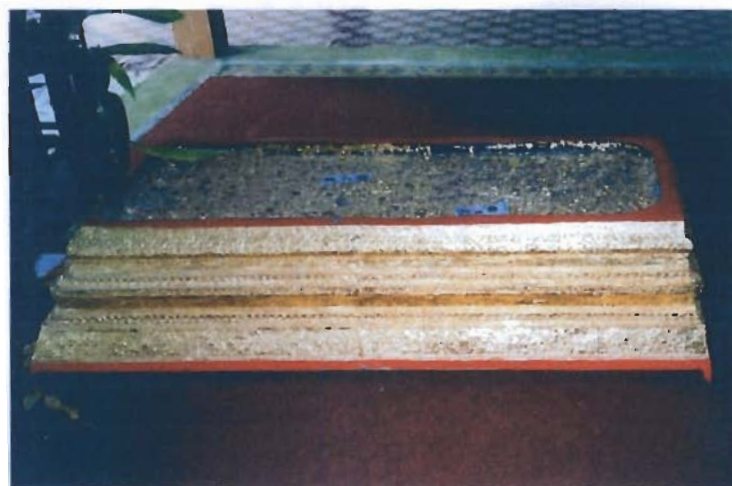
ภาพประกอบที่ 2 : ผู้วิจัยเยี่ยมชมครอบครัวของนายแนบ ราชฤทธิ์เจริญ ที่บ้านปลายระไม ต.ปะดังเกอร์เบา อ.เป็นดิง รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี)

ภาพประกอบที่ 3 : การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดบุญญาราม บ้านปาดังเซรา ต.อะห์ อ.กูบังปาสู รัฐเกดะห์ (ไทรบุรี)

ภาพประกอบที่ 4 : เยาวชนไทบ้านปลายระไมต้อนรับเลขานุการมุขมนตรีรัฐเกะห์ (ไทรบุรี)

ภาพประกอบที่ 5 : รอยพระบาทที่วัดสุวรรณคีรี (ควนมุสัง) ต.จูปัง อ.กะงะห์ รัฐปะลิส

ภาพประกอบที่ 6 : ศาลาที่ประดิษฐานหลวงพ่อบ้านคำ ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนชาวรัฐกลันตัน

ภาพประกอบที่ 7 : วัดสิริบุญญามรรคาราม (วัดทำบุญ) ถ.ตำบูน อ.ฮีโปห์ รัฐเประ

ภาพประกอบที่ 8 : ที่พักสงฆ์และกุฏิเจ้าอาวาส วัดโพธิยาราม ต.อัลสัมกุมบัง อ.ไทปิง รัฐเประ

ภาพประกอบที่ 9 : ประเพณีลอยกระทงที่วัดอุดมมาราม บ้านบางแซะ ต.รีเป็ก อ.ปาเสมัส รัฐกลันตัน

ภาพประกอบที่ 10 : ผู้วิจัยเยี่ยมชมชาวบ้านและสำนักสงฆ์บ้านบาตูลา ต.รีอเน็ก อ.เบอสุต รัฐตรังگانู

ภาพประกอบที่ 11 : ศาลาโพนและระฆัง ซึ่งมีอยู่ทั่วไปตามวัดต่างๆ ในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย

ภาพประกอบที่ 12 : โรงหนังตะลุงจะสร้างเป็นแบบถาวร ซึ่งมีอยู่ทั่วไปตามวัดต่างๆ ในรัฐตอนเหนือประเทศมาเลเซีย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายคำนวณ นवलสนอง
เกิดวันที่	28 เมษายน 2499
สถานที่เกิด	ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 9 ซอย 7 ถนนชัยมงคล ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิจัยชำนาญการ ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90100
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2515 มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2517 ป.ก.ศ. จากวิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2521 กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทไทยคดีศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2530 กศ.บ. (การศึกษามหาบัณฑิต) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดสงขลา
ผลงาน	<ul style="list-style-type: none">● ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบัน จังหวัดภูเก็ต (2529)● ภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบัน จังหวัดนครศรีธรรมราช (2530)● เปรียบเทียบปัจจัยบางประการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงและต่ำกว่าคะแนนมาตรฐานระดับเขตการศึกษาปีการศึกษา 2531 (2532)● วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสังคมอุตสาหกรรมในภาคใต้ : ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา (2540)● ประเพณีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดพัทลุง (2542)● ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษากรณีการจับฝั้งของชาวบ้านตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง (2543)

- ปรีวรรตวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง กฎหมายหลักไชย
ฉบับวัดแจ้ง ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย
จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2544)
- วิจัยและพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมชุมชนบ้านตะโหมค อำเภอ
ตะโหมค จังหวัดพัทลุง (2546)
- พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวมาเลเซีย
เชื้อสายไทในรัฐคองเนอของมาเลเซีย (2546)